

การใช้คำ ภาพิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก
ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

สันทัด จันทรชุน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยทักษิณ

2549

ISBN 974 – 451 – 694 – 1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
จากมหาวิทยาลัยทักษิณ

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ การใช้คำ ภาษิตและโวหารในวรรณกรรมเพลงบอกของ
เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

ชื่อ – ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายสันตต์ จันทร์ขุน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....ประธานที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

.....กรรมการที่ปรึกษา
(อาจารย์บัวงาม ห่อแก้ว)

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

.....
(อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ โชคनुกุล)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รักษาการในตำแหน่ง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำเร็จการศึกษา เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา การใช้คำ การใช้ภาษิต และการใช้โวหารซึ่งปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะ ในการศึกษาผู้วิจัยใช้ข้อมูลวรรณกรรมเพลงบอก จากสมุดบันทึกผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะ แถบบันทึกเสียง วีดิทัศน์ และจากการสัมภาษณ์เพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะและผู้ใกล้ชิด นำข้อมูลที่ได้จัดบันทึกลงในกระดาษบันทึกข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามขอบเขตของเนื้อหา ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

การใช้คำ มี 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น และ การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น มี 6 ประเภท คือ การใช้คำแสดงอาการ การใช้คำล้อเลียน การใช้คำต่ำและคำสบถสาบาน การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำผวน และ การใช้คำแสดงภาพ ส่วนการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์มี 4 ประเภท คือ น้ำเสียงแสดงความโกรธไม่พอใจ น้ำเสียงแสดงการเสียสติดำเนินคดี น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ และน้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน การใช้ภาษิตมี 3 ประเภท คือ การใช้สำนวน การใช้สุภาษิต และ การใช้คำพังเพย การใช้สำนวน มี 3 ลักษณะ คือ การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบอุปมา การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบอุปลักษณ์ และ การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ การใช้สุภาษิตมี 3 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น และ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง ส่วนการใช้คำพังเพย มี 2 ลักษณะ คือ การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม และ การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ส่วนการใช้โวหารมี 6 ประเภท การใช้โวหาร อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ ปฏิพจน์ สัทพจน์ และ บุคคลวัต

Abstract

The purpose of the study of words, Proverbs, and rhetorical expressions of the literary *Pleng Bok Soi Siang Sanoh* (a kind of melodiously sung ballad with refrain), hereinafter *Pleng Bok*, was to study the use of words, Proverbs, and rhetorical expressions as found in *Pleng Bok*. In the study the researcher made use of *Pleng Bok* literary data from notebooks that recorded that type of literature, tapes, videotapes, and interviews of informants and those familiar with the form of literature. The data were recorded on data-recording sheets and analyzed by the scope of content. The research findings may be summarized as follows.

There were two ways of word use: words that characterized localities and those with tones that reflected emotions. Six types of words to characterize localities were identified: words to express miens, teasing and name-calling words, dialectal words, transposed words, and illustrative words. Words with tones reflecting emotions were of four types: tone of anger and displeasure, tone of sarcasm and reproach, tone of encouragement, and tone of humility. There were three ways of the use of sayings: the use of idiomatic expressions, the use of proverbs, and the use of parables. There were three ways of the use of idiomatic expressions: simile, metaphor, and reference. The use of proverbs was in three ways: the technique of using proverbs to teach practical things, the technique of using proverbs to teach abstention, and the technique of using proverbs to teach by means of truths. Two ways of using parables were identified: their use for reproach or praise and for expression of opinions. There were six types of the use of rhetorical expressions: simile, metaphor, hyperbole, paradox, reverberation, and personification.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในเรื่องทุนการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเริญ แสงดวงแข ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์บัวงาม ท่อแก้ว กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า ให้ข้อคิด คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเมตตา และเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิดา มีสุข ที่ได้สละเวลาอันมีค่าตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่ได้กรุณาประสาทความรู้ ความคิด ตลอดจนแนวทางในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ปี พ.ศ. 2538 ที่ให้ความกรุณาให้ผู้วิจัยศึกษาผลงานเพลงบอกอันมีคุณค่าครั้งนี้ รวมถึงให้การสนับสนุนด้านข้อมูลอย่างเต็มที่ จนออกมาเป็นผลงานวิจัยชิ้นนี้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท วิชาเอกภาษาไทยทุกท่านที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และให้กำลังใจ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขออุทิศให้บิดา มารดา ครู อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านภาษาไทยให้แก่ผู้วิจัย

สันทัต จันทร์ขุน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภษิต	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไวยาธ	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอก	35
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ	43
3 การใช้คำ	48
การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น	48
การใช้คำแสดงอาการ	48
การใช้คำล้อเลียน	51
การใช้คำด่า	54
การใช้คำภาษาถิ่น	57
การใช้คำผวน	59
การใช้คำแสดงภาพ	60
การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์	63
น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ	63
น้ำเสียงที่แสดงการเสียดสี ตำนนิตีเลียน	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ	70
น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน	73
4 การใช้ภาษาิต	77
การใช้สำนวน	77
การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย	78
การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ	80
การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือให้ความ	83
การใช้สุภาษิต	85
กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ	86
กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น	89
กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง	92
การใช้คำพังเพย	95
การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม	96
การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น	99
5. การใช้โวหาร	102
อุปมา	103
อุปลักษณะ	111
อริพจน์	116
ปฏิบัติ	121
ศัพท์พจน์	125
บุคคลวัต	127
6 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	130
บทย่อ	130
สรุปผล	131
อภิปรายผล	132
ข้อเสนอแนะ	137

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	139
ภาคผนวก	133
บทเพลงบอกที่ใช้ในการวิจัย ของเพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะ.....	134
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	211

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เพลงบอกเป็นการละเล่นพื้นบ้านของภาคใต้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาแต่อดีต มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย และมีการสืบทอดจนมาถึงยุคปัจจุบัน ดังที่ อุดม หนูทอง¹ กล่าวถึงเพลงบอกไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ สรุปความได้ว่า ในสมัยก่อนเมื่อถึงหน้าสงกรานต์ แม่เพลงบอกจะนำรายละเอียดเกี่ยวกับนางสงกรานต์ จำนวนนาครที่ให้น้ำ และจำนวนห่าฝนที่ตกในปีนั้น ๆ มาป่าวประกาศเพื่อให้ชาวบ้านทราบ จึงได้ชื่อว่า “เพลงบอก” กลอนเพลงบอกแปลงมาจากเพลงพื้นบ้านโบราณชนิดหนึ่ง เรียกว่า “เพลงเห่” บ้าง เพลงฉะ บ้าง และแปดบทบ้าง ต่อมาขุนประดิษฐ์ได้ดัดแปลงกลอนแปดบทขึ้นมาเป็นกลอนเพลงบอก บางทีก็เรียก “เพลงบอกขุนประดิษฐ์” จนมาถึง สมัยรัชกาล ที่ 5 พระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนธเถร) เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช ได้จัดระเบียบกฎเกณฑ์ กลอนเพลงบอกขึ้นใหม่ กลอนเพลงบอกตามแบบที่ท่านคิดดัดแปลงขึ้นมีผู้ให้ความสนใจศึกษาและฝึกฝนจนมีชื่อเสียงในยุคแรกหลายคน เช่น เพลงบอกเนตร ชลารัตน์ อำเภอพรมคีรี เพลงบอกรอด (หลอ) อำเภopakพนัง เพลงบอกปาน (บอด) อำเภอกว๊านพะเยา และเพลงบอกรุ่งอำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลปินเหล่านี้มีลูกศิษย์ สืบทอดต่อมา ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ เพลงบอกสร้อย ดำแจ่ม อำเภอเนียงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และเพลงบอกแย้ม ธรรมเสน อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เป็นเพลงบอกชั้นครูของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานมาเป็นเวลายาวนาน ชื่อเสียงจนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน- เพลงบอก) เมื่อปีพุทธศักราช 2538 ซึ่งนับเป็นศิลปินเพลงบอกท่านแรกที่ได้รับเกียรติยศอันสำคัญยิ่ง

ในด้านการใช้ภาษา เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะเป็นศิลปินที่มีความสามารถไหวพริบดี สามารถว่าเพลงบอกได้สดๆ และประพันธ์บทเพลงบอกได้อย่างไพเราะ มีศิลปะในการใช้ คำ

¹อุดม หนูทอง. (2529). “เพลงบอก,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2549 เล่ม 6. หน้า 2542-2544.

ภาชิต และ ไหวหาร ซึ่งก่อให้เกิดสุนทรียรสทั้งในรสคำ และรสความ ดังตัวอย่างจากผลงานของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีดังนี้

วิมล คำศรี ได้กล่าวถึง บทเพลงบอกของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งสามารถนำมา ยกตัวอย่าง เช่น ตัวอย่างในการใช้คำแสดงภาพและใช้ท่วงทำนองลีลา ดังข้อความว่า

เห็นเด็กวัยรุ่นมันเติบโตใหญ่	ในสมัยนี้
ถ้าดูท่วงที่ท่าทาง	มองแล้วมันหน้าซัน
บางคนยังมีความรู้	เสร็จแล้วมันก็จะดูจะดัน
ถ้ามองในชั้นมารยาท	ยังขาดความอบรม
เช่นพ่อแม่แก่สอนสั่ง	ตัวมันก็ยังได้เถียง
ตวาดเปรี้ยงเปรี้ยงขึ้นหน้า	มันว่ามันทับถม¹

การใช้คำแสดงภาพตามตัวอย่างที่กล่าวมา คือ “ตวาดเปรี้ยงเปรี้ยงขึ้นหน้า”

วิมล คำศรี ได้กล่าวถึง บทเพลงบอกของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งสามารถนำมา ยกตัวอย่าง เช่น ตัวอย่างการใช้ภาชิต ดังข้อความว่า

พีแล้วหอมผอมแล้วสาบ	ใครๆ ก็ทราบกัน
ไม่มั่งมีหมูหมีหมา	หมันไม่มามอง
ตกตื่นตัวตนต่ำต้อย	เสกสรรค์เศร้ายสร้อยสิ้นสุด
มิดมีดมุดมัวหมองหมาง	หมิ่นเหมินหมางหมอง
จึงยึดเอาธรรมมารำลึก	สมควรจะนึกแลมอง
เอาธรรมมาครองใจกาย	เป็นสิ่งไม่ร้ายแรง ²

¹วิมล คำศรี. (2545, ธันวาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (3),” สารนครศรีธรรมราช. 32(12), 35.

²วิมล คำศรี. (2545, พฤศจิกายน). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (2),” สารนครศรีธรรมราช. 32(11), 35.

การใช้ภาษาติดตามตัวอย่างที่กล่าวมา คือ “พีแล้วหอมผอมแล้วสาบ” ซึ่งเป็นการใช้ภาษาประเภทสำนวน หมายถึง คนที่มั่งมีผู้คนจะชมชอบแต่พอหมดความมั่งมีผู้คนที่รังเกียจ

วิมล คำศรี ได้กล่าวถึง บทเพลงบอกของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งสามารถนำมายกตัวอย่าง เช่น ตัวอย่างการใช้โวหารดังข้อความว่า

ตัวอย่าง

น้อมกราบรัตนังพระทั้งสาม	สิ่งที่สวยงามผุดผ่อง
เหมือนดังแสงทองพวยพุ่ง	ที่โรจน์จรุงศรี
ขอให้ปัญญาซ้ำแจ่มแจ้ง	เหมือนดังแสงระวี
แล้วกราบชนนีชนก	สองท่านผู้ปกครอง ¹

การใช้โวหารตามตัวอย่างที่กล่าวมา คือ “ขอให้ปัญญาซ้ำแจ่มแจ้ง เหมือนดังแสงระวี” เป็นการใช้ อุปมา

ผลงานบทประพันธ์ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีความสอดคล้องกับคำกล่าวของธิดา โมสิกรัตน์² ที่กล่าวถึงคุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ 2 ประการ สรุปได้ คือ รสคำ และรสความ รสคำคือการนำคำมาเรียบเรียงอย่างเชี่ยวชาญอย่างจงใจเกิดเสียงเสนาะที่มีความหมาย และ รสความคือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายซาบซึ้ง โดยใช้ถ้อยคำน้อยแต่กินความมากและมีความสอดคล้องกับเนื้อความและลักษณะของร้อยกรองแต่ละชนิด และ ในเรื่องการใช้ภาษาประเภทสำนวนในภาษาไทยถิ่นใต้ ดังที่ จันทัส ทองช่วย³ กล่าวถึง วัฒนธรรมการใช้ภาษาประเภทสำนวนในภาษาไทยถิ่นใต้ไว้ สรุปได้ดังนี้ สำนวน คือการแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษมีลักษณะสอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ เป็นคำกล่าวที่ผ่านการกลั่นกรองมีความหมายหลากหลายลักษณะ ซึ่งก่อให้เกิด เจตคติ ความเชื่อ จุดหมายปลายทาง ความรู้สึก ความสนใจ ความปรารถนา สะท้อนให้เห็นอุดมคติ ค่านิยม และโลกทรรศน์ของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น สำนวนประเภทภาษาิต เช่น “อย่าบวชผลาญข้าวสุก อย่าบวชหนูกตาม

¹วิมล คำศรี. (2545, ธันวาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (3),” สารนครศรีธรรมราช. 32(12), 34.

²ธิดา โมสิกรัตน์. (2533). “การอ่านทำนองเสนาะ,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 หน่วยที่ 8-15. หน้า 431-432.

³จันทัส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). หน้า 61-65.

เพื่อน” หมายถึง อย่าทำอะไรโดยเห็นแก่ความสนุกสนาน ไม่มีจุดมุ่งหมาย แต่ควรทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในกิจที่ต้องทำ จำนวนเปรียบเทียบ หรืออุปมาอุปไมย เช่น “โง่งเหมือนงูเห่าเหมือนแระ” หมายถึง วางตัวโง่งอวดเหมือนคนร่ำรวย จำนวนเกี่ยวกับความรักและการครองเรือน เช่น “หล้าร้องซังก่าย หล้าใจซังกายาก” หมายถึง การตัดสินใจใดๆ จะต้องคิดใคร่ครวญให้รอบคอบ จำนวนเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น “ดีหัวแมง แมวใช้ชาติ” หมายถึง ให้มีใจเมตตากรุณาต่อสัตว์ไม่ให้ทารุณสัตว์ จำนวนเกี่ยวกับพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น “รังทั้งเหมือนแม่ไก่ฝั่งไซ” หมายถึง ชุกชุมมากอยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง จำนวนเสียตีสี่ประชดประชัน เช่น “อ้ายยอดทองบ้านาย” หมายถึง ไปถึงไฝสูงจนเกินศักดิ์ หลงรักอยู่ข้างเดียว ผู้ชายที่ชอบทำตัวรับใช้ผู้หญิงเพื่อประจบ

นอกจากนั้นเพ็ญศรี จันทรวง¹ ยังกล่าวถึงโวหารสรุปได้ว่า หมายถึง คำหรือสำนวนโวหารที่กวีหรือผู้ประพันธ์ใช้ เพื่อสร้างมโนภาพช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายเข้าถึงความคิด ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ จนก่อให้เกิดความซาบซึ้งในวรรณกรรม ซึ่งโวหารที่นักวรรณคดีกล่าวถึงซ้ำ ๆ มี 4 ลักษณะคืออุปมาโวหาร อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน (บุคคลวัต) และนามนัย

จากความสามารถและการสร้างสรรค์ผลงานเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะซึ่งบทประพันธ์ มีเนื้อหา แนวความคิด และมีศิลปะการใช้ภาษาเป็นที่น่าสนใจ ทำให้บทประพันธ์ของเพลงบอกสร้อยมีความไพเราะงดงาม และเต็มไปด้วยสาระและแนวความคิดอันดีงาม ดังที่วิมล คำศรี² กล่าวถึง เนื้อหาในเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ สรุปได้ว่า เนื้อหาในเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีการกล่าว การสดุดีและยกย่องวีรกรรม ศาสนา และความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และตำนาน การสาธารณสุข การพัฒนาสังคม ซึ่งมีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมทั้งสิ้น เช่น แนวคิดที่ว่า “การประกอบอาชีพของเกษตรกร ชาวไร่ชาวนา ที่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ไม่มีอำนาจในการต่อรอง” แนวคิดที่ว่า “การรักษาความสมดุลย์ของธรรมชาติ การรักษาป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดูแลรักษาสืบไป” เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ยังมีศิลปะการใช้ภาษาทำให้ผลงานที่ออกมา ช่วยสร้างจินตนาการ ความคิด ความเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีกลวิธีในการ

¹เพ็ญศรี จันทรวง. (2542). “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย,” ใน พินิจวรรณกรรม. หน้า 53-74.

²วิมล คำศรี. (2545, ธันวาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (2),” สารนครศรีธรรมราช. 32(12), 33-43.

สร้างความไพเราะโดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เสียง เสนาะ การใช้คำ การใช้สำนวน ไหวहार ท่วงทำนองลีลาและการใช้สัญลักษณ์

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัย เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก ของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ในประเด็นการใช้คำ การใช้ภาษา และการใช้ไวยาหาร ซึ่งผลจากการ ศึกษาจะทำให้เข้าใจลักษณะการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น การใช้คำที่ก่อให้เกิดจังหวะ และลีลา ทราบความหมายตามลักษณะการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ และทราบลักษณะการใช้ ไวยาหารในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ ในการศึกษาภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ และผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก โดยเฉพาะวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ในประเด็นต่อไปนี้

1. การใช้คำ
2. การใช้ภาษา
3. การใช้ไวยาหาร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เข้าใจลักษณะการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่นและการใช้คำที่ก่อให้เกิด น้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาภาษาถิ่น
2. ทำให้ทราบความหมายตามลักษณะการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการสื่อสารแก่คนในท้องถิ่น
3. ทำให้ทราบลักษณะการใช้ไวยาหารในวรรณกรรมเพลงบอกซึ่งสามารถใช้เป็นตัวอย่างในการเรียนการสอนเรื่องไวยาหาร และ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาการใช้คำ ภาษา และการใช้ไวยาหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอก สร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ขอบเขตด้านข้อมูล ศึกษาโดยอาศัยแหล่งข้อมูล ดังนี้
 - 1.1 จากสมุดบันทึกผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อยเสียงเสนาะ

จำนวน 100 เรื่อง

1.2 จากแถบบันทึกเสียง จำนวน 5 ตลับ

1.3 จากวีดิทัศน์ จำนวน 2 แผ่น

1.4 จากการสัมภาษณ์เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะและผู้ใกล้ชิด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาการใช้คำ ภาษิตและโวหารในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยศึกษาตามขอบเขต ดังนี้

2.1 การใช้คำ

2.1.1 การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น

2.1.1.1 การใช้คำแสดงอาการ

2.1.1.2 การใช้คำล้อเลียน

2.1.1.3 การใช้คำต่ำ

2.1.1.4 การใช้คำภาษาถิ่น

2.1.1.5 การใช้คำผวน

2.1.1.6 การใช้คำแสดงภาพ

2.1.2 การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

2.1.2.1 น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ

2.1.2.2 น้ำเสียงแสดงการเสียดสี ตำนานิตีเยียน

2.1.2.3 น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ

2.1.2.4 น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.2 การใช้ภาษิต

2.2.1 การใช้สำนวน

2.2.2 การใช้สุภาษิต

2.2.3 การใช้คำพังเพย

2.3 การใช้โวหาร

2.3.1 อุปมา

2.3.2 อุปลักษณะ

2.3.3 อธิพจน์

2.3.4 ปฏิพจน์

2.3.5 สัทพจน์

2.3.6 บุคคลวัต

นิยามศัพท์เฉพาะ

การใช้คำ หมายถึง การเลือกสรรเสียงที่ถ่ายทอดความหมาย ในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น และ คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

การใช้ภาษาิต หมายถึง การใช้ถ้อยคำมีลักษณะเป็นคำกล่าวที่มีมาช้านาน ผ่านการกลั่นกรอง มีความหมายหลากหลายลักษณะ อันได้แก่ สุภาษิต คำพังเพย และสำนวน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น ถ้อยคำที่เป็นคติสอนใจ ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ หรือถ้อยคำที่กล่าวตีสอน เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง

การใช้โวหาร หมายถึง การใช้สำนวนภาษาที่ก่อให้เกิดมโนภาพ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังมองเห็นภาพ เข้าใจความรู้สึกได้ดียิ่งขึ้น เช่น อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ สัทพจน์ ปฏิพจน์ เป็นต้น

วรรณกรรมเพลงบอก หมายถึง บทประพันธ์ที่เป็นบทร้อยกรองของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะที่มีการบันทึกไว้ในสมุดบันทึกผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ แถบบันทึกเสียง และ วัสดุทัศน ซึ่งอยู่ในลักษณะ กลอนเพลงบอก กลอนโนรา กลอนหนังตะลุง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การใช้อักขรวิธีในต้นฉบับวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยใช้อักขรวิธีตามต้นฉบับเดิมเป็นหลัก โดยอาจแก้ไขบางคำเฉพาะที่ผิดหรือตก
2. จำนวนเพลงบอกที่ปรากฏในภาคผนวก คือ เพลงบอกที่นำมาวิเคราะห์ ส่วนเพลงบอกเรื่องอื่นที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์หรือข้อความบางตอนซ้ำซ้อนกับเรื่องที่วิเคราะห์แล้วจะไม่นำมาแสดงในภาคผนวก

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาคำกริใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกรอบความคิดและการเขียนงานวิจัย ดังนี้

1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ ภาษิต และโวหาร

1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงบอก

1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงาน

ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

1.2 ศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก จากแหล่งข้อมูลที่เป็นสมุดบันทึกผลงาน วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ จำนวน 100 เรื่อง จากแถบบันทึกเสียง จำนวน 5 ตลับ จากวีดิทัศน์ จำนวน 2 แผ่น และจากการสัมภาษณ์เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะและผู้ใกล้ชิดในประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม

1.3 จัดบันทึกวรรณกรรมเพลงบอกจากแหล่งข้อมูลที่ปรากฏ ลงในกระดาดบันทึกข้อมูล

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะตามขอบเขตของเนื้อหา

3. ขั้นสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล อภิปรายผล

3.2 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการใช้คำ ภาพิต และโวหารที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพิต
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอก
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ

ธิดา โมสิกรัตน์¹ กล่าวถึงคุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ สรุปได้ว่า คุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์มี 2 ประการ คือ รสคำและรสความ รสคำคือการนำคำมาเรียบเรียงอย่างเชี่ยวชาญอย่างจงใจเกิดเสียงเสนาะที่มีความหมายโดยวิธีการเล่นคำ การเล่นคำสามารถทำได้โดยการซ้ำคำ ซ้ำความ และซ้ำอักษร เช่นการเล่นคำโดยใช้คำเดียวกันให้มีความหมายหลายอย่าง รสความคือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายซาบซึ้ง โดยใช้ถ้อยคำน้อยแต่กินความมากและมีความสอดคล้องกับเนื้อความและลักษณะของร้อยกรองแต่ละชนิด

สุจิต เพียรชอบ² กล่าวถึง การใช้ภาษาที่เป็นภูมิปัญญาไทยที่แฝงอยู่ในวรรณกรรม สรุปได้ว่า น้ำเสียงของผู้ประพันธ์มักจะแฝงอารมณ์ ความรู้สึก หรือทัศนคติออกมาเช่น แสดงความภูมิใจในชาติบ้านเมือง ในรูปธรรมที่โอบอ้าสง่างามของปราสาทราชมนเทียร โดยไม่เป็นการโอ้อวดอย่างน่าเกลียด ดังเช่น กำสรวลศรีปราชญ์ กล่าวว่า

¹ธิดา โมสิกรัตน์. (2533). "การอ่านทำนองเสนาะ," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 หน่วยที่ 8-15. หน้า 431-432.

²สุจิต เพียรชอบ. (2542). "ภูมิปัญญาไทยที่แฝงอยู่ในวรรณกรรม," ใน หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทยในภาษา. หน้า 13.

อุยฺหทยายศยงฟ้า	ลงดิน แลฤา
อำนาจบุญเพรงพระ	ก่อเกื้อ
เจดีย์ลอลอินทร์	ปราสาท
ในทาบทองแล้วเนื้อ	นอกโลรม

แสดงน้ำเสียงเชิงเสียดสีประชดประชันสิ่งที่ตนไม่พอใจ พร้อมกับอารมณ์ขัน เช่น เรื่อง
ระเด่นลันได ของพระมหามนตรีทรัพย์ กล่าวว่า

มาจะกล่าวบทไป ถึงระเด่นลันไดอนาถา
เสวยราชย์องค์เดียวเที่ยวรำภา ตามตลาดเสาชิงช้าหน้าโบสถ์พราหมณ์

สุภาพร มากแจ้ง¹ ศึกษาเรื่องลีลากระบวนการความร้อยแก้วในหนังสือกามนิต กล่าวถึง
การสรรคำใช้ในวรรณกรรมเรื่องกามนิตว่ามี 3 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. การสรรคำใช้เพื่อแสดงระดับคำ คือการเลือกใช้ให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และ
สถานการณ์
2. การสรรคำใช้เพื่อการหลากคำ คือการใช้คำที่มีความหมายอย่างเดียวกัน ในรูปคำที่
แตกต่างกันออกไปการหลากคำใน กามนิต มักเป็นการหลากคำเรียกนามบุคคล โดยเฉพาะ
หลากคำเรียกนามพระพุทธรเจ้า แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ พระนามที่มีความหมายแสดงให้เห็นถึงคุณ
สมบัติของพระพุทธรองค์ พระนามที่มีความหมายแสดงถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่มีแก่สรรพสัตว์โลก
และพระนามที่มีความหมายแสดงถึงประวัติราชตระกูล นอกจากการหลากคำเรียกชื่อแล้ว ยังมี
การหลากคำเพื่อให้เห็นเป็นรูปลักษณะหรือความโหดร้ายของผู้ถูกเรียกอีกด้วย ซึ่งการหลากคำใน
ลักษณะนี้จะเน้นให้เห็นบุคลิกภาพ วัย เพศ และสถานภาพของบุคคลได้เป็นอย่างดี
3. การสรรคำใช้เพื่อแสดงจินตภาพ ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์จะเลือกใช้ถ้อยคำที่มีเสียง
สัมผัสสระและพยัญชนะทำให้เกิดเสียงไพเราะกลมกลื่น ก่อให้เกิดจินตภาพ คือ

¹สุภาพร มากแจ้ง. (2542). “ลีลากระบวนการความร้อยแก้วในหนังสือกามนิต,” ใน พินิจ
วรรณกรรม. หน้า 133-137.

3.1 จินตภาพด้านการเห็น ผู้ประพันธ์เลือกใช้ถ้อยคำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง และการกล่าวเปรียบเทียบบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพ

3.2 จินตภาพด้านการได้ยิน มักใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านนึกดูสมจริง

3.3 จินตภาพด้านการเคลื่อนไหว โดยการใช้คำซ้ำและคำซ้อนมาขยายคำนาม เพื่อแนะให้ภาพที่นึกเห็นได้อย่างแจ่มชัด

3.4 จินตภาพด้านความรู้สึก ปรากฏ 2 ลักษณะคือ โดยการใช้ถ้อยคำที่บ่งอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ และเกิดจากข้อความที่มีน้ำเสียงบอกความรู้สึกต่างๆ

วิภา กงกะนันทน์¹ กล่าวถึง การเล่นคำ สรุปความได้ว่า การเล่นคำ เป็นกลวิธีในการประพันธ์อย่างหนึ่งที่ช่วยเพิ่มรสชาติให้กับงานประพันธ์ การเล่นคำสามารถทำได้ หลายวิธีดังนี้

1. นำคำที่เขียนเหมือนกัน อ่านออกเสียงอย่างเดียวกัน ความหมายต่างกัน มาสร้างเป็นข้อความ
2. นำคำพ้องเสียงมาเล่นคำ คือ นำคำที่เขียนต่างกัน ความหมายต่างกัน แต่ออกเสียงอย่างเดียวกันมาสร้างเป็นข้อความ
3. นำคำพ้องรูปมาเล่น คือ นำคำที่เขียนเหมือนกันอ่านออกเสียงต่างกัน ความหมายต่างกันมาสร้างเป็นข้อความ
4. เล่นคำโดยซ้ำคำหรือซ้ำเสียง
5. นำกลุ่มคำมาสลับที่เพื่อให้ได้ความหมายแปลกออกไป หรือความหมายอีกอย่างหนึ่ง
6. เล่นคำโดยการนำคำซึ่งมีเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมาสร้างข้อความ
7. การเล่นเพื่อแสดงปฏิภาณไหวพริบ โดยอาศัยการตีความที่ไม่ตรงกัน

ฉันทส ทองช่วย² กล่าวถึงการเล่นคำผวนในการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ สรุปได้ว่า คำผวน หรือ คำหวน ว่าเป็น การพูดให้ผู้ฟังคิดทวนกลับเพื่อจะได้ทราบความหมายที่แท้จริงส่วนมากมักมีความหมายไปในทางหยาบโลน หรือขบขัน หรือล้อเลียน และถือว่าการพูดผวนคำ เป็นการฝึกสมองลองปัญญาของผู้ฟังไปในตัว ตัวอย่างเช่น “ซีห้วเทก” เขกห้วที “ชายลา” ชาลาย

¹วิภา กงกะนันทน์. (2533). วรรณคดีศึกษา. หน้า 107-110.

²ฉันทส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). หน้า 61-65.

กรมวิชาการ¹ กล่าวถึงคำผวน สรุปได้ว่า คำผวน คือ กลุ่มคำหรือคำที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป กลับหรือสลับเสียงสระหรือตัวสะกดกัน กลุ่มคำหรือคำจะมีกี่พยางค์ก็ตามแต่ พยางค์ที่จะผวนกันในคำผวนคำหนึ่ง ๆ นั้นมักจะมีแค่ 2 พยางค์เท่านั้น ส่วนใหญ่พยางค์ที่จะผวนกันมักจะเป็นพยางค์หน้าสุดกับหลังสุด พยางค์กลางๆ จะคงเสียงเดิมไว้ คำผวนมี 2 ลักษณะคือ การผวนโดยตั้งใจ และการผวนโดยไม่ตั้งใจ การผวนโดยตั้งใจ ผู้พูดจะสรรหาคำต่าง ๆ มาเล่นผวนกัน ซึ่งมีลักษณะการผวน 5 ประการ คือ การผวนลักษณะคำเดิมเป็นคำคำเดียว แล้วเติมคำหรือสร้อยคำซึ่งไม่มีความหมายเข้าไปทำให้เกิดความหมายขึ้น ถือเป็นเรื่องขบขัน เช่น แยกดี – ขี้แตก ข้าหมี – ขี้หมา แยกคอย – คอยแตก การผวนลักษณะการนำเอาคำธรรมดาซึ่งมีความหมายเฉพาะมาผวนเล่น แล้วใช้คำผวนนั้นในบทสนทนา ทำให้เกิดความขบขันและความหมายเบาลง มีความสุภาพขึ้น เช่น โฟตุง ขึ้นต้น ลีนเตีย ดินโตน ดินแตก การผวนลักษณะที่เมื่อผวนแล้วมีความหมายตลอดทั้ง 2 คำเมื่อผวนแล้ว เช่น สีแดง – แสงดี หมาตาย – หมายตา การผวนลักษณะที่คำผวนบางคำมีความหมายเฉพาะพยางค์ใดพยางค์หนึ่งเท่านั้น เช่น ปลาหมอบ – ปลอหมา เมียเขา – เม้าเขี้ย การผวนลักษณะที่คำผวนบางคำ ผวนแล้วไม่มีความหมาย เช่น ปูแสม – แปสมู กินข้าว – กาวขึ้น กลางถนน – กลนถนน การผวนโดยไม่ตั้งใจ เป็นการพยายามแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงคำเพื่อไม่ให้ผวนมาเป็นคำหยาบได้ เช่น ที่ห้า เป็นครบห้า แปดตัว เป็น สี่คู่ ตากแดด เป็น ผึ่งแดด คนรวย เป็น คนมั่งมี

ผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงคุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์มี 2 ประการ คือ รสคำและรสความ การเลือกคำมาใช้ในวรรณกรรมว่ามี 3 ลักษณะ คือ การใช้คำเพื่อแสดงระดับคำ การใช้คำเพื่อการหลាកคำ การใช้คำเพื่อแสดงจินตภาพ กลวิธีการเล่นคำ สามารถทำได้ หลายวิธีคือ การนำคำที่เขียนเหมือนกัน อ่านออกเสียงอย่างเดียวกัน ความหมายต่างกัน มาสร้างเป็นข้อความ การนำคำพ้องเสียงมาเล่นคำ การนำคำพ้องรูปมาเล่น การเล่นคำโดยซ้ำคำหรือซ้ำเสียง การนำกลุ่มคำมาสลับที่เพื่อให้ได้ความหมายแปลกออกไป หรือความหมายอีกอย่างหนึ่ง การเล่นคำโดยการนำคำซึ่งมีเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มาสร้างข้อความ และการเล่นเพื่อแสดงปฏิภาณไหวพริบ โดยอาศัยการตีความที่ไม่ตรงกัน และทำให้ทราบถึงการเล่นคำผวนในการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้รวมถึงถึงลักษณะของคำผวน

¹กรมวิชาการ. (2539). “คำผวนชวนหรรษา,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา. หน้า 32-37.

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ

สมภาพ นาคพันธ์¹ ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ อิงอร เพื่อศึกษากลวิธีการแต่ง ศิลปะการใช้ภาษาและแนวคิด ในเรื่องสั้นของ อิงอร ผลจากการศึกษาเกี่ยวศิลปะการใช้ภาษาในเรื่องการใช้คำพบสรุปได้ว่า มีการเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสมและสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน ประกอบด้วย คำแสดงภาพ คำแสดงอาการ คำภาษาต่างประเทศ คำซ้ำ คำซ้อน คำสลับ คำที่สร้างขึ้นใหม่ คำผิดหน้าที่ คำสแลง คำภาษาถิ่น คำมีศักดิ์ คำโบราณ และการเล่นคำและจังหวะ ในเรื่องการใช้สำนวนโวหารพบว่า มีการใช้สำนวนโวหารในหลายลักษณะ ดังนี้ สำนวนโวหารสั้น ๆ กระชับ สำนวนโวหารยาว สำนวนโวหารกำกวมเป็นสัญลักษณ์ โวหารที่สื่อภาพมีชีวิต สีสัน และแสง สำนวนโวหารที่สื่อให้ได้ยินเสียงทางโสตประสาทและรสนทางการสัมผัส สำนวนโวหารแข็งกระด้าง ดุดัน สำนวนโวหารอ่อนหวานละมุนละไม สำนวนโวหารสมัยใหม่ สำนวนโวหารที่มีลักษณะโครงสร้างภาษาแบบตะวันตก

อรพินท์ บำรุงเมือง² ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของแรคำ ประโยคคำ เพื่อศึกษาสุนทรียภาพด้านเสียงและสุนทรียภาพด้านโวหาร ผลจากการศึกษา สุนทรียภาพด้านเสียง โดยแยกประเด็นในการศึกษา 5 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างคำศัพท์ในลักษณะที่นำคำมาแต่งเติมให้มีมากคำมากพยางค์ เป็นวลีก่อให้เกิดจินตภาพ เร้าอารมณ์ การใช้ศัพท์วรรณคดีมีการใช้ศัพท์บาลีสันสกฤตโดยสร้างแบบสมาสสนธิ และมีการนำศัพท์วรรณคดีมาใช้เพื่อหลอกเสียงไม่ให้ซ้ำซาก

2. การเล่นเสียง ประกอบด้วย สัมผัสอักษรแบบคู่ สัมผัสสระแบบคำเคียง และคำแทรกเคียง ซึ่งการเล่นสัมผัสดังกล่าวจะช่วย ให้เกิดความคล้องจองก่อให้เกิดความไพเราะในวรรณกรรม

3. การเพิ่มเสียงของคำ การเพิ่มเสียงที่พบมากคือ การเพิ่มเสียงตัว ร เช่นคำ ทรลอด ทรลอบ และการเพิ่มเสียงพยัญชนะ สระรูปอื่น เช่น สังขาระ

4. การเล่นคำ มีการเล่นคำตามลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ การเล่นคำซ้ำ โดยการใช้คำยวมก และการเล่นคำซ้ำต่างวรรคเพื่อย้ำความหมาย ย้ำอารมณ์ ย้ำความรู้สึก การเล่นคำซ้อน การเล่นคำเป็นชุด การเล่นคำโดยใช้คำสลับที่ การเล่นคำพ้อง

¹สมภาพ นาคพันธ์. (2534). วิเคราะห์เรื่องสั้นของ อิงอร. 375 หน้า.

²อรพินท์ บำรุงเมือง. (2544). วิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของแรคำ ประโยคคำ. 123 หน้า.

5. ลีลาและจังหวะของคำ เกิดจากการแบ่งช่วงจังหวะของคำประพันธ์อย่างลงตัว ตามชนิดของคำประพันธ์ มีการใช้คำ เล่นลีลาและจังหวะให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เช่น ลีลาจังหวะซ้ำเนิบนาบอ่อนโยน เมื่อกล่าวถึงความรู้สึกอาทรห่วงใย ลีลาจังหวะแข็งกระด้าง เมื่อกล่าวถึงความรู้สึกไม่พึงพอใจหรือโกรธเกลียด ลีลาและจังหวะของคำที่กวีสร้างขึ้น จะส่งผลช่วยสื่ออารมณ์ ความรู้สึก และเสริมให้ผู้อ่านเข้าถึงเหตุการณ์ของเรื่องได้ดี

เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์¹ วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน โดยศึกษาการสร้างจินตภาพโดยการใช้อำนาจ และการสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์ ผลการวิเคราะห์การสร้างจินตภาพโดยการใช้อำนาจ พบว่า กฤษณา อโศกสิน มีการนำคำมาใช้เพื่อสร้างจินตภาพได้อย่างงดงาม โดยคำที่เลือกใช้เป็นคำที่ช่วยสื่อให้เห็นรายละเอียดแห่งสี แสง กลิ่น รส อากาศ การเคลื่อนไหว และอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งคำเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประสาทสัมผัสของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพอย่างชัดเจน

วาสนี จันทร์คง² ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของตริก พุกษะศรี เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรม ศิลปะการประพันธ์ ภาพสะท้อนและแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองของตริก พุกษะศรี ผลการศึกษาในด้านศิลปะการประพันธ์ มีการกล่าวถึงการใช้อำนาจ สรุปได้ดังนี้ ผลจากการวิจัยพบว่า มีการใช้ภาษาที่ทำให้บทร้อยกรองเกิดเสียงเสนาะ โดยการใช้สัมผัส ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ และใช้จังหวะลีลาที่เหมาะสมกับบรรยากาศและเนื้อความ มีการเลือกใช้คำแบบเรียบง่าย คำสูง คำภาษาปาก คำภาษาต่างประเทศ คำแผลง คำซ้ำ คำซ้อน คำผวน การใช้คำรูปธรรมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม และการใช้ภาษาถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของวรรณกรรมร้อยกรองของตริก พุกษะศรี

ดรุณี เดชานุสรณ์³ ศึกษาวิเคราะห์ศาสตร์และเชื่อมโยงที่พบในจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของศาสตร์และเชื่อมโยง สุนทรียภาพในการประพันธ์วรรณกรรมที่นำมาใช้ในศาสตร์และเชื่อมโยง และโลกทรรศน์ในศาสตร์และเชื่อมโยง ผลจากการ

¹เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์. (2546) วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน. 276 หน้า.

²วาสนี จันทร์คง. (2531). วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของตริก พุกษะศรี. 269 หน้า.

³ดรุณี เดชานุสรณ์. (2541). วิเคราะห์ศาสตร์และเชื่อมโยงที่พบในจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก. 468 หน้า.

ศึกษาในด้านสุนทรียภาพในการประพันธ์ กล่าวถึงการใช้คำและสุนทรียภาพในความ สรุปได้ว่า สุนทรียภาพในศาสตร์ มีลักษณะสัมผัสอักษร 7 ชนิดเรียงตามลำดับความนิยมจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำคู่ คำแทรกคู่ คำทบทคู่ คำเทียบมรด คำเทียบคู่ คำแทรกมรด และคำเทียบมรด ลักษณะสัมผัสสระ 6 ชนิดเรียงตามลำดับความนิยมจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำเคียง คำแทรกเคียง คำทบทเคียง คำแทรกแยก คำเทียบแยก และคำเทียบเคียง สุนทรียภาพในความ มีการใช้ความเปรียบ 3 ลักษณะ คือ อุปมา อติพจน์ และความเปรียบอุทาหรณ์ การเล่นคำ มี 2 ชนิดคือ การเล่นคำซ้อนที่มีความหมายทำนองเดียวกัน และการเล่นคำซ้อนที่มีเสียงหรือพยัญชนะเข้าคู่ ส่วนสุนทรียภาพในเชื่อมโยง มีลักษณะสัมผัสอักษร และลักษณะสัมผัสสระ โดยเรียงตามลำดับความนิยมจากมากไปหาน้อย เหมือนกับสุนทรียภาพในศาสตร์ สุนทรียภาพในความ มีการใช้ความเปรียบ 7 ลักษณะ คือ อุปมา อุปลักษณะ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ อุทาหรณ์ และความเปรียบปฏิพจน์ มีการเล่นคำซ้อนเพื่อความหมายซึ่งมีความหมายไปในทางเดียวกัน และการเล่นคำซ้อนเพื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีการใช้สัญลักษณ์ที่เปรียบเทียบกับคน สัตว์ พืช ธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสัญลักษณ์ที่เปรียบกับอุทาหรณ์

สุกิจ มะลิผล¹ ศึกษาเรื่องนิราศของหลวงจักรปาณี (มหาฤกษ์) โดยศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหา กวีโวหาร ในส่วนของรูปแบบของคำประพันธ์ได้กล่าวถึงการใช้คำในการศึกษาเรื่องนิราศของหลวงจักรปาณี (มหาฤกษ์) สรุปได้ดังนี้ การใช้คำประกอบด้วย การเล่นเสียง และการเล่นคำ การเล่นเสียง มี 3 ลักษณะคือ การเล่นเสียงสระ มีลักษณะดังนี้คือ เสียงสระเคียงกัน 2 ตัว เสียงสระเคียงกัน 3 ตัว เสียงสัมผัสสระคู่ 2 คู่ เสียงสระคู่มีคำแทรกกลาง 1 คำและการเล่นเสียงอื่น เสียงอักษร มีลักษณะดังนี้คือ อักษรคู่ อักษรอย่างเดียวกัน 3 คำ อักษรอย่างเดียวกัน 5 คำ อักษรอย่างเดียวกัน 2 คำ มีคำแทรกกลาง 1 คำ และอักษรอย่างเดียวกัน 2 คำ มีคำแทรกกลาง 2 คำ และ เสียงวรรณยุกต์ ส่วนการเล่นคำ มีลักษณะดังนี้คือ คำซ้ำ คำซ้อน คำเป็นชุด การหลាកคำ การเล่นคำสองแง่สองง่าม

ลีฟ้า ธนาวุฒิ² ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุวรรณสิน มีจุดมุ่งหมายในเพื่อศึกษา องค์ประกอบของเรื่อง และคุณค่าด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม คุณค่าด้านสุนทรียภาพ กล่าวถึงการเลือกใช้คำ สรุปได้ดังนี้ การใช้คำเพื่อความไพเราะ มีการ

¹สุกิจ มะลิผล. (2545). ศึกษานิราศของหลวงจักรปาณี (มหาฤกษ์) 110 หน้า.

²ลีฟ้า ธนาวุฒิ. (2540). การศึกษานิราศของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุวรรณสิน. 268 หน้า.

เปลี่ยนแปลงรูปคำ การแผลงคำ และการกร่อนเสียงของคำ การใช้คำที่ก่อให้เกิดความอลังการทางเสียง เกิดจากการใช้คำสัมผัส ได้แก่ สัมผัสในอักษรมี 7 ชนิด คือ คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบมรด คำทบทคู่ คำเทียบมรด คำแทรกคู่ และคำแทรกมรด สัมผัสในสระ มี 5 ชนิด คือ คำเคียง คำเทียบเคียง คำทบทเคียง คำแทรกเคียง และคำแทรกแยก การใช้คำซ้ำ การเล่นคำ มี 3 ชนิด คือ การเล่นคำที่เขียนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน การเล่นคำความหมายเดียวกันแต่เขียนต่างกัน และการเล่นคำแบบกลบท

ชนิษฐา สุขจันทร์¹ ศึกษาเรื่องการใช้คำและโวหารเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่อง การใช้คำก่อให้เกิดสุนทรียรส การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะฉนิ และการใช้คำที่ก่อให้เกิดจังหวะและลีลา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้แต่งนิมการใช้คำลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การใช้คำที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของเพลงรองเง็ง เช่น การใช้คำขึ้นต้นเพลงของเพลงรองเง็งวรรคแรกของบท จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “บุหงาตันหยง” และคำว่า “ตันหยง ตันหยง” คำว่า “บุหงาตันหยง” หมายถึงดอกพิกุล ซึ่งชาวไทยมุสลิมนิยมนำมาใช้ประกอบยาเสน่ห์ นอกจากนี้ยังพบคำขึ้นต้นเพลงบทแรกด้วย “เฝือกเอ๋ยเฝือกรัก” ซึ่งพบเพียงบทเดียว ส่วนการใช้คำปรากฏการใช้คำแสดงภาพ การใช้คำเลียนเสียง การใช้คำดำและคำสวดสาบาน ซึ่งใช้ทั้งคำไทยภาษาถิ่นและคำมลายูถิ่น และมีการเล่นคำในลักษณะต่าง ๆ คือ การเล่นคำซ้ำ การซ้อนคำ และการหลกคำ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่ก่อให้เกิดสุนทรียรสด้านคำ ซึ่งประกอบด้วยการเล่นเสียงสัมผัสสระ ประเภท คำเคียง คำเทียบเคียง คำทบทเคียง คำแทรกแยก คำแทรกเคียง และมีการเล่นเสียงสัมผัสในคำที่ปรากฏ ประเภท คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบมรด คำทบทคู่ คำแทรกคู่ คำแทรกมรด

นัทธิกา สติรวณิษฐ์² ศึกษาเรื่องการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่อง การใช้คำที่ก่อให้เกิดสุนทรียรส การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะฉนิ และการใช้คำที่ก่อให้เกิดจังหวะและลีลา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. การใช้คำก่อให้เกิดสุนทรียรส พบว่า มีการเลือกใช้คำในการเล่นเสียงสัมผัสสระ ประเภทคำเคียง คำเทียบเคียง คำเทียบแยก และคำแทรกเคียงมีมาก ส่วนคำทบทเคียงมีน้อย

¹ชนิษฐา สุขจันทร์. (2546). ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล. 224 หน้า.

²นัทธิกา สติรวณิษฐ์. (2540). ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา. 488 หน้า.

และคำแทรกแถมมีน้อยที่สุด ส่วนการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะปรากฏว่ามีการใช้สัมผัสพยัญชนะประเภทคำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบมรด คำทบทคู่ คำแทรกคู่ และคำแทรกมรดมีจำนวนมาก ส่วนคำเทียบมรดไม่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เพราะหาคำมาใช้ได้ยาก ในเรื่องการเล่นคำพบว่า ที่พบ ได้แก่ การเล่นคำซ้ำ การเล่นคำซ้อน การเล่นคำพ้อง และการเล่นคำหลาก การใช้คำที่ก่อให้เกิดสุนทรียรสยังพบในลักษณะของการเลียนเสียง ส่วนมากจะเป็นการใช้คำเลียนเสียงร้องของสัตว์และการเลียนเสียงกิริยา

2. การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น ซึ่งพบว่าที่มีความแตกต่างไปจากถิ่นอื่นอย่างชัดเจนคือ ในด้านการเลือกใช้คำขึ้นต้น การใช้คำแสดงภาพ การใช้คำดำและสบถสาบาน การใช้คำภาษาถิ่น และการใช้คำแสดงอาการ

3. การใช้คำที่ก่อให้เกิดจังหวะและลีลา พบว่า มีการใช้จังหวะและลีลาของคำควบคู่ไปกับน้ำเสียง ได้แก่ น้ำเสียงแสดงความโกรธ ความไม่พอใจ น้ำเสียงปลุกปลอบให้กำลังใจ เตือนสติ และน้ำเสียงที่ให้ความรักความอบอุ่นอย่างนุ่มนวล

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงลักษณะการใช้คำประเภทต่าง ๆ ในการประพันธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์เพื่อจำแนกหมวดหมู่ของการใช้คำ ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษิต

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า ภาษิต ว่า หมายถึง คำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ เช่น กงเวียนกำเกวียน¹

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า สุภาษิต ว่า หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ²

¹ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 823.

²แหล่งเดิม. หน้า 1206.

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า สำนวน ว่า หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าว สืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอน จะเข้าใจว่าย่น้ำ รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง¹

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า พังเพย ว่า หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าว สืบต่อกันมาช้านานแล้ว โดยกล่าวเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง เช่น กระจ่างตื่นตูม²

เจือ สตะเวทิน³ กล่าวถึงสุภาษิตสรุป ได้ดังนี้ สุภาษิต แปลว่า ถ้อยคำที่ดี หมายถึง คำสอนหรือคำเตือนสติ มีคำที่เป็นพวกเดียวกับสุภาษิต เช่น คติธรรม คติพจน์ คำพังเพย คำขวัญ คำคม สุภาษิตตรงกับภาษาอังกฤษว่า Proverb มุ่งที่การสอนหรือการให้สติ ซึ่งคำทำให้คนประพฤติ โดยแยกเป็น 3 วิธีคือ สอนให้ทำ สอนให้เว้น และสอนโดยใช้ความจริง ซึ่งคำว่า สุภาษิตมีความหมายเท่ากันกับ คำว่า คติธรรม แปลว่า ธรรมเนียมควรถือเป็นทางปฏิบัติในชีวิต คติพจน์ แปลว่า ถ้อยคำที่เป็นแนวทาง สำหรับประพฤตินของบุคคล คำพังเพย คือ คำกลางๆ ยกมาให้เข้ากับเรื่อง ยาวกว่าสำนวน แต่ยังไม่เป็นคำสอน “พอเผยแพร่มีปากก็เห็นไรฟัน” มัก กล่าวขึ้นลอย ๆ เป็นกลาง ๆ เพื่อตีความให้เข้ากับเรื่อง ส่วนคำพังเพยจีนมีหลายลักษณะ เช่น คำวิจารณ์ สุภาษิต คำเตือนสติ คำตลกขบขัน บางที่เป็นคำอธิบายคล้ายพูดในตัวของฝรั่ง คำ ขวัญ เป็นคำเกิดขึ้นใหม่ ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษจากคำว่า Slogan มักใช้เพื่อมุ่งให้คนหมู่ มากประพฤติตาม คำคม หมายถึง คำพูดที่หลักแหลมของใครคนหนึ่ง ที่พูดขึ้น อย่างสละสลวย น่าคิด น่าฟัง รับฟังกันในหมู่คนกลุ่มเล็กๆ เป็นคำที่เกิดจากสติปัญญาของผู้พูดเอง ไม่มีเจตนา สั่งสอนใคร

กรมวิชาการ⁴ กล่าวถึง สำนวน คำพังเพย ภาษิตหรือสุภาษิต สรุปความได้ดังนี้ สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามอักษร มีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ เช่น หนึ่งหน้าไฟ ตาบอดได้แว่น เกลือจิ้มเกลือ คำพังเพย มีความหมายลึกซึ้งกว่าสำนวน มี ลักษณะตีขมหรือแสดงความคิดเห็นอยู่ในตัว แต่ยังไม่ได้วางหลักความจริงอันเที่ยงแท้ และไม่ เป็นคำสอนแท้ เช่น ทำนาบนหลังคน เสียน้อยเสียยากเสียมากเสียง่าย น้ำถึงไหนปลาถึงนั้น

¹ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 1187.

²แหล่งเดิม. หน้า 779.

³เจือ สตะเวทิน. (2533). สุภาษิตไทย. หน้า 1-8.

⁴กรมวิชาการ. (2543). สำนวนไทย. หน้า. ข-ง.

ส่วนภษิตหรือสุภษิต ประกอบด้วยลักษณะ 2 ประการ คือ เป็นข้อความสั้น ๆ แต่กินความลึกซึ้ง และเป็นคำสอนหรือวางหลักความจริง เช่น ตนแลเป็นที่พึ่งของตน การศึกษา สำนวน คำพังเพย ทำให้ทราบ ประวัติศาสตร์หรือความเป็นมาของชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา การกินอยู่ ความรู้สึกนึกคิด เช่น ความจงรักภักดี ความอ่อนโยน ความประนีประนอม ความเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งจะทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงของสังคมสมัยนั้น ๆ

วิมล คำศรี¹ กล่าวถึง ความหมาย และคุณค่าของภษิตและสำนวน รวมถึงความเป็นมา ประเภท ลักษณะและโครงสร้างของภษิตและสำนวน สรุปความได้ดังนี้ ภษิตและสำนวนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ภษิตเป็นคำกล่าวที่เป็นความจริง มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ มีคติและถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี ส่วนสำนวนเป็นคำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายหลายนัยไม่ตรงไปตรงมา เป็นเชิงของการใช้ภาษา ภษิตและสำนวนมีคุณค่าในด้านสติปัญญาและจินตนาการ คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม คุณค่าทางด้านการศึกษาและถ่ายทอด และคุณค่าด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ภษิตและสำนวนเป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งคือ จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการกระทำของมนุษย์ จากอาชีพ จากอุบัติเหตุ คุบัตถิย จากระเบียบแบบแผนประเพณี จากลัทธิปรัชญาศาสนา จากความประพฤติกติและนิสัยใจคอของผู้คน จากการละเล่นกีฬาและนันทนาการ จากนิทาน นิยาย วรรณคดี และตำนานพงศาวดาร ประวัติศาสตร์ ในการศึกษาภษิตและสำนวนสามารถจัดแยกประเภทโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ 5 เกณฑ์ คือ หลักฐานที่มา มูลเหตุการเกิดหรือที่มา ลักษณะเนื้อหา สวรรตหรือร้อยแห่งความหมาย และสิ่งที่มาอ้างอิงเปรียบเทียบ ลักษณะที่น่าสังเกตของภษิตและสำนวนมีหลายประการคือ การจัดจ้งหะและระเบียบคำ มีทั้งคำน้อยพยางค์น้อยแต่กินความหมายมาก กับคำมากพยางค์มากแต่มีความหมายเด่น การใช้เสียง มีการใช้เสียงสัมผัสสระเสียงสัมผัสสละและอักษร และการเล่นเสียงเล่นคำโดยอาศัยโครงสร้างของคำหรือความขัดแย้งกันหรือตรงกันข้าม และหรือซ้ำกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน การใช้ภาพพจน์ มีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาอุปไมย แบบอุปลักษณะ แบบอ่างท้าวความ แบบอติพจน์ แบบบุคลาธิษฐานแบบสมพจน์ ซึ่งภษิตและสำนวน มีกลวิธีการสอนหลายลักษณะ ดังนี้ คือ การบอกให้รู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี การห้ามกระทำหรือห้ามปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเห็นว่าไม่ดี การบอกให้ทำในสิ่งที่ดี

¹วิมล คำศรี. (2540). ภษิตและสำนวน : วรรณกรรมมุขปาฐะ เมืองนครศรีธรรมราช การศึกษาเชิงวิเคราะห์. หน้า 15-116.

งาม การชมหรือสรรเสริญผู้ที่ปฏิบัติตนตามที่สังคมพึงประสงค์ การติหรือตำหนิผู้ที่ปฏิบัติตนต่างไปจากคตินิยมของสังคม การใช้อุทาหรณ์และประชดประชันกระแทกแดกดัน ส่วนโครงสร้าง ภาษิตและสำนวนสามารถแยกได้เป็น โครงสร้างที่เป็นพยางค์เดียว คำหลายพยางค์ เป็นวลีชนิดต่าง ๆ เป็นประโยคความเดียวและเป็นประโยคหลายใจความ

กรมวิชาการ¹ กล่าวถึง สำนวนไทย สุภาษิตและคำพังเพย สรุปความได้ดังนี้ สำนวนไทย หมายถึง ถ้อยคำในภาษาไทยที่ใช้พูดจาสื่อสารกันโดยมีความหมายเป็นนัย กินความกว้างลึกซึ้ง รวมไปถึง คำคม คำพังเพย สุภาษิต และอาจรวมถึงโวหารต่าง ๆ ความแตกต่างระหว่าง คำสุภาษิตกับคำพังเพย สุภาษิต หมายถึง คำกล่าวที่ดีหรือคำพูดที่เป็นคติ เป็นถ้อยคำที่แสดงหลักความจริง มุ่งสั่งสอนหรือเตือนสติให้คิด คำพังเพย เป็นถ้อยคำที่กล่าวแสดงความจริง ความคิด หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งไว้เป็นกลาง ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบการพูดให้ได้ความดียิ่งขึ้น เช่น มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ บุญทำกรรมแต่ง จุดได้ตำตอ คนดีผีคุ้ม สุภาษิต และคำพังเพยมีที่มาจากหลายสาเหตุเช่น ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี การสังเกตความเป็นมาของธรรมชาติ การกระทำหรือกิจกรรมารยาทของมนุษย์ นิยาย นิทาน ตำนานต่างๆ และการละเล่นต่าง ๆ

ฉันทัส ทองช่วย² กล่าวถึง วัฒนธรรมการใช้ภาษาประเภทสำนวนในภาษาไทยถิ่นใต้ไว้สรุปได้ว่า สำนวน หมายถึง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษมีลักษณะสอดคล้องกับ วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ เป็นคำกล่าวที่ผ่านการกลั่นกรอง มีความหมายหลากหลายลักษณะ ซึ่งก่อให้เกิด เจตคติ ความเชื่อ จุดหมายปลายทาง ความรู้สึก ความสนใจ ความปรารถนา สะท้อนให้เห็นอุดมคติ ค่านิยม และโลกทรรศน์ของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น

สำนวนประเภทภาษิต เป็นสำนวนที่มีเจตนาในการอบรมสั่งสอน เช่น “อย่าบวชผลาญข้าวสุก อย่าบวชหนูกตามเพื่อน” หมายถึง อย่าทำอะไรโดยเห็นแก่ความสนุกสนาน ไม่มีจุดหมาย แต่ควรทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในกิจที่จะต้องทำ

สำนวนเปรียบเทียบ หรืออุปมาอุปไมย เช่น “โกงเหมือนนงูเหมืองแร่” หมายถึง วางตัวโอ้อวดเหมือนคนร้าย

¹กรมวิชาการ. (2539). “ใช้สำนวนไทยได้ดีมีคุณค่า,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา. หน้า 148-152.

²ฉันทัส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). หน้า 61-65.

สำนวนเกี่ยวกับความรักและการครองเรือน เช่น “หล้าร้องซังก่าย หล้าใจซังกาย” หมายถึง การตัดสินใจใดๆ จะต้องคิดใคร่ครวญให้รอบคอบ

สำนวนเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น “ตีหัวแมง แมงใช้ชาติ” หมายถึง ให้มีใจเมตตาากรุณาต่อสัตว์ ไม่ให้ทารุณสัตว์

สำนวนเกี่ยวกับพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น “รังทั้งเหมือนแม่ไก่ผึ่งไข่” หมายถึง ซุกซน อยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง

สำนวนเสียดสีประชดประชัน เช่น “อ้ายยอดทองบ้านาย” หมายถึง ใฝ่สูงจนเกินศักดิ์หลงรักอยู่ข้างเดียว ผู้ชายที่ชอบทำตัวรับใช้ผู้หญิงเพื่อประจบ

วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์¹ กล่าวถึงสำนวนและสำนวนไทยถิ่นใต้ สรุปความได้ดังนี้ สำนวนหมายถึง ถ้อยคำในภาษาไทยที่ใช้สื่อสารโดยมีความหมายเป็นนัย กินความกว้างและลึกซึ้ง หมายรวมไปถึง คำพังเพย ภาษิต สุภาษิต คำอุปมาอุปไมย คำคม และคำขวัญ ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คำพังเพย หมายถึง คำที่กล่าวขึ้นลอยๆ เป็นคำกลางเพื่อตีความให้เข้ากับเรื่อง มักมีลักษณะตีชมหรือแสดงความเห็น แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นคำสอน

ภาษิต หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นคติเตือนใจ หรือคำสอนที่ควรฟัง

สุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำที่ดั่งาม มีลักษณะเป็นถ้อยคำที่แสดงหลักความจริง มุ่งแนะนำสั่งสอน หรือเตือนสติให้คิด

คำอุปมา อุปไมย หมายถึง คำที่มีการเปรียบเทียบกัน มีลักษณะเป็นกลุ่มคำที่กล่าวโดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเปรียบกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมากจะนำสิ่งที่ผู้ฟังเคยเห็นแล้วมาเปรียบเทียบกับคำที่ไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อน เพื่อให้เข้าใจลักษณะนั้นๆ ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำคม หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นคารมหรือโวหารอันคมคาย เป็นคำพูดที่หลักแหลมชวนให้คิด มักเป็นถ้อยคำที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น “ถ้าจะรักต้องลืมคำว่าเสียใจ”

คำขวัญ หมายถึง ถ้อยคำที่แต่งขึ้นเพื่อเตือนใจ หรือเพื่อให้เป็นสิริมงคล หรือเพื่อจูงใจให้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง มักแต่งกันโดยใช้คำคล้องจอง มีความยาวไม่มากนัก

¹วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์. (2539). สำนวนไทยถิ่นใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม. หน้า 63-72.

สำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง สำนวน คำพังเพย ภาษิต สุภาษิตคำอุปมาอุปไมย คำคม และคำขวัญ ที่เป็นภาษาไทยถิ่นใต้และใช้อยู่ในท้องถิ่นภาคใต้โดยรวม ซึ่งสำนวนไทยถิ่นใต้มีลักษณะดังนี้

1. จำนวนคำ สำนวนไทยถิ่นใต้ประกอบด้วยคำตั้งแต่ 1 คำ ขึ้นไปถึง 16 คำ ถ้าสำนวนใดมีคำเกิน 6 คำ ขึ้นไป มักแบ่งออกเป็นสองวรรค

ตัวอย่าง

สำนวน 1 คำ เช่น ขบ หมายถึง พุดกระทบผู้อื่นให้เจ็บอายเพื่อยั่วเย้าเล่น

สำนวน 6 คำ เช่น เข้าพร้อมตอก ออกพร้อมตัม หมายถึง บวชตามประเพณีช่วงที่พระเข้าพรรษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

สำนวน 16 คำ เช่น ผู้ดีเดินตรอก ชีครอกเดินลา ผู้ดีห่มผ้า ชีข้าห่มแพร หมายถึง โลกนี้มีความเปลี่ยนแปลง

2. สัมผัส มีสำนวนไทยถิ่นใต้อยู่จำนวนมากที่มีการสัมผัสคำ การสัมผัสมีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ซึ่งอาจเป็นสัมผัสในวรรคเดียวกันหรือต่างวรรคกันก็ได้ การสัมผัสดังกล่าวทำให้สำนวนมีความไพเราะ และจดจำได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่าง

เมืองลุงมีดอน เมืองคอนมีท่า เมืองตรังมีนา สงขลามีบ่อ

3. การเล่นคำ การเล่นคำมีปรากฏในสำนวนไทยถิ่นใต้ ซึ่งการเล่นคำนี้มีทั้งการซ้ำคำ และการนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือตรงกันข้ามกันมาใช้คู่กัน

ตัวอย่าง

การซ้ำคำ เช่น นกน้อยไข่น้อย เรือคนลำ พายคนเล่ม ทอดมือ ทอดตีน

4. การเลือกใช้คำ สำนวนไทยถิ่นใต้เลือกใช้คำง่าย เปิดเผย ตรงไปตรงมา สื่อความหมายและให้ภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่าง

ชีไก่ไม่ทันหยอด หมายถึง ชั่วประเดี๋ยวเดียว

5. เนื้อความ สำนวนไทยถิ่นใต้มีเนื้อความทั้งที่เป็นการเปรียบเทียบ การเทียบ การเปรย การประชดประชัน การแนะนำสั่งสอน และการตั้งข้อสังเกต

ตัวอย่าง

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการเปรียบเทียบ เช่น ดำเหมือนกล้วยหมกลิ้ม หมายถึง ดำมาก

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการเทียบ เช่น พลิกแม่ม้า หมายถึง พลิกคว่ำจะฆ่าหมาย ใช้ในกรณีที่คนตัว โต ๆ ล้มคว่ำ

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการเปรย เช่น วอนหาดอกไม้ใหม่ หมายถึง วอนหาที่ตาย

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการประชดประชัน เช่น ขึ้นสัดเค หมายถึง เริ่มต้นด่า

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการแนะนำ สั่งสอน เช่น เข้าบ้านคนต้องหดหางเข้าวาน หมายถึง เข้าไปบ้านผู้อื่นต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน

สำนวนที่มีเนื้อความเป็นการตั้งข้อสังเกต เช่น กินของขม ขมเด็กสาว เล่าความหลังหนังตาเขียว เยี่ยวถูกหัวแม่ตีน เป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของชายสูงอายุ

ผลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวข้องกับภาษิต ทำให้ผู้วิจัยทราบถึง ความหมายของภาษิตว่า หมายถึง คำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว โดยกล่าวเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง สุภาษิต สำนวน คำพังเพย จัดเป็นคำกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “ภาษิต” ที่มาของภาษิต เช่น จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากอาชีพ จากลัทธิปรัชญาศาสนา จากความประพุดติและนิสัยใจคอของผู้คน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบโครงสร้างทางภาษาของ ภาษิต แต่ละประเภท คือ ภาษิตประเภทสำนวน ภาษิตประเภทคำพังเพย และภาษิตประเภทสุภาษิต ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดวิธีการแยกประเภทของภาษิตตาม ราชบัณฑิตยสถาน และยังทำให้ทราบลักษณะการใช้ในการสื่อความหมายของภาษิตและประเภท

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต

รักชาติ ช้างแก้ว¹ ศึกษาภาษิตชาวบ้านในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษารวบรวม จัดประเภท และอธิบายความหมายของภาษิตชาวบ้าน และศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากภาษิตชาวบ้านในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กล่าวไว้เช่นเดียวกับ สุชาติ ปิยะกาญจน์ และมุจรินทร์ ที่ปิจิรังกุล ว่า ภาษิตชาวบ้าน หมายถึง สำนวน คำพังเพย และสุภาษิตที่สืบทอดกันมาโดยวิธีมุขปาฐะ ผลจากการศึกษาพบว่า สามารถจัดประเภท และ

¹รักชาติ ช้างแก้ว. (2535). ภาษิตชาวบ้านในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. 279 หน้า.

อธิบายความหมายของภาษิตชาวบ้าน ได้ 9 ลักษณะ คือ ลักษณะพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต ลักษณะอาการของสิ่งไม่มีชีวิต ลักษณะพฤติกรรมหรืออาการของสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะสิ่งมีชีวิตสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิต ลักษณะสิ่งมีชีวิตสัมพันธ์กับสิ่งไม่มีชีวิต ลักษณะสิ่งมีชีวิตสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะสิ่งไม่มีชีวิตสัมพันธ์กับสิ่งไม่มีชีวิต ลักษณะสิ่งไม่มีชีวิตสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะสิ่งเหนือธรรมชาติ สัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ส่วนภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากภาษิตชาวบ้าน พบว่าสะท้อนภาพในด้านต่างๆ ดังนี้ ครอบคลุม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา การเมืองการปกครอง ภาษาและการสื่อสาร ศิลปะและนันทนาการ อนามัย การขนส่งและคมนาคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สุชาติ ปิยะกาญจน์¹ ศึกษาภาษิตชาวบ้านอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษา ประเภทและความหมายของภาษิตชาวบ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาษิตชาวบ้านอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึงภาษิตชาวบ้านว่า หมายถึง สำนวน คำพังเพย และสุภาษิตที่สืบทอดกันมาโดยวิธีมุขปาฐะ

มูจรินทร์ ทิปจรัสกุล² ศึกษาภาษิตชาวบ้านตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษา จัดประเภทและความหมายของภาษิตชาวบ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาษิตชาวบ้านอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กล่าวถึงภาษิตชาวบ้านว่า หมายถึง ถ้อยคำ สำนวน คำพังเพย และสุภาษิตที่สืบทอดกันมาหรือส่งต่อกันมา โดยวิธีมุขปาฐะ

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต ทำให้ผู้วิจัยทราบถึง ความหมายและที่มาของภาษิต สุภาษิต สำนวน คำพังเพย ซึ่งจัดเป็นคำกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “ภาษิต” อีกทั้งยังทำให้ทราบโครงสร้างทางภาษาของ ภาษิต แต่และประเภท และยังทำให้ทราบ ลักษณะการใช้ในการสื่อความหมายของภาษิตและประเภท ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้วิจัยในการนำไปให้เป็นพื้นฐาน ของการวิเคราะห์เพื่อจำแนกหมวดหมู่ และลักษณะการใช้ในการสื่อความหมาย ในการใช้ภาษิต ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

¹สุชาติ ปิยะกาญจน์. (2538). ศึกษาภาษิตชาวบ้านอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. 126 หน้า.

²มูจรินทร์ ทิปจรัสกุล. (2538). ภาษิตชาวบ้านตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. 130 หน้า.

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร

นภลัย สุวรรณธาดา¹ กล่าวถึงการใช้โวหารสรุปได้ว่า โวหาร หมายถึงถ้อยคำที่เป็น ลำดับสำนวนชั้นเชิงหรือสำนวนในการแต่งหนังสือหรือพูดจำแนกได้ดังนี้ คือ อุปมาโวหาร บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร แต่ในที่นี้กล่าวถึงอุปมาโวหารว่า คือ ถ้อยคำสำนวนที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบ ในการเปรียบเทียบมีทั้ง อุปมา อุปไมย อุปลักษณะ และ บุคลาธิษฐาน และจำแนกอุปมาโวหารได้ดังนี้

1. อุปมาอุปไมย (Simile) คือการเปรียบเทียบของสองอย่างในด้านความเหมือนหรือ ความต่าง อุปไมย คือ เนื้อความที่ต้องการกล่าว อุปมาคือ สิ่งนำมาเปรียบเทียบ มักใช้คำเชื่อม ระหว่างอุปไมยและอุปมาว่า ดัง กล เช่น เหมือน เปรียบ ฯลฯ

2. อุปลักษณะ (Metaphor) คือการกล่าวเปรียบเทียบโดยใช้วิธีกล่าวเป็นนัย ๆ ไม่ เปรียบเทียบแบบตรง ๆ ให้เข้าใจเอาเอง

3. อธิพจน์ (Hyperbole) คือการกล่าวเปรียบเทียบอย่างเกินจริง

4. อนุพจน์ (Under-Statement) คือการกล่าวน้อยกว่าความจริง

5. ปฏิพจน์ (Paradox) คือการเปรียบเทียบในสิ่งตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกัน

6. นามนัย (Metonymy) คือการใช้คำเรียกชื่อบุคคลโดยเปรียบกับสิ่งอื่น

ผู้เขียนยังกล่าวถึง การใช้สัญลักษณ์ ว่าเป็นเรื่องของการเปรียบเทียบ แต่เป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง กว่า การเปรียบเทียบธรรมดา เพราะคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์คำเดียว อาจมีความหมายกว้างไกล และต้องการคำอธิบายเพื่อให้เข้าใจได้ทั่วไป และบุคลาธิษฐานคือการให้ชีวิตแก่สิ่งที่ไม่มีชีวิตหรือ ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจให้ผู้อ่านมากขึ้น ซึ่งทั้งสัญลักษณ์ และบุคลาธิษฐานมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ถ้อยคำ สำนวนหรือการใช้ภาษาในร้อยกรอง

¹นภลัย สุวรรณธาดา. (2533). “ความรู้เบื้องต้นทางการประพันธ์,” ใน เอกสารการ สอนชุดวิชาภาษาไทย 2 หน่วยที่ 1-7. หน้า 36-38.

กรมวิชาการ¹ กล่าวถึงภาพพจน์ว่าหมายถึง คำหรือสำนวนโวหารที่กวีใช้เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่าน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพเข้าใจความหมายและเข้าถึงความคิดของกวี ภาพพจน์ที่ใช้แยกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. อุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เชื่อมสิ่ง que เปรียบเทียบ เช่น เหมือน เปรียบ ประดุจ ราว ฯลฯ
2. อุปลักษณะ (Metaphor) คือการกล่าวเปรียบเทียบโดยไม่กล่าวโดยตรง ใช้วิธีกล่าว เป็นนัยให้เข้าใจเอง
3. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตเสมือนมีชีวิต โดยอาจจะมองเห็นภาพเหล่านั้นเคลื่อนไหวมีกิริยาอาการเหมือนคน
4. นามนัย (Metonymy) คือภาพพจน์ที่เรียกชื่อสิ่งของสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทนไม่ เรียกตรง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป และเมื่อกล่าวก็จะเข้าใจได้โดยง่าย
5. อนุนามนัย (Synecdoch) คือการนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อยหรือส่วนที่เด่นชัดมากกล่าว ให้หมายถึงส่วนทั้งหมด
6. อธิพจน์ (Hyperbole) คือการกล่าวเกินจริงเพื่อผู้อ่านคำประพันธ์เกิดความรู้สึก ซาบซึ้ง เกิดอารมณ์คล้อยตาม
7. ปฏิพจน์ (Paradox) คือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้ง โดย นำมากล่าวได้อย่างกลมกลืน คล้องจอง ทำให้ได้ความหมายกินใจลึกซึ้ง ผู้อ่านต้องคิดวิเคราะห์ ความหมายเพื่อเข้าถึงอรรถรสและเห็นความงามเพราะส่วนใหญ่จะเป็นไปในทำนองแนวคิดและ ประชญา
8. สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือภาพพจน์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้ สึกเหมือนได้ยินเสียงเหล่านั้นด้วยตนเอง
9. การลดความสำคัญของคำ (Euphonium) คือการใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความ หมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนจิตใจ ถือเป็นความสุภาพโดยใช้ภาษาเป็นสื่อก็ได้
10. การใช้ประโยคคำถาม (Interrogation) คือการใช้ข้อความที่มีลักษณะเป็นคำถาม

¹กรมวิชาการ. (2539). "การใช้ภาพพจน์ในภาษาไทย," ใน ศิลปะการใช้ภาษา. หน้า 84-91.

วิภา กงกะนันทน์¹ กล่าวถึงโวหารว่าเป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดมโนทัศน์ หรือจินตภาพได้อย่างชัดเจนหรือกว้างกว่าภาษาตรงไปตรงมา เพราะการใช้โวหารคือการใช้ภาษาเปรียบเทียบกับที่ป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรมโดยแบ่งประเภทของโวหาร สรุปได้ดังนี้

1. **Metaphor** (อุปลักษณ์) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกับว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเท่ากันทุกประการโดยใช้คำ “เป็น” “คือ” ฯลฯ ในการเปรียบเทียบ
2. **Simile** (อุปมาอุปไมย) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกับว่าเหมือนกัน
3. **Synecdoche** (สมพจน์) คือการกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดเพียงบางส่วนแต่ให้ความหมายคลุมหมุดทุกส่วน
4. **Metonymy** (นามนัย) คือการเอ่ยถึงสิ่งหนึ่งแต่ให้ความหมายเป็นอย่างอื่น
5. **Oxymoron** (ปฏิวาทะ) คือการนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือค้านกันมารวมกัน เพื่อให้เกิดคำซึ่งมีความหมายใหม่ หรือมีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง หรือเพิ่มน้ำหนักให้แก่ความหมายของคำแรก
6. **Paradox** (ปฏิกาคพจน์) คือข้อความที่มีความหมายขัดแย้งกัน ไม่ว่าจะผู้ใจจะใจหรือไม่ก็ตามเป็นข้อความที่กล่าวถึงสิ่งที่แปลกแต่จริง หรือไม่นำไปไม่ได้แต่เป็นไปแล้ว
7. **Synesthesia** (อวัตพากย์) คือการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา การใช้โวหารแบบนี้จะใช้ข้อความ เช่น “รสของความสุข” ซึ่งโดยปกติความสุขเป็นผลของสัมผัสด้วยใจ
8. **Hyperbole** (อติพจน์) คือการพูดเกินความจริงเพื่อนำความรู้สึกแต่มีใช้เพื่อลอกลวง
9. **Overstatement** (อธิพจน์) คือการพูดหรือเขียนประหนึ่งโอ้อวด โดยเจตนาให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้สึกขบขัน
10. **Allusion** (ปฏิรูปพจน์) เป็นการใช้อุบายที่ดัดแปลงมาจากข้อความอันเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น กวี สุภาสิต คำพังเพย หรือวาทะของนักปราชญ์
11. **Personification** (บุคลาธิษฐาน) เป็นการใช้อุบายในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่าสรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่คนเป็นคนแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ ราวกับเป็นคน

¹วิภา กงกะนันทน์. (2533). วรรณคดีศึกษา. หน้า 35-53.

12. **Analogy** (อุทาหรณ์) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกันว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เชื่อกว้าง่ายแก่การเข้าใจ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย

13. **Rhetorical question** (ปฏิพจน์) เป็นศิลปะการใช้คำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่มีหวังคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้องความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ แต่หากจะมีคำตอบ คำตอบนั้นก็มักจะเป็นคำตอบปฏิเสธ

วราภรณ์ บำรุงกุล¹ กล่าวถึงคุณสมบัติที่แสดงสุนทรียรสของบทร้อยกรองอย่างหนึ่ง สรุปได้ว่า ต้องมีความหมายอันลึกซึ้งกินใจ เพราะจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจและผู้อ่านสามารถร่วมได้กับจินตนาการที่สื่อออกมา ซึ่งความหมายอันลึกซึ้งกินใจมักเกิดจากการใช้คำมาเปรียบเทียบหรืออธิบายให้เห็นภาพ เห็นกิริยาอาการที่เคลื่อนไหวอย่างชัดเจนอันได้แก่

1. การเปรียบเทียบแบบอุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบโดยการใช้อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาช่วยอธิบายหรือเชื่อมโยงความคิดทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ โดยมีคำมาช่วยเชื่อม เช่น ดูจ ดัง ดูราว กล เหมือน ฯลฯ

2. การเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ (Metaphor) คือการนำลักษณะอาการของสิ่งหนึ่งโอนไปใช้กับอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่เหมือนกันเลยเพื่อชักจูงความคิดให้มองสิ่งสองสิ่งนั้นว่ามีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน การอุปลักษณ์จึงเป็นการนำคุณสมบัติของสิ่งของมาเปรียบเทียบ

3. การเปรียบเทียบแบบปรพากย์ (Antithesis) คือการเปรียบเทียบโดยอาศัยความขัดแย้งซึ่งนำสิ่งที่ตรงกันข้ามมากล่าวเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การกล่าวเกินจริงหรือใช้สำนวนแบบอติพจน์ (Hyperbole) คือการบรรยายที่เกินจริงจึงมีอาจนำข้อเท็จจริงไปจับ เพราะกวีมุ่งเพียงแสดงอารมณ์ที่ลึกซึ้งกว่าปกติ

5. การใช้สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นการอธิบาย ความหมายของสิ่งหนึ่ง โดยต้องตีความจึงจะเข้าใจคุณสมบัติของสิ่งนั้นอย่างถูกต้อง

6. การให้บุคลาธิษฐาน (Personification) คือการสมมติสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ให้มีความรู้สึกและกระทำกิริยาอาการได้ อย่างมนุษย์

¹วราภรณ์ บำรุงกุล. (2537). ร้อยกรอง. หน้า 344-357.

เพ็ญศรี จันทรดวง¹ กล่าวถึงโวหารสรุปได้ว่าหมายถึง คำหรือสำนวนโวหารที่กวีหรือผู้ประพันธ์ใช้ เพื่อสร้างมโนภาพช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายเข้าถึงความคิดความรู้สึกของผู้ประพันธ์ จนก่อให้เกิดความซาบซึ้งในวรรณกรรม ซึ่งโวหารที่นักวรรณคดีกล่าวถึงซ้ำ ๆ มี 4 ลักษณะคือ

1. อุปมาโวหาร คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งอื่นที่มีลักษณะเด่นบางอย่างเหมือนกัน ในการเปรียบเทียบมักจะนำสิ่งที่เคยรู้จักแล้วมาใช้เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความคิดหรือช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น

2. อุปลักษณ์ หรือ การเปรียบเทียบโดยนัย มีลักษณะคล้ายอุปมาแต่ไม่ใช้คำว่าเหมือน หากแต่จะกล่าวว่สิ่งนี้คือสิ่งนั้น อาจมีคำว่า คือ หรือเป็น อยู่ด้วย หรือไม่มีก็ได้

3. บุคลาธิษฐาน (บุคคลวัต) คือ การสมมุติให้มีตัวตน หรือการนำสิ่งไม่มีชีวิตมากล่าวถึงราวกับมีชีวิต

4. นามนัย คือ การนำคุณสมบัติที่เด่นของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากล่าวแทนการเอ่ยชื่อสิ่งนั้น หรือการเรียกบุคคลโดยนำความหมายที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันมาเป็นสัญลักษณ์

สมเกียรติ รักษมณี² ศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ สรุปความได้ดังนี้ จากการวิเคราะห์บทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ จำนวน 71 เพลงพบว่าปรากฏโวหารภาพพจน์ชัดเจน จำนวน 41 เพลงและล้วนแต่เป็นเพลงที่ได้รับการนิยมกันอย่างกว้างขวาง โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏ มี 9 ลักษณะ ดังนี้

1. อุปมาอุปไมย เป็นโวหารที่เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง ที่ปรากฏในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ จัดออกเป็นกลุ่มได้คือ เปรียบเทียบ ความรู้สึกและความรู้สึกชื่นชมยินดี มีกำลังใจ เช่น “รักนี้จะเหมือนดวงไฟ ส่องให้ฉันและเธอคู่กันทุกเวลา” เปรียบเทียบคนรักและพฤติกรรมของคนรัก เช่น “เหมือนดั่งนกโบยบิน เธอยังบินระเริงไป” เปรียบเทียบความรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้หมดกำลังใจ โศกเศร้า หรือเมื่อมีปัญหา เช่น “ทุกขภัยที่เจอจะหนักดังภูเขา

¹เพ็ญศรี จันทรดวง. (2542). “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย,” ใน พินิจวรรณกรรม. หน้า 53-74.

²สมเกียรติ รักษมณี. (2539, เมษายน-มิถุนายน). “โวหารภาพพจน์ในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์,” สารสถาบันภาษาไทย. 3(2) : 64-71.

สองเราไม่เคยมีใจไหวหวั่น” และเปรียบเทียบความบริสุทธิ์และชีวิต เช่น โปรดจงใช้ความดีเป็นสิระบายแต่มีทา”

2. อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง มักใช้คำว่า เป็น คือ ในการเปรียบเทียบ ซึ่งพบว่าในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ มีการใช้อุปลักษณ์เปรียบรัก เช่น “ไม่เคยรักมาก่อน พอโดนรักไซ้ซอนก็ร้อนเป็นไฟ” เปรียบคนรัก เปรียบกับตัวเอง เช่น “เธอคือนางในนิยาย คือดวงดาวพร่างพราย คือจินตนาการอันกว้างไกล เธอคือความจริงที่เจอ เราคือคนบนพื้นดินยังคงยืนบนพื้นดิน”

3. สัญลักษณ์ เป็นการคิดหาคำมาใช้แทนสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรม ซึ่งจะมีความหมายแตกต่างออกไปจากความหมายเดิม ในบทเพลงธงไชย แมคอินไตย์ ผู้แต่งใช้สัญลักษณ์เป็นจำนวนมากให้ความหมายที่กระทบใจทำให้เกิดสีสันและความไพเราะสละสลวยคมคาย เช่น “จุดหมายที่ฝันกันไว้ก็คงไม่เกินมือเราใช้มือ แทนความมานะพยายาม”

4. นามนัย เป็นการแทนคำ มีความคล้ายกับการใช้สัญลักษณ์ แต่แตกต่างที่นามนัยมักมีคำอื่นประกอบเพื่อนำไปสู่ความหมายที่ต้องการ ในขณะที่การใช้สัญลักษณ์ไม่จำเป็นต้องกระทำเช่นนั้นเพราะจะเป็นที่เข้าใจได้ง่ายว่าผู้ประพันธ์ตั้งใจให้เป็นสัญลักษณ์ หมายถึงอะไร หรือควรตีความถึงอะไร เช่น “กาวใจเธอเหนียวดี มีแรงที่ติดใจไว้” ใช้คำกาว เพื่อให้ความหมายโดยนัยแห่งนามนั้น

5. ปฏิพจน์ เป็นศิลปะการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะมุ่งจะให้ป็นสื่อ นำความคิดหรือเรียกร้องความสนใจ โวหารภาพพจน์ชนิดนี้ไม่มากนักในบทเพลงธงไชยมีปรากฏเพียงเล็กน้อย เท่าที่พบ เช่น “บ้านเรามีท้องฟ้า มีสายน้ำ มีภูเขา มีต้นไม้ แล้วเราจะอยู่อย่างไร ถ้าไม่มีอะไรเหลือ”

6. ปฏิรูปพจน์ เป็นวิธีเขียนที่นิยมอ้างบุคคลเหตุการณ์หรือพฤติกรรม หรือข้อความที่รู้จักแพร่หลายมาเชื่อมโยงเปรียบเทียบให้เข้าใจเรวยิ่งขึ้น มีปรากฏในบทเพลงของธงไชยบ้าง เช่น “ผลสุดท้ายกินน้ำได้ศอก” เพื่อบอกว่าเธอเตือนแล้วแต่ไม่ฟัง “ยังจะมีคนจะคอยเข้าใจ น้ำที่เรือเสื่อที่ป่า ฟังพาอาศัย”

7. การใช้คำตรงกันข้าม เป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความกลับกัน ตรงกันข้าม หรือขัดแย้งกันเพื่อให้เกิดความสนใจ เช่น “เราสองคนจะสุขจะทุกข์เคียงกัน”

8. อติพจน์ เป็นโวหารที่กล่าวเกินจริง แต่นำมาใช้เพื่อเน้นให้เห็นอารมณ์อันเข้มข้นลึกซึ้งให้ถึงใจกับที่ต้องการจะบอก โวหารชนิดนี้พบมากในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ เนื่องจาก

เพลงของธงไชย แมคอินไตย์เป็นเพลงที่เน้นอารมณ์ ผู้แต่งจึงมุ่งที่จะให้กระทบใจ ถึงใจ หรือ สะเทือนใจเป็นสำคัญ เช่น “สวยยิ่งกว่าสวย สวยยิ่งกว่าใคร”

9. บุคลาธิษฐาน เป็นการสมมุติสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ให้มีกิริยาอาการและความรู้สึกนึกคิด ประหนึ่งมนุษย์ โวหารชนิดนี้ปรากฏบ้างเล็กน้อย เช่น “นางนวลเจ้าเอ๋ยเจ้าคงมั่นใจ แม้มันจะ ไกลลับตา”

ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร ทำให้ผู้วิจัยทราบความหมายว่า โวหาร หมายถึงถ้อยคำที่เป็นสำบัดสำนวนชั้นเชิงหรือสำนวนในการแต่งหนังสือหรือพูดลักษณะ การใช้โวหารในเชิงเปรียบเทียบประเภทต่าง ๆ เช่น อุปลักษณ์ อุปมาอุปไมย สมพจน์ นามนัย ปฏิวาทะ ปฏิภาคพจน์ อาวัตพากย์ อติพจน์ อธิพจน์ ปฏิรูปพจน์ บุคคลวัต และ ปฏิปุจฉา

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร

ราชิดา พฤกษารัตน์¹ ศึกษาโวหารรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาโวหารรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 3 ประเด็น คือ ประเภทของโวหารรักและความหมายในเพลงกล่อมเด็ก กลวิธีการเลือกใช้คำในโวหารรัก และ โลกทรรศน์ที่ปรากฏในโวหารรัก ผลจากการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งประเภทโวหารรักและความหมายได้ 2 ลักษณะ คือ โวหารภาพพจน์ ประกอบด้วย โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบอุปมา โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบอติพจน์ โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบปฏิปุจฉา โวหารรักที่แสดงภาพพจน์แบบอุทาหรณ์ โวหารรักที่แสดงลีลาและสำนวน ปรากฏลักษณะต่างๆ ดังนี้ โวหารรักแบบสำนวนนิราศ โวหารรักแบบตรงไปตรงมา โวหารรักแบบตัดพ้อต่อว่า โวหารรักแบบรำพึงรำพัน กลวิธีการเลือกใช้คำในโวหารรัก พบว่าผู้แต่งจะเลือกใช้คำที่ง่ายแก่การเข้าใจและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น แยกได้เป็น 4 ประเภท คือ ใช้คำเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ใช้คำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ใช้คำเกี่ยวกับกิริยาอาการต่าง ๆ ใช้คำที่เป็นสัญลักษณ์ ส่วนโลกทรรศน์ที่ปรากฏในโวหารรัก พบที่ปรากฏดังนี้ 3 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มี 3 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสภาพของบุคคล โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อระบบเครือญาติ และครอบครัว และโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อแนวทางการดำเนินชีวิต โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และโลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

¹ราชิดา พฤกษารัตน์. (2540). ศึกษาโวหารรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช. 229 หน้า.

ศิริพร โชคไพศาล¹ ศึกษาความเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้แต่งนำเอาธรรมชาติสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาใช้ในการเปรียบเทียบ ได้แก่ พืช สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ รวมทั้งปรากฏการณ์ต่าง ๆ และมีโวหารที่ปรากฏใช้ในลักษณะต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ความเปรียบอุปมาโวหาร พบว่ามีการใช้ความเปรียบประเภทนี้มากที่สุด โดยใช้ในการชมความงามของผู้หญิง การวางตัวและปฏิบัติตนของผู้หญิง การวางตัวและปฏิบัติตนของผู้ชาย ความรัก และปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต
2. ความเปรียบนามนัย พบว่ามีการใช้เกี่ยวกับเด็ก ผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งมีการใช้ความเปรียบนามนัยเฉพาะเพศและวัย และใช้โดยไม่จำกัดเพศและวัย
3. ความเปรียบอุปลักษณะ พบว่ามีการใช้ในการชมความงามของผู้หญิง การวางตัวและปฏิบัติตนของผู้หญิง การวางตัวและปฏิบัติตนของผู้ชาย ความรัก และปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต
4. ความเปรียบอุทาหรณ์ พบว่าผู้แต่งได้นำเอาสำนวน และอุทาหรณ์จากตัวละครจากวรรณกรรมหรือนิทานท้องถิ่นมาเป็นอุทาหรณ์ในการเปรียบเทียบ
5. ความเปรียบบุคคลาธิษฐาน พบว่าผู้แต่งได้นำเอาสิ่งที่ไม่ใช้คนมาสร้างบทบาทให้เหมือนคน เช่น สัตว์ พืช และเหตุการณ์บ้านเมือง มาใช้ในการเปรียบเทียบ
6. ความเปรียบอติพจน์ ความเปรียบลักษณะนี้ปรากฏใช้น้อยที่สุด โดยผู้แต่งกล่าวเกินจริง เพื่อเน้นความรู้สึกมากกว่าจะแสดงให้เห็นข้อเท็จจริง พบว่าผู้แต่งใช้เกี่ยวกับการวางตัวและปฏิบัติของของชายหญิง ความรักและปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต

สุวดี บุญราศรี² ศึกษาวิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ โดยแยกโวหารเป็นหมวดหมู่ ได้ดังนี้

1. โวหารเปรียบเทียบ
 - 1.1 อุปมาอุปไมย
 - 1.2 อุปลักษณะ
 - 1.3 อุทาหรณ์

¹ศิริพร โชคไพศาล. (2533). ความเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. 359 หน้า.

²สุวดี บุญราศรี. (2548). วิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ. 270 หน้า.

2. โภหารสมมุติ
 - 1.1 บุคคลวัต
 - 1.2 สาธก
 - 1.3 อาวัตพากย์
3. โภหารสิ่งแทน
 - 3.1 สัญลักษณ์
 - 3.2 นามนัย
 - 3.3 สมพจนัย
4. โภหารกล่าวเกินจริง
 - อติพจน์
5. โภหารเลียนแบบ
 - 5.1 ปฏิรูปพจน์
 - 5.2 สัทพจน์
6. โภหารขัดแย้ง
 - 6.1 วาทะ
 - 6.2 ปฏินัย
 - 6.3 ประชดเห็นบแนม
7. โภหารสรุปความ
 - 7.1 ปฏิปุจฉา
 - 7.2 อุตมนัย
 - 7.3 อุปนัย
8. โภหารกล่าวนำ
 - อาลปนะ

อรพินท์ บำรุงเมือง¹ ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของแรคำ
 ประโดยคำ เพื่อศึกษาสุนทรียภาพด้านเสียงและสุนทรียภาพด้านโวหาร ผลจากการศึกษา
 สุนทรียภาพด้านโวหาร สรุปได้ว่า มีการใช้โวหารเพื่อก่อให้เกิดภาพพจน์โดยการใช โภหาร

¹อรพินท์ บำรุงเมือง. (2544). วิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของแรคำ
 ประโดยคำ. 123. หน้า.

บุคลาธิษฐาน โดยการใช้ ต้นไม้ ป่าเขา พืชผัก เมฆ ฟ้า ลม ฝน ให้แสดงความรู้สึกแสดง อากัปกริยาและเล่าเรื่อง โวหารศัพท์พจน์ มีการเลียนเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น เสียงฟ้าผ่า เสียงใบไม้ต้องลม เลียนเสียงการกระทำของมนุษย์ เช่น เสียงหัวเราะ เสียงบ่น เลียนเสียงอาวุธ เช่น เสียงยิงปืน เลียนเสียงสัตว์ เช่นเสียงสุนัขเห่า โวหารนามนัย มีลักษณะเป็นคำภาษา ธรรมดาที่มีความหมายอย่างหนึ่ง แต่สื่อความอย่างหนึ่ง เช่น “ผ้าเหลือง” เพื่อสื่อความถึงสงฆ์ โวหารอุปมาอุปไมย มีการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมกับรูปธรรม เปรียบเทียบสิ่งที่เป็น รูปธรรมกับรูปธรรม เปรียบเทียบสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม และการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็น นามธรรมกับนามธรรม และโวหารอติพจน์ มีลักษณะเด่นคือ การกล่าวบรรยายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที มากกว่าความจริง เช่น บรรยายถึงความทุกข์โศกอย่างมหันต์จนโลกสะเทือน

ชนิษฐา สุขจันทร์¹ ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล กล่าวถึงการ ใช้โวหารในเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล สรุปได้ว่า การศึกษาการใช้โวหารทำให้ทราบถึงการใชภาษา ที่เป็นโวหารเพื่อแสดงถึงเจตนาของผู้แต่งที่มุ่งให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายมากขึ้น โวหารที่ใช้มากที่สุดคือ โวหารอุปมา รองลงมา และโวหารอุปนัย โวหารอุปลักษณ์ โวหารอติพจน์ โวหารนาม นัย และโวหารสัญลักษณ์ ตามลำดับ ซึ่งโวหารที่นำมาใช้ในบทเพลงจะเป็นส่วนเพิ่มรสของการใช้ ความหมายทำให้สร้างจุดเน้นที่เกิการกระทบประสาธสัมผัสของผู้ฟัง ลักษณะของโวหารที่นำมา ใช้เปรียบเทียบล้วนเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ได้แก่ พืช สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ รวมทั้งปรากฏการณ์ต่าง ๆ การใช้โวหารในลักษณะต่างๆ ผู้แต่งเพื่อมุ่งหวังในการอบรมสั่งสอนให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ เพศ และวัย ในเรื่องการครองตน ครองเรือน เพื่อให้สังคมมี ความสุข

นัทธิกา สติรวณิชย์² ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสทิง พระ จังหวัดสงขลา กล่าวถึงโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้โวหารที่ปรากฏการใช้มากที่สุดคือ โวหารอุปมา รองลงมาคือ นามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และอุทาหรณ์ ตามลำดับ ผู้แต่งนำเอาธรรมชาติสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาใช้ใน การเปรียบเทียบ ได้แก่ พืช สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ รวมทั้งปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการใช้โวหาร

¹ชนิษฐา สุขจันทร์. (2546). ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล. 224 หน้า.

²นัทธิกา สติรวณิชย์. (2540). ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. 448 หน้า.

ลักษณะต่าง ๆ เพื่อมุ่งอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี การรู้จักวางตัว การครองคน ครองเรือน บุคคล ที่กระทำตัวดีก็ได้รับการยกย่องแต่ถ้าบุคคลใดกระทำตัวไม่ดีก็ย่อมถูกตำหนิ เพื่อให้ผู้ฟังได้คิด และเป็นแนวปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้โวหาร ทำให้ผู้วิจัยทราบ ความหมายและ ลักษณะการใช้โวหารประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้วิจัยในการนำไปให้ เป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์เพื่อจำแนกหมวดหมู่ของการใช้โวหารในวรรณกรรมเพลงบอกของ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอก

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอก

อุดม หนูทอง¹ กล่าวถึงประวัติและโอกาสที่ใช้เล่นเพลงบอก สรุปได้ดังนี้ เพลงบอก เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมกันในสมัยก่อนเมื่อถึงหน้าสงกรานต์ เพราะเมื่อก่อนยังไม่มีปฏิทินบอก สงกรานต์แพร่หลายเหมือนในปัจจุบัน แม่เพลงบอกจะนำรายละเอียดเกี่ยวกับนางสงกรานต์ จำนวนน้ำที่ให้น้ำ และจำนวนท่าฝนที่ตกในปีนั้น ๆ มาป่าวประกาศเพื่อให้ชาวบ้านทราบ จึงได้ ชื่อว่า “เพลงบอก” กลอนเพลงบอกแปลงมาจากเพลงพื้นบ้านโบราณชนิดหนึ่ง เรียกว่า “เพลงเห่” บ้าง เพลงฉะ บ้าง และแปดบทบ้าง ต่อมาขุนประดิษฐ์ได้ดัดแปลงกลอนแปดบทขึ้นมาเป็นกลอน เพลงบอก บางทีก็เรียก “เพลงบอกขุนประดิษฐ์” จนมาถึง สมัยรัชกาล ที่ 5 พระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนธเถร) เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช ได้จัดระเบียบกฎเกณฑ์ กลอนเพลงบอกขึ้น ใหม่ กลอนเพลงบอกตามแบบที่ท่านคิดดัดแปลงขึ้นนี้ผู้ให้ความสนใจศึกษาและฝึกฝนจนโด่งดัง ในยุคแรกหลายคน เช่น เพลงบอกเนตร ชลาร์ตน์ อำเภอพรมคีรี เพลงบอกบอดรอด (หลอ) อำเภอกปากพอง เพลงบอกปาน (บอด) อำเภอกหัวไทร และเพลงบอกรุ่งอำเภอกปากพอง จังหวัด นครศรีธรรมราช ศิลปินเหล่านี้มีลูกศิษย์ สืบทอดต่อมา ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ เพลงบอก เฝียน เพชรคงทอง อำเภอกหัวไทร เพลงบอกสร้อย ดำแจ่ม อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช และเพลงบอก แยม ธรรมเสน อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ในคณะเพลงบอก ประกอบด้วย แม่เพลง 1 คน ลูกคู่ 2-3 คน เครื่องดนตรีที่ใช้คือ ฉิ่งและกลองกำกับจังหวะ 1 คู่ การเล่นเพลงบอกเดิมนิยมเล่นในหน้าการสงกรานต์เพื่อบอกสงกรานต์ ภายหลังเล่นในงานทั่วไป

¹อุดม หนูทอง. (2529). “เพลงบอก,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 6. หน้า 2542-2544.

และมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อประชาสัมพันธ์บอกข่าวคราวต่าง ๆ เพื่อร้องบวงสรรงในพิธีกรรมเพื่อสวดอุทิศยกย่องชมเชยบุคคลเพื่อความครึกครื้นในวงสมาคม และเล่นเพลงบอกเพื่อประชันอวดฝีปาก ซึ่งนับเป็นที่ชื่นชอบกันมากที่สุด

อำเภอเชียรใหญ่¹ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ชั้นทลักษณ์ของกลอนเพลงบอกไว้ในหนังสือที่ระลึกการจัดงานเชิดชูเกียรติ ศิลปินแห่งชาติ นายสร้อย คำแจ่ม สรุปได้ว่าชั้นทลักษณ์ของกลอนเพลงบอกพิจารณาได้หลายแบบดังนี้

แบบที่ 1 กลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 วรรค สามวรรคแรกมีจำนวนคำ วรรคละ 6 คำ ส่วนวรรคสุดท้ายมีจำนวนคำ 4 คำ การส่งสัมผัสในบทหนึ่ง จะมีสัมผัสดังนี้ คำสุดท้ายของวรรคแรก จะส่งสัมผัสกับคำที่สามของวรรคที่สอง คำสุดท้ายของวรรคที่สองจะส่งสัมผัสกับคำที่สามของวรรคหลัง และ คำสุดท้ายของวรรคที่สาม จะส่งสัมผัสกับคำที่สามของวรรคที่ 4 ส่วนการสัมผัสระหว่างบท มีการส่งสัมผัสดังนี้ คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ในบทแรกจะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ในบทที่สอง และคำสุดท้ายของวรรคที่สองในบทที่สาม และ คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ในบทที่สามส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ในบทที่สี่และคำสุดท้ายของวรรคที่สองในบทที่ห้า ตัวอย่าง

มีนครามหาสถาน	นามขนานนครสถิต
ประจิมทิศและบูรพา	มีทุ่งนาเรียง
มีสนามหญ้าอยู่หน้าเมือง	เจริญเรื่องครั้งโบราณ
ป้อมปราการเกกิงยศ	ยังปรากฏเสียง
เป็นเมืองเอก ณ ปักข์ใต้	พลไพร่ก็พร้อมเพรียง
รุกขะเรียงแถววิถี	เมทนีดล
มีศาลาหน้านครินทร์	พื้นเป็นดินก่อด้วยอิฐ
หลังคาปิดบังร้อน	ทั้งได้ซ่อนฝน
ศาลานี้มีเป็นหลัก	ที่สำนักประชาชน
ผู้เดินหนได้หยุดอยู่	ทุกฤดูกาล

¹อำเภอเชียรใหญ่. (2539). หนังสือที่ระลึกการจัดงานเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ นายสร้อย คำแจ่ม. หน้า 23-29.

แบบที่ 2 กลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 วรรค เช่นเดียวกับแบบที่ 1 แต่จำนวนคำใน 4 วรรคแรก มีจำนวนไม่แน่นอน คือ มี 5 คำบ้าง 6 คำบ้าง 7 คำบ้าง หรือถึง 10 คำก็มีและวรรคสุดท้ายจะมี 5 คำเสมอ การส่งสัมผัสของกลอนเพลงบอกในบทหนึ่ง ๆ ตามแบบที่ 2 จะไม่เคร่งครัดตายตัวเหมือนแบบแรก คือ คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ในทุกบท จะส่งสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่ 4 เสมอ ส่วนการส่งสัมผัสระหว่างบท ก็แตกต่างไปจากแบบที่ 1 เล็กน้อย คือ คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ ในบทแรกจะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สองในบทที่สอง และคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ ในบทที่สอง จะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ในบทที่สาม และคำสุดท้ายของวรรคที่สองในบทที่สี่จนจบเนื้อหา ตัวอย่าง

จะแต่งสร้างตั้งนิยาย	แต่มิใช่เรื่องชาดก
จะร้อยยกท่านเจ้าคุณม่วง	องค์นี้ดังดวงแข
เอากำเนิดปากพั่ง	อ่านแล้วฟังไปลองแล
เรื่องพ่อแม่จะเล่า	ให้พอได้เข้าใจ
โยมผู้ชายชื่อนายแก้ว	ถนัดแล้วไม่พูดถล่ำ
โยมผู้หญิงชื่อแม่คำ	เช่นผมปราศรัย
ตำบลบ้านหมากท่าพญา	ได้เกิดรูปร่างเลิศไกร
ติดอยู่ในจังหวัดนคร	เนื่องมาแต่ก่อนกาล
คือพ่อคุณเจ้ามาเข้าครรรภ์	โยมหญิงท่านฝันประหลาด
ว่าท่านได้คชาชาติ	แสนงามเลิศมาตรฐาน
เป็นช้างเผือกผู้ผิวพรรณ	วงงอวบอันโอฬาร
ชนชาวบ้านต่างชม	ว่างามอุดมครัน

แบบที่ 3 เป็นแบบซึ่งได้แนวมาจากหนังสือกลอนเพลงบอกของชาวนครศรีธรรมราช กลอนเพลงบอกนี้จัดเพลงบอกบทหนึ่งมี 8 วรรค วรรคที่ 1,2,3 มีจำนวนคำวรรคละ 6 คำ วรรคที่ 4 มี 4 คำ วรรคที่ 5,6 และ 7 มีจำนวนคำวรรคละ 6 คำและวรรคที่ 8 มี 4 คำการส่งสัมผัสในบทหนึ่ง จะมีสัมผัสดังนี้ คำสุดท้ายของวรรคแรก ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่สอง คำสุดท้ายของวรรคที่สอง ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่สาม คำสุดท้ายของวรรคที่สาม ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่สี่ คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายในวรรคที่หกและคำที่สามในวรรคที่เจ็ด คำสุดท้ายของวรรคที่ ห้า ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่ หก คำสุดท้ายของ

วรรคที่ หก ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่ เจ็ด และคำสุดท้ายของวรรคที่ เจ็ด ส่งสัมผัสไปยังคำที่สามในวรรคที่ แปด การส่งระหว่างบทมีดังนี้ คำสุดท้ายในวรรคที่แปดของบทแรก ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ในบทที่สองและสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ หก ในบทที่สองกับคำที่สามในวรรคที่ เจ็ดของบท ที่สองด้วย และ คำสุดท้ายในวรรคที่แปดของบทที่สอง บทที่สาม บทที่สี่ก็สัมผัสไปในลักษณะเดียวกันตามลำดับ ตัวอย่าง

อัญชยมบังคมบาท	พระโลกนาถอันสูงสุด
เป็นมงกุฎชาวโลกสยาม	ใครจะงามเหมือน
ตรัสรู้ไทยธรรม	ไม่มีพินไม่มีเพื่อน
เดชดาวเดือนดวงทินกร	แสงขจรฉาย
แต่ไม่แจ้งเท่าแสงองค์	พระทรงอนันตญาณ
แผ่ไพศาลไปแนบเนียน	ยิ่งวิเชียรฉาย
ส่องถึงคนที่เป็นทุกข์	กลับได้สุขสบาย
บ้างพันตายได้ฟื้นเกิด	แสนประเสริฐจริง

นอกจากชั้นลักษณะของกลอนเพลงบอกทั้ง 3 แบบนี้ ยังมีกลอนเพลงบอกอีก 2 แบบคือ กลอนเพลงบอกชนิด 3 วรรค และกลอนพวง แต่กลอนทั้ง 2 แบบไม่นิยมแต่งกันเป็นแบบแผนมักจะมีแทรกอยู่ในกลอนเพลงบอกแบบที่ 1 และแบบที่ 2 กลอนเพลงบอกชนิด 3 วรรค จะไม่เคร่งครัดจำนวนคำใน 2 วรรคแรกและวรรคสุดท้ายอาจจะมี 4-5 คำ ส่วนกลอนเพลงบอกชนิด กลอนพวง ในบทที่หนึ่งมีจำนวนวรรคมากกว่า 4 วรรคขึ้นไปในแต่ละวรรคไม่เคร่งครัดจำนวนคำ อาจจะมี 4-5 คำ

อำเภอเชียรใหญ่¹ ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกล่าวถึง วิธีการเล่นเพลงบอกไว้ในหนังสือที่ระลึกการจัดงานเชิดชูเกียรติ ศิลปินแห่งชาติ นายสร้อย ด้าแจ่ม สรุปได้ว่า เพลงบอก ประกอบด้วย แม่เพลง 1 คน ลูกคู่ 2-3 คน เครื่องดนตรีที่ใช้คือ ฉิ่งและกรับกำกับจังหวะ 1 คู่ ส่วนการรับส่งเพลงบอกระหว่างแม่เพลงกับลูกคู่ มีแบบฉบับที่แน่นอนตายตัว คือ เมื่อแม่เพลงร้องจบวรรคแรกลูกคู่จะรับว่า “ว่าเฮ้อว่าเห” แล้วซ้ำข้อความที่แม่เพลงร้อง 3 พยางค์ท้าย ถ้าแม่เพลงซ้ำ

¹อำเภอเชียรใหญ่. (2539). หนังสือที่ระลึกการจัดงานเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ นายสร้อย ด้าแจ่ม. หน้า 29.

วรรคแรกอีกครั้งหนึ่ง ลูกคู่ต้องรับว่า “ทอยซ่าข้าเอ” หรือ “ทอยซ่าข้าเหอ” แล้วซ้ำข้อความ 2 พยางค์สุดท้าย ต่อจากนั้น แม่เพลงก็จะร้องวรรคที่สอง วรรคที่สาม และเมื่อร้องวรรคที่สี่หรือวรรคสุดท้ายจนจบลงลูกคู่ก็จะรับโดยซ้ำวรรคสุดท้าย แล้วย้อนกลับไปซ้ำข้อความในวรรคที่สาม และวรรคสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง ลูกคู่จะรับอย่างนี้ทุก ๆ บทที่แม่เพลงร้อง ตัวอย่าง

อันว่าเครือเชื้อคนบาป	มันยิ่งหยาบดุจดังกา
ไม่เสวนากับนักปราชญ์	ผิดกับชาติหงส์
ถ้าไม่สำนึกรู้สึกตัว	อย่าทำชั่วให้เสียพงศ์
ควรเดินตรงตามพระสอน	อย่าได้คลอนแคลน

วิธีร้องและรับ

แม่เพลง อันว่าเครือเชื้อคนบาป
 ลูกคู่ ว่าเหว่าเห เชื้อคนบาป
 แม่เพลง อันว่าเครือ เชื้อคนบาป
 ลูกคู่ ทอยซ่าข้าเอ คนบาป
 แม่เพลง มันยิ่งหยาบดุจดังกา ไม่เสวนากับนักปราชญ์ ผิดกับชาติหงส์
 ลูกคู่ ผิดกับชาติหงส์ ไม่เสวนากับนักปราชญ์ ผิดกับชาติหงส์

ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงบอก ทำให้ผู้วิจัยทราบประวัติความเป็นมา โอกาสที่ใช้เล่น วิธีการเล่นของวรรณกรรมเพลงบอก ทราบถึงรูปแบบทางชั้นหลักชั้นรองรวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอก และทราบถึงคุณค่าที่วรรณกรรมเพลงบอกมีต่อสังคมและวัฒนธรรม

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอก

พจนานารถ แสงประดับ¹ ศึกษาเรื่องชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ กล่าวถึงด้านองค์ประกอบของวรรณกรรมเพลงบอก คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้ ด้านเนื้อเรื่อง วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

¹พจนานารถ แสงประดับ. (2538). ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ. 151 หน้า.

จำแนกประเภทได้ดังนี้ การสวดดีและยกย่องวีรกรรม ศาสนาและความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และตำนาน การสาธารณสุขและการพัฒนาสังคม ด้านแนวความคิด สรุปได้ว่า เงินมีความสำคัญในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวไร่ที่ถูกรัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การรักษาความสมดุลของธรรมชาติ การรักษาป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร ชีวิตมนุษย์ขึ้นอยู่กับผลแห่งกรรม การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่ยึดเหนี่ยวคนไทยให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัตถุ และความกตัญญู กตเวทียเป็นคุณสมบัติของวิญญูชน ด้านศิลปะทางภาษา ใช้ภาษาที่ไพเราะก่อให้เกิดอารมณ์และทัศนคติที่ลึกซึ้ง โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆ คือ เสียงเสนาะ การใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร ท่วงทำนองลีลาและการใช้สัญลักษณ์ คุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีดังนี้ คุณค่าทางสังคมสะท้อนให้เห็นการประกอบอาชีพ สภาพความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง รวมไปถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัด นครศรีธรรมราช หลักการและวัฒนธรรมการเล่นเพลงบอก และด้านสาธารณสุข คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องค่านิยมทางสังคม เกี่ยวกับสตรี การยกย่องผู้มีการศึกษา ความกตัญญู กตเวทีย ความเสียสละของพ่อแม่ การอวยพร การเคารพครูบาอาจารย์ เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ได้แก่ ความเชื่อเรื่องชาติภพ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจและวิญญาณ ประเพณีสำคัญที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ได้แก่ ประเพณีทำบุญวันสารทเดือนสิบ และประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ คติสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ได้แก่ สอนให้เป็นคนมีสติ สอนในเรื่องการเลี้ยงดูลูกและความรักของแม่ที่มีต่อลูก สอนเรื่องการประกอบอาชีพ สอนเรื่องการรู้จักสถานภาพของตนเอง สอนให้รักหวงแหนและช่วยกันส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ สอนเรื่องเพศศึกษาและสอนเรื่องอันตรายจากอบายมุข

มนูญ เทพทวี¹ ศึกษาสภาพและบทบาทของเพลงบอกอำเภอเชียรใหญ่และอำเภอหัวไทร เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันรวมถึงบทบาทต่อสังคม สรุปได้ดังนี้ ความเป็นมาของเพลงบอกในเขตอำเภอเชียรใหญ่และหัวไทรเกิดขึ้นเมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ผลจากการศึกษาประวัติของนักเพลงบอกทำให้ทราบว่าเกิดขึ้นก่อน พ.ศ. 2442 หรืออย่างช้าสุดใน

¹มนูญ เทพทวี. (2536). การศึกษาสภาพและบทบาทของเพลงบอกอำเภอเชียรใหญ่และอำเภอหัวไทร. 272 หน้า.

สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพลงบอกในเขตอำเภอเชียรใหญ่และหัวไทรรับแบบอย่างมาจากเมืองนครศรีธรรมราช และเริ่มขึ้นเวลาที่ใกล้เคียงกันซึ่งดูได้จากความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในการเล่นเช่นเดียวกัน คือ ในระยะแรกใช้เล่นในเทศกาลสงกรานต์เพื่อบอกสงกรานต์ และยังใช้ร้องบวงสรวงในพิธีกรรมทำขวัญ ต่อมาได้นำมาใช้ร้องเล่นในโอกาสอื่น ๆ สภาพปัจจุบัน จำนวนและการกระจายของนักเพลงบอก ในเขตอำเภอเชียรใหญ่และหัวไทร มีจำนวน 9 คน เป็นนักเพลงบอกอำเภอเชียรใหญ่ จำนวน 6 คนและอำเภอหัวไทร 3 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 3 คน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนและวัยชรา ระดับการศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ คือจบชั้นประถม 4 จำนวน 7 คน จบชั้นมัธยม 3 จำนวน 1 คน และได้รับการศึกษาระดับอ่านออกเขียนได้ จำนวน 1 คน อาชีพของนักเพลงบอก ในเขตอำเภอเชียรใหญ่และหัวไทร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักมีจำนวน 6 คน และประกอบอาชีพนักเพลงบอกเป็นหลักจำนวน 3 คน โอกาสและความถี่ในการเล่นเพลงบอก ได้แก่ งานศพ งานบวช งานวัด งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานอาบน้ำคนแก่ งานของหน่วยงานราชการ งานประชันเพลงบอก และงานสังสรรค์อื่น ๆ งานศพ มีความถี่ในการเล่นสูงสุด รองลงมาคือ งานบวช และการประชันเพลงบอกความถี่น้อยที่สุด

บทบาทของเพลงบอกต่อสังคม ในการศึกษาเพลงบอกในเขตอำเภอเชียรใหญ่และหัวไทรมีบทบาท 4 ประการ ดังนี้

1. บทบาทด้านการบันเทิง
 - 1.1 ทำให้เกิดอารมณ์ขัน
 - 1.2 เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์
2. บทบาทด้านการศึกษา
 - 2.1 ให้ความรู้กับประชาชน
 - 2.1.1 ความรู้ทางโลก
 - 2.1.2 ความรู้ทางพุทธศาสนา
 - 2.2 ให้แนวทางปฏิบัติแก่ประชาชน
 - 2.2.1 แนวทางปฏิบัติแก่ประชาชนทั่วไป
 - 2.2.2 แนวทางปฏิบัติสำหรับสุภาพบุรุษ
 - 2.2.3 แนวทางปฏิบัติสำหรับสุภาพสตรี
 - 2.2.4 แนวทางปฏิบัติในการครองเรือนของสามีและภรรยา
 - 2.2.5 แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะบวช

3. บทบาทด้านการประชาสัมพันธ์

4. บทบาทด้านการวิจารณ์และระบายความกดดันทางสังคม

สมเชื้อ เวชสุวรรณ¹ ศึกษาประวัติชีวิตและผลงานวรรณกรรม ของ เขียน เพชรคงทอง เพื่อศึกษาประวัติชีวิต การสร้างงานวรรณกรรม และผลงานวรรณกรรมในด้านรูปแบบฉันทลักษณ์ในการประพันธ์ ศิลปะการใช้ภาษา รวมถึงภาพสะท้อนและแนวคิด ที่ปรากฏในวรรณกรรม โดยใช้ข้อมูลจากต้นฉบับที่เป็นลายมือเขียน จากแถบบันทึกเสียง จากเอกสารที่ได้ รับการตีพิมพ์เผยแพร่ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ เขียน เพชรคงทอง เป็นนักกลอนชาวบ้าน ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลงานกลอนที่ใช้เล่นเพลงบอก มโนราห์ หนังตะลุง และกลอนเบ็ดเตล็ด ฉันทลักษณ์ที่ใช้มีกลอนเพลงบอก กลอนแปด กลอนสี่ และกลอนกลบท มีการใช้ภาษาที่แสดงปฏิภาณ เช่น การใช้คำสองแง่สองง่าม การล้อเลียนบุคคล การถ่อมตนของกวีหรือผู้แสดง และการแสดงความคิดเห็น คุณค่าของผลงานในด้านสุนทรียภาพ มีทั้งสุนทรียภาพในคำ และสุนทรียภาพต่ออารมณ์ โดยการเล่นเสียงสัมผัส และใช้คำที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ ภาพสะท้อนและแนวคิด มี 3 ลักษณะ คือ ภาพสะท้อนและแนวคิดที่เกี่ยวกับความงามของธรรมชาติ ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับชีวิต มี 3 ลักษณะคือ แนวคิดในการให้ความสำคัญกับการศึกษา การสะท้อนภาพของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสงบสุข ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนให้เห็นสภาพการทำมาหากิน ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และการแสดงพื้นบ้าน

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงบอก ทำให้ผู้วิจัยทราบประวัติความเป็นมา โอกาสที่ใช้เล่น วิธีการเล่นของวรรณกรรมเพลงบอก ทราบถึงรูปแบบทางฉันทลักษณ์รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอก และทราบถึงคุณค่าที่วรรณกรรมเพลงบอกมีต่อสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้วิจัยในการนำไปให้เป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตในการวิจัย และกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ในการวิจัยวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

¹สมเชื้อ เวชสุวรรณ. (2542). ศึกษาประวัติชีวิตและผลงานวรรณกรรม ของ เขียน เพชรคงทอง. 212 หน้า.

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ¹ กล่าวถึงประวัติและผลงานของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ สรุปความได้ดังนี้ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เกิดเมื่อปีพุทธศักราช 2468 ที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านมีความสนใจ และเริ่มหัดเพลงบอกเป็นครั้งแรกเมื่ออายุ 17 ปี โดยได้ไปเป็นศิษย์ของเพลงบอกปาน ป. ชีซ่างซึ่งมีฉายาว่า "ปานบอด" เพลงบอกสร้อยได้ฝึกฝนอย่างเอาใจจริงเอาใจจนเกิดความชำนาญและยึดเป็นอาชีพตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ นับเป็นเวลาถึงเกือบ 60 ปีแล้ว ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ท่านได้ออกตระเวนว่าเพลงบอกอย่างสม่ำเสมอเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายไปทั่วภาคใต้ ทั้งยังได้เคยเดินทางมาแสดงที่กรุงเทพมหานครและไปแสดงที่ประเทศมาเลเซียด้วย เพลงบอกสร้อย เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงานเป็นอย่างดี ทุกครั้งที่จะออกแสดง ท่านจะเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะแสดงเป็นอย่างดี จึงทำให้ผลงานของท่านมีคุณค่าสูง ทั้งท่านยังมีลีลาและชั้นเชิงเป็นเยี่ยม ทำให้เป็นที่ถูกใจของผู้ชมและผู้ฟังเสมอ จุดเด่นประการสำคัญที่ทำให้เพลงบอกสร้อยมีความโดดเด่นเป็นพิเศษคือความสามารถในการสร้างผลงาน ประเภท "มุขปาฐะ" อันเป็นการแต่งบทและบอกเพลงด้วยตัวของท่านเอง ซึ่งท่านได้สร้างผลงานเอาไว้มากมายนับไม่ถ้วน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผลงานจำนวนมากของท่านไม่ได้รับการบันทึกเอาไว้ มาในระยะเวลาหลัง เมื่อเทคโนโลยีการบันทึกเสียงแพร่หลาย ผลงานของท่านจึงได้รับการบันทึกเผยแพร่โดยทั่วไป นอกจากการรับงานว่าเพลงบอกในงานประเภทต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ งานเทศกาลรื่นเริงทั่วไปอันเป็นงานที่มีรายได้เลี้ยงชีพแล้ว ท่านยังได้ช่วยเหลืองานบุญงานกุศล ตลอดจนงานสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่มีผู้มาขอความร่วมมืออยู่เสมอ ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านแขนงนี้ ให้ยังคงเป็นที่นิยมแพร่หลายอยู่ได้บทบาทสำคัญในการนี้ของเพลงบอกสร้อย คือ การถ่ายทอดฝึกฝนผู้ที่สนใจและมีแววเพื่อให้สืบสอดศิลปะเพลงบอกนี้ต่อไป จนมีลูกศิษย์ลูกหาที่มีฝีมือและชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดี เช่น เพลงบอกสุรินทร์ เสียงเสนาะ เพลงบอกเลื่อง เสียงเสนาะ เพลงบอกแผ้ว เสียงเสนาะ

¹สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2548). "เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ," เพลงบอก. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2548, จาก <http://www.moradokthai.com>.

และเพลงบอกนิกรเสียงเสนาะ ซึ่งเป็นบุตรชายของท่านเองเป็นต้น เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะได้รับรางวัลจากการประชันการว่าเพลงบอกและเกียรติคุณ จากการบำเพ็ญคุณประโยชน์หลายประการอาทิ ได้รับรางวัลจากนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี ในโอกาสชนะเลิศการประชันว่า เพลงบอก ที่จังหวัดสงขลา เมื่อปีพุทธศักราช 2520 ได้รับโล่เกียรติคุณในการชนะเลิศการแข่งขันการว่าเพลงบอกในงานแห่พระและทอดผ้าป่า ประจำปีพุทธศักราช 2520 จากจังหวัดสงขลา ได้รับโล่เกียรติคุณในการชนะเลิศการแข่งขันการว่าเพลงบอกในงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปีพุทธศักราช 2532 จากจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขากีฬาและนันทนาการ ประจำปีพุทธศักราช 2534 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพลงบอกสร้อย ดำแจ่ม หรือที่ชาวบ้านเรียกกันอย่างไม่ติดปากว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน-เพลงบอก) เมื่อปีพุทธศักราช 2538 นับเป็นศิลปินเพลงบอกท่านแรกที่ได้รับเกียรติยศอันสำคัญยิ่งนี้

วิมล คำศรี¹ ได้รวบรวมเกียรติคุณของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะที่เคยได้รับจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ มีดังนี้

ได้รับถ้วยรางวัลจาก นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี ในโอกาสชนะการประชันเพลงบอก ณ จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2520

ได้รับโล่เกียรติคุณจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในโอกาสชนะเลิศการแข่งขันว่าเพลงบอกงานแห่พระ – ทอดผ้าป่า ประจำปี 2520

ได้รับโล่เกียรติคุณจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ในโอกาสชนะเลิศการแข่งขันว่าเพลงบอก งานเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. 2532

ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขากีฬาและนันทนาการ ประจำปี พ.ศ. 2534 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

จากประวัติชีวิตและผลงานดังกล่าว คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2538

¹วิมล คำศรี. (2545, พุศุจฉายกยน). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (3),” สารนครศรีธรรมราช. 32(11), 36-38.

และได้รับการยกย่องให้ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์
โปรแกรมวิชาวัฒนธรรมศึกษา ประจำปี 2541 จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิมล คำศรี¹ ศึกษาผลงานการสร้างสรรคภาพลักษณ์ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ
โดยจำแนกเป็น 4 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทของเนื้อหา จำแนกได้ ดังนี้
 - 1.1 การสวดดีและยกย่องวีรกรรม
 - 1.2 ศาสนาและความเชื่อ
 - 1.3 วัฒนธรรมและประเพณี
 - 1.4 เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง
 - 1.5 ประวัติศาสตร์และตำนาน
 - 1.6 การสาธารณสุข
 - 1.7 การพัฒนาสังคม
2. ประเภทแนวคิด จำแนกได้ ดังนี้
 - 2.1 แนวคิดที่ว่า “เงินมีความสำคัญในการดำรงชีวิต”
 - 2.2 แนวคิดที่ว่า “การประกอบอาชีพของเกษตรกร ชาวไร่ชาวนา ที่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ไม่มีอำนาจในการต่อรอง”
 - 2.3 แนวคิดที่ว่า “การรักษาความสมดุลย์ของธรรมชาติ การรักษาป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดูแลรักษาสืบไป”
 - 2.4 แนวคิดที่ว่า “ชีวิตมนุษย์ขึ้นอยู่กับผลแห่งกรรม”
 - 2.5 แนวคิดที่ว่า “การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต”
 - 2.6 แนวคิดที่ว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่ยึดเหนี่ยวคนไทยให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน”
 - 2.7 แนวคิดที่ว่า “การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการพัฒนาวัตถุ”
 - 2.8 แนวคิดที่ว่า “ความกตัญญูทศเวทเป็นคุณสมบัติของวิญญูชน”

¹วิมล คำศรี. (2545, ธันวาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (3),” สารนครศรีธรรมราช. 32(12), 33-48.

3. ศิลปะการใช้ภาษา เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ใช้ศิลปะทางภาษาทำให้ผลงานที่ออกมา ช่วยสร้างจินตนาการ ความคิด ความเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่ง เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีกลวิธีในการสร้างความไพเราะโดยอาศัยองค์ประกอบ ต่าง ๆ คือ เสียง เสนาะ การใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร ท่วงทำนองลีลาและการใช้สัญลักษณ์

4. คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม

4.1 คุณค่าทางสังคม สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ทางสังคม เช่น ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านประวัติศาสตร์ ฯลฯ

4.2 คุณค่าทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็น ค่านิยมทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี คติสอนใจ ฯลฯ

ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ทำให้ผู้วิจัย ทราบถึงชีวประวัติ คุณความดี เกียรติคุณ ที่ได้รับการยกย่อง รวมทั้งผลงานวรรณกรรมเพลงบอก

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

พจนารถ แสงประดับ¹ ศึกษาเรื่องชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ และผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรมเพลงบอก คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวถึงชีวประวัติของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ สรุปได้ดังนี้ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เดิมชื่อ สร้อย คำแจ่ม เป็นชาวบ้านสระใคร ตำบลเชียรเขา อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดเมื่อปี พ. ศ. 2468 บิดาชื่อแจ้ มารดาชื่อพั้ว มีอาชีพทำนา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดสระโพธิ์ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช แต่เรียนไม่จบเนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มหัดเล่นเพลงบอกเมื่ออายุ 17 ปี โดยไม่มีใครเป็นครูสอน แต่สนใจและชอบเพลงบอกปานบอด ซึ่งอาจถือได้ว่าเพลงบอกปานบอดเป็นครู เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะได้ยึดอาชีพเล่นเพลงบอกมาตลอด จนมีชื่อเสียงไปทั่วภาคใต้ ได้แข่งขันกับเพลงบอกชั้นดีในอดีตที่สำคัญหลายคนหลายครั้ง เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีเทคนิคการร้องเพลงบอกที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัวที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ มีน้ำเสียงที่ไพเราะ และเป็นเพลงบอกที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบและปฏิภาณดีมาก

¹พจนารถ แสงประดับ. (2538). ศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ. 151 หน้า.

สามารถใช้คำได้กลมกลืนและมองเห็นภาพพจน์ได้ดี ก็เพราะเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ได้รับการศึกษาในระดับสูงคือในระดับมัธยมศึกษาและยังได้บวชเรียนในทางพุทธศาสนา ชีวิตครอบครัว เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ลาลึกขาบทแล้วได้สมรสกับนางขี้ม้วน แซ่ชวย เมื่ออายุประมาณ 23 ปี มีบุตร-ธิดา รวม 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน คือ นายเกษม ดำแจ่ม ปัจจุบันเป็นกำนันตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช นางเกษร ศรมณี ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช นายนิกร ดำแจ่ม ปัจจุบันเป็นกรรมการ อบต. ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช นางอาภรณ์ พรหมดวง ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านทะเลหอย อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ปัจจุบันเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ตั้งบ้านอยู่ที่บ้านสระใคร บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 9 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ทำให้ผู้วิจัย ทราบถึงชีวประวัติ คุณความดี เกียรติคุณ ที่ได้รับการยกย่อง ผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตของข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา และการดำเนินการเก็บข้อมูลวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ การใช้ภาษา การใช้โวหารภาพพจน์ วรรณกรรมเพลงบอก และชีวประวัติและผลงานของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ทำให้ผู้วิจัย ทราบถึงลักษณะการใช้คำประเภทต่าง ๆ ในการประพันธ์ ทราบความหมายและที่มาของภาษาิต สุภาษิต สำนวน คำพังเพย ซึ่งจัดเป็นคำกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “ภาษาิต” อีกทั้งยังทำให้ทราบโครงสร้างทางภาษาของ ภาษาิต แต่ละประเภท และยังทำให้ทราบลักษณะการใช้ภาษาในการสื่อความหมายของภาษาิต ทราบความหมายและ ลักษณะการใช้โวหารประเภทต่างๆ ทราบประวัติความเป็นมา โอกาสที่ใช้เล่น วิธีการเล่นของวรรณกรรมเพลงรวมถึงรูปแบบทางอันลักษณ์และกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอก เข้าใจถึงคุณค่าที่วรรณกรรมเพลงบอกมีต่อสังคม และวัฒนธรรม และทราบชีวประวัติ คุณความดี เกียรติคุณ ที่ได้รับการยกย่อง ผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้วิจัยในการนำไปเป็นความรู้พื้นฐาน ในการจำแนกหมวดหมู่ และลักษณะการใช้ในการสื่อความหมาย ของการใช้คำ การใช้ภาษาิต และการใช้โวหารและจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 3 การใช้คำ

การวิเคราะห์การใช้คำในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัย
วิเคราะห์การใช้คำในลักษณะต่างๆ ตามประเด็นต่อไปนี้

1. การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น
2. การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

1. การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น

การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมี
ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากถิ่นอื่นๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียง
เสนาะ ผู้วิจัยได้ศึกษาการในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 การใช้คำแสดงอาการ
- 1.2 การใช้คำล้อเลียน
- 1.3 การใช้คำด่า
- 1.4 การใช้คำภาษาถิ่น
- 1.5 การใช้คำพวน
- 1.6 การใช้คำแสดงภาพ

1.1 การใช้คำแสดงอาการ

การใช้คำแสดงอาการ คือ คำที่ให้ความหมาย ความเข้าใจถึงการเคลื่อนไหวซึ่งทำให้
ฟังหรือผู้อ่านนึกเห็นถึงการเคลื่อนไหวของคนหรือวัตถุ ในที่นี้จะเน้นเฉพาะการใช้คำเฉพาะถิ่นได้ที่
ให้ความหมายแตกต่างจากถิ่นอื่นๆ คำแสดงอาการเป็นสิ่งเร้าให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปกับบท
ประพันธ์ โดยผู้ประพันธ์ไม่ต้องบรรยายมาก แต่ทำให้คนฟังหรือผู้อ่านได้รับถึงความรู้สึกและเกิด
อารมณ์คล้ายตามในที่สุด ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ
เช่น

การครองเรือน

ฤดูร้อนแม่จะไม่ปละปล่อย	มีน้อย ๆ จับพัดกระพือลม
ฤดูหนาวหนาวแท้ แม่แสนหนาว	กกกอดเจ้าให้นอนซอนผ้าห่ม
ฤดูฝน ฝนปราย ประพรายพรม	กั้นกางร่มให้ซิดปิดตูต่าง
ลูกเจ็บไข้ไข้ใจไปด้วยลูก	ป้อนยาหยูกเอาใจไม่เห็นห่าง

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกลบหนี่คือ “กกกอดเจ้าให้นอนซอนผ้าห่ม” คำแสดงอาการ คือ “กกกอด” แสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ส่วนอาการ “ซอนผ้าห่ม” แสดงให้เห็นถึงอาการซุกตัวเพื่อต้องการความอบอุ่น คำว่า ซอน ในภาษาถิ่นใต้หมายความว่า มุดเข้าไปเพื่อหาความอบอุ่นหรือหาที่กำบัง

ประการม

ผมนี้กสยของพองสยอด	อุราระทออ่อนระทวย
เหมือนดังต้นกล้วยที่ต้องลมจัด	เมื่ออย่างเข้าดู วัตสัน
ให้อ่อนระเนนเอนระนาด	ดังหนึ่งจะล้มพาดพัน
วาโยทมัยพโยมหวล	ผมจึงได้ชวนเซ
ผมมิสบายเพราะไม่สิ่งยัง	ที่ไหนจะตั้งตัวติด
จะต้านทานฤทธิ์ของวาโต	ต้องแซนไปทั้งเฝ

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกลบหนี่ คือ “อุราระทออ่อนระทวย” คำแสดงอาการคือ “อ่อนระทวย” แสดงให้เห็นอาการอ่อนแรงของจิตใจเหมือนกับต้นกล้วยที่โดนลมพัด ให้อ่อนเอนไปตามกระแสลม ซึ่งให้คำแสดงอาการ “อ่อนระเนนเอนระนาด” ส่วน “เฝ” ภาษาถิ่นใต้หมายความว่า มีน้อย ซึ่งแสดงอาการของเรียวแรงที่มีน้อยเต็มที แต่ต้องสิ้นใจไป โดยใช้คำว่า “แซน” ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า ผืนใจ

ชวนแฟนชมป่า

มองหน้าหล่อน เมื่อแดดร้อนงามแรง	สองแก้มแดง เห็นสาวแดงแลหน้า
ชื่นชมพันธุ์ไม้ไฉนได้เทียมกัน	หนุ่ม ๆ ชมกัน จะไม่วันหมิ่นเบือ

ชายค่อยนำคอกให้พอคอสาวแคง แรงรักใคร่ จูบกัณฑ์ทั้งเหวี่ยง
 สาวสิบสี่พอเริ่มกล้า สาวสิบห้าพอเต็มเนื้อ รักใดเหลือจะกลัดกลุ้มเหมือนใจของหนุ่มคะนอง

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกรบนี้คือ “สาวแคงแลหวัน” คำแสดงอาการ “แคงแล” แสดงอาการของหญิงสาวที่ ตะแคงหน้าไปมองดวงอาทิตย์ คำว่า หวัน ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า พระอาทิตย์ ส่วนคำแสดงอาการ “นำคอก” แสดงให้เห็นอาการของชายที่โน้มคอของหญิงคนรักให้หันมาหาตัวเอง คำว่า นำ ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า โน้ม, นำนว

ชมนก

หนุ่มค่างกับลิงวุ่นวิ่งเสียงดัง	โนนชะนีห้อยโหนโยนตัว
เรื่องโบราณนิทานเทียบไว้	พอดัดส่องชะนีร้องหาผ้า
โมราได้ทำผลกรรมติดตัว	หัวใจบาปยื่นดาบให้โจร
เวรโมราปรารถนาให้ผิด	เกิดชาตินี้เป็นชะนีห้อยโหน

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกรบนี้คือ “ห้อยโหนโยนตัว” คำแสดงอาการคือ “โยนตัว” แสดงอาการโหนไกวตัวอย่างสุดแรงของชะนี คำว่า โยน ภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า การแกว่งไกวตัวไปข้างหน้าข้างหลัง โดยอาจอยู่กับที่เดิมหรือเปลี่ยนที่ก็ได้ เช่น ชะนีโยนไปยังกิ่งไม้กิ่งอื่น, โยนเปลให้น้องนอน ส่วนภาษาไทยถิ่นภาคกลางจะใช้คำว่า โยนตัว หมายถึงการแกว่งไกวเปลี่ยนที่ไป

มรดกห้า อุบาสิกา – อุบาสก

สามไม้ถือนมกลั่นขาวด้วย	ไม่ละลวยงวงงหลงแสง
หายาแฝดทำเสน่ห์หรือทิแรง	ทั้งมันแป้งลูบทาตบตาแฟน
ไม่สะเดาะเคราะห์ร้ายหวังหายโรค	หรือขอโชคลาภแล้วด้วยแก้วแหวน
หรือเสนียดเพราะหลักที่ปักแดน	มันจุกแน่นในท้องนอนร้องคราง
คนป่วยไข้ให้พาไปหาหมอ	ไม่ต้องหอบัดสีเป็นผีสาว
เกิดเจ็บป่วยด้วยโรคไข้ช็อคกลาง	ไม่อวดอ้างมนต์ขลังปัดรังควาญ

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกรบนี้ คือ “มันจุกแน่นในท้องนอนร้องคราง” แสดงอาการ จุกแน่นในท้องอย่างทรมาณต้องนอนร้องเพราะความเจ็บ ด้วยน้ำเสียงครวญคราง

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

ขอเลื้อยชั้นใน อีสาวใส่แข็งเฝือก	ชายลอกเสื้อ ปลดไม่เหลือสักขอ
อย่าทำเล่น เหมือนกับเซ่นบ้ายอ	พอลูกติด เห็นความผิดถึงตัว
ถ้าชายดี หญิงไม่เศร้าหมอง	กลัวนอนร้อง เวลาท้องไม่ฝัว
หญิงอ่อน ๆ หนูไม่หอนสากแล้ว	หยับแหกรั่ว เหมือนลูกวัวผูกคอ

การใช้คำแสดงอาการในเพลงบอกรบนี้ คือ “ลอกเสื้อ” แสดงอาการ ของกิริยาการ ถอดเสื้อ คำว่า “ลอก” ภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ถอด

1.2 การใช้คำล้อเลียน

คำล้อเลียน คือ คำหรือข้อความที่ให้ความหมายล้อเลียน ถึงสิ่งที่กล่าวถึง เพื่อให้เกิดอารมณ์ขันกับสิ่งที่ถูกล้อเลียน หรือเกิดอารมณ์คล้อยตามไปตามบริบทที่ต้องการสื่อ ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ เช่น

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

นักพระนักพรต กะกดไม่ได้จริง	หลงร่างหญิง ถึงกับทิ้งวรพงศ์
จึงพระบ่าว ๆ ไม่ค่อยเข้าอยู่วัด	ยังคนเฒ่า ที่บวชเข้าเป็นสงฆ์
เอ็นตกนกตาย ร่างกายหง่อมลง	จึงคิดปลง บวชเป็นสงฆ์อยู่วัด
เพราะตัวชรา จะทำนากะไม่ไหว	หันเข้าหา กุสะลาแก้ขัด
ทุกวันนี้แล้ว มีพระแก่เต็มวัด	เข้าไปบวช บ้างองค์สวดไม่เป็น
ไม่ใช่ซื้อคร้าน เรื่องจะอ่านตำรา	เสียพระแก่ ตาท่านแลไม่เห็น

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้คือ “เอ็นตกนกตาย ร่างกายหง่อมลง” และ “หันเข้าหา กุสะลาแก้ขัด” โดยล้อเลียนพระแก่ ๆ ที่เข้ามาบวชก็เพราะเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ โดยล้อว่า “เอ็นตกนกตาย ร่างกายหง่อมลง” ร่างกายหง่อมลง พระหนุ่ม ๆ พอเห็นหญิงสาวสวย ๆ ก็ถึงกับต้องทิ้ง “วรพงศ์” หมายถึง เฒ่าพงศ์อันประเสริฐ ซึ่งหมายถึง พระสงฆ์ พระหนุ่ม ๆ จึงไม่ค่อยมี มีแต่คนเฒ่าคนแก่ที่มาบวชเป็นพระ โดยล้อว่า “หันเข้าหา กุสะลาแก้ขัด”

สมหวัง

บ่าวกับสาวขยันเข้าในห้อง	ไฟหลอดส่องสีแสงแจ่มเฝืน
ผิวใหม่เมื่อยใหม่สุขใจเหลือเกิน	หญิงกับชายเหมือนกับได้วิมาน
หญิงชายนอนแครงนอนแหลงแฉวๆ	ความรักมากลมปากหอมหวาน
อ้ายแก้วอ้ายเหว พวกเราต้องกวาน	ถ้าโชคดีได้แลหีเจ้าเรือน
ผิวใหม่เมื่อยใหม่สุขไหรไม่เท่า	ได้เงินสักหมื่นยังขึ้นไม่เหมือน
บ่าวกับสาวเหมือนดาวล้อมเดือน	พบของแปลกคืนแรกเข้านอน

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้ คือ “อ้ายแก้วอ้ายเหว” ล้อเลียนเรื่องของสามีภรรยาที่แต่งงานในคืนแรก ที่ต้องมีการร่วมหลับนอนหากใครอยากรู้ อยากเห็น หรือสงสัยก็ต้องไปแอบดู เหมือนกับ “อ้ายแก้วอ้ายเหว” คำว่า อ้ายแก้วอ้ายเหว เป็นตัวละครตลกที่ใช้เล่นในหนังตะลุง ซึ่งเป็นคำล้อเลียนคนที่อยากรู้ อยากเห็นเรื่องชาวบ้าน แล้วชอบนำเล่าต่อเป็นเรื่องตลก ไม่ค่อยมีสาระ คำว่า กวาน เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า รังควาญ

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

แลไม่ไหวใจชายนั้นร้ายกว่าหญิง	เขาสั่งยิงกะไม่กลัวว่าตัวจะเสียหาย
เห็นเพียงขาพาไขว้ใจผู้ชาย	เห็นวัลลายใครจะชมนีกว่าผมดัดนาง
น้องบ่าว ๆ ฟังพี่กล่าวเตือนสติ	วังให้ดีอย่าเขลอะเดียวเธอจะติดหวาง
ความที่จริงใจหญิงนั้นทุกหนุ่มนาง	เหมือนกับอย่างใจเธอเสมอกัน

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้ คือ “เห็นวัลลายใครจะชมนีกว่าผมดัดนาง” ล้อเลียนลักษณะของผู้ชายที่มีความสนใจเพศตรงข้าม จนอาจมากเกินไปถึงขนาดที่เห็นวัลลายยังมองเป็นผู้หญิงได้ลง แล้วกล่าวเตือนสติผู้ชายว่าระวังอย่าไป “เขลอะ” ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า สกปรก ซึ่งในที่นี้หมายถึง อย่ากระทำสิ่งไม่ดีกับผู้หญิง

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

หากกล้ำไม่งาม เอาฟองน้ำเข้ามา
เข้ามารองให้ฟอง ๆ พูน ๆ
ธรรมชาติสร้างมาก็หยับจะใช้ได้

แต่หนักแรง บ้างคนแต่งจนสูญ

หาปิดติดปก จนเหลือกเหลือก

แลไม่ลง เหมือนเพชรทรงให้ลิง

ถ้าแต่งพอดู ถ้าหญิงอยู่พอได้

ไอ้ใครบ้าง จะเลือกร่างผู้หญิง

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้ คือ “แลไม่ลง เหมือนเพชรทรงให้ลิง” ล้อเลียนเรื่องการแต่งตัวของผู้หญิง ที่แต่งเสริมไปจากสิ่งที่ธรรมชาติให้มา ว่า เหมือนกับเพชรทรงให้ลิง ซึ่งดูไม่เหมาะสมและไม่คู่ควร

เรื่อง ของ เดช งามทราวม้วย

ช่างน่ารักพักตร์นางสำอางใส	แต่จิตใจนั้นเป็นเช่น ทาสี
ได้วางทำนุบำรุงสนมอินทรีย์	จะพาที่ไพเราะเสนาะกรรฐ์
ใช้น้ำคำสำนวนชวนปราศรัย	ช่างใจโล จะ จำ ค่ะ คำ ฉัน
คิดสำเนียงเสียงผู้ดีที่จ้านรวิ	แต่ใจนั้นแหลกเหลว แสนเลวทราวม
เอางูพิษสวมใสในกายหลอน	มิขอดซ่อนรังเกียจพุดเหยียดหยาม
ใครไม่รู้ประวัติจัดวางงาม	พยายามเกลากายเพื่อขายตัว
จะเอาดีที่ไหนก็ไม่ได้	คิดเอากายแต่งสง่าไว้คำฝว
จะแลดูไม่รู้ว่ายไทยแขก	ทำผมแยกนอกนูนเหมือนทูนไท

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้ คือ “ช่างใจโล จะ จำ ค่ะ คำ ฉัน” ล้อเลียนเรื่องการพุดจาที่น้ำคำมีหางเสียงชวนฟัง แต่จิตใจนั้นแสนจะเลวทราวม ซึ่งตรงกันข้ามกับหน้าตาและถ้อยสำเนียงที่ไพเราะอ่อนหวาน

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุม

หนุ่มและสาว พออย่างเข้ารุ่นวัย	ใครไม่บอก กะอ่านออกเขียนเป็น
ทำได้ดี เหมือนได้มีครูสอน	ที่จริงหลอน หนูไม่หอน พบเห็น
ใครได้สอน บอกให้หลอนทำเป็น	จึงได้รู้กันทุกหน ทุกนาง
เกิดมาทั้งหมด ไม่รู้รสจนแก่	ถึงจะยัง ก็มีมั่ง หาง ๆ

แต่ในหนอง น้ำในคลองในบาง ทางมัจฉา ใครจะมาเห็นรอย
หญิงชื้อาย แต่ผู้ชายชื้อ้าน **พอชายผ่าน ทำปากหวานหนอย**

การใช้คำล้อเลียนในเพลงบอกรบนี้คือ “หญิงชื้อาย แต่ผู้ชายชื้อ้าน พอชายผ่าน ทำปากหวานหนอย” ล้อเลียน เรื่องพฤติกรรมของวัยรุ่นสมัยนี้ ว่าโดยปกติแล้วผู้หญิงมักชื้อาย และผู้ชายมักหน้าด้านมากกว่าผู้หญิง แต่วัยรุ่นผู้หญิงสมัยนี้ไม่ค่อยจะมีความอาย แสดงตัวเปิดเผยตัวเองอย่างตรงไปตรงมา

1.3 การใช้คำต่ำ

การใช้คำต่ำ คือ การใช้คำที่มีลักษณะด่าทอ หรือต่อว่าซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของคนชาวภาคใต้ ที่ใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการอบรมสั่งสอน หากใครทำผิดหรือทำตัวไม่เหมาะสม ก็ต้องต่อว่า หรือด่าทอ และแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับของสังคม เพื่อให้มีการปรับปรุงตัว ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะการใช้คำต่ำ พบว่า มักไม่ใช้คำหยาบ ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

สุภาชิตสอนใจคนทั่วไป

หุงมีนาปามีหูดูให้แน่	ควรคบแต่นักปราชญ์ฉลาดเฉลียว
เขาทะเลาะเกาะเกาะแจกระเจียว	อย่าไปเหลียวหน้าดู หมู่พาโล
หมู่พาโล ไซ่มากกว่าซากศพ	เราหลงคบจะนิราศขาดเสน่ห์
สัตว์เปื้อยเน่ายังไม่เท่ากับคนเก	ทิ้งทะเลยังไม่สิ้นกลิ่นคนพาล

การใช้คำต่ำ ในเพลงบอกรบนี้คือ “พาโล” เป็นคำที่ใช้ด่าว่าคนที่ทำตัวดีอีร์น ส่วน “หมู่พาโลไซ่มากกว่าซากศพ” คำว่า ไซ ภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า เลว ชั่ว ชื้อเหว่ หมู่พาโลไซ่มากกว่าซากศพ ซึ่งเป็นคำด่าว่าคน ดีอีร์น ว่าเลวชื้อวกว่าซากศพ

กลอนสี่ ด่าคนขายยา

แบ่งใช้ขายเด็กเล็กห้าบาท	เพียงสามสิบเม็ดหายเด็ดหายขาด
สงสารพวงญาติห้าบาทชื้อไป	เพราะกลัวนกตายชื้อใช้กันใหญ่
กินมากินไปโรคภัยยิ่งมาก	เพราะโฆษณาขายยากากากาก
เดี๋ยวนี้หมอมากกระเป่าแยกแทรกแซง	ตามโรงหนึ่งตลึงเทียวุ่งทุกแห่ง
ชื้อถูกขายแพงพลิกแพลงร้อยแปด	ความจริงประชาควรปรึกษาแพทย์

ฮึด ฮึด แอด แอด เจ็บไข้ได้ป่วย	ควรจะติดต่อให้หมอเขาช่วย
ใครเกิดเจ็บป่วยควรคิดฉีดยา	เข้าโรงพยาบาลจัดการรักษา
ก็ยังดีกว่าซื้อยามงาย	เสี่ยงกับความตายไม่ใช่ของดี

การใช้คำดำ ในเพลงบอกรบนี้คือ “กากกาก” คำว่าเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า เศษ หรือ เเดน ซึ่งในที่นี้ใช้เป็นคำดำต่อว่ายา ที่นำมาขายว่าเป็นเศษยาเป็นยาไม่ดี และหากซื้อไปใช้อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตได้

ประการม

เมื่อได้สดับฟังศัพท์สะดุ้ง น้ำคำเขาพุ่งมาเหมือนหอก น้ำใจเพลงบอกน่ากลัวนั้นฟังตัว เพราะคนเคียดแค้นคงจะคิด กระทำให้ผิดพงศ์พันธุ์ ประกอบด้วยสันดานดำ น้ำใจระยำเป็น ตัว เราเชื่อสนิทว่ามีตรสหาย ไม่นึกว่าสรร้ายอสรพิษ มาจอดเรือผิดที่ปากบางจำเป็นต้องดู เสียแรงที่เรากระทำ ที่นี้ต้องยับยั้งยับยั้ง อ้ายความเจริญรุ่งโรจน์ คบถูกเอาคนพาล เหมือนสุดสาคร ที่อ่อนเหนื่อย เพราะถูกขี้เปลือกปลอกปลิ้น หลงลมลื่นไม่พิสูจน์คำคนที่ ถ้าฟังวาจาศาติดีเด็ด

การใช้คำดำ ในเพลงบอกรบนี้คือ “สันดานดำ น้ำใจระยำ” เป็นคำดำต่อว่าผู้ที่ประ คารมด้วยว่า เป็นคนสันดานดำ และไม่มีน้ำใจ ทำร้ายแม้กระทั่งเพื่อน

มรดกห้า อุบาสิกา – อุบาสก

เป็นอุบาสิกาอุบาสก	เห็นสาธกกตกรรมจดจำหน่าย
ทำดีชั่วตัวอย่างหนทางกาย	ผลดีร้ายย่อมมาปรากฏมี
วจีกรรมพรั้มวาจาด้วย	ปากเฮงช่วย หรือว่าปากกราตี
คำสุภาพหยาบคายหลายวิธี	กรรมชั่วดีที่สร้างทางวาจา
มโนกรรมเลอเลิศเกิดจากจิต	เช่นนี้คิดซังซิงวิหิงสา
หรือปรารถนามีเจตแม่เมตตา	ปรารถนาให้สุขทั่วทุกคน
ทั้งกรรมดีกรรมชั่วตัวทำแล้ว	จะมีแนวทำนองสนองผล
ให้สุขทุกชั่วตัววิถีชน	เพราะจักรกลกงกรรมกระทำกัน

การใช้คำดำ และคำสบถสาบานในเพลงบอกลบทนี้คือ “ปากเฮงชวย” เป็นคำดำต่อว่าในเรื่องการใช้คำพูดที่หยาบคาย พูดจาไม่ไพเราะ ซึ่งเป็นการสร้างกรรมชั่วด้วยวาจา

ไทยเดือนไทยเพื่อไทย

นภาอากาศหนาวหวั่นทุกชั้นทุกช่วง เสียงกึกก้องมาน้ำพาเวหาเวหา บ้างก็ลั่นบ้างก็แลบ แสงแวบแสงวาว เกิดร้อนร้าวทุกผู้ที่ชมพุ่มพพาน ชนชาวโลกต่างโศกเศร้าสิ้นข้าวสิ้นของ พลัดพวกพี่น้องที่น่าสงสาร ด้วยพวกคอมจอมอปริยเจ้าก็เจ้าการ เทียววังความญ่ให้ร้อนรุ่มไปทุกมุมทุกเมือง จีนเกาหลีเวียดนามถูกแยก เหนือได้แตกเกิดรบยังไม่หบไม่เหียง กัมพูชาลาว ญวน เจ้ามวลงเจ้าเมือง ต้องขึ้นเครื่องบินหนีเมื่อไม่นี่ไม่นาน

การใช้คำดำ และคำสบถสาบานในเพลงบอกลบทนี้คือ “จอมอปริย” เป็นคำดำต่อว่าพวกคอมว่าชั่วช้าเลวทราม สร้างความเดือดร้อนก่อความไม่สงบไปทั่วทุกแห่ง อปริย หมายความว่า ชั่ว เลว

วันมหาวิปโยค

วันมหาวิปโยคโลกค่านั้น	ให้เป็นวันมหาวิระชน
ที่เหตุการณ์ประวัติศาสตร์	นานาชาติลือชาไกลาหน
วันหนึ่งลูกสองพ่อทรชน	จากมณฑลเมืองไทยไม่กลับมา
ทุกทีปรับเร่งอย่างเร่งรัด	คิดกำจัดอภิสิทธิ์พวกมิจฉา
เห็นเมืองไทยวิวัฒน์พัฒนา	ได้ประชาธิปไตยอันไพบุลย์
เขาลุกขึ้นทำศึกวันกึกก้อง	เพื่อเรียกร้องเสรีภาพที่สาบสูญ
ยื่นประท้วงรัฐธรรมนูญ	ทั้งเทิดทูนไทยเราเอาตัวอย่าง
เลิกระบบปกครองของทหาร	เผด็จการยิ่งใหญ่ให้ไกลห่าง
พวกโกงกินสินทรัพย์ต้องอับปาง	ลุกขึ้นสร้างเสรีธิปไตย
สิ่งที่เราได้มาน่าสงวน	สิ่งที่ควรจำหมายหลายสมัย

การใช้คำดำ ในเพลงบอกลบทนี้คือ “หนึ่งลูกสองพ่อทรชน” เป็นคำดำต่อว่าที่แสดงความจริงเท็จ กลียดชังบุคคลที่กระทำให้วันมหาวิปโยค การใช้อำนาจจำกัดสิทธิ์ของประชาชนที่พึงจะมี โดยใช้วิธีเผด็จการ

1.4 การใช้คำภาษาถิ่น

การใช้คำภาษาถิ่น ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบว่ามี การใช้คำภาษาถิ่นเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากเนื้อเรื่องในวรรณกรรมเพลงบอก เกี่ยวกับชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ จึงแทรกภาษาถิ่นไว้ใน วรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีความสมจริงและเข้ากับสถานการณ์ ง่ายต่อการสื่อสาร กับผู้ฟัง ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

ขอเลื้อยชั้นใน อีสาวใส่แข็งเฝือก	ชายลอกเสื้อ ปลดไม่เหลือสักขอ
อย่าทำเล่น เหมือนกับเซ่นบ้ายอ	พอ ลูกติด เห็นความผิดถึงตัว
ถ้าชายดี หญิงไม่เศร้าหมอง	กลัวนอนร้อง เวลาท้องไม่ฝัว
หญิงอ่อน ๆ หนู ไม่หอนสากแล้ว	หยับ แหกริ้ว เหมือนลูกวัวผูกคอ

การใช้คำภาษาถิ่น ในเพลงบอกบทนี้คือ “บ้ายอ” คำภาษาถิ่นใต้ หมายความว่า หยอกล้อ หรือล้อเล่น ในที่นี้กล่าวว่ อย่ทำเป็นเล่นในเรื่องการรักนวลสงวนตัวเวลา “ลูกติด” ถึงรู้ว่าตัวผิด ติดลูก คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ตั้งครรภ์ ส่วนคำว่า “ไม่หอนสากแล้ว” คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ไม่เคยรู้สึกกลัว ในที่นี้กล่าวถึง เด็กสาว ๆ ไม่รู้สึกเคยกลัว หยับแหกริ้ว เหมือนลูกวัวผูกคอ “หยับ” คำภาษาไทยถิ่นใต้ในที่นี้ หมายความว่า ทำที่ที่เอนเอียงไปในด้านใดด้านหนึ่ง

น้องสาวถามพี่ถึงชีวิตเมื่อแต่งงาน

สาวสมัยนี้ สิบสี่ เต็มสาว	ร่างอวบอืด ไปทุกสัดทุกส่วน
แตกเนื้อหนุ่ม เนื้อก็หนุ่มผิวนวล	หัวใจหนู คิดหาคุ่แนบนอน
น้องผึ่งใหญ่ ยัง ข้องใจ มากแสน	คืนได้แฟน มาร่วมเตียงเคียงหมอน
ฟังให้ดี ชีวิตพี่ถึงก่อน	พี่บอกเล่าให้น้องสาวคอยฟัง

การใช้คำภาษาถิ่น ในเพลงบอกบทนี้คือ “เต็มสาว” คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า เป็นสาวเต็มที ในที่นี้กล่าวว่า สาวสมัยนี้อายุสิบสี่ก็เป็นสาวเต็มที ร่างกายก็ได้สัดส่วน ก็คิดอยากมีแฟน น้องฟังเป็นสาวยัง “ข้องใจ” มากแสน ข้องใจ คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า เป็นห่วง

ไทยเตือนไทยเพื่อไทย

รัฐบาลท่านคิดหวังให้ตั้งให้ดี กลับไปซิขอให้กลับรัฐยังรับรับรอง อย่าหลงเชื่อ คอมมิวนิสต์มันบิดมันเบี้ยว มักจะเที่ยว**โปนข่าว**จะให้ข่าวให้ของ ทรัพย์สินในดินสิ้นในเมืองมีเนือง มีนอง ไทยปกครองให้ยื่นยงไว้เพื่อธงเพื่อไทย ช่วยกันปราบหมู่ภัยรินให้สิ้นให้สุด บรรพบุรุษเคยกู้ชาติไม่หวาดไม่ไหว อยู่ในแคว้นแผ่นดินไทย ไล่มันไปอย่าให้พาดขาดพันธุ์เอ๋ย

การใช้คำภาษาถิ่น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “โปนข่าว” คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ประกาศข่าว ในที่นี้กล่าวว่าอย่าไปหลงเชื่อคอมมิวนิสต์มันไม่ซื่อตรง มักประกาศข่าวว่าจะให้ข่าวของ

ไบบอนใกล้หนาม

พวกเสียตัวมัวถลาคือคำสอน	เหมือนไบบอนเล่นลมใกล้คันทนาม
ว่าโอวาทครีคร่าไม่ทำตาม	จนเพลิงกามลูกเผาเยาวชน
ตีฝีปากถากถางลบล้างหลัก	เรื่องเกณท์กักหญิงชายว่าร้ายผล
ไม่รู้จักรักษากายยกให้คน	คลุมถุงชนบังคับเกิดอัปรีภัย
สมัยหนูชูเชิดชนเปิดถุง	จึงเกิดรุ่งเรืองรักลอบลักหนี
บ่าวล้มรสหมดกลิ่นมียินดี	พอสตรีท่องคับไม่รับรอง
หญิงต้องหาयाพิชเพราะผิดพลาด	ผลาญชีวาส่วนตัวตายหน้าตายของ
ถูกทำลายกายใจชนไหลนอง	กลับไม่มองซึ่งซึ่งเกลียดสังคม

การใช้คำภาษาถิ่น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ตายของ” คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า เสียตาย ในที่นี้เป็นการเสียตายผู้หญิงที่คิดผิด ซึ่งสุกก่อนห้าม เกิดท้องขึ้นมาแต่ไม่มีใครรับเป็นพ่อ จึงคิดฆ่าตัวตาย

สุภาพิตที่มอบให้โรมศรีธรรมราช

พ่อแม่รักษากายาเติบโตใหญ่	จะบังคับใจแม่ไม่มีสิทธิ์
นำสร้อยเตือนไว้ให้หนูได้คิด	ดำเนินชีวิตในอนาคต
ฟังแล้วจงจำจนนำเหตุผล	ไม่รู้จักรักคนจะโคกเศรำกำสุด
เพื่อนกินเพื่อนการเพื่อนพาลเพื่อนคด	โคกสิ้นรัตนไม่เป็นบรรทัด

อย่าให้ลุ่มหลงหงุคงสังวร	น้ำสร้อยสอนจงประพฤติฝึกหัด
มรรยาพผู้หญิงเป็นสิ่งที่บอชัศ	คุณสมบัติเป็นเครื่องชุก
รูปดีใจทราวมลวนลามอยากได้	พระว่าไว้มิได้โกหก
ตีนอกในชั่วนั้นตัวลามก	เกิดมาให้รักชัศสนคนรัก

การใช้คำภาษาถิ่น ในเพลงบอภทนี้ คือ “รักษา” คำภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า การดูแลเลี้ยงดูอย่าง ทรุถนอม ในที่นี้กล่าวถึงการดูแลเลี้ยงดูลูก ที่พ่อแม่เฝ้า ทรุถนอมจนเติบโตใหญ่ ให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่

1.5 การใช้คำผวน

ฉันทส ทองช่วย¹ กล่าวถึงการเล่นคำผวนในการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ สรุปได้ว่าคำผวน หรือ คำหวน ว่าเป็น การพูดให้ผู้ฟังคิดทวนกลับเพื่อจะได้ทราบความหมายที่แท้จริงส่วนมาก มักมีความหมายไปในทางหยาบโลน หรือขบขัน หรือล้อเลียน และถือว่าการพูดผวนคำ เป็นการฝึกสมองของปัญญาของผู้ฟังไปในตัว ตัวอย่างเช่น “ซีหิวเทก” เขกหิวที “ขายลา” ขาลาย

ในวรรณกรรมเพลงบอภทของเพลงบอภสร้อย เสียงเสนาะ พบว่ามีการใช้คำผวนอยู่จำนวนหนึ่ง เพลงบอภสร้อย เสียงเสนาะ ใช้คำผวนเพื่อสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ฟัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีไหวพริบและปฏิภาณ ของเพลงบอภสร้อย เสียงเสนาะ ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอภทของเพลงบอภสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

ชีวิตตอนแก่

ฝ่ายข้างลูกกะว่ามากะเตีย	มันชวนกันเขียรีเห็นอนบ้าน
แต่ข้างเจ้างานพิมพำ	เขาหาว่าเราทำแเส
ทั้งชัศสนจนทรัพย์	สิ่งนี้บังคับให้ลิมแก่
จึงเล่นลองแลยามจน	จึงได้มาสนทนา

การใช้คำผวน ในเพลงบอภทนี้ คือ “มากะเตีย” หมายถึง เมียก็ดำ เป็นการผวนระหว่างคำที่หนึ่งกับคำที่สามโดยสลับเสียงสระแต่พยัญชนะต้นยังคงเดิม เป็นคำล้อเลียนสภาพชีวิตครอบครัวของเพลงบอภสร้อย เสียงเสนาะ ที่ลูกก็ว่าเมียก็ดำ

¹ฉันทส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). หน้า 61-65.

ชมป่า

ว่าพลาถงชมพนมเวด	พิกุลเวดไม้รั้วไม้คักไม้หยี
ไม้เนียรไม้เนา ไม้เดาคนที	ไม้ขรีไม้เหม้อยไม้เตอย ปอ
ไม้ยมไม้ตอทนแดด	เหลือแต่ต่อแมรตไม้ชี้แรดไม้หลอ
ไม้กำ ไม้กำไม้ดำเต็มกอ	ไม้สมอเทศไทยไม้ลำไย เค็จ
ไม้มองไม้มุดมังกุดไม้พ้อ	ไม้กินเหลือต่อไม้ยอชุมเห็ด
ไม้เนียรเดือนทวายหูควายตีนเบ็ด	บระเพ็ชขึ้นค้ำบนปางจิกนม
กำกุ่มหอมพี คนที่ชี้เหล็ก	ใครเตือนเด็กชี้เหล็กยอดชม
ชมชี้เหล็กเด็กกอย่าเทียวอม	มันซึ่งชมตั้งแต่ยอดหลอดถึงโคน

การใช้คำพวน ในเพลงบอกรบนี้ คือ “เตอย ปอ” “ตอทนแดด” “ต่อแมรต” “ดำเต็มกอ” “ลำไย เค็จ” “ยอชุมเห็ด” และ “หอมพี” เป็นการพวนคำโดยสลับสระกับตัวสะกดโดยให้พยัญชนะต้นคงที่ จะเป็นคำไม่สุภาพ ซึ่งคำเหล่านี้มักเกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นการนำเรื่องเพศมากล่าวเล่นให้ขำขัน

สุภาสิตสอนหญิง

อยู่เรือนเพื่อนแม่ดูแลไร่นา	กวาดหญ้าตากหญ้าซักผ้าดับครัว
บางนางไม่ใฝ่ถามใจแม่ด่า	รุ่งเช้าขึ้นมาหวีหางสาวหัว
แม่ดั่งไม้สาพอด่าไม่กลัว	ทำตัวเหมือนนายนั่งใช้มารดา
มีงานที่ไหนจะไกลหรือใกล้	ชวนผู้ชายไปเคียงซ้ายเคียงขวา
ดูหนังไม่นานนั้นร้านน้ำชา	แฟนพาพันคนถูกชนโคเพ็ลียว
ของงามสามสิ่งผู้หญิงรักษา	ถ้าเสียทำนีกนำหวาดเสียว

การใช้คำพวน ในเพลงบอกรบนี้ คือ “หวีหาง” เป็นการพวนคำโดยสลับสระกับตัวสะกดโดยให้พยัญชนะต้นคงที่ จะเป็นคำไม่สุภาพ ซึ่งคำเหล่านี้เกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นการนำเรื่องเพศมากล่าวเล่นให้ขำขัน หรือ ล้อเลียน

1.6 การใช้คำแสดงภาพ

การใช้คำแสดงภาพ หมายถึง คำที่แสดงความหมายให้เข้าใจถึงรูปร่าง และอาการต่างๆ เมื่อได้ฟังสามารถมองเห็นภาพหรือรูปร่างของสิ่งนั้นอย่างรวดเร็วและชัดเจน ในวรรณกรรม

เพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบว่ามีการใช้คำแสดงภาพเพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าถึงเนื้อเรื่องที่ต้องการบอกกล่าว ได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

ลูกรักเจ้านักศึกษา
 ขอตักเตือนลูกรักเจ้าเป็นนักศึกษา
 แม่ทำนากันอื้ออยู่ ส่งให้หนูอ่านเขียน
 ยี่สิบไร่นาในพ่อของเจ้านั้นไถเตียน
 ขุดหัวเปียนทุกเย็นเช้าเพื่อให้ข้าวนั้นงาม
 ได้ปีนี้ผลิตผลพอมเหตุ
 ลิบเกวียนเศษข้าวไ้เพ็ดเม็ดแดงหราม
 แม่ขายสิ้นหยัดไว้กินไม่กี่ชาม
 ได้ข้าวเกลือและชาน้ำยามแม่จน

การใช้คำแสดงภาพในเพลงบอกบทนี้ คือ “เม็ดแดงหราม” แสดงให้เห็นภาพของเมล็ดข้าวที่สุกอร่ามทั้งลิบเกวียนเศษ คำว่า หราม คำภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า อร่าม หรือสว่าง

สาวแต่งตัว

หีบครีมเจแมน ใช้แทนแป้งทา	แก้สิวลอกผ้า ไบหน้าผ่องเณิน
ยี่หื้อบอก ของเมืองนอกดีเกิน	ชวนชมเชิญ เป็นของเพลินเสริมพลอย
ปากไม่แดง เอาสีแสงเสกสรรค์	พอเห็นแสง ให้ปากแดงหนอย ๆ
น่าโลมเล้า เพราะเด็กสาวเลิศลอย	ดวงให้แล จะติดแผลนางดวง
ถันถ่วงให้ ให้พอปลายถันถก	หายหัวอก เห็นเต้าถันห้วง
เสื้อสาวใส่ ให้ตัวในทริบทรวง	ลองมือล้วง ไม่ถึงทรวงนางเลย...

การใช้คำแสดงภาพในเพลงบอกบทนี้ คือ “ไบหน้าผ่องเณิน” แสดงให้เห็นภาพ ไบหน้าอันผ่องใส ไม่มีสิ่วไม่มีฝ้า คำแสดงภาพคือ “ผ่องเณิน” ส่วน “พอเห็นแสง ให้ปากแดงหนอย ๆ” แสดงให้เห็นภาพของริมฝีปากที่เป็นสีแดงเล็กน้อย คำแสดงภาพคือ “หนอย ๆ” และ “ให้พอ

ปลายถันถก” แสดงให้เห็นภาพปลายหน้าอกของเด็กสาวที่กระดกขึ้น คำแสดงภาพคือ “ถก” คำภาษาถิ่นได้หมายถึง กระดก

คืนบ่าวสาวแต่งงานใหม่

เสร็จจากพิธี คืนนี้เข้าห้อง	ไฟหลอดสอดส่อง สีแสงแดงหวาง
แต่งงานใหม่ พอแขกไปเบาบาง	เข้าห้องนาง เอามุ้งกางคลุมเตียง
นอนบนเบาะ ไซ่บ้ายอแต่สวน	นือตเตียงฉัน ไม่มีลั่นส่งเสียง
ผ้าห่มหมอน มีหมอนสองหน่วยเรียง	สาวยอมมรู้ ต้องนอนคู่เคียงชาย

การใช้คำแสดงภาพในเพลงบอกรบนี้ คือ “สีแสงแดงหวาง” แสดงให้เห็นภาพแสงสว่างของหลอดไฟที่สว่างจ้า ในห้องนอน

ฝีกับกรรมนำชีวิต

นั่งคิดลึกลึกคิดกลับ	ศัพท์สองศรี
จี้ ในคำจำโนคนจนหู้จี้	ไหวให้ดังหวังให้ดีวจี้เรียง
กรรมกับฝีกวีเผยแพร่หอยตอบ	ที่ได้สารทำนได้สอตอบตามเสียง
ตั้งคำวอนตอนคำวาวจี้เรียง	ให้ชอบสัจให้ชัดเสียงเพียงสองคำ

การใช้คำแสดงภาพในเพลงบอกรบนี้ คือ “จี้ในคำจำโนคนจนหู้จี้” แสดงให้เห็นภาพของคนที่จิตใจจนปัญญาเกินกว่าจะพูดจนแบบหน้ามืดตามัว คำแสดงภาพ คือ “จี้” คำภาษาถิ่นใต้ หมายความว่า จนปัญญา มีดแปดด้าน และ “หู้จี้” คำภาษาถิ่นใต้ หมายความว่า อื้ออึ้ง

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุม

คนแก่ว่ารู้มากจะยากนาน
 คนรูน้อยพลอยรำคาญแน่แล้วหนา
 พอเข้ามาสมัยไทยปัญญา
 ยิ่งและซ่ากันตายวันหนึ่งหลายพันคน

พวกอยู่ป่ามาตำรวกที่ตรววกทุกซ์
 บำรุงสุขให้ประชาตายกันนำพองชน
ด้กระเปิดตายครันทีละคัณรถยนต์
 ตำรวกทนมไม่ไหวก็ยิงใส่พวกป่า

การใช้คำแสดงภาพในเพลงบอกรบนี้ คือ **“ด้กระเปิดตายครันทีละคัณรถยนต์”** ตำรวกที่ถูกด้กวางระเบิดตายกันมากมาย ทีละคัณรถยนต์ คำแสดงภาพ คือ “ครัน” คำภาษาไทยถิ่นใต้หมายถึง มากมาย

2. การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ คือ การเลือกใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้ประพันธ์ ผ่านวรรณกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น อารมณ์โกรธ เกลียด เสียดสี เห็นอกเห็นใจ ฯลฯ ในการทำความเข้าใจน้ำเสียงของคำที่สะท้อนอารมณ์นั้น ต้องอาศัยการตีความหมายของคำที่แฝงอยู่และอาศัยบริบทของภาษาที่แวดล้อมอยู่ จึงจะประมวลออกมาเป็นน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้ภาษา อันก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่คล้อยตามของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจข้อความที่เสนอได้อย่างมีอรรถรส จากการพิจารณาการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ ดังต่อไปนี้

- 2.1 น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ
- 2.2 น้ำเสียงแสดงการเสียดสี ต่ำหนิติเตียน
- 2.3 น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ
- 2.4 น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.1 น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ

น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ เช่น

การเลือกตั้ง

นักการเมืองหัวใจชั่ว	เอาเงินเข้ามายังคนจน
เสร็จแล้วเขาชน	เงินทุนกลับผลลัพธ์ที่ออกมา
เศรษฐกิจของประเทศ	ย่างเข้าในเขตอันตราย
เพราะนักกฎหมาย เล่นกฎหมาย	พวกเราไม่รู้สา
เหมือนปล่อยิงจากสวนสัตว์	ให้เข้าไปผิดในสภา
เหยียบถั่วน้ำชาแล้วยังชุ่น	ไปเหยียบหลอดหุ่นไทย

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นน้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ นักการเมือง ที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์จากคนจน โดยเปรียบนักการเมืองเหมือนกับลิง ที่เข้าไปสร้างความวุ่นวายในสภาทั้งยังสร้างความเสียหาย แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “นักการเมืองหัวใจชั่ว” และ “เหมือนปล่อยิงจากสวนสัตว์ ให้เข้าไปผิดในสภา เหยียบถั่วน้ำชาแล้วยังชุ่น” ความว่า “ชุ่น” ภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ชุกชน วุ่นวาย

ไทยเตือนไทยเพื่อไทย

นภาภาศหวาดหวั่นทุกชั้นทุกช่วง เสียงกึกก้องมาน้ำฟ้าเวหาเวหา บ้างก็ลั่นบ้างก็แลบ แสงแวบแสงวาว เกิดร้อนร้าวทุกผู้ที่ชมพุ่มพพาน ชนชาวโลกต่างโศกสร้างลั่นข้าวลั่นของ พลัดพวกพี่น้องที่น่าสงสาร **ด้วยพวกคอมจอมอับริย์เจ้าก็เจ้าการ เทียววังควาญให้ร้อนรุ่มไปทุกมุมทุกเมือง** จีนเกาหลีเวียดนามยามถูกแยก เหนือใต้แตกเกิดรบยังไม่หบไม่เหียง กัมพูชา ลาว ญวน เจ้ามวเจ้าเมือง ต้องขึ้นเครื่องบินหนีเมื่อไม่นาน **หลงคบควบไม่รู้ว้ออุบ่าอุบาทว์**

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นน้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ คอมมิวนิสต์ ที่สร้างความเดือดร้อนไปทั่ว และยังแสดงความไม่พอใจคนที่ไม่หลงผิดไฝหาคอมมิวนิสต์ ว่าไปหลงคบคนอุบาทว์ แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ด้วยพวกคอมจอมอับริย์เจ้าก็เจ้าการ เทียววังควาญให้ร้อนรุ่มไปทุกมุมทุกเมือง” และ “หลงคบควบไม่รู้ว้ออุบ่าอุบาทว์” คำว่า “อับริย์” หมายความว่า ชั่วช้าเลวทราม เช่นเดียวกับคำว่า อุบาทว์ ซึ่งหมายความว่า เลว ชั่ว

วันมหาวิปโยค

กลับถูกตั้งข้อหาว่าจราจล
อำนาจโกรธโหดเหี้ยมเตรียมอาวุธ
 กวาดกระสุนปืนกลคนมือเปล่า
 ขอส่งกระแสดิจิตอิฐฐาน

เลิกระบบปกครองของทหาร
พวกโกกินสินทรัพย์ต้องอัปปาง
 สิ่งที่เราได้มานำสงวน
 การเสียเลือดเสียชีวิตพิชิตไทย
เพราะทั้งสามมหาทรราช
 ไทยต้องจดจำไว้ไม่ลืมเลือน

จากกลุ่มคนโกกินถิ่นเมืองเรา
ไร้มนุษย์ธรรมอำนาจเขลา
 ต้องรีบเอาเคราะห์กรรมจำนวนผัน
 ให้วิญญาณวีระไทยไปสวรรค์

...

เผด็จการยิ่งใหญ่ให้ไกลห่าง
 ลูกชิ้นสร้างเสรีธิปไตย
 สิ่งที่ควรจำหมายหลายสมัย
 และส่วนใหญ่ของชนพลเรือน
ใช้อำนาจเช่นฆ่าอย่างป่าเถื่อน
 สันตะเทือนหัวใจไม่เย็นนาน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นน้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ ผู้ปกครองบ้านเมืองที่ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ซึ่งใช้คำว่า “มหาทรราช” และยังแข่งให้พวกโกกินต้องล้มสลาย แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “อำนาจโกรธโหดเหี้ยมเตรียมอาวุธ ไร้มนุษย์ธรรมอำนาจเขลา” “พวกโกกินสินทรัพย์ต้องอัปปาง” และ “เพราะทั้งสามมหาทรราช ใช้อำนาจเช่นฆ่าอย่างป่าเถื่อน”

บท...

ในสมัยปัจจุบันทุกวันนี้
 เพราะผู้หญิงชิงแต่แข่งเนื้อหนัง
ชอบสำแดงแต่งตัวให้ยั่วชวน
 ชะวากสอนควรปิดให้มิดแน่น
 เอาของปลอมซ่อมเสริมแต่งเต็ม
 พวกโลกมากอยากกรวยจับฉวยทรัพย์
 เปิดสถานการค้ากามารม
 ภาพลามกยกให้เห็นเป็นภาพศิลป์
 ยึดศีลธรรมยำกฏหมายไม่อายใจ
 ชอบนุ่งน้อยห่มหนักพอปิดเพศ

เกิดคดีทางเพศเกิดเหตุควร
 ให้เปล่งปลั่งอวดบอดได้สัดส่วน
 เป็นชนวนยวนกิเลสเพศผู้ชาย
 กลับให้เห็นพุ่มพองของโฉมฉาย
 กายจัดมุ่งหมายให้มันทันสังคม
 ลงทุนจับพวกผู้จะสูสม
 เหมือนระดมเอาเหยื่อเชื้อล่อไฟ
 โขว์พวกสิ้นยางอายุให้หลงไหล
 ขอแต่ให้ได้สตางค์แต่อย่างเดียว
 สำแดงเดชกริยาน่าหวาดเสียว

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นน้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ สังคมในยุคปัจจุบันที่คนมีความด้านอายในเรื่องเพศลดน้อยลง ซึ่งนั่นเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดเป็นปัญหาของสังคม คือ เกิดคดีความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งใช้คำว่า “เกิดคดีทางเพศ เกิดเหตุควร” ผู้หญิงในยุคปัจจุบันก็เช่นเดียวกันก็กระทำตัวยั่ววน ไม่รู้จักละอายใจ ซึ่งนับเป็นต้นเหตุของปัญหาเช่นเดียวกัน โดยใช้คำว่า “สำแดงแต่งตัวให้ยั่ววน”

ประคารม

สร้อยยังคิดว่าผิดชนบ **ไม่นึกว่าจะพบคนเสนียด** ยกขึ้นมาเด็ดด้วยความรักจน
ปีกเราหัก เราขาดสติสัมปชัญญะ ไม่นึกคำพระสอนไว้ ท่านจาริกถวายเป็นต่อ เรื่องนี้มันเคยเป็น
ภษิตว่าไม่น่าจะเชื่อ ฟังแลแล้วเปื้อนบูบู้ พอถึงที่ขัดข้องต่อเราจะมองเห็น หลงลวงรู้เป็นพิษงูร้าย
ที่นี้เราได้แต่ลำเค็ญ ชีพคงเดินตัวคิ่น เป็นเหยื่อกัมมชรร บุรุษสตรีท่านที่สดับ เอียงโศตมารับ
สุภษิตสิ่งใดผิดจงอย่าทำ ตั้งอยู่ในคำสอน สิ่งใดร้ายจะได้รู้ ตามคำพระมุนินทร์ ความเดือดร้อน
ในใจในกาย สักเดียวจะหายไป จะได้เยียบข้างทางราบรื่น คงจะชุ่มชื่นชูชีพ เหมือนดวงประทีป
ส่องทางให้เราสว่าง

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นน้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจ คนที่ประ
คารมด้วยว่าเป็นเสนียด ซึ่งใช้คำว่า “ไม่นึกว่าจะพบคนเสนียด” และด้วยที่เป็นรักสนิทสนมกันไม่
น่าจะทำร้ายกัน แต่ด้วยตัวเองก็ไม่ยึดหลักในคำสอน จึงนึกโกรธและทำให้เกิดความทุกข์แก่ตัว
เอง

2.2 น้ำเสียงแสดงการเสียดสี ตำนานิตีเตียน

น้ำเสียงแสดงการเสียดสี ตำนานิตีเตียน ดังตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรม
เพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

ยิ่งวัยรุ่นชุ่นใหญ่เพราะใจมันร้าย	คนไปเที่ยวนอนพันหมื่นตรันเอาบนหลา
ความที่อยากจับกินสิ้นคั้นบ้า	เพื่อนเที่ยวพูดให้สากะหน้าไม่อาย
แลไม่ไหวใจขายนั้นร้ายกว่าหญิง	เขาสั่งยิงกะไม่กลัวว่าตัวจะเสียหาย
เห็นเพียงขาพาไขว้ใจผู้ชาย	เห็นวัลลายใครจะชมนึกว่ามดดันาง

น้องบ่าว ๆ ฟังพี่กล่าวเตือนสติ วังให้ดีอย่าเขลอะเดียวเธอจะติดทรง
(ความที่จริงใจหญิงนั้นทุกหนุ่มนาง เหมือนกับบอย่างใจเธอเสมอกัน)

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการเสียดสี ตำนานิตเตียน วัยรุ่นชายว่าไร้มนุษยธรรม หน้าไม่อาย ส่วนวัยรุ่นหญิงก็แต่งตัวไม่ค่อยเหมาะสมไม่น่าดูชม ซึ่งใช้คำเสียดสีทรงผมว่า เหมือนกับวัวลาย แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ยิ่งวัยรุ่นชั้นใหญ่เพราะใจหมั่นไร่” “เพื่อน เทียวพูดให้ฮากะหน้าไม่อาย” และ “เห็นวัวลายใครจะชมนี้กว่าผมตัดนาง” แสดงความรู้สึกเสียดสี ตำนานิตเตียน วัยรุ่นชายว่าไร้มนุษยธรรม หน้าไม่อาย ส่วนวัยรุ่นหญิงก็แต่งตัวไม่ค่อยเหมาะสมไม่น่าดูชม ซึ่งใช้คำเสียดสีทรงผมว่า เหมือนกับวัวลาย

กลอนหกมโนราห์

พอกับแม่แกร่งอมกายกะผอมซี้ด กำแต่มีดตำป้าหญ้ารำและขวาน
ไถทำนาปลูกผักช่วยกันหักราญ ลูกบ่าวท่านแต่งกายเหมือนกับนายพัน
นุ่งกางเกงใส่เสื้อเหลืองหวาเถ้าแก๊ พอกับแม่หยับกล้วยแทบจะตัวสั้น
หัวของลูกสูงเกินแม่เดินไม่ทัน ต้องบากบั้นทำนาหาให้จ่าย
เข้าบางกอกบอกแม่ว่าไปแลงาน อยู่ห้างร้านบริษัทจะตัดผ้าขาย
แม่ขายข้าวถูก ๆ ให้กับลูกชาย หวังจะได้งานดีจะมีใจ

...

พอกะจนลูกกะชนไม่ได้อยู่บ้าน เทียวทำงานหาได้กะจ่ายแต่หมั้น
ทั้งลูกหญิงลูกชายหมั้นกะคล้าย ๆ กัน **เพราะสมัยทุกวันเด็กมันปัญญา**
เรื่องตลกแดดตากฝนเด็กหาทนไม่ จะทำนาทำไร่ หมั้นไม่มองหา
เรื่องตัด योगตัดยางหรือว่าถางป่างานหลู้หล้าสเกล็ก เอ่ย นะน้อง โหมเด็ก ๆ ไม่มัว

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการเสียดสี ตำนานิตเตียน เด็กสมัยใหม่ว่าอยู่กันอย่างสบายทั้ง ๆ ที่พ่อแม่ทำงานส่งเสียอย่างเหน็ดเหนื่อย โดยกล่าวเสียดสี เรื่องการแต่งตัวว่าแต่ตัวอย่างสวยหรู และเด็กสมัยนี้ว่าถึงจะมีความรู้แต่ก็ใช้ความรู้ไปในทางเอาเปรียบผู้อื่น ทำงานใช้แรงหรือช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่ได้ แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ลูกบ่าวท่านแต่งกายเหมือนกับนายพัน นุ่งกางเกงใส่เสื้อเหลืองหวาเถ้าแก๊” “เพราะสมัยทุกวันเด็กมันปัญญา” ซึ่งหมายถึง รู้จักคิดเอาตัวรอดเพียงลำพัง โดยไม่คิดว่าเป็นการเอาเปรียบคนอื่น คำว่า สเกล็ก ภาษาไทยถิ่น

ได้ หมายความว่า ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน คำว่า หลู่หล้า เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า
สกปรกเปรอะเปื้อน

นมแม่ นมสัตว์
ให้ลูกกินก่อเกิดเนื้อหนัง
สร้างพลังมนุษย์แท้สร้างมาแต่ต้น
จึงคนแก่ก่อนไกลใจของตน
เป็นใจคนไม่ต่ำต้อยร้อยเปอร์เซ็นต์
แต่มาผุดเมื่อมนุษย์กินนมสัตว์
บังเกิดขัดกันและกันเกิดขึ้นทันตาเห็น
กินนมโคใจเหมือนโคโชว์ความเด่น
พอหันเห็นอัมหิตตรงเข้าชีวิตทำลาย
แม่พี่น้องท้องเดียวกันไม่เกี่ยวข้อง
จับปืนจ้องจะกำจัดเพราะใจสัตว์มันสืบสาย
กามพันธุสืบบั่นใจคนกลายเป็น
จับปืนจ้องจะกำจัดเพราะใจสัตว์มันสืบสาย
กินนมแม่กับนมสัตว์ –คงจะขาดบันทึกจิต
ควรจะคิดเสียให้แน่ช่วยแก้ไข
สร้อยจึงกล่าวเป็นภาษิตไว้กิดใจ
เพื่อนหญิงไทยทางที่ถูก จงให้ลูกกินนมแม่

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการเสียสติ ตำนานตีเตียน การเลี้ยงดูลูกในสมัยนี้ ที่ให้ลูก
กินนมโคทำให้เด็กที่เกิดมามีนิสัยเหมือนโคคืออัมหิตโหดร้าย พ่อแม่พี่น้องก็คิดจะทำร้าย จึงขอ
ให้คิดและช่วยแก้ไขให้ลูกได้กินนมแม่ แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “กินนมโคใจเหมือนโคโชว์
ความเด่น พอหันเห็นอัมหิตตรงเข้าชีวิตทำลาย” และ “แม่พี่น้องท้องเดียวกันไม่เกี่ยวข้อง จับปืน
จ้องจะกำจัดเพราะใจสัตว์มันสืบสาย”

นำคิด

คนที่ทำความดีไม่มีข่าว
เปิดแปดด้านใครเล่าเฝ้าอาราม

คนสร้างคาวข่าวช่วยคุณด้วยสาม
คุกที่ห้ามยามเฝ้ายังเข้าไป

แสนจะวิปริตจิตมนุษย์
หากความถูกต้องอยู่ที่ผู้มีชัย

นี้จะยุติลงที่ตรงไหน
แล้วอะไรเล่าละหว่าเรียกว่าธรรม

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการเสียดสี ตำนานิตเตียน ในเชิงที่ให้คนฟังคิด ในเรื่อง ของสื่อมวลชนที่มักลงข่าวชอบลงข่าวไม่ค่อยดีแล้วเพิ่มเติมให้ดูเหมือนร้ายแรงกว่าที่เป็น ซึ่งเรื่อง ดี ๆ มาเป็นข่าว โดยใช้ข้อความที่ว่า “คุณด้วยสาม” แล้วกล่าว เสียดสีพระสงฆ์ว่ายังทำตัวไม่ดี ต้องคิดคุกก็มี โดยใช้ข้อความที่ว่า “คุกที่ห้ามยามเฝ้ายังเข้าไป” ต่อมาก็กล่าวตำหนิติเตียนของ มนุษย์ว่ามีจิตใจวิปริตไม่มีที่สุด และ สุดท้ายกล่าวเสียดสี ว่าหากความถูกต้องอยู่ที่ผู้ที่เหนือกว่า แล้วความเป็นธรรมจะมีไว้ทำไม แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “แล้วอะไรเล่าละหว่าเรียกว่า ธรรม”

เตือนนักศึกษา

พ่อชุดดินกินเกลือเหื่ออาบหน้า
แม่ตั้งใจทุกอย่างอยู่ทางบ้าน
ลูกกินจนอิมทุกวันของมันหวาน
ขอให้ลูกจงได้สบายใจ
ลูกกินเบียร์กินเหล้าเฝ้าวิกหนัง
ลูกขอมาไม่ซัดจัดจนได้
เป็นชาวน่านึกให้ได้แม่ชายข้าว
พ่อตัดยางถางป่าปล้ำพาดัว
เกือกฟองน้ำพ่อใช้สายคนช่าง
สูบใบจากกับยากลายพ่อสบายใจ

แม่ถากหญ้าถางสวนควรสงสาร
ลูกเข้าร้านดื่มเหล้า ข้าวมันไก่
พ่ออยู่บ้านเคยจีไม่มีใคร
ถ้าลูกไปเข้าบาร์นี่หน้าอาย
พ่ออยู่หลังปล้ำทนจนเที่ยงสาย
ของตัวเองไม่ยอมยืมมออย่าลืมตัว
ชาวไร่เล่านี้ให้ได้แม่ชายแก้ว
เลี้ยงครอบครัวเข้าเย็นน่าเห็นใจ
แต่ลูกสร้างคู่พันร้อยน้อยที่ไหน
แต่ลูกไม่สูบไซ้เฮโรอีน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการเสียดสี ตำนานิตเตียน นักศึกษาที่ทำตัวอย่างไม่ดีใช้ ชีวิตอย่างสุขสบายใช้ของแพง ในขณะที่พ่อแม่ที่อยู่ข้างหลังต้องทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยลำบาก ทำงานส่งให้ลูกเรียน โดยแสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “แม่ตั้งใจทุกอย่างอยู่ทางบ้าน ลูกเข้า ร้านดื่มเหล้า ข้าวมันไก่ลูกกินจนอิมทุกวันของมันหวาน พ่ออยู่บ้านเคยจีไม่มีใคร” “ลูกกินเบียร์ กินเหล้าเฝ้าวิกหนัง พ่ออยู่หลังปล้ำทนจนเที่ยงสาย” และ “เกือกฟองน้ำพ่อใช้สายคนช่าง แต่ลูก สร้างคู่พันร้อยน้อยที่ไหนสูบใบจากกับยากลายพ่อสบายใจ แต่ลูกไม่สูบไซ้เฮโรอีน”

2.3 น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ

น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรม

เพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

การครองเรือน

เราครองเรือนครองรักสมัครสมาน	รวมประสานคงสมอารมณ์ถวิล
รักวันแรกให้อยู่คู่ฟ้าดิน	จบจนสิ้นชีวันอย่าผันแปร
วันแรกรักจำไว้ให้แน่นมั่น	ถึงนานวันอย่าร้างไปห่างแห
แรกวันรักถนอมไว้จนกายแก่	รักตั้งแต่ตอนต้นจนจบปลาย
อันความรักนี้มันสำคัญมาก	ของฝั่งฝากรักนี้อย่าหนีหน่าย
จงรักให้เหมือนหนึ่งซึ่งกระต่าย	ที่มุ่งหมายชมจันทร์ อันเต็มดวง
สงวนรักเอาไว้ให้หนักแน่น	ตั้งหนึ่งแผ่นปฐพีที่ใหญ่หลวง
อย่าให้พฤษีที่ใดกลวง	ไบจะร่วงดอกรักถึงหักราน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ ในเรื่องการครองรักครองเรือน ว่าเป็นความรักที่มั่นคงและยั่งยืน ให้รักกันเหมือนวันแรกที่เริ่มรัก ให้รู้จักถนอมความรักของกันและกันไว้ให้หนักแน่นเหมือนดังพื้นแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ และให้รักกันเหมือนดังกระต่ายที่อยู่คู่ดวงจันทร์ โดยแสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ถึงนานวันอย่าร้างไปห่างแห แรกวันรักถนอมไว้จนกายแก่ รักตั้งแต่ตอนต้นจนจบปลาย” “จงรักให้เหมือนหนึ่งซึ่งกระต่าย ที่มุ่งหมายชมจันทร์ อันเต็มดวง สงวนรักเอาไว้ให้หนักแน่น ตั้งหนึ่งแผ่นปฐพีที่ใหญ่หลวง”

กลอนในเครื่อง

สงสารตัวผ้าห่ม	เมื่อยังนุ่มยังแน่น
ผ้าเขาโทษโกรธแค้น	ว่าน้องนี้ชี้ทิ้ง
ผ้าโกรธโทษได้	ไม่ได้คิดลึกซึ้ง
เมื่อยหึงเมื่อยรัก	สุกจะหักหัวใจ
...	
เหตุเพราะผ้าของเรา	แก้ชอบเอาทุกท่า
ชนไก่กัดปลา	เมาสุราก็ไม่หนอย
ชนวัวปอบัน	เที่ยวเล่นกันบ่อย

เพียงหอรอยกันไม่พอ
วันไหนแพ้หน้าเสีย
เวลาพลิกกลับมา ๆ

ไปเคลียดลอสตรี
วันยังเปียเข้าบาร์
ในเป้าไม่สักซี่

...

ได้เถียงขึ้นมา
ทิ้งเมียเสียได้

เราปากกล้าผัวหน้าย
พี่เขาไม่ปราณี

จะเป็นหม้ายร้ายคู่ สาวเหอ อยู่สักกี่ปี เลิกกันทีกับผู้ชาย ผู้ที่ไร้
ศีลธรรม

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ ภรรยาที่ถูกสามีทิ้งว่าสามีไม่เอาไหน เล่นการพนัน เมาสุรา เทียวผู้หญิง แถมยังไม่เข้าใจว่าที่ภรรยาเหิงเพราะภรรยารัก ก็อย่าไปเสียตาย จะอยู่เป็นหม้ายสักกี่ปี โดยแสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “สงสารตัวผัวท่อม” “ผัวโกรธโทษได้ ไม่ได้คิดลึกซึ้ง” “จะเป็นหม้ายร้ายคู่ สาวเหอ อยู่สักกี่ปี เลิกกันทีกับผู้ชาย ผู้ที่ไร้ศีลธรรม”

รักดินแดนมาตุภูมิ

เลือดหยดหนึ่งซึ่งกลั่นจากถันแม่	เป็นธาตุแท้ที่จะปรุงบำรุงขวัญ
คือธาตุดินสิ้นประเสริฐค่าเลิศครัน	กำเนิดพันธุ์พืชสัตว์วัฒนา
ทุกเกล็ดดินถิ่นที่เก่าเหยียบ	บำเพ็ญเพียรด้วยพระคุณอุ้นเกศา
อวนไอนดินกลั่นกิเลสแม่เมตตา	ปลอบชีวาชีวีอยู่จริง
ผนี้รักหนักแน่นเพียงแผ่นอก	เหมือนแม่กกอดลูกปลูกรักหวัง
ถึงถูกกดทนต์ต่ำเหยียบย่ำประดัง	แม่ท่านยังมีวันต่อทุกข์ทรมาน
มันช่างแปลกแรกครั้งแม่ตั้งท้อง	เหมือนลูกร้องเรียกหากินอาหาร
แม่ต้องกินดินสุกทุกวันวาน	ลูกต้องการธาตุดินคู่วิญญาณ
ต้องรักดินถิ่นที่เลี้ยงชีวา	ย่อมคุ้มค่าหากจะหยดราตรอดดิน
มาตุภูมิพุ่มพักพิทักษ์ถนอม	โอบแขนล้อมไว้เป็นกิจนิจสิน
ถึงจนยากตรากตรำต้องทำกิน	อยู่ในถิ่นบ้านเกิดเกิดความคิดดี
เลือดหยดหนึ่งซึ่งกลั่นจากถันแม่	เป็นธาตุแท้จะต้องรักเกียรติศักดิ์ศรี
อย่าให้ใครรุกร้ามาอย่า	ดินแผ่นนี้ที่ลูกเอ๋ยแม่เคยกิน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ ให้รักในแผ่นดินบ้านเกิด เมืองนอนเปรียบเสมือนแผ่นดินแม่ ซึ่งมีพระคุณอันใหญ่หลวง นับต้นกำเนิดของชีวิตและมอบที่อยู่อาศัยที่หากินให้ทั้งพืชและสัตว์ รวมไปถึงมนุษย์ได้อยู่กันอย่างสุขสบาย ซึ่งใช้คำว่า “ปลอบชีวาขึ้นชีวีอยู่จริง” ด้วยเหตุนี้จึงควรรักแผ่นดินเกิดและช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้ใครมารุกล้ำย่ำยี ซึ่งใช้คำว่า “อย่าให้ใครรุกร้ามาย่ำยี ดินแผ่นดินนี้ที่ลูกเอยมแม่เคยกิน”

อย่าให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย

อนุชนคนไทยสมัยนั้น	พม่ามันรบรุกบุกถลา
คือเหตุการณ์กรุงศรีอยุธยา	หยาดน้ำตาคนไทยต้องไหลนอง
ครั้นมาถึงปัจจุบันทุกวันนี้	อย่าให้มีประวัติหลังครั้งที่สอง
ร่วมรักษาแผ่นดินถิ่นแหลมทอง	ถึงชีพต้องสูญหายสลายไป
ก็เพื่อลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า	จะได้มีพสุธาอยู่อาศัย
สามัคคีร่วมป้องพื้นของไทย	เพื่อให้ไตรรงค์รองผ่องโสภา
พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ อิศเรศ	พระทองเดชปรากฏพระยศ
ขับไล่ขอมยอมนถอยด้อยศักดิ์ดา	แรกพาราสุโขทัยสมัยก่อน
แล้วขยายหลายยุคทุกวันนี้	แล้วทวีเรืองรัตนประภัสสร
ช่วยกันกู้ประหัตสหัสกร	ยอมม้วยมอมเพื่อถิ่นด้าวดินแดน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ โดยการปลุกใจให้อนุชนในรุ่นปัจจุบันสำนึกบุญคุณของคนรุ่นก่อน ที่ปกป้องรักษาแผ่นดินมาให้ได้อยู่อาศัยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งต้องแลกด้วยเลือดเนื้อชีวิตที่ต้องสูญเสียไป มากมาย กว่าแผ่นดินไทยจะอยู่มาได้จนถึงปัจจุบัน อนุชนรุ่นปัจจุบันจึงควรรักสามัคคี ร่วมกันปกป้องและรักษาแผ่นดินไทยให้อยู่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งใช้คำว่า “ร่วมรักษาแผ่นดินถิ่นแหลมทอง ถึงชีพต้องสูญหายสลายไป” และ “สามัคคีร่วมป้องพื้นของไทย เพื่อให้ไตรรงค์รองผ่องโสภา”

เธอบุกป่าถือปืนยื่นปกป้อง

วสันต์พร้าพร้าเพื่อละเมอผ่าน	ถึงทหารหาญให้ไม่เห็น
ให้ความรักเลิศล้ำจนริน	ให้พบวันสมหวังเหมือนดังวอน
เพราะเธอคือยอดคนทีล้นค่า	งามทวงท่าหญิงไทยไม่ถ่านถอน
ฉันทฝากจิตจิตใจเธอไม่จร	ฝากอารมณ์มไถ่ในทุกทาง

เธอบุกป่าถ่อปิ่นยื่นปกป้อง	เธออย่าหมองจิตหม่นจนเหม็นหมาง
รักจนเจ็บจืดจ๋อไม่ขอลาง	ไม่ลาร้างแรมลบนันกรบเลย
อยากไปเห็นไปหาคราเธอห่าง	ใช่เพียงอ้างแก้งคำทำเพิกเฉย
อยากไปชิตชื่นชูเป็นคู่เซย	อยากไปเผยคำพูดพิสุจน์พจน์
เพราะรักแรงล้นเหลือเชื่อไม่เล่า	จึงได้เฝ้าปากเพียรเขียนเพลงฝัน
เพื่อการเกิดการก่อรักต่อวัน	เมื่อคืนจันทร์ แจ่มจ้องจับห้องใจ
อันเชิญพรแห่งพุทธสุดพิพัฒน์	ส่งสวัสดิ์แวววามงามไสว
ช่วยประเทืองประทานทหารไทย	ชนะชัยเพื่อชาติราษฎร์ชื่นชม

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ ทหารที่อยู่แนวหน้าโดยการส่งแรงใจไปช่วย ให้กำลังใจในการทำหน้าที่ของทหารซึ่งมีความยากลำบาก และอวยพรให้มีชัยชนะกลับมา ซึ่งใช้ถ้อยคำที่ว่า “อันเชิญพรแห่งพุทธสุดพิพัฒน์ ส่งสวัสดิ์แวววามงามไสว ช่วยประเทืองประทานทหารไทย ชนะชัยเพื่อชาติราษฎร์ชื่นชม”

2.4 น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน

น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ดังตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เช่น

ประการม

ได้ฟังถ้อยคำอารัมภบท	ฟังสุนทรพจน์ของเมทิต
แม้้นภาชิตมีภาษา	ล้วนเป็นปัญญาหาญ
กระเด็นเปรี๊องกระเดื่องเปรี๊ยง	ดังเหมือนหยิ่งเลียงพระอาหาญ
ก้องกังวาลกาลกังวาว	มาเข้าในแก้วกัณฐ์
ผมนี้กษยของพงษยอด	อุราระทอดอ่อนระทวย
เหมือนดังต้นกล้วยที่ต้องลมจัด	เมืออย่างเข้าดู วัตสัน
ให้อ่อนระเนนเอนระนาด	ดังหนึ่งจะล้มพาดพัน
วาโยทมัยพโยมหวล	ผมจึงได้ชวนเซ
ผมมิสบายเพราะไม่สิ่งยัง	ที่ไหนจะตั้งตัวติด
จะต้านทานฤทธิ์ของวาโต	ต้องแซนไปทั้งไผเผ
ผมเชื่อว่ากรรมได้ทำไว้ก่อน	วันนี้เพื่อนยอนให้หวังทะเล
กึ่งจะเอเตหมดหน้าตั้ง	หมดเสียก็ซังมัน

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ในการประคองโดยยกย่องคู่ประ
 คารมว่าเป็นนักปราชญ์ โดยใช้คำว่า “เมทิด” ซึ่งในที่นี้คือ เมธิ ซึ่งหมายถึง นักปราชญ์
 โดยใช้ข้อความที่ว่า “ฟังสุนทรพจน์ของเมทิด” และได้กล่าวอีกต่อไปว่า เมื่อได้ฟังภาษาอันเต็มไป
 ด้วยปัญญาบวกกับด้วยน้ำเสียงอันไพเราะ ทำให้ใจที่เปรียบเหมือนต้นกล้วย ห้วนไหวโอนเอนใน
 ยามที่ต้อง โดยใช้ข้อความที่ว่า “เหมือนดั่งต้นกล้วยที่ต้องลมจัด เมื่ออย่างเข้าดู วัตสัน ให้อ่อน
 ระเนนเอนระนาด ดั่งหนึ่งจะล้มพาดพัน” และด้วยเพราะตนไม่มีอะไรมาต้านลมที่พัดรุนแรง “ไม่
 สิ่งยัง” หมายความว่า ไม่มีอะไร ถึงแพก็ไม่เป็นไร คำว่า ยอน ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า ยุง

ประวัติเมืองนคร

เมื่อถึงคำทำนายที่ไว้ธาตุ	ธรรมโศกราชรัฐระบิลพระชินสีห์
เจ็ดเดือนกว่าเดินทางมาจากธานี	ตั้งพิธีแต่งพระธาตุนบนหาดทราย
กลายเป็นเมืองเรืองอำนาจาสนา	เป็นเมืองทำขึ้นชื่อเรื่องชื่อชาย
เรียกเมืองตามพรลิงค์ทั้งหญิงชาย	มาถวายสักการะทุกธานี
เป็นศิริธรรมนครขึ้นตอนหลัง	แล้วมาตั้งนามกรเรียกนครศรี
วันทาธาตุศาศดาครุราตรี	แล้วขูลีเหมธาธาและพระธน
นพพระคุณมุสิกที่สามารถ	อันเชิญธาตศาศดาสถณ
ให้ชาวใต้ได้ประณตทศพล	ยอดกุศลสรวรยาคุณาปี
ผมดอกสร้อยขาวเชียรกราบเรียนญาติ	เรื่องพระธาตุสร้างก่อนนครศรีฯ
ประวัติย่อผมขอเล่ากล่าวเพียงนี้	ให้น้องพี่จดจำเป็นตำรา

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยการยกย่องผู้ฟังให้เกียรติผู้
 ฟัง ซึ่งในตอนแรกได้กล่าวถึงประวัติเมืองนคร และก่อนจะจบความก็กล่าวบอก ด้วยคำที่สุภาพ
 โดยแสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ผมดอกสร้อยขาวเชียรกราบเรียนญาติ”

สุภาษิตที่มอบให้ไวพจน์

หญิงสาวบ่าวโสดมาฟังโธสุสร้อยอ่าง

สร้อยที่สร้างบ้าง ตัวกล้วยผิด

ในกงก กด ด้วยศสถิต

จะถูกจะผิดให้ญาติมิตรคอยฟัง

สร้อยน้องยามาจากดินดาน

แจ้งโหวทให้แม่ชมสมหวัง
 คนหนุ่มชอบแลคนแก่ชอบฟัง
ขอใจจ้งมาฟังสร้อยร้องกล่าว

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยเชิญชวนหญิงชายให้มาฟัง ในเรื่องการแต่งกลอนก็ถ่อมตนว่า กลัวจะผิดพลาดให้คอยฟัง แล้วถ่อมตนว่าตนเองนั้นมาจากที่ต่ำ โดยใช้คำว่า และขอใจคนฟังที่มาฟังเพลงบอก โดยแสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “สร้อยที่สร้างบ้าง ตัวกลัวผิด” “สร้อยน้องยามาจากดินดาน” และ “ขอใจจ้งมาฟังสร้อยร้องกล่าว”

อารัมภบท ที่ 5

จะกล่าวถ้อยคำอารัมภบท เป็นนิผลพจน์เกี่ยวข้อง จะแต่งสารร้องจะต้องสังเกต **แต่ยังไม่วิเศษไสเพราะเพลงบอกสร้อยยังต่ำศักดิ์** ไม่ใช่ว่าจะซีกซีกว่าใหญ่โต เหมือนตัวมณโฑน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในรอยควาย

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยกล่าวว่าของกล่าวเริ่มต้นเรื่อง แต่ให้ผู้ฟังต้องสังเกต เพราะตนเองเป็นคนต้อยต่ำไม่ค่อยมีความรู้ ไม่คิดว่าตนใหญ่โตเปรียบตนเองเหมือนกับนางมณโฑ ที่เกิดในรอยควาย ซึ่งในอดีตนางเป็นนางกบที่พระฤๅษีเลี้ยงไว้ข้างอาศรม ต่อมาด้วยความกตัญญูรู้คุณ ได้ช่วยชีวิตของพระฤๅษีไว้โดยเอาชีวิตตนเองเข้าแลกด้วยการกระโดดลงในอ่างที่ใส่น้ำนมวัวซึ่งในอ่างนั้นมีพิษที่พญานาค มาคายนพิษไว้ นางกบตาย พระฤๅษีจึงชุบชีวิตให้เป็นหญิงงามยิ่งกว่านางฟ้า และให้ชื่อว่านางมณโฑ แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “แต่ยังไม่วิเศษไสเพราะเพลงบอกสร้อยยังต่ำศักดิ์” คำว่า ซีก ภาษาไทยถิ่นใต้ความหมายว่า ทีกหักเอาเอง

ไหว้พระบทที่ 7

เจ้าคุณรัตนะทัสชะมุณี เปนยอดกวี ของ เมืองนคร
 ซึ่งท่านสั่งสอน เสกสรรค์ ให้ลูกศิษย์บรรยาย

...

แต่สร้อยน้องที่มาร้องประวัติ **ยังไม่สันทัด ในเชิงกวี**

ยังไม่เหมือนศรีปราชญ์ เมธา เมื่อแผ่นดินพระนารายณ์

...

แต่สร้อยน้องที่มาร้อง แบบนี้ทำนอง กลอนสด

ถ้าจะเก็บเอารส เอาชาติ ยังไม่ขนาดไหน

ผู้ฟังทั้งวงศ์คงรู้ทั่ว **สร้อยเหมือนกับบัวบังใบ**

คงจะร่วงไปเสียเปล่า ๆ เปนเหยื่อของเตาปลา

วันนี้สร้อยว่าสุภาษิต มานั่งประดิษฐ์อยู่กลางงาน

ไม่ใช่ชำนาญในเรื่องแสดง จะเร่งเที่ยวแสวงหา

จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ว่าตัวเองไม่สันทัดในเรื่องบทกวีเหมือนศรีปราชญ์ ซึ่งเป็นผู้มีปัญญาในสมัยพระนารายณ์ โดยเปรียบตัวเองว่าเหมือนบัวบังใบ ซึ่งอยู่ใต้น้ำ ไม่นานคงเป็นอาหารเตาและปลา และถ่อมตนว่าไม่ชำนาญเรื่องการใช้ถ้อยคำ แสดงให้เห็นจากข้อความที่ว่า “ยังไม่สันทัด ในเชิงกวียังไม่เหมือนศรีปราชญ์ เมธา” “สร้อย เหมือนกับบัวบังใบ” “ไม่ใช่ชำนาญในเรื่องแสดง” และคงไม่ได้รสชาติสักเท่าไร “ถ้าจะเก็บเอารส เอาชาติ ยังไม่ขนาดไหน”

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ในเรื่องการใช้คำ ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น และการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น พบลักษณะการใช้คือ การใช้คำแสดงอาการ การใช้คำล้อเลียน การใช้คำดำ และคำสบถสาบาน การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำพวน และการใช้คำแสดงภาพ ซึ่งการใช้คำในต่าง ๆ นี้ เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากถิ่นอื่นๆ และยังทำให้ผู้ฟังเพลงบอกเข้าใจเนื้อความได้ดีทั้งนี้ เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในการว่าเพลงบอกเป็นภาษาที่ท้องถิ่นใช้กันในชีวิตประจำวัน

ส่วนการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ พบลักษณะการใช้คือ น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจน้ำเสียงแสดงความรู้สึกเสียดสีตำหนิติเตียน น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ และน้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้ประพันธ์ ผ่านวรรณกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ในลักษณะต่างๆ อันก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่คล้อยตามของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจข้อความที่เสนอได้อย่างมีอรรถรส

บทที่ 4 การใช้ภาษา

ภาษาเป็นคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ
สุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ
สอนใจ ส่วน สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความ
หมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ และ คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่
กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว กล่าวเพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง สุภาษิต สำนวน คำพังเพย จัด
เป็นคำกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “ภาษา” ที่มาของภาษา เช่น จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จาก
อาชีพ จากลัทธิปรัชญาศาสนา จากความประพฤตินิสัยใจคอของผู้คน

การวิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้
วิจัยวิเคราะห์การใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ ตามประเด็นต่อไปนี้

1. การใช้สำนวน
2. การใช้สุภาษิต
3. การใช้คำพังเพย

1. การใช้สำนวน

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อ
กันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจะเข้าใจ
ว่ายนน้ำ รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง¹

กรมวิชาการ² กล่าวถึง ความหมายของสำนวน สรุปความได้ดังนี้ สำนวน หมายถึง
ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามอักษร มีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ เช่น หนึ่งหน้าไฟ
ตาบอดได้แวง เกลือจิ้มเกลือ

¹ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า
1187.

²กรมวิชาการ. (2543). สำนวนไทย. หน้า ข-ง.

วิมล คำศรี¹ กล่าวถึง ความหมาย ของสำนวน สรุปลความได้ดังนี้ สำนวนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ใช้ภาษา เป็นสื่อซึ่งเป็นคำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายหลายนัยไม่ตรงไปตรงมาเป็นเชิงของการใช้ภาษา

การใช้สำนวนจึงเป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามตัว มีความหมายหลายนัยหรือมีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นชั้นเชิงของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง จากการวิเคราะห์การใช้สำนวนในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้สำนวนตามนัยของความหมายในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย
- 1.2 การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ
- 1.3 การใช้สำนวนลักษณะความอ้ออิง หรือทำความ

1.1 การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย มีลักษณะเป็นการกล่าวเปรียบเทียบระหว่างของสองสิ่ง ซึ่งโดยธรรมชาติมีความแตกต่างกัน แต่มีคุณสมบัติบางอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบโดยยกคุณสมบัติหรือลักษณะดังกล่าวมาเป็นตัวเปรียบเทียบ ด้วยการใช้คำเชื่อม ที่แล้วได้ความว่า เหมือน คล้าย หรือเท่า เพื่อเน้นให้เห็นว่ามีลักษณะที่เหมือนกันอย่างไร จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย ดังตัวอย่าง

นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

ถ้าชายดี หญิงไม่เศร้าหมอง	กล้วนนอนร้อง เวลาท้องไม่ผั่ว
หญิงอ่อน ๆ หนูไม่นอนสากลัว	หยับแหกรั่ว เหมือนลูกวัวผูกคอ
ยิ่งสวยยิ่งทราวม ถ้ายิ่งงามยิ่งไร้	ชอบเสียเหลือ อวดกล้ำเนื้อหญิงหล่อ
นุ่งเอ็กท่า ถ้ายด้านหน้าด้านหลัง	นอนและนั่ง มีมากนั้กักไข

¹วิมล คำศรี. ภาษิตและสำนวน : วรรณกรรมมุขปาฐะ เมืองนครศรีธรรมราช การศึกษาเชิงวิเคราะห์. 2540. หน้า 15-116.

จะแลไหน ของใครใหญ่ใครโต
 โขว์นี้โขว์นั้นให้แลกันจนเบื่อ

ดูไม่ไหว ผู้หญิงไทยดารา
 โขว์ไม่เหลือ ถึงกล้ำเนื้อโคนขา

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหมือน ลูกวัวผูกคอ” เป็นสำนวนของชาวภาคใต้ที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนในเรื่องการวางตัวที่ซอกซอกซนไม่เชื่อฟังคำสั่งสอน ซึ่งในที่นี้เปรียบระหว่าง เด็กหญิงวัยรุ่นที่ซอกซนไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา วางตัวไม่เหมาะสม ว่าเหมือนกับลูกวัวผูกคอ ซึ่งมีนิสัยซอกซนไม่ฟังคำสั่งของคนเลี้ยง

เหออำนาจวาสนาบ้ายศศักดิ์

ที่บางคน**เหมือนมดพรสตาล**
 คำสรรเสริญเยินยอเกินกอบเหตุ
 จึงหลงปล่อยลอยลำฟองน้ำลาย
 ก็ซอกซอกซอกดิบใครหียบยื่น

ได้พบพานโลกกินจนดินตาย
 ยั่วกิเลสเหอเหมิเริ่มเสียหาย
 มวลหญิงชายปู้ชุนชอบผลยอ
 ถึงฝาดฝืนกลิ่นกลักกลองลำคอ

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหมือน มดพรสตาล” อันมาจากสำนวนไทยที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้วว่า “น้ำตาลใกล้มด” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของมดที่ชอบลิ้มรสของน้ำตาลหากมีน้ำตาลอยู่ใกล้ ๆ มดก็จะตามไปกินที่นั่น ซึ่งเปรียบเหมือนคนเมื่อพบของที่มีของชอบอยู่ใกล้ ๆ ก็ทำใจไม่ให้เป็นไปทำสิ่งนั้นไม่ได้

มรดกห้า อุบาสิกา – อุบาสก

สร้างเหตุไว้ฝ่ายของคนสำแดง
 กระทำดีได้ดีนี้เที่ยงแท้
 ตัวกระทำดีชั่วตัวทราบความ
 เหตุชั่วร้ายคล้ายกับหัวมีตัวเหา
 กรรมดีคนผลช้าอย่าได้กลัว
 นอกจากพระอรหันต์ไม่ตัดขาด

ไม่เปลี่ยนสภาพควรทราบความ
 ทำชั่วแน่ได้ชั่วทั่วโลกสาม
 ผลตอบตามสนองเป็นของตัว
 ผลก็ต้องเกาะให้เล็บฟังแสบหนังหัว
 กรรมดีมี**เหมือนเงาตามเรา**ไป
 กรรมพบชาติจะต้องมีเกิดที่ไหน

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหมือนเงาตามเรา” อันมาจากสำนวนไทยที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้วว่า “เหมือนเงาตามตัว” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของเงาที่ติดตามตัวเราไปทุกที่ ในที่นี้เปรียบกับกรรมดีและกรรมชั่วที่คอยติดตามตัวผู้ทำกรรมดีและชั่วไปตลอดเช่นเดียวกัน

ทำนายฝัน ท้าวปัสเสนธิโกศล

เกิดกาลวิวิทาพอนาถนักร	ใครแตกพักต้องดับขอรับรอง
ทางบ้านเราเกาหลีธรณีเดือด	รอบนองเลือดหันแหลกเพราะแยกสอง
ข้างพวกเกาะอเมริกา น้ำตานอง	เกิดขัดข้องคุณฉิวเรื่องควบา
เผชิญภัยในชาติหน้าหวาดหวั่น	ตัดสัมพันธ์เผาพงศ์ในวงศ์ศา
แล้วขบถคองโกไหลขึ้นมา	ถึงกับฆ่ากันตายอย่างร้ายแรง
ที่ในแอฟริกาไม่น่าช่น	หากนายพลฝรั่งเศสไม่คิดแผลง
มาทิเบตเขตที่สตรีแพง	ทัพจีนแดงเดินใสเหมือนไฟเลีย
เป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนา	ผู้ศรัทธาเทิดทูนมาสูนเสีย

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหมือนไฟเลีย” อันมาจากสำนวนไทยของชาวภาคใต้ที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านาน เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ ไฟที่ไหม้อย่างรุนแรงและรวดเร็ว กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและรวดเร็วแต่ผลที่ออกมามีความรุนแรงมาก

1.2 การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ มีลักษณะเป็นการกล่าวเปรียบเทียบระหว่างของสองสิ่ง ซึ่งโดยธรรมชาติมีความแตกต่างกัน แต่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกับว่าเป็นของสิ่งเดียวกัน โดยใช้คำว่า หรือ คือ เป็นตัวเชื่อม หรือความเปรียบเทียบแสดงลักษณะของสิ่งหนึ่ง โดยกล่าวถึงสิ่งอื่นแทน เพื่ออ้างอิงความหมายจากสิ่งนั้นให้โยงไปยังสิ่งอื่น ซึ่งจากการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุม

แถวบ้านนอกคอกนาเวลาต่ำ	อาทิตยต์ต่ำลับเงาภูเขาหาย
ยังเหลือแต่ราษฎรต้อนวัวควาย	เก็บขังไว้ให้พักผ่อนก่อนมีดมน

พอมืดมืดทึดสีไม่มีแสง	ไม่เจิดจ้าแสงสว่างอย่างแถวท้องถนน
เสียงจิ้งหรีดกรีดร้องก้องสกลล	ดังเครื่องดนตรีขับกล่อมให้เราหลับนอน
ผิดกับแถวเมืองหลวงยังควงสาว	ไปแก้หนาวมากคูดุสลอน
นกราตรี คลี่คลายขยายจร	ออกมารับแสงนิออนพองางาม
ให้บางตาหน้อยนิดชิตคู่ขึ้น	จนดึกตื่นเฝ้าไฟไรไลไถ่ถาม
เพราะด้านโลกสากลชอบคนงาม	งามในยามราตรีเมื่อมีจันทร์

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปลักษณณ์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “นกราตรี” เป็นสำนวนไทยที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งกล่าวเปรียบเทียบกับที่ออกหากินในยามค่ำคืน กับผู้หญิงที่ออกทำงานหรือออกเที่ยวในตอนกลางคืน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง โสเภณี ที่ทำงานในเวลากลางคืน

แผ่นดินครั้งก่อน – กับปัจจุบัน
 ใจรป่าซุกลึกถูกลามกวนความสงบ
 หาแล้วพบทั่วแหล่งทุกแห่งหน
ใจในคราบเครื่องแบบก็แยบยล
 แฝงเล่ห์กลปลิ้นสบายเหยื่อตายใจ
 ล้วนน่าชิงจ้งเจ้าเหล่า**จิ้งจอก**
 เทียวปอกลอกก่อกรรมทำไฉน
 จงระงับดับให้ตลอดจะปลอดภัย
 เหมือนตัดไฟเหนือลมสุขสมปอง

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปลักษณณ์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ใจในคราบเครื่องแบบ” เป็นสำนวนที่กล่าวสืบทอดกันมาโดยเปรียบเทียบ คนในเครื่องแบบ ที่ประพฤติเหมือนใจ ซึ่งในที่นี้ หมายถึง คนที่ประกอบอาชีพข้าราชการที่คดโกงประชาชน และเช่นเดียวสำนวน “จิ้งจอก” ที่ใช้กันมาแต่ก่อนหมายถึง คนเจ้าเล่ห์ซึ่งเปรียบเหมือนกับสุนัขจิ้งจอกที่เป็นจอมเจ้าเล่ห์

อรัณภพ ที่ 5

จะกล่าวถ้อยคำอรัณภพ เป็นนิพนธ์พจน์เกี่ยวข้อ จะแต่งสารร้องจะต้องสังเกต แต่ยังไม่วิเศษไสเพราะเพลงบอกสร้อยยังต่ำศักดิ์ ไม่ใช่จะซึกว่าใหญ่โต เหมือนตัวมณโฑน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในรอยควาย

...

แต่สร้อยนายไม่ใครรู้เล่น เพราะผมเช่นไม่เชิง ถ้าให้สำเร็จไปเกินสำราญ **กลัวเหยียบเอาถ่านไฟ** เยปมัตตตายะถามะตา พระองค์ท่านว่า อย่าสัปมารถ คนเราถ้าไม่พลาดไปจากหลัก ไม่ค่อยจะตัดสินคนสัปประมาทเหมือนคนตาย

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปลักษณในเพลงบอกบทนี้ คือ “กลัวเหยียบเอาถ่านไฟ” เป็นสำนวนเก่าของภาคใต้ที่กล่าวเปรียบเทียบความผิดพลาดที่เกิดจากความประมาทอันจะนำความเสียหาย กับการเหยียบถ่านไฟ ซึ่งเป็นการประมาทไม่ระมัดระวังความปลอดภัย

สุภาชิตสอนชาย

รักสตรีมีก็มีเจ็บตาย	สละกายให้แรงรักหักหาญ
หญิงตามใจตัวมักหาผ้าได้ผิด	เหมือนเงงูพิษแผลงรัดเผาผลาญ
พันชายแมงดา ชาตินำกลัวจ้าน	ชี้เกียจงานชี้คร้านทำกิน
นักเกาะหลังเมียสิ้นเสียเข้าของ	เมียร่วมห้องหาใส่ท้องผัวสิ้น
นั่งแต่งแต่กายรอเมียให้หากิน	หมดทรัพย์สินดูหมิ่นชิงชัง
บางชายทำตนเป็นคนชั่วช้า	เหมือนศึกล่าเข้าล้อมหน้าล้อมหลัง

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปลักษณในเพลงบอกบทนี้ คือ “พันชายแมงดา” เป็นสำนวนไทยเก่าที่กล่าวเปรียบเทียบระหว่าง ผู้ชายกับแมงดาตัวผู้ที่เกาะหลังตัวเมียให้ตัวเมียออกหาอาหารมาให้กิน พันชายแมงดา จึงเป็นการกล่าวถึงผู้ชายที่ไม่เป็นเสาหลักของครอบครัวให้ภรรยาทำงานหาเงินมาให้ตนเองใช้จ่าย

ทำนายฝัน ท้าวปัสเสนธิโกศล

ยี่งนับวันจะทวีบริษัท	ปฏิบัติแบบพุทธศาสนา
บ้างบินมาปฏิบัติด้วยศรัทธา	แล้วสละทรงเหลือองในเมืองไทย
แต่ ควันหลง สงครามยังลามทั่ว	ดีกับชั่วชาวเราจะเอาไหน
สงครามเลิกแล้วยังรบอยู่จบไป	ไม่สิ้นภัยพิบัติจรณ
เช่นพื้นจำผองพงศีนองศา	เกิดขึ้นหม่ากันกองสยของขวัญ
เยอรมันก็ฆ่าเยอรมัน	อัศจรรย์แตกชาติอนาถนักร

การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบ อุปลักษณะในเพลงบอกรบนี้ คือ “ควันหลง” เป็นสำนวนไทยที่กล่าวเปรียบเทียบ การไหม้ของไฟที่ความเสียหายจนมอดดับไป แต่ยังทิ้งร่องรอยความเสียหาย และ ผลกระทบบางอย่างไว้ให้เห็นอยู่ สิ่งที่เห็นคือควันไฟ ซึ่งเป็นผลเล็กน้อยที่ตามมา “ควันหลง” จึงเป็นการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสิ้นสุดลงแล้ว แต่ยังคงทิ้งร่องรอยไว้ให้เห็นและยังเป็นผลกระทบตามมาแต่ไม่ร้ายแรง

1.3 การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ

การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ มีลักษณะเป็นการกล่าวอ้างอิงถึงบุคคล พืชสัตว์ เหตุการณ์ หรือ สถานที่ วรรณกรรมหรือวรรณคดี ซึ่งจากการวิเคราะห์ วรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

วงศ์จักรี 9 พระองค์

กราบ ร.ห้ามหาราชฉลาดเลิศ	แสนประเสริฐเกรียงไกรแม่ไพศาล
อุ้มสยามข้ามยุควิฤตการณ์	เข้าสู่อารยะสมัยพิลี่ยลอย
ทรงเลิกทาสชาติสิ้นแผ่นดินสยาม	พ้นจากความทุกข์ภัยเขาใช้สอย
เลิกระบบขนบอดีตจารีตรอย	กฎใหญ่ร้อยเหี้ยมโหดวางโทษทัณฑ์
ปีขมจับจับทอกทิมตอกเล็บ	ให้แสบเจ็บเวทนาไม่อาสัญ
แบ่งทบวงกระทรวงจัดจนปัจจุบัน	แล้วสร้างสรรค์หอสมุดสุดช้านาน
สร้างรถไฟไปได้ได้และเหนือ	รวดเร็วเหลือป้ายแดงแจ่งข่าวสาร
โทรเลข เสกค่านำพจมาน	ให้วิ่งผ่านสายลวดรวดเร็วไป

การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ ในเพลงบอกรบนี้ คือ “รวดเร็วเหลือป้ายแดงแจ่มข่าวสาร” เป็นการกล่าวอ้างอิงถึงเหตุการณ์ คือ “ป้ายแดง” ที่ใช้แจ่มข่าวสารของการรถไฟ ซึ่งมีความรวดเร็ว

สมหวัง

ข้างชั้นจันทร์ยามฤกษ์งามเรียงหมอน

บ่าวสาวเข้านอนร่วมภิรมย์สมหมาย

หัวใจนึกแปลก คื่นแรกเข้าใกล้

บัดสีแรง มานั่งแดงหากัน

...

คื่นแรกรักกันเหมือนอยู่ชั้นเมืองแมน

ยอมให้ลอกทั้งเสื้อนอกเสื้อใน

แข่งหนังแห่พระเจ้าหนูกครัน

ยังไม่ทันเราได้กินใหม่ ๆ

...

ชายจุลาจุ่มจูบตามชิมเรือนผม

หลบไม่ทันน้องทั้งสั้นทั้งเรียว

มือกอดคอชาคลอเกยเคลียว

ชวน่าดูเหมือนราหูจับจันทร์

ตั้งแต่หัวค่ำ ลูกคล้ำแลท่า

จนเที่ยงคื่น ผิงได้กลิ่นไ่กัซัน

เสียวหนักแรงจะผลึกเพลงก็ไม่ทัน

ราหูสิ้นขึ้นตาคู้ **ไม่รู้ชี้หรือคาย**

การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ ในเพลงบอกรบนี้ คือ “แข่งหนังแห่พระเจ้าหนูกครัน” และ “ไม่รู้ชี้หรือคาย” สำนวนคือ แข่งหนังแห่พระเจ้าหนูกครัน เป็นการกล่าวอ้างอิงถึงเหตุการณ์ แข่งหนังตะลุง และ ประเพณีการแห่เรือพระ ซึ่งนับว่าเรื่องที่มีความน่าสนุก เพราะ การแข่งหนังตะลุง มีผู้คนมากมายมาดูและช่วยเชียร์ คณะหนังที่ตนชื่นชอบ และการแห่เรือพระ ก็นับว่าเป็นเรื่องสนุกเพราะมีการตีโพนเข้ากับจังหวะการลากแห่เรือพระ และตลอดทางในการแห่ก็มีการร้องรำทำเพลงไปตลอดทาง ส่วนไม่รู้ชี้หรือคาย เป็นการกล่าวอ้างอิงถึง

เหตุการณ์ ในการดูราหุอมพระจันทร์ หรือ จันทร์ปราศาศา ซึ่งมีการช่วยจันทร์ให้ราหุคายนดวงจันทร์ คนที่ไปดู ก็รอดูกันราหุจะรู้ชี้หรือคายน ชี้หมายถึงตอนที่ราหุอมดวงจันทร์ ล่าฉนวน ไม่รู้ชี้หรือคายน จึงหมายถึง การรอดผลสำเร็จของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการเอาใจเข้าช่วย

ดอกรักศรีสำราญ

เป็นโมรากากิไม่ตีดอก	พี่จะบอกน้องไว้ให้ถวิล
เขาจะประณามหยามชื่อลือระบิล	ว่าโฉมฉันสิ้นวามทรมานเหลือเดน
อย่าคบผู้ผู้สมติรมณวิรัก	จะบาปหนักเราสุขเขาทุกข์เข็ญ
พี่รักน้องต้องห้ามก่อกรรมเวร	อย่าเป็นเช่นวันทองหญิงสองใจ
เมื่อขุนแผนนำทัพไปรบศึก	ใจยังนึกถึงวันทองอยู่ห้องใหญ่
อยู่ข้างหลังวันทองหญิงสองใจ	กลับหลงไหลขุนช้างนางกาก็

การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือทำความ ในเพลงบอกบทนี้ คือ “โมรากากิ” เป็นการกล่าวอ้างอิงถึงตัวละครเรื่องโมราและเรื่องกากิ ซึ่งตัวละครทั้งสองเป็นหญิงมารักหลายใจ ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึง ผู้หญิงที่มารักหลายใจ

2. การใช้สุภาษิต

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า สุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้สั้น รักสั้นให้ต่อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ¹

กรมวิชาการ² กล่าวถึงความหมายของสุภาษิต สรุปความได้ดังนี้ สุภาษิต หมายถึง คำกล่าวที่ดีหรือคำพูดที่เป็นคติ เป็นถ้อยคำที่แสดงหลักความจริง มุ่งสั่งสอนหรือเตือนสติให้คิด คำพังเพย เป็นถ้อยคำที่กล่าวแสดงความจริง ความคิด

¹ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 1206.

²กรมวิชาการ. (2539). “ใช้สำนวนไทยได้ดีมีคุณค่า,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา. หน้า 148-152.

เจือ สตะเวทิน¹ กล่าวถึงสุภาษิตสรุปได้ดังนี้ สุภาษิต แปลว่า ถ้อยคำที่ดี หมายถึง คำสอนหรือคำเตือนสติ มีคำที่เป็นพวกเดียวกับสุภาษิต เช่น คติธรรม คติพจน์ คำพังเพย คำขวัญ คำคม สุภาษิตตรงกับภาษาอังกฤษว่า Proverb มุ่งที่การสอนหรือการให้สติ ชี้ทิศทางให้คนประพฤติ โดยแยกเป็น 3 วิธีคือ สอนให้ทำ สอนให้เว้น และสอนโดยใช้ความจริง ซึ่งคำว่า สุภาษิตมีความหมายเท่ากันกับ คำว่า คติธรรม แปลว่า ธรรมอันควรถือเป็นทางปฏิบัติในชีวิต คติพจน์ แปลว่า ถ้อยคำที่เป็นแนวทาง สำหรับประพฤติของบุคคล

จากที่กล่าวมาในข้างต้นการใช้สุภาษิต จึงหมายถึง การใช้เป็นถ้อยคำที่ดี หรือถ้อยคำ หรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานที่มีความหมายเป็นคติสอนใจ โดยมุ่งที่การสอนหรือการให้สติ ชี้ทิศทางให้คนประพฤติ ซึ่งแยกเป็น 3 วิธีคือ สอนให้ทำ สอนให้เว้น และสอนโดยใช้ความจริง

การศึกษาวเคราะห์การใช้สุภาษิตในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียง เสนาะ ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้สุภาษิตและแบ่งลักษณะกลวิธีใช้สุภาษิตการใช้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- 2.1 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ
- 2.2 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น
- 2.3 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง

2.1 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ คือ การสอนให้ทำสิ่งที่ดีงามหรือบอกให้ผู้ฟังทำ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ มักมีคำว่า จง หรือ ต้อง หรือ ควร ประกอบอยู่ใน สุภาษิต จากการศึกษาวเคราะห์การใช้สุภาษิตในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียง เสนาะ พบกลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ดังตัวอย่าง

ภาษิตสอนใจ

จะดูวิวดูทางทางโบราณอ้างไว้ให้เห็น

จะดูนางดูได้ไม่ลำเค็ญ

แขกฝรั่งอังกฤษผิดภาษา

ตระกูลองค์พงศ์พันธุ์ครันจะดู

มีแม่เปนแบบให้พอได้ดู

ฟังวาจาเสียงสรรพได้กับหู

อาจจะรู้ได้ทีกริยา

¹เจือ สตะเวทิน. (2533). สุภาษิตไทย. หน้า 1-8.

ลักษณะคนหรือสัตว์ที่ซัดแน่น
 เปนของแท้แต่กาลโบราณมา

ไถ่มีแข่งเกล็ดขนให้ค้นหา
 ครั้งปู่ย่า เขานิยมมานาน

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ในเพลงบอกบทนี้ คือ “ดูวัวให้ดูหางดูนางให้ดูแม่” และ “ไถ่มีแข่งเกล็ดขนให้ค้นหา” สุภาษิต ดูวัวให้ดูงามดูนางให้ดูแม่ เป็นการสอนให้รู้จักเลือก ซึ่งหมายความว่า การเลือกวัวให้ดูให้ละเอียดรอบคอบว่าที่หางของวัวมีลักษณะดีหรือไม่อย่างไร ซึ่งการจะเลือกหญิงมาเป็นคู่ครองก็เช่นเดียวกันต้องดูให้ละเอียดรอบคอบในเรื่องการอบรมสั่งสอนเรื่องกิริยามารยาทซึ่งถ้าอยากรู้ให้แน่ ก็ต้องไปดูแม่ของฝ่ายหญิงส่วน สุภาษิต ไถ่มีแข่งเกล็ดขนให้ค้นหา เป็นการสอนให้รู้จักเลือกเช่นเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า การจะเลือกให้ได้สิ่งที่ดีต้องดูให้ละเอียดรอบคอบ ซึ่งในที่นี้นำมาเปรียบกับการเลือกไถ่ขน ที่มีลักษณะ ต้องดู แข็ง และ เกล็ด

การครองเรือน

สิ่งซึ่งต้องเรียนรู้ฝ่ายผู้หญิง	อย่าละทิ้งเรือนสามและน้ำสี่
หนึ่งเรือนกายแต่งให้สมอินทรีย์	ขัดฉวีจงแลแต่พอนวล
สองเรือนผมแต่งให้สมพอมขำ	อย่าริทำแปลกชนิดจนผิดส่วน
สามเรือนชานแต่งให้งามตามสมควร	เป็นที่ชวนชื่นตาแขกมาไป
อีกน้ำสี่นี้มันสำคัญมาก	คนจะรักเพราะสัมผัสมาอชฌาสัย
อันสตรีที่งามหนึ่งน้ำใจ	ย่อมมีไมตรีจิตมิตรทุกคน
สองน้ำคำไพเราะเสนาะโสต	จะปราโมทย์ลือแจ้งทุกแห่งหน
สามน้ำกินน้ำใช้ไม่หมองมุ่น	ไร้นั้นชั้นสะอาดตาน่านิยม
สี่น้ำปูนเติมใสไม่เหือดแห้ง	ขึ้นสีแดงละเอียดสีเสียดสม
ฝากแม่บ้านเอาไว้อบรม	เพื่อสร้างสมความรู้อยู่กับตัว

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ในเพลงบอกบทนี้ คือ “เรือนสามและน้ำสี่” สุภาษิต เรือนสามและน้ำสี่” ซึ่งกล่าวสอนสตรีสิ่งที่จะต้องทำหลังการการมีครอบครัว คือ เรือนสาม ประกอบด้วย หนึ่ง เรือนกายต้องสะอาดตัวแต่งกายให้เหมาะสม สอง เรือนผมต้องดูเรียบร้อย สาม เรือนชานต้องจัดการให้ดูงามตา และน้ำสี่ ประกอบด้วย หนึ่งน้ำใจมีไมตรีจิตกับญาติมิตร

สองน้ำคำ ต้องไฟระออ่อนหวาน สามน้ำกินน้ำใช้ต้องมีใช้อย่าให้ขาด และสีน้ำปูนก็ต้องเติมไม่ให้แห้ง

แผ่นดินครั้งก่อน – กับปัจจุบัน

โจรป่าชุกถึกลูกกลมกวนความสงบ	หาแล้วพบทั่วแหล่งทุกแห่งหน
โจรในคราบเครื่องแบบก็แยบยล	แฝงเล่ห์กลปล้นสบายเหยื่อตายใจ
ลั้วหน้าชิงจ้งเจ้าเหล่าจิ้งจอก	เที่ยวปกกลอกก่อกรรมทำไฉน
จงระงับดับให้ตลอดจะปลอดภัย	เหมือนตัดไฟเหนือลมสุขสมปอง
เพื่อนที่รักปักษ์ใต้ทั้งหลายเหล่า	ช่วยเผื่อแผ่มิตรจิตสนิทสนอง
โปรดช่วยกันปรับปรุงมุ่งปรองดอง	ให้เรื่องรองเหมือนตอนก่อนเก่าเคย

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ตัดไฟเหนือลมสุขสมปอง” หมายถึง การตัดต้นเหตุการรณเพื่อไม่ให้ลูกกลมเป็นเรื่องใหญ่โต ซึ่งในที่นี้กล่าวสอนให้ระงับการกระทำของกลุ่มโจรที่ออกปล้นชาวบ้านและโจรที่แฝงตัวในคราบเครื่องแบบซึ่งหมายถึงข้าราชการของรัฐที่ทำตัวทุจริต และ ชูตรีตประชาชน ก่อนที่กลุ่มโจรจะมีอำนาจมากไปกว่านี้ ด้วยการมีไมตรีจิตต่อกันและสามัคคีกันปรับปรุงบ้านเมืองให้รุ่งเรือง

กลอนพวง

พวกเราทั้งหลาย ต้องตายกันแน่	เป็นของแท้ให้คิดดูหนูหนา
ไม่ต้องเรียน ไปเบียดเบียนบิดา	ถึงเวลา มรณาทุกคน
เกิดมาชั่วครู่ พักอยู่ชั่วคราว	ทั้งบ่าวสาว ควรหาทางสร้างผล
บ้านไร่นาเรา ไปหลงเปล่าทุกคน	เวลาตาย เราไม่ได้พาไป
สมบัตินี้ เขาเรียกสมบัติโลก	อยู่บนดิน ไม่สูญสิ้นไปไหน
แต่เราหนา พอเกิดมาตายไป	ชิงกันไซ สมบัติในโลกีย์
แบ่งอยู่แบ่งกิน หมดสิ้นหาใหม่	นี้กไม่ได้ เมื่อร่างกายเป็นผี
มีเรือนบ้าน มีดีกร้านก้าวอี	ไม่พ้นที ฟากเจ็ดซ็องกาย

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ในเพลงบอกรบนี้ เป็นการกล่าวสอนให้คนรู้จักแบ่งปันไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และควรหมั่นสร้างคุณความดีเอาไว้ โดยให้เหตุผลว่า สมบัติทั้ง

หลายที่มีเวลาตายไปก็ไม่สามารถพาตามไปได้ เมื่อเวลาตายสิ่งที่ไปพร้อม ๆ กันก็คือ ฟากเจ็ดซี่ที่รองกาย ซึ่งหมายถึงโลงศพ

หนุ่มสาวชมพินธุ์ไม้ดอก

หนุ่มสาวรักกัน เดินชมพินธุ์ไม้ดอก พลับพลึงผิ้งออก ใครไม่ปกอกเสกร
 ใ้โน้นดอกสาเหล้า หมั้นโผล่เค้าภมร เมื่อเกสรยังไม่สาง เปรียบเสมือนร่างนางเธอ ๆ
 แต่นั้นดอกจงกล กลีบมันหล่นร่วงสิ้น กล้วยไม้ไม่กลื่น กระวังสิ้นสาวเหอ ดอกรักนั้น
 ด้วย ก็หมดสวนแล้วเธอ นางเหอแฟนฉัน ออย่าเหมือนพินธุ์มาลา ๆ

ให้เหมือนดอกกุนหนิ ถึงไม่มีรสกลื่น เป็นดอกไม้ไกล่ถิน ไม่ร่วงโรยโหยหา
 กอดคอรอยซึ้ง กะชิบสังข์ขวัญตา ความงามแฟนข้าให้ทันพระศรีอารีย์

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ ในเพลงบอกบทนี้ คือ “ให้เหมือนดอกกุนหนิ ถึงไม่มีรสกลื่น เป็นดอกไม้ไกล่ถิน ไม่ร่วงโรยโหยหา” หมายถึง ความงามที่คงเปรียบเหมือน “ดอกกุนหนิ” ที่ถึงไม่มีกลิ่นหอมแต่ก็มีความคงทนไม่ร่วงโรยรา ดอกกุนหนิ เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง ดอกบานไม่รู้รุ่ย ความงามในที่นี้เป็นความงามที่จิตใจอันมีความคงทน

2.2 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น คือ สุภาษิตที่สอนให้ละเว้นความชั่ว ละเว้นในสิ่งที่เป็นอบายมุขหรือสิ่งที่กระทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย มักมีคำห้ามไม่ให้กระทำ หรือให้ละเว้นอยู่ในตัวสุภาษิต ซึ่งส่วนมากมักใช้คำว่า “อย่า” จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้สุภาษิตในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบกลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ดังตัวอย่าง

นั่งกันเกิดเปิดสมองลงฟังเสียง

ผู้หญิงเขาเกิดมา- หนุ่มเหอ....	
หญิงเขาเกิดมา หวังหาลูกผัว	ฝากตัวกันแล้ว เป็นผัวแก้วเมียขวัญ
หญิงกับชาย ใจเขาคล้ำคลึงกัน	พระเจ้านั้น เขาเสกสรรให้มา
เด็กป่าวหนาวแรง แข่งขึ้นมาจริง	หนาวเด็กหญิง นอนคล้ำฉิ่งสองฝา
ถ้าอยากปลาอยากกุ้ง หนูเหอ.....	
อยากปลาอยากกุ้งได้บอกลูกบอกตา	อยากไ้หนู สาวไม่สู้บอกใคร
กตทหน้าได้ ถ้ามีง่ายกะไม่ได้	บ้างได้สักที กะนาก็โตใหญ่

หงายบัดสี หนูไม่ที่บอกใคร ทำให้แท้ง คนเที่ยวหลงหลอกลอน
 สาวได้ยินหมั่ง ให้ฟัง ๆ เกิดหนู จงรู้จักเก็บ **อย่าค้นเข็บได้খন**
 สาวอย่าไปแสรังแกล้ง- หนูเหอ.....

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “อย่าค้นเข็บได้খন”
 เป็นการสอนให้เว้นการกระทำที่หาเรื่องใส่ตัว สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง ในที่นี้สอนให้เด็ก
 สาวรู้จักรักษานวลสงวนตัว อย่าหาเรื่องใส่ตัวคำว่า “เข็บ” เป็นภาษาถิ่นใต้ หมายถึง สัตว์จำพวก
 เดียวกับตะขาบแต่ตัวเล็กกว่า หากถูกกัดจะปวดเพราะเป็นสัตว์ที่มีพิษ

ดอกรักศรีสำราญ

เป็นโมราก็ไม่ดีดอก พี่จะบอกน้องไว้ให้ถวิล
 เขาจะประณามหยามชื่อลือระบิล ว่าโฉมฉิ้นสิ้นความทรมเหลือเดน
 อย่าคบขู้ขี้สมภิมิรมย์รัก จะบาปหนักเราสุขเขาทุกข์เข็ญ
 พี่รักน้องต้องห้ามก่อกรรมเวร **อย่าเป็นเช่นวันทองหญิงสองใจ**
 เมื่อขุนแผนนำทัพไปรบศึก ใจยังนึกถึงวันทองอยู่ห้องใหญ่
 อยู่ข้างหลังวันทองหญิงสองใจ กลับหลงไหลขุนช้างนางกาก็

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “อย่าเป็นเช่นวันทอง
 หญิงสองใจ” เป็นการสอนให้เว้นการกระทำที่ส่อไปในทางการคบขู้ขี้ชาย โดยการยกเอาอุทาหรณ์
 จากวรรณคดี เรื่องนางโมรา เรื่องนางกาก็ และ นางวันทองซึ่งเป็นตัวละครในเรื่องขุนช้างขุนแผน
 ซึ่งตัวละครทั้งสามตัวเป็นหญิงที่มีความมากรัก สุดท้ายต้องจบด้วยความเศร้า ซึ่งเป็นผลมาจาก
 ความมากรักของนางทั้งสาม

เตือนนักศึกษา

เอ๋ยพี่ปากฝากรักนักศึกษา ปราบณา อนาคตให้สดใส
 ให้พ่อแม่ที่อยู่หลังได้ตั้งใจ อย่าเที่ยวไปเกเรเล่นเสหา
อย่าเอาเบี้ยไปจ่ายเรื่องไร้ผล นึกพ่อแม่ตากฝนทนเลิศล้ำ
 เก็บที่รองดวงที่บันปล้ำกันมา ปราบณาทางถูกให้ลูกเรียน

หยาดเหงื่อไคลแท้ ๆ พ่อแม่ส่ง
 อย่างว่าใครไม่รู้อยู่โรงเรียน

อย่าลืมหงไปเลี้ยงหญิง ยิงปวดเคียว
 อย่าคิดเบียดเบียนเสียผลงาน

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “อย่าเอาเบี้ยไปจ่าย
 เรื่องไร่นา” เป็นการสอนให้เว้นเรื่องการใช้จ่ายที่ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ ซึ่งในที่นี้สอนให้นักศึกษารู้
 จักใช้จ่ายในเรื่องที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพราะพ่อแม่ทำงานหนักและได้เงินมา
 อย่างยากลำบากเพื่อส่งให้ลูกได้เรียน

การเลือกตั้ง

เงินซื้อเสียงสิบเอ็ดล้าน
 เขาเห็นกำไรอยู่ใกล้ ๆ
 ว่าเขาซื้อสิทธิเราไป
 เสรีแล้ว เอาตีนมาเตะวาน
 จงลืมตาเถิดพี่น้อง
 สิทธิของตัวมีไม่น้อย
 ถ้าขายสิทธิ์เพียงเอาเศษ
 ได้คนอุบาทว์มาครองเมือง

บางคนก็หาญซื้อไป
 แต่คนขายไม่รู้ตัว
 บุญคุณที่ไหนมันจะผ่าน
 มือเข้กกะบานหัว
เขาไม่เอาทองมาแลกแก้ว
 อย่าเห็นเพียงร้อยใบ
 เหมือนขายประเทศและชาติ
 เรื่องนี้และเรื่องใหญ่

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “เขาไม่เอาทองมาแลก
 แก้ว” เป็นการสอนให้เว้นเรื่องการกระทำที่ไม่คุ้มทุนหรือให้ไม่เอาสิ่งที่มีค่าไปแลกกับสิ่งที่มีค่าน้อย
 กว่า ซึ่งในที่นี้สอนให้เว้นการขายเสียง เพราะมันไม่คุ้มกันการที่ต้องเสียสิทธิในการเลือกผู้แทน

สุภาษิต บทยาว

ไม่เห็นใครสักทีมีเพราะอุก
 อย่าอวดดีเรามีโช้วตาร
 อย่าอวดดีว่าไม่กลัวใครทั้งหมด
 อย่าเรียนลักอกตัญญู
 อย่าอวดดีชี้ข้างทรัพย์มันบ้า
 อย่าเลี้ยงลูกจะเข้คะนองร้าย

มีแต่ทุกข์ยิ่งยวดอย่าอวดอาหาร
 อย่าประจานตัวตนให้คนดู
 อย่ากำหนดว่าเคยเลยพ่อหนู
 อย่าหมิ่นครูอย่าประมาทว่าชาติชาย
 อย่าอวดล้ำยิปนไม่ยีนสลาย
 อย่ามั่งง่ายชี้ปากลำบากตน

อย่าลากคองพิชิติตตามหลัง
เอาไม้สั้นตีมูลโคระคน

อย่าโอหังกับนายไม่ได้ผล
จะต้องตนเสียเปล่าไม่เข้ายา

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “อย่าอวดดีเรามีใช้อวดตาร” หมายถึง การห้ามไม่ให้อวดว่าตนดี อย่าประจานตัวตนให้คนดู หมายถึง การห้ามไม่ให้เอาเรื่องไม่ดีของตนเองไปประกาศให้คนรู้ อย่าอวดดีว่าไม่กลัวใครทั้งหมด หมายถึง การห้ามไม่ให้อวดดีว่าไม่กลัวใคร อย่ากำหนดว่าเคยเฉยพอหนุ หมายถึง ห้ามไม่ให้คิดว่าตัว การห้ามไม่ให้ลักขโมยของผู้มีพระคุณ อย่าหมิ่นครุอย่าประมาทว่าชาติชาย หมายถึง การห้ามไม่ให้ดูหมิ่นครุผู้อบรมสั่งสอน และไม่ให้ประมาทคิดว่าตัวเป็นชายแล้วจะไม่มีใครทำอะไรได้ อย่าอวดดีที่ข้างทรัพย์มันบ้า หมายถึง การห้ามไม่ให้โอ้อวดถึงทรัพย์สินที่ตนมี อย่าอวดกล้ายิงปืนไม่ยั้งสลาย หมายถึง การห้ามไม่ให้อวดเบ่งยิงปืนจะทำให้เกิดภัย อย่าเลี้ยงลูกจะเข้คะนองร้าย หมายถึง การห้ามไม่ให้อุ้มชูผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ อย่ามั่งง่ายซี้ปากลำบากตน หมายถึง การห้ามไม่ให้พูดโดยไม่คิดจะก่อให้เกิดความลำบากแก่ตนเอง อย่าลากคองพิชิติตตามหลัง ห้ามไม่ให้นำสิ่งของที่เป็นอันตรายไปกับตัว อย่าโอหังกับนายไม่ได้ผล หมายถึง การห้ามไม่ให้ทำตัวอวดดีกับเจ้านายเพราะไม่เกิดผลดี การกล่าวทั้งหมดเป็นการสอนให้เว้นการกระทำที่ไม่ดีซึ่งเป็นภัยกับตัวเอง

2.3 กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง คือ สุภาษิตที่สอนโดยใช้หลักความจริงซึ่งเป็นสัจธรรมที่สามารถพิจารณาให้เห็นเอง จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้สุภาษิตในวรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ พบกลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะโดยใช้ความจริง ดังตัวอย่าง

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุง
ไทยตั้งถกรกรากในจีนชาติ
เอกราชอยู่ครองแต่ที่หลังกะหมองสี
แถบกว้างตั้งยูนาน นานเต็มที
เจ็ดพันปีไทยเราที่ตั้งเป็นเผ่าไทย
แต่มีน้อย น้าน้อยแพไฟกล้า
จันรบฆ่าข่มชู้ไทยขึ้นอยู่ไม่ไหว

ถอยลงมาทางใต้หลายเมตรไมล์
มีไทรน้อยกับไทรใหญ่แยกกันมา

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “น้ำน้อยแพ้ไฟกล้า” เป็นการสอนโดยการบอกถึงความจริงที่ว่าน้ำน้อยไม่สามารถนำมาดับไฟที่กำลังลุกอย่างรุนแรงได้ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ฝ่ายข้างที่น้อยกว่าย่อมแพ้ฝ่ายข้างที่มากกว่า

ตื่นเกิดชาวพุทธ

อันสุราเมไรใครเสพติด	พาชีวิตมีดมน จนฉิบหาย
หนึ่งสิ้นทรัพย์ตนนั้นพลันวอดวาย	สองอาจตายเมื่อทะเลาะเพราะมีนเมา
สามอายุสั้นเพราะโรคพยาธิ	สี่คนตำหนินินทาอาบเนา
ห้าหน้าด่านหนักหนาเวลาเมา	หกโง่เขลาปัญญาหดหมดทุกคน

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ เป็นการสอนโดยการบอกถึงความจริงโดยการบอกถึงพิษภัยของการดื่มสุรามาหกข้อ คือ หนึ่งทำให้เสียทรัพย์สิ้น สองเป็นบ่อเกิดของการทะเลาะวิวาท สาม ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ สี่ คนตำหนิและนินทาว่าร้าย ห้า หมดสามัญสำนึกไร้ยางอาย และ หกเป็นคนโง่เพราะไม่มีเวลาหาความรู้ใส่ตัว

สังขาร

ถึงคราวโสภที่สุคนษย์เรา	ต้องยึดเอาไตรลักษณ์มาหักราน
ขั้นนี้ทั้งห้า พระองค์ทรงสั่งสอน	ให้นิกรเห็นว่ากายร้ายแก่นसान
เป็นรูปเวทนั่งทั้งสัญญาณ	กองสังขารแยกมาเป็นห้ากอง
เป็นอนิจจว่าไม่แท้	จะเปลี่ยนแปลงลอกกลับให้อัปมงคล
รูปเราเหมือนบัวตูมที่พุ่มพอง	ลอบ อองโง้อ้วนเปนนวลโย
นานทิวาราตรีคลื่นย้าย	จะกลับกลายเป็นมัวหมองไม่ส่องใส
เกษรวรงโรยหล่นเป็นต้นไป	ภมรไหนปรารถนาหาไม่มี
ในที่สุดเนาเหม็นเปนนเหนอน	ชนนิกรสมันยาเรียกว่าผี
พอลมธาตุชาติแตกแปลกทันที	ผิวสามี เมียรักก็ชักขัง
ยิ่งคิดมาอาดูรพุลเทวศ	นึกสมเพชกายาน้ำตาหลัง
ไปหลงรักรูปร่างอย่างจริงจัง	ด้วยโมหังหุ่มจิต คิดมีดมัว

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ เป็นการสอนโดยการบอกถึงความจริงถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงไม่ควรยึดติดกับขั้นห้า อันประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ให้ใช้หลักไตรลักษณ์มาพิจารณา คือ ความไม่เที่ยง ความ เป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน ว่าอนิจจังสังขารนั้นไม่เที่ยงแท้ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา และ สู้ตายก็จบสิ้นด้วยความตาย

สุภาษิต บทยาว

จอมปลวกชนิดหรือจะปิดเมรุมาศ

มนุษย์ชาติหรือจะเปรียบเทียบโกษี

สัญชาติงูหรือจะสู้หมู่นาคี

เมืองเรานี้อย่าเทียบเปรียบเมืองอินทร์

...

ชาติอิงอ่างช่างกระไรไม่เจียมศักดิ์

ทำสีก๊กจะแข่งช่างกลางดงหนา

จะแบ่งตัวให้เท่าเขาคชชา

สิ้นชีวาต้องแยกแตกทำลาย

อันกบเกิดในสระสวนกว้างเพียงเส้น

ไม่เคยเห็นน้ำในทะเลหลาย

นึกสำคัญมั่นใจไม่เคลื่อนคลาย

ว่ามากมายหนักหนาน้ำสระเรา

ใครอวดดีคงมีใครคนเหมือนฉลาด

คงผิดพลาดฉิบหายอายเพื่อนเขา

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ เป็นการสอนโดยการบอกถึงความจริงโดยการนำสิ่งต่างมาเปรียบเทียบเพื่อเป็นตัวเสริมในการบอกถึงความจริง ซึ่งในที่นี้เป็นเป็นสุภาษิตที่ใส่สอนให้คน รู้จักเจียมตัวไม่อวดดีเกินตัวเพราะจะเป็นคนโง่ในสายตาของคนฉลาด

แม่หม้าย-สอนหลาน

คนปลิ้นคนโกงคนโคลงคนคด	มักพุดปิดไม่แม่นแท้นั่นนอน
หนูเป็นสาวคราวโสดโปรดฟังสอน	อย่าใจร้อนตามลมไม่สมควร
มนุษย์เราชั่วดีเพียงฝีปาก	ถึงจนยากเรื่องหญิงสิ่งทุกสอน
ต่อไปหน้าหาคู่ดูให้ควร	อย่าใจด่วนรักง่ายชายทุกวัน
ชายทุ่งชายทางชายบางชายบึง	จงลึกซึ้งอย่าฟังไหวหวั่น
หนูอย่าหลาว ๆ บ่าว ๆ ทุกวัน	เห็นเห็นปากกาอย่านึกว่าเป็นครู
ยังเท่าแต่ฝ่าปากกาใหม่ ๆ	หาไม่ได้ในเขียนไทรละหนู
บ่าว ๆ แต่งกายแลเหมือนนายเหมือนครู	อย่าไว้ใจเพราะสมัยดาวเทียม
นักวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า	หยุดเสียตาคนทุกวันพันเหลี่ยม
สาวอย่าหลงไหลเพราะสมัยดาวเทียม	ดาวผึ้งหวออย่าอวยว่าดี

กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น ในเพลงบอกรบนี้ เป็นการสอนโดยการบอกให้ผู้หญิง ระวังอย่างไปหลงเชื่อใจผู้ชายเพราะเพียงคำพูดที่อ่อนหวาน และการแต่งตัวดี ไม่สามารถตัดสินได้ว่า คนนั้นจะเป็นคนดีเสมอไป เพราะฉะนั้นผู้หญิงควรคิดให้ดีก่อนที่จะรัก และตัดสินใจ

3. การใช้คำพังเพย

ราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า พังเพย หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าว สืบต่อกันมาช้านานแล้ว โดยกล่าวเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง เช่น กระต่ายตื่นตูม¹

เจือ สตะเวทิน² คำพังเพย คือ คำกลางๆ ยกมาให้เข้ากับเรื่อง ยาวกว่าสำนวน แต่ยังไม่เป็นคำสอน “พอเผยแพร่ริมฝีปากก็เห็นไรฟัน” มักกล่าวขึ้นลอย ๆ เป็นกลาง ๆ เพื่อตีความให้เข้ากับเรื่อง

¹ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 779.

²เจือ สตะเวทิน. (2533). สุภาษิตไทย. หน้า 1-8.

กรมวิชาการ¹ คำพังเพย มีความหมายลึกซึ้งกว่าสำนวน มีลักษณะติชมหรือแสดงความคิดเห็นอยู่ในตัว แต่ยังไม่ได้วางหลักความจริงอันเที่ยงแท้ และไม่เป็นคำสอนแท้ เช่น ทำนาบนหลังคน เสียหน่อยเสียยากเสียมากเสียง่าย น้ำถึงไหนปลาถึงนั้น

จากที่กล่าวมาการใช้คำพังเพย จึงหมายถึง การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีลักษณะติชม หรือแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง และไม่เป็นคำสอน หรือสุภาษิต จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำพังเพยในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้คำพังเพยลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม

3.2 การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น

3.1 การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำพังเพยในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม ดังต่อไปนี้

เรื่อง ของ เดช งามทราวมวัย

อันสตรีที่งามเพราะน้ำใจ

ภายนอกในกลับลอกสิ่งหลอกลวง

เอาอารมณ์แปรพรรณอันนำชม

มาผสมกลบเกลื่อนเหมือนลูกหลวง

ดูข้างนอกสดใสภายในกลวง

ได้เดินควงเคียงคู่กับผู้ดี

ช่างน่ารักพัศตรีนางสำอางใส

แต่จิตใจนั้นเป็นเช่น ทาสี

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม ในเพลงบอกบทนี้ คือ “ข้างนอกสดใสภายในกลวง” ซึ่งมีความหมายในเชิง ตี ความหมายว่า ดูภายนอกสวยงามแต่พอเข้าถึงข้างใน

¹กรมวิชาการ. (2543). สำนวนไทย. หน้า. ข-ง.

กลับไม่มีอะไรเลยที่สวยงาม ซึ่งในที่นี้เป็นการตีผู้หญิงหน้าตาดีชอบแต่งตัวให้ตัวเองดูดี แต่ข้างในจิตใจไม่ดูดีเหมือนกับใบหน้าและเสื้อผ้าที่ใส่

ภาสิตสอนใจ

จะดูนางดูได้ไม่ลำเค็ญ	มีแม่แปนแบบให้พอได้ดู
แขกฝรั่งอังกฤษผิดภาษา	ฟังวาจาเสียงสรรพได้กับหู
สกุลองค์พงษ์พันธุ์ครันจะดู	อาจจะรู้ได้ที่กิริยา
ลักษณะคนหรือสัตว์ชี้ชัดแจ้ง	ไก่มีแข้งเกล็ดขนให้ค้นหา
เปนของแท้แต่กาลโบราณมา	ครึ่งปู้ย่า เขานิยมมานาน
สมัยนี้วิปริตผิดแต่ก่อน	ของปลอมซ้อนชอกชุกทุกสถาน
ดีแต่นอกเน่าในไม่เข้าการ	ข้างนอกหวาน ขมในมีมากมาย

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายเชิงติชม ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ดีแต่นอกเน่าในไม่เข้าการ” “ข้างนอกหวาน ขมใน” คำพังเพยทั้งสองมีความหมายใกล้เคียงกัน คือ มีความหมายในเชิง ติ หมายถึงว่า ข้างนอกดูดีแต่ข้างในใช้การไม่ได้ไม่น่าชื่นชม ซึ่งในที่นี้เป็นการตียุคสมัยที่มีของปลอมมาหลอกตาให้เชื่อมากมาย ซึ่งของปลอมนั้นข้างนอกดูดีแต่พอดูให้ดีกับใช้การไม่ได้หรือเป็นสิ่งหลอกลวง

คติสอนใจ

คนดีชอบแก้ไข	คนจัญไรชอบแก้ตัว
คนชั่วชอบทำลาย	คนมักง่ายชอบทิ้ง
คนจริงชอบทำ	คนระยำชอบติเตียน

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายเชิงติชม ในเพลงบอกรบนี้ มีความหมายในเชิง ชม และติไปพร้อมกัน คือกล่าวชมคนดีที่มีการแก้ไขส่วนที่ตนเองบกพร่อง ผิดกับคนจัญไรที่เมื่อทำผิดแล้วก็ยังมีเพียงคำแก้ตัว ซึ่งเป็นติ และติคนชอบทำลายว่าเป็นคนชั่ว ส่วนคนที่ชอบทิ้งว่าเป็นคนมักง่าย และสุดท้ายกล่าวชมคนจริงเอาจริงเอาจังว่าเป็นคนชอบทำ ผิดกับคนระยำที่ไม่ทำแล้วยังคอยติเตียนคนอื่น

การครองเรือน

มีทั้งทอดกอดคอเข้าต่อสู

ภัยศัตรูอุปสรรคก็ทักทาย

ตั้งต้นสานอย่าบานในตอนปลาย

ฝากฝังไว้ทั้งสองคู่ครองเรือน

ธรรมชาติผู้ชายไม่เลี้ยยคลาน

กลัวนาน ๆ **ทิ้งรักหักรั้วเรือน**

อย่าหลงตัวลืมนคนอื่นเดือน

เดี๋ยวคบเพื่อนเสเพลเที่ยวเฮฮา

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายเชิงติชม ในเพลงบอกรบนี้ “ทิ้งรักหักรั้วเรือน” มีความหมายในเชิงติ คือกล่าวติ คนที่ทิ้งคู่ครองของตนอย่างไม่มีเยื่อใยซ้ำยังนำภัยอันตรายมาให้คู่ครองตนเองด้วย ซึ่งในท่อนี้กล่าวติผู้ชายว่าเป็นคนไม่ซื่อตรงกลัวจะหลงลืมตัวคบเพื่อนเสเพล สุดท้ายก็ทิ้งภรรยาตนเองแล้วนำภัยอันตรายมาให้ภรรยา

สอนคนซื้อให้ดีสอนยาก

ฉลาดนักมักผิดติดอุปสรรค

ถ้าโง่งนักมักแผ่แผ้วเรา

ถ้าฉลาดนักมักมีผู้มาชู่เอา

ถ้ามือเปล่าตายแน่แพ้คนพาล

ที่ตาบอดสอดเห็นเป็นไปมาก**เสียงดังสากปากอ้างว่าข้างสาร**

ดูให้จิงหะให้ตรงคงได้การ

ผู้กล้าหาญ หาญให้ตลอดไม่จอดไม่ฟัง

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายเชิงติชม ในเพลงบอกรบนี้ “ที่ตาบอดสอดเห็นเป็นไปมาก เสียงดังสากปากอ้างว่าข้างสาร” มีความหมายในเชิงติ คือกล่าวเชิงติ คนที่ไม่มีความรู้ไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ แต่กลับอวดรู้ว่าตัวเองรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างถ่องแท้

สุภาชิตสอนใจคนทั่วไป

อันความลับเหมือนกับตีบอยู่ในอก

ไม่ควรยกมาปริเปรยเฉลยไข

สิ่งที่ย่ำมาระดมจข่มใจ

ผูกเขือกใหญ่ไว้ให้มันถื่อขันดี

ใครตีปลาหน้าไซปลาไปสิ้น	จงประถิณประทังรักเกิดศักดิ์ศรี
จะชนะงามๆ ด้วยความดี	หมู่นี้ใครค่อนน้อมมาอมตัว
อย่าชี้ชู้ชู้เมียให้เสียจิต	ไม่ควรคิดเล่นๆ เราเป็นผ้า
เมียที่ดีรู้รอบในครอบครัว	เห็นไปทั่วทุกทิศเรื่องกิจการ

การใช้คำพังเพยที่มีความหมายเชิงติชม ในเพลงบอกรบนี้ “ตีปลาหน้าไซปลาไปสิ้น” มีความหมายในเชิงติ หมายถึง คนที่ทำให้กิจการที่กำลังดำเนินไปได้ด้วยดีเกิดความเสียหาย

3.2 การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น

การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น จากการวิเคราะห์การใช้คำพังเพยในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้

ชนะเลิศด้วยธรรมะ

เลิกใช้เล่ห์เพทุบายให้ชนะ	ลีมธรรมะหลงผิดเป็นนิสัย
สร้างบาปกรรมซ้ำอุราผู้ปราชัย	ชนะได้จริงหนอแต่ก่อเวร
การต่อสู้คู่แข่งต้องแย่งยึด	มียึดถือความถูกต้องที่มองเห็น
จะโรมรันวิวาทชาดกฏเกณฑ์	ขอเพียงเป็นผู้ชนะข้าพอใจ
ผู้สำเร็จเผด็จศึกยอมฮึกเหิม	เขาจะเพิ่มทะนงด้วยหลงไหล
สร้างความแค้นให้คู่ผู้ปราชัย	ต้องเจ็บอายไขใจไปนานวัน

การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ผู้สำเร็จเผด็จศึกยอมฮึกเหิม” ความหมายว่า ผู้ที่เคยประสบความสำเร็จมาอย่างยากลำบากยอมมีความฮึกเหิมไม่เกรงกลัว ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิสัยของบุคคล ในที่นี้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการแก่งแย่งชัยชนะโดยไม่ยึดถือความถูกต้อง ผู้ที่มีชัยชนะก็ยอมมีความฮึกเหิมและหลงไหลในความมีชัยของคน

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุง

หนุ่มและสาว พออย่างเข้ารุ่นวัย	ใครไม่บอก กะอ่านออกเขียนเป็น
ทำได้ดี เหมือนได้มีครูสอน	ที่จริงหลอน หนูไม่หลอน พบเห็น

ใครได้สอน บอกให้หลอนทำเป็น	จึงได้รู้กันทุกหน ทุกนาง
เกิดมาทั้งหมด ไม่รู้รสจนแก่	ถึงจะยัง ก็มีมั่ง ห่าง ๆ
แต่ในหนอง น้ำในคลองในบาง	ทางมัจฉา ใครจะมาเห็นรอย
หญิงชื้อาย แต่ผู้ชายชื้อ้าน	พอชายผ่าน ทำปากหวานหน้อย
กล่าวพอเป็นคำ ชันกันเล็กน้อย	ปีติ้อยจะบรรเลง ตามบทเพลงของ

การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “หญิงชื้อาย แต่ผู้ชายชื้อ้าน” ความหมายว่า หญิงโดยทั่วไปย่อมมีนิสัยความอายอยู่ในตัว ผู้ชายโดยทั่วไปก็เช่นกันก็ย่อมมีนิสัยความด้านทนเหมือนกัน เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวนิสัยทั่วไปของทั้งหญิงและชาย ซึ่งในที่นี้ เป็นการแสดงความคิดเห็นตามความคิดของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะเอง แต่ในความจริงแล้วไม่เป็นอย่างนั้น เพราะพอชายเดินผ่านก็พูดหวาน ซึ่งไม่น่ากล่าวได้ว่าผู้หญิงชื้อายได้

สุภาชิต บทยาว

ขาคระต่ายอย่าหมายหยั่งสมุทร	จะสิ้นสุตลิกซึ่งลงถึงไหน
หึ่งห้อยแสงหรือจะแข่ง อโณทัย	กิดเป็นไก่อยาบินแข่งอินทร์
จอมปลวกนิตหรือจะปิดเมรุมาศ	มนุษย์ชาติหรือจะเปรียบเทียบโกสิย
สัตูชาติงูหรือจะสู้หมู่นาคี	เมืองเราน้อย่าเทียบเปรียบเมืองอินทร์
เราเป็นแก้วแล้วอย่าปล้ำให้งามจัด	ไม่เทียบเท่าเนาวรัตน์งามเฉิดฉิน

การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “หึ่งห้อยแสงหรือจะแข่ง อโณทัย” “จอมปลวกนิตหรือจะปิดเมรุมาศ” “มนุษย์ชาติหรือจะเปรียบเทียบโกสิย” “สัตูชาติงูหรือจะสู้หมู่นาคี” “เมืองเราน้อย่าเทียบเปรียบเมืองอินทร์” แสดงความคิดเห็นเปรียบเทียบ ให้เห็นความแตกต่าง ของสิ่งที่ดีกว่าซึ่งเมื่อเปรียบกับสิ่งที่ดีกว่ามีค่ากว่า มันเปรียบเทียบกันไม่ได้และดูไร้ค่า เป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะสอนในเรื่องการให้รู้จักเจียมตัว

สุภาชิตที่มอบให้ไวพจน์

ก๊ก กอ มัวหมองพี่น้องคูหมื่น	เพื่อนตึฉินสิ้นทุกห้อมหญ้า
ยุงรักหางช้างรักงา	หญิงต้องรักษาสมบัติสตรี
การเรือนการบ้านเป็นงานผู้หญิง	หน้าที่ทุกสิ่งเรื่องหุงต้มซ้อมดี
แขกไปไทยมาพูดจาดี	รู้จักพาที่ผู้ดีเียนยอ

เสื้อผ้าแบ่งมันแต่งกันเท่าไร
งามเครื่องแต่งกายไม่ใช่งามพอ

ขาดทรัพย์ภายในไม่ว่าใครว่าหลอ
นิสัยใจคอจึงพอได้พา

การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ในเพลงบอกรบนี้ คือ “**ยุ่งรักห่างซำรักงา**” แสดงความเห็น เพื่อบอกให้รู้ว่าไม่ว่าใครก็ย่อมรักตัวเองรักในสิ่งที่ตัวเองเป็นหรือมีอยู่ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ก็เหมือนกัน ซึ่งในที่นี้เป็นกรบอกให้ผู้หญิงนั้นรู้ให้รักความเป็นผู้หญิงและรักษาสมบัติของสตรีไว้

จากการวิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้ภาษาสามลักษณะคือ สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย การใช้สำนวนสามารถแบ่งได้ตามนัยของความหมายได้ 3 ประเภท คือ การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ และ การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิงหรือเท้าความ การใช้สุภาษิตสามารถแบ่งลักษณะกลวิธีใช้ได้ 3 ลักษณะ คือกลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง และการใช้คำพังเพยพบ 2 ลักษณะ คือ การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น

บทที่ 5 การใช้โวหาร

นภลัย สุวรรณธาดา¹ กล่าวถึงการใช้โวหารสรุปได้ว่า โวหาร หมายถึงถ้อยคำที่เป็นลำดับจำนวนชั้นเชิงหรือจำนวนในการแต่งหนังสือหรือพูดจำแนกได้ดังนี้คือ อุปมาโวหาร บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร แต่ในที่นี้กล่าวถึงอุปมาโวหารว่าคือ ถ้อยคำจำนวนที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบ ในการเปรียบเทียบมีทั้ง อุปมา อุปไมย อุปลักษณะ และบุคลาธิษฐาน และจำแนกอุปมาโวหารได้ดังนี้

กรมวิชาการ² กล่าวถึงภาพพจน์ว่าหมายถึง คำหรือสำนวนโวหารที่กวีใช้เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นใจจิตใจของผู้อ่าน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพเข้าใจความหมายและเข้าถึงความคิดของกวี

การใช้โวหารจึงหมายถึง การใช้ถ้อยคำที่เป็นลำดับจำนวนชั้นเชิงหรือจำนวนในการแต่งหนังสือหรือพูดลักษณะการใช้โวหารในเชิงเปรียบเทียบประเภทต่างๆ เช่น อุปมา อุปลักษณะ อธิพจน์ ปฏิพจน์ สัทพจน์ บุคคลวัต

การวิเคราะห์การใช้โวหารในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้โวหารในลักษณะต่างๆ ตามประเด็นต่อไปนี้

1. อุปมา
2. อุปลักษณะ
3. อธิพจน์
4. ปฏิพจน์
5. สัทพจน์
6. บุคคลวัต

¹นภลัย สุวรรณธาดา. (2533). “ความรู้เบื้องต้นทางการประพันธ์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 หน่วยที่ 1-7. หน้า 36-38.

²กรมวิชาการ. (2539). “การใช้ภาพพจน์ในภาษาไทย,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา. หน้า 84-91.

1. อุปมา

อุปมา หมายถึง โวหารที่เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เชื่อมสิ่งที่เปรียบเทียบ เช่น เหมือน เปรียบ ประดุจ ราว ฯลฯ ในการวิเคราะห์การใช้โวหารอุปมาในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารอุปมา ดังตัวอย่างเช่น

บทกลั่นธรรมชาติ

พอสั่งดสำเนียงเสียงของนก	หิมะตกหล่นตองเป็นฟองฝอย
แสงหิรัญผด้นเมฆวิเวกกลอน	ดูคล้ายคล้อยแตกโถมพะโยมมาร
เพราะโลกเราหมุนเวียนเหมือนเกวียนเลื่อน	ชาวบ้านเรือนเงียบสิ้นทุกถิ่นฐาน
ตีฉิ่งฉับชับกล่อมน้อมพจมาน	ว่าในด้านมิตรภาพทราบทั่วไป
ผมสุภาพบุรุษมนุษย์ ไช	แบบล้ำมะอาชีโวไพเราะศรัย
ผมดอกสร้อยร้อยกรองต้องมาไกล	ไม่สิ่งใดติดมือจะถือมา
ถึงบ้านคุณอุ่นใจไม่ไหวฝาก	เอาลมเสียงผีปากฝากวงศา

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกบทนี้ คือ “เพราะโลกเราหมุนเวียนเหมือนเกวียนเลื่อน” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เป็นความเหมือนในเรื่องการหมุนของโลก ว่าเหมือนกับเกวียนเลื่อน ซึ่งมีความเรียบง่ายและค่อย ๆ เลื่อนผ่านกาลเวลาไปอย่างช้า ๆ ไปเรื่อย

แผ่นดินครั้งก่อน – กับปัจจุบัน

ราษฎรส่วนทั่วทุกหัวระแหง	ข้าวของแพงจ้งเลย ไม่เคยเห็น
เสียงบนพื้มจิมง่า ย่ำประเด็น	ของจำเป็นขึ้นตามกันหลายไป
เรื่องทิวทองของคนที่จนยาก	จะแหกปากหิวทิ้ง ไปร้องที่ไหน
พวกคนรวยน้อยโอกาสอนาใจ	โกยกำไรเข้าพกสกรปรกติ
โดนหนักจักต้องเกิดช่องว่าง	ดูแตกต่างกันเหมือนเปรดกับเศรษฐี
ถูกชูดเซี่ยวเหี่ยวเต็มที	เป็นหน้าที่ของใคร แก่ไขกัน

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบหนี่ คือ “แตกต่างเหมือนเปรตกับเศรษฐี” เป็นการเปรียบเทียบระหว่าง เปรต กับ เศรษฐี เปรียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างทั้งสองสิ่งได้อย่างชัดเจน ซึ่งในที่นี่ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างคนจนกับคนรวย

นั่งกันเถิดเปิดสมองลองฟังเสียง
หากกล้ำไม่งาม เอาฟองน้ำเข้ามา
ข้ามารองให้ฟอง ๆ พูน ๆ
ธรรมชาติสร้างมาก็หยาบจะใช้ได้
แต่หนักแรง บ้างคนแต่งจนสูญ
หาปิดติดปก จนเหลือกเกลือก
แลไม่ลง เหมือนเพชรทรงให้ลิ่ง
ถ้าแต่งพอดู ถ้าหญิงอยู่พอได้
ไอ้โหรบ้าง จะเหลือร่างผู้หญิง

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบหนี่ คือ “แลไม่ลง เหมือนเพชรทรงให้ลิ่ง” ซึ่งในที่นี่ เป็นการเปรียบเทียบเรื่องการแต่งการที่เกิดว่าพอดีและไม่เหมาะสม ว่าเหมือนกับเอาเพชรมาแต่ให้ลิ่งซึ่งมันไม่เข้ากันและดูไม่เหมาะสม

กลอนหกมโนราห์

มาทุกวันอย่าไปชุ่นกับเด็กรุนวัย ดูนิสัยหาญกล้าไม่ขามหน้าคน
หมั่นถึงเรียนถึงรู้อยู่แต่ในตลาด ยานรถบัสคลั่ง ๆ อยู่บนหลังहन
ปล่อยให้คนเฒ่า ๆ เข้าผจญ เก็บกองปรนปลุกแต่งสู้กับแรงงาน
พอกับแม่แ่งอมกายกะผมซัด กำแต่มีด้ามป่าหญ้าพรั้าและขวาน
ไถทำนาปลุกฝึกช่วยกันหักราญ **ลูกบ่าวท่านแต่งกายเหมือนกับนายพัน**
นุ่งกางเกงใส่เสื้อเหลืองหวาเถ้าแก่ พอกับแม่หยับกั้วแทบจะตัวสั้น

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบหนี่ คือ “แต่งกายเหมือนกับนายพัน” ลำนวนแต่งกายเหมือนกับนายพันเป็นการเปรียบเทียบ เรื่องการแต่งตัวว่าเหมือนกับนายพัน ซึ่งมีเงินจะใช้เสื้อผ้าดี ๆ ได้ คำว่า “ชุ่น” เป็นคำภาษาไทยถิ่นใต้ หมายความว่า ชุกชุนรุนวัย

ไบบอนไถ่หลันาม

ให้หนุ่มสาวศึกษาอุทาหรณ์	เรื่องไบบอนเล่นลมไถ่หลันาม
เรื่องสังคมคบหลีกหลบงาม	ระวังความรักใคร่ทำลายใจ
อย่าซิงสุกก่อนห้ามไม่งามหน้า	จะไร้ค่าเสื่อมสกุลเหมือนมูลไถ่
ถนอมนวนลสงวนนามเกิดทราวม้วย	จะพันภัยเพิ่มค่าของนารี
จะพันผูกปลุกรักอย่างมักง่าย	เมื่อเบื่อหน่ายเขาจะทิ้งออกวังหนี
ปลุกเรื่อนผิดคิดจะรู้หรือจะดี	แต่เดิมทีแรกทำและสำคัญ
บ้างสับสนชนเลือกเลือกคูผิด	จะตราบจิตจนกว่าชีพอาสัน
คนโบราณนิยมผสมพันธุ์	คัดเลือกคั่นแม่พ่อดูข้อคำ

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “จะไร้ค่าเสื่อมสกุลเหมือนมูลไถ่” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบเรื่องการการด่วนทำสิ่งไม่ควรแก่วัยซึ่งกล่าวเตือนนักศึกษาว่าหากทำเช่นนี้จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงเหมือนกับมูลไถ่ ซึ่งเป็นแผ่นดินที่เกิดจากการไถนา

แมงป่องชูท้าย

ธรรมดาญพิษฤทธิแรงร้าย	สืบเชื้อสายนาคราชของค้อาจหาญ
รู้สำรวมกริยาในอากาศ	ที่เหี้ยมมหาญheimอีกคึกคะนอง
หน้าเกรงขามคร้ามครันในสัญชาติ	มีอำนาจแบขนดสยดสยอง
สัตว์พิษน้อยลอยทะนงหลงลำพอง	เช่นแมงป่องชูท้ายหน้าอายนัก
อวดกำแหงแรงฤทธิ์ว่าพิษมาก	เพราะเนื่องจากไม่มีซึ่งศิริศักดิ์
เปรียบเหมือนคนอภัพอัปลักษณ์	ทะนงนักชั่วช้ากลัวราคิน

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “เปรียบเหมือนคนอภัพอัปลักษณ์ ทะนงนักชั่วช้ากลัวราคิน” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบแมงป่องที่ชูท้ายทะนงลำพองตัวว่าตนมีพิษแต่อวดตัวราวกับว่าตนมีพิษมาก นำมาเปรียบเทียบกับคนที่ทะนงตนว่าเก่งว่าเป็นแมงป่องชูท้าย

ขอลา – และอวยพร (กลอนหก)

ได้มาพบแสงสว่างแห่งบางกอก	แสดงออกความวิจิตปริศนา
พระบรมราชวังตั้งโอฟ้า	เป็นบุญตาชาวใต้ได้มาเจอ

อุโบสถสวยไสตโบสถ์พระแก้ว
สิ่งสำคัญสรรสร้างอย่างเลิศเลอ

ช้ำวาวแววงามอยู่เสมอ
เปรียบเสมอชั้นดุสิตนิมิตมา

...

มีชีวิตดุจพระจันทร์วันเพ็ญส่อง
พวกศัตรูหมู่ร้ายหมายราวี
ทั้งกลางวันแถมขึ้นกลางคืนจ้า
ขอให้บุญคุณพระอภิบาล

กล้าล่องลอยฟ้าสง่าศรี
อย่าได้มีปราชัยต่อภัยพาล
มงคลนำความสุขสนุกสนาน
ให้ทุกท่านทั้งวงศ์ จงเจริญ

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกรบนี้ คือ “เปรียบเสมอชั้นดุสิตนิมิตมา” ซึ่งในที่นี้เป็น การเปรียบเทียบระหว่างความงามของอุโบสถสวยไสตโบสถ์พระแก้วว่างามเท่ากับสวรรค์ชั้นดุสิต และ “มีชีวิตดุจพระจันทร์วันเพ็ญส่อง” ซึ่งเป็นการอวยพรให้มีชีวิตเป็นเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญที่ ส่องไสโดดเด่นมีสง่าศรี

เหม็นต์หน้าหนาว

สกุนาบินหาเมื่อสว่าง
แตกกลามาเป็นหมุ่นางคู่เคียง
ที่ลูกอ่อนเอาปากบ้วนเอาปีกป้อง
น้ำแห่งหายเพราะแรงแสงตะวัน
ที่ลุ่มลึกเลนหลบน้ำจมถึง
พวกปีกขาใหญ่ค่อยค่อยเมียงมอง
ต้องแสงแดดแผดจ้าเวลาสาย
ผืนแผ่นดินแน่นชนิดดัดแปลง
รวงข้าวเหลืองริ้ว ๆ ทั่วทิวทุ่ง
ใบก็แห้งเหี่ยวตามเพราะความร้อน

แผ่ปีกหางร้องขรมระงมเสียง
เพื่อหาเลี้ยงปากท้องของตัวมัน
เมื่อลูกร้องขยับเข้ารับขวัญ
สายธารรินก็ลดปลดขวบคลอง
ตามบ่อบึงค่อยกุดแห้งหมดหนอง
ตามท้องร่องปลาควักเป็นปลักแปลง
น้ำแห่งหายดินแยกแตกกระแหง
เหมือนภาพกำลังประดิษฐ์จิตรกร
ดังแสงรุ่งโยกย้ายปลายสลอน
ต้นโถ้นหล่อนเมล็ดรีมีแต่รวง

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหมือนภาพกำลังประดิษฐ์จิตรกร” ซึ่งในที่นี้ เป็นการเปรียบเทียบสภาพและการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ฤดูหนาวว่าเหมือนกับภาพวาดของ จิตรกร ซึ่งเป็นภาพธรรมชาติที่สวยงาม

บท...

ประวัติความใคร่หมายสังวาส	ธรรมชาติสัตว์โลกสมโยคแผน
สัตว์ท้าวล้ำฟ้าดินนาดินแดน	ย่อหนาแน่นชุ่มแช่กระแสดกาม
เป็นถึงโสดาบันภระนั้นไซ้รู้	เพียงแต่ไม่ผิดต่อศีลข้อสาม
ยังมีจิตติดพันภระสันกาม	ไม่สิ้นความกำหนดที่รัตรึง

...

พวกโลกมากอยากรวบจับฉวยทรัพย์	ลงทุนจับพวกผู้จะสู้สม
เปิดสถานการค้ากามารมณ	เหมือนระดมเอาเหยื่อเชื้อล่อไฟ
ภาพลามกยกให้เห็นเป็นภาพศิลป์	ไซ้พวกสิ้นยางอายุให้หลงไหล
ยึดศีลธรรมยากฎหมายไม่อายุใจ	ขอแต่ให้ได้สต่างค์แต่อย่างเดียว

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “เหมือนระดมเอาเหยื่อเชื้อล่อไฟ” ซึ่งในที่นี้ เป็นการเปรียบเทียบเรื่องการเปิดสถานการค้ากามารมณ ซึ่งเป็นการกระทำของคนที่อาศัยความต้องการของคนมาเป็นเครื่องมือสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง ว่าสร้างสิ่งยั่วยุให้คนหลงในกามารมณโดยไม่ยึดศีลธรรมเป็นที่ตั้งและไม่เกรงกลัวกฎหมายบ้านเมือง

เวลานานไม่น้อยสร้อยนักใจศิลป์นักแต่ง

ใจนักแต่งเพลงย่อไซ้ว่า ส.สงวนศิลป์

คนทำกินแถวทุ่งนาด้วยคมพริ้วและคมขวาน

รักไม่เปลี่ยนเขียนกลอนบริการ

สร้างผลงานเชื่องามเกือบได้สามสิบปี

วิชาเด่นดีเด็ดนั้นเหมือนกับเพชรนิล

ตกจมดินไม่ได้โผล่ขึ้นมาไซ้แวงสี

สีแสงอัปคุดังทรัพย์ใต้ธรณี

เห็นไม่มีค่าคับเหมือนเพชรประดับวัง

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “วิชาเด่นดีเด็ดนั้นเหมือนกับเพชรนิล ตกจมดินไม่ได้โผล่ขึ้นมาไซ้แวงสี” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบเรื่องการคนเองว่ามีวิชาดีอยู่กับตัวเหมือนกับเพชรนิล แต่กลับไม่มีใครเห็นคุณค่าไม่มีโอกาสออกมาแสดงวิชาความรู้ที่มีอยู่ และ

“เห็นไม่มีค่าคับเหมือนเพชรประดับวัง” ซึ่งการไม่เห็นคุณค่าเปรียบเทียบกับเพชรประดับวัง ซึ่งมี
มากดูแล้วไร้ราคาและไร้คุณค่า

สมหวัง

ข้างขึ้นจันทร์สามฤกษ์งามเรียงหมอน	บ่าวสาวเข้านอนร่วมภิรมย์สมหมาย
หัวใจนึกแปลก คื่นแรกเข้าใกล้	บัดสีแรง มานั่งแดงหากัน
ใจชายหมัดเคียดนั่งเบียดหญิงสาว	สาวตั้งฉาวไวสาวเสียดสัน
คื่นแต่งงานใหม่ หัวใจเป็นมัน	บ่าวนั่งคลอ กอดคอชวมนอน

...

สาวอายุแรงปิดแดงตัวนอน	ชายคล้ำสิ้นทุกชิ้นทุกแผน
คื่นแรกรักกันเหมือนอยู่ชั้นเมืองแมน	ยอมให้ลอกทั้งเสื้อนอกเสื้อใน
แข่งหนังแห่พระเจ้าว่าหนูครัน	ยังไม่ทันเราได้กินใหม่ ๆ
ชายลอกเสื้อถูกเนื้อข้างใน	หญิงใส่ปิดปิดแต่หัวนิดเดียว
ชายจุลาจุ่มจูบตามซิมเรือนผม	หลบไม่ทันน้องทั้งสันทั้งเรียว
มือกอดคอชาคลอเกยเคียว	ช่างน่าดูเหมือนราหูจับจันทร์

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกรบนี้ คือ “คื่นแรกรักกันเหมือนอยู่ชั้นเมืองแมน”
ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบคือแรกเรียงหมอนในวันแต่งงานซึ่งมีความสุขเปรียบเหมือน ได้อยู่ใน
เมืองเวทดา และ “มือกอดคอชาคลอเกยเคียว ช่างน่าดูเหมือนราหูจับจันทร์” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบ
เทียบกริยาอาการของชายและหญิงที่กอดกันอย่างมีอารมณ์พิศواس ว่าเหมือนกับราหูจับจันทร์
ซึ่งราหูจะจับพระจันทร์ไม่ยอมคายจนกว่าจะจับจันทร์จนมืดดวง และไม่สนใจกับเสียงช่วยจันทร์

สังขาร

ถึงคราวใครกที่สุตมนุษย์เรา	ต้องยึดเอาไตรลักษณ์มาหักราน
ขันทั้งห้า พระองค์ทรงสั่งสอน	ให้นิกรเห็นว่ากายร้ายแก่นสาน
เปนรูปเวทหนึ่งทั้งสัญญา	กองสังขารแยกมาเป็นห้ากอง
เปนอนิจตาว่าไม่แท้	จะเปลี่ยนแปลงลอกกลับให้อับหมอง
รูปเราเหมือนบัวตูมที่พุ่มพอง	ลอบ อองโงอ้วนเปนนวลใย
นานทิวราตรีคลื่นย้าย	จะกลับกลายเป็นมัวหมองไม่ส่องใส

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “รูปเราเหมือนบัวตูมที่พุ่มพอง” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบว่าสังขารที่ประกอบและปรุงแต่งขึ้นเป็นร่างกายและจิตใจรวมกันล้วนเป็นอนิจจัง คือความไม่เที่ยงแท้แน่นอน รูปซึ่งประกอบอยู่ในชั้นห้า เปรียบเหมือนดอกบัวตูมที่พุ่มพอง และมีวันร่วงโรยในที่สุด ซึ่งนั่นก็คือความเป็นอนิจจัง

อาลัยแม่

นึกความรักหนักกายาไม่ออก	เหมือนหนามยอกแทงในน้ำใจฉัน
แรกอยู่ใกล้ได้ชิดเชยติดพัน	ใจเหมือนจันทร์แจ่มฟ้าเมื่อตราเพ็ญ
เมื่อเจ้าจากพรากไปไม่สร้างเศร้า	เหมือนจันทร์เจ้าแรมไกลไม่แลเห็น
ต้องละห้อยคอยข่าวทุกเช้าเย็น	ยังไม่เห็นกลับคืน ให้ชื่นใจ
แรกอยู่ใกล้ได้ชิดสนิทนึ้ม	เหมือนได้ชิมทิพย์รสอันสดใส
ยังทราบชานหวานฉ่ำจึงติดใจ	หลงอาลัยใจหายไม่วายตรอม
อนิจจาเอยเชยอื่นไม่ชื่นแซม	แม่จูบแก้มยิ้มพรายไม่พายหอม
มาตายห่างร้างราต้องอดออม	ให้ตรมตรอมเหมือนราตรีไม่มีจันทร์

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบนี้ คือ “เหมือนหนามยอกแทงในน้ำใจฉัน” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบความรักที่มีต่อแม่ว่าเหมือนหนามยอกอกคือคอยย้ำเตือนใจความรักอยู่ตลอดเวลา “ใจเหมือนจันทร์แจ่มฟ้าเมื่อตราเพ็ญ, เหมือนได้ชิมทิพย์รสอันสดใส และเหมือนจันทร์เจ้าแรมไกลไม่แลเห็น” เมื่อเคยอยู่อย่างใกล้ชิดเปรียบเทียบเหมือน พระจันทร์เพ็ญแจ่มฟ้างดงาม และเหมือนกับ ได้ชิมอาหารรสเลิศ แต่พอแม่จากไปก็ยังไม่สร้างเศร้าเหมือนกับ พระจันทร์ในคืนเดือนแรม

การเลือกตั้ง

เศรษฐกิจของประเทศ	ย่างเข้าในเขตอันตราย
เพราะนักกฎหมาย เล่นกฎหมาย	พวกเราไม่รู้สา
เหมือนปล่อยลิงจากสวนสัตว์	ให้เข้าไปกัดในสภา
เหยียบถั่วย่น้ำชาแล้วยังซุ่ม	ไปเหยียบตลาดหุ้นไทย
ไปเข้าสวนชาวเกษตร	คนทั้งประเทศเดือดร้อน
เกษตรกรรมเกษตรกร	ไม่รู้จะนอนไหน

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบหนี่ คือ “เหมือนปล่อยลิงจากสวนสัตว์” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบนักการเมืองที่เลือกเข้าไปในสภา ซึ่งมีความรู้ในเรื่องกฎหมายนำความรู้ที่มีเอาไปเปรียบประชาชนสร้างผลประโยชน์ในหมู่ของตน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย และสร้างความวุ่นวายในประเทศโดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องพบกับความเดือนร้อน ซึ่งเปรียบเหมือนกับการปล่อยลิงเข้าไปในสภาที่เข้าไปสร้างความวุ่นวายแล้ววิ่งหนีไล่จับไม่ทัน

พ้นไปจากเสรี

ฝูงปักชิดบินถลาผาเวहन	เพราะเมื่อต้นพฤกษาที่อาศัย
เหินสู่ฟ้าตาโถมพะโยมไป	ด้วยดวงใจปรารถนาหาเสรี
ทิ้งรูกษาป่าไพรทั้งใหญ่่น้อย	บินล่องลอยแคว้งคว้างกลางวิถี
หวงเวหาฟ้ากว้างสร้างชีวิ	เปื้อนหน้าหนีจากแถวแนววงนา
หวังเสรีที่จะได้จนร้ายหวัง	มองหน้าหลังสูงต่ำคร่ำครวหา
ขาดแนวไม้ร้ายหลักพักกายา	พระพายพาลอยล่องเที่ยวท่องไทย
เปรียบมนุษย์ดูจกันทุกวันนี้	คิดเสรีออกหน้าคว่ำแบบใหม่
ทิ้งศีลธรรมจรรยาหนีหน้าไกล	มีสนใจประเพณีที่ดั่งงาม
กระโดดออกนอกจรรยาพรากศักดิ์ศรี	หวังเสรีลอยฟ้าดูหน้าขาม
ใครจะดูดยุคไว้ไม่ฟังความ	วิ่งไปตามความปรารถนาของอารมณ์
ละทิ้งแถวแนวทางสร้างชีวิต	กล้าทางผิดเดินไปใจชื่นชม
เสรีจนพ้นเสรีมี ไครกตรม	เพราะนิยมเสรีที่ผิดทาง

การใช้โวหารอุปมาในเพลงบอกลบหนี่ คือ “เปรียบมนุษย์ดูจกันทุกวันนี้ คิดเสรีออกหน้าคว่ำแบบใหม่” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบคนในยุคปัจจุบันที่คิดไขว่คว้าหาเสรีความความปรารถนาแห่งอารมณ์จนลืมทิ้งศีลธรรมจรรยาอันดีงามซึ่งเป็นหนทางนำความทุกข์ให้เกิดขึ้นเพราะเป็นการไขว่คว้าหาเสรีที่ผิดทาง เปรียบเหมือนฝูงนกที่ทิ้งป่าซึ่งเป็นที่บ้านที่อยู่ที่กินมองหาในสิ่งที่ไม่เจอบินออกไปเรื่อยๆ สุดท้ายแล้วก็ต้องล่องลอยไร้ที่พึ่งพิง

2. อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ หมายถึง โวหารที่นำลักษณะอาการของสิ่งหนึ่งโอนไปใช้กับอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่เหมือนกันเลยเพื่อชักจูงความคิดให้มองสิ่งสองสิ่งนั้นว่ามีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน การอุปลักษณ์จึงเป็นการนำคุณสมบัติของสิ่งของมาเปรียบเทียบ ในการวิเคราะห์การใช้โวหารอุปลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหาร อุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง เช่น

เอานิสัยแบบอย่างนางมัทรี

แม่มัทรีเนื้อเย็นเป็นพิมพา	แก้วกัณหาเป็นราหูลบุญร่วมกัน
ทุกวันนี้หาคนดีหาได้น้อย	พอผิวตายเมื่อยตัวยลอยตามหวัน
ถ้าเป็นวัวตัวจริงถอดห่วงไม่ทัน	ชนพนนทุกบ่อนไม่หอนแพ้ใคร
ไอ้ชายหญิงสิ่งที่ชั่วกลับตัวเถิด	ถือว่าเราเกิดในชาติใหม่
อย่างเกลือกกัลวลามกตั้งอกตั้งใจ	เอานิสัยแบบอย่างนางมัทรี
เอาอยู่กันเป็นผิวขวัญเป็นเมียแก้ว	ร่วมสุขทุกข์กันแล้วอย่างหน่ายหนี

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “แม่มัทรีเนื้อเย็นเป็นพิมพา แก้วกัณหาเป็นราหูลบุญร่วมกัน” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของนางมัทรีในเรื่องพระเวสสันดรชาดกว่าเป็นนางพิมพา แก้วกัณหาเป็นพระราหู และ “ถ้าเป็นวัวตัวจริงถอดห่วงไม่ทัน ชนพนนทุกบ่อนไม่หอนแพ้ใคร” กับการเปรียบลักษณะจิตใจเข้มแข็งและเป็นนักสู้ของนางมัทรีว่าเป็นเหมือนวันชนที่ไม่เกรงกลัวคู่ต่อสู้ที่ไม่ทันจะปล่อย ก็จะวิ่งเข้าหาคู่ต่อสู้อย่างไม่เกรงกลัวไปชนที่ไหนก็ไม่เคยแพ้

นครเคยเคยอยู่ปราชญ์ผู้ดี

หลังไม่นานปานบอดชั้นยอดปราชญ์	ลือลือลือลือลือลือลืออย่างเหอหา
เกิดรุ่นหลังยังเพียงพอเคียงบ่า	ท่านชื่อว่านายเนตรเขตนคร
ปานเป็นเพชรเม็ดสุกมุกคือเนตร	ติดประเภทเสือใหญ่เคียงไกรศร
บอดแต่ตาหนังปานเคยรานรอน	เรื่องกาพย์กลอนเชื่อแน่มิแพ้คน
กลอนแผลอบวกดอกที่ว่าชะนะเพื่อน	อย่าหลงเลือนว่าหนังพังเหตุผล
กวีหนึ่งท่านว่าชะตาจน	เพราะให้คนอื่นชักจูงหน้าใจ

สถิติที่สื่อคือเพลงบอก
ท่านขับชมพระแก้วแล้วจับใจ

ดีไม่หลอกอัดเสียงไว้เกลี้ยงไส
ทั้งไม่นัยเนตรอนได้ผลงาม

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “ปานเป็นเพชรเม็ดสุกมุกคือเนตรติด
ประเภทเสื่อใหญ่เคียงไกรศร” ซึ่งในที่นี้ เป็นการเปรียบเทียบลักษณะเพชรเม็ดงามซึ่งมีคุณค่าใน
ด้านความงามและเป็นของดีอย่างหนึ่งนำมาเปรียบกับเพลงบอกปาน ซึ่งเป็นยอดนักปราชญ์ของ
นครและเช่นเดียวกันกับเพลงบอกเนตรที่นำมาเปรียบลักษณะกับมุก ซึ่งทั้งคู่เป็นผู้ยิ่งใหญ่ดั่งกับ
เสื่อยืนเคียงกับสิงโต

นมแม่ นมสัตว์

ขอกล่าวคำถึงกรรมพันธุ์วันดีเลิศ
มนุษย์หรือก็คือสัตว์ในโลกา

สืบจากหมู่สัตว์ประเสริฐเกิดเกศา
แต่สัตว์นี้มีปัญญากว่าสัตว์ใด

สัตว์มนุษย์สุดประเสริฐให้กำเนิดกับลูก
หลังกระแสดทิพย์ตัวจากหัวใจ

แม่ฝังปลุกชูชุบมาแต่อุปนิสัย
เป็นเลือดไหลสีขาจากเต้าตน

ให้ลูกกินก่อเกิดเนื้อหนัง
จึงคนแก่ก่อนไกลใจของตน

สร้างพลังมนุษย์แท้สร้างมาแต่ต้น
เป็นใจคนไม่ตัดต่อยร้อย เปอร์เซนต์

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “หลังกระแสดทิพย์ตัวจากหัวใจ เป็นเลือด
ไหลสีขาจากเต้าตน” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบน้ำนมของแม่ที่หลั่งมาเพื่อให้ลูกได้กิน ว่าเป็น
น้ำทิพย์ซึ่งเป็นอาหารของเทวดา ซึ่งมีคุณค่าและมีพระคุณอย่างใหญ่หลวง ที่ทำให้ลูกได้เติบโต
มาเป็นมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ

หนุ่มสาวชุมพันธุ์ไม้ดอก

หนุ่มสาวรักกัน เดินชมพันธุ์ไม้ดอก พลบฟุ้งผิงออก ใครไม่ปอกเกสร

ไอน้ำดอกสาเหล้าหมั้นโผล่เคล้าภมรเมื่อเกสรยังไม่สร้างเปรียบเสมือนร่างนาง
เธอ ๆ

แต่นั้นดอกจกกล กลีบมันหล่นร่วงสิ้น กล้วยไม้ไม่กลิ้ง กระว่งสิ้นสาวเหอ
ดอกรักนั้นด้วย ก็หมดสวนแล้วเธอ นางเหอแฟนฉัน ออย่าเหมือนพันธุ์มาลา ๆ

ให้เหมือนดอกกุนหนิงถึงไม่มีรสกลิ้ง เป็นดอกไม้ไม่ไกลถิ่น ไม่ร่วงรอยไหยหา
กอดคอรอยซึ้ง กะชิบสังข์ขวัญตา ความงามแฟนข้าให้ทันพระศรีอารีย์

ชายหลงแสงแฉ่งหน้า มาสบตาอมยิ้มทำการกระจุ่มกระจิมเขยิบยิ้มพอหวานๆ
ปลดคลุมเสื้อเปิดขยายเมื่อเข้าไต้ต้นลาน ต่องฎตาลบนทรวงนาง โดพอเต็มอามมือ

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ไฉ่นั้นดอกสาเหล่า หมั่นเฝอเคล้าภมร
เมื่อเกสรยังไม่สร่าง เปรียบเสมือนร่างนางเธอ ฯ” ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบหญิงคนรักว่าเป็น
กับดอกสาเหล่าที่ฟุ้งออกเกสรยังไม่ทันคลาย ซึ่งหมายถึง สาวแรกแย้มไม่เคยผ่านใครก่อน และ
“แต่นั้นดอกจงกล กลีบมันหล่นร่วงสิ้น กล้วยไม้ไม่กลิ่น กระวังสิ้นสาวเหอ ดอกรักนั้นด้วย ก็
หมดสวนแล้วเธอ นางเหอแฟนฉัน อย่าเหมือนพันธ์มาลาฯ ให้เหมือนดอกกุหลาบนี้ ถึงไม่มีรสกลิ่น
เป็นดอกไม้ไกลถิ่น ไม่ร่วงโรยโหยหา” เป็นการเปรียบเทียบความงามของดอกไม้ ซึ่งในที่นี้
เปรียบกับดอก จงกลและดอกกล้วยไม้ เป็นทั้งดอกไม้ที่หอมและมีความสวยงามแต่ก็มีวันร่วงโรย
หมดความงาม ต่างกับดอกกุหลาบที่ดูภายนอกไม่งามและกลิ่นก็ไม่หอมแต่มีความคงทน ซึ่งอยาก
ให้หญิงคนรักเป็นดอกกุหลาบที่มีความคงทน

จงรักเมืองไทย เมืองรูปขวาน

ไม่เมืองใดเหมือนเมืองไทยของเราแล้ว	ร่วมโพธิ์แก้วโพธิ์ทองเป็นของขวัญ
ต่างอยู่เย็นเป็นสุขทุกคืนวัน	สนุกกันโดยรวมทุกครอบครัว
เขมรเวียดนามลาวฉาวทุกแห่ง	มันยังแทงฆ่าฟันกันปวดหัว
เพราะหลงเดินทางผิดจิตเมามัว	ถึงกับตัวล้มจมมานมนาน
จนตั้งตัวไม่ติดเพราะผิดหลัก	ทิ้งสำนักเดินดงนำสงสาร
ทิ้งข้าวของมีค่าสุดประมาณ	ทิ้งเรือนบ้านเคราะห์กรรมคราวจำเป็น
นำลูกเมียหนีออกนอกประเทศ	หนีเข้าเขตเมืองไทยใครก็เห็น
ต้องลำบากเวทยาเลือดตากระเด็น	เราอย่าเปนเหมือนพวกลาวเลยชาวไทย

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ร่วมโพธิ์แก้วโพธิ์ทองเป็นของขวัญ” ซึ่งใน
ที่นี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะให้ที่พึ่งพิงอาศัยให้สงบความร่มเย็นของร่วมโพธิ์ ซึ่งในอดีตต้นโพธิ์
เป็นต้นไม้พระพุทธรเจ้าอาศัยที่พึ่งพิงอาศัยให้สงบความร่มเย็นแล้วตรัสรู้แจ้งเห็นจริง ต้นโพธิ์จึง
เป็นต้นไม้ที่มีความหมายในด้านการให้สงบความร่มเย็นซึ่งอยู่ในความเชื่อในหมู่ชาวพุทธ ซึ่งในที่
นี้ร่วมโพธิ์แก้วโพธิ์ทองก็เช่นเดียวกันนำมาเปรียบกับเมืองไทยว่าเป็นดินแดนที่สงบร่มเย็นน่าอยู่ ซึ่ง
แตกต่างกับบ้านเมืองอื่นที่เกิดสงครามไม่มีความสงบสุข

ชนะศัตรูด้วยธรรมะ

อยากมีชัยผู้ใดที่ใจทราม	พยายามชูชบอุปถัมภ์
ด้วยการใช้กรุณาเมตตาธรรม	ประกอบกรรมดีไว้ให้เขาเกรง
เอาชนะคู่ต่อสู้ศัตรูร้าย	ให้สลายชั้นปฐุมเล็กขมเหง
แล้วใช้ธรรมพรหมวิหารด้านนักเลง	ปรามคนเบ่งด้วยความดีจึงมีชัย
ต่อสู้เขาเอาธรรมพระสัมพุทธ	เป็นอาวุธสงบสุขทุกสมัย
ผู้ชนะถูกกฎเกณฑ์หมดเวรภัย	ผู้ปราศัยไม่สะอื้นกลับชื่นชม
ทั้งสองฝ่ายอยู่กันสันติสุข	หากประยุกต์ธรรมะใช้ได้เหมาะสม
สู้ธรรมด้วยกรรมดีไผ่นิยม	ให้พอสมชื่อไทยฝึกฝั้ธรรม

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “ต่อสู้เขาเอาธรรมพระสัมพุทธ เป็นอาวุธสงบสุขทุกสมัย” ซึ่งในที่นี้เป็นกรเปรียบเทียบลักษณะของการเอาชนะศัตรู หรือคนไม่ดี โดยทำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาเป็นที่ตั้ง นั่นคือการใช้หลักพรหมวิหารสี่ อันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งการใช้หลักธรรมที่นำมาใช้ในการเอาชนะศัตรูเปรียบ ได้กับอาวุธที่ใช้ปราบศัตรู แต่เป็นอาวุธที่ใช้แล้วเกิดความสันติ ซึ่งต่างกับอาวุธที่มีความหมายโดยทั่วไป

ไหว้มหाराชชาติไทย

ผมจะขอวันทามหาราช	กษัตริย์ชาติเชื้อไทยแผ่ไพศาล
เจริญฤทธิ์ผลิตร้อนรอนภัยพาล	พระเกียรติการเกริกกระเดื่องถึงเมืองไทย
งามปัญญาสามารถธรรมาภาระ	งามเดชะกว้างขวางต่างวิสัย
ร่วมพสกปกรัฐคือจักรชัย	ไม่มีใครแก่งแย่งคิดแบ่งบุญ
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	ไทยทั้งชาติน้อมรับสนับสนุน
ทรงปกครองผองประชาด้วย การุณ	เพราะเกียรติคุณเกริกฟ้าสถาพร
ได้วางหลักอักษรไทยให้ปรากฏ	เพิ่มพระยศเลื่องระบือลือกระฉ่อน
ราชร่วมเย็นเป็นสุขไม่ทุกข์ร้อน	ครองนครใหญ่โตกรุงสุโขทัย

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “ร่วมพสกปกรัฐคือฉัตรชัย” ซึ่งในที่นี้เป็น การเปรียบเทียบลักษณะของร่มฉัตรที่เปรียบได้กับการให้ความคุ้มครองกันแดดกันฝนหรือกันภัย อันตรายต่าง ซึ่งเหมือนกับพระมหाराชาษัตริย์ของไทย ที่ปกป้องรักษาบ้านเมืองและประชาชนให้ อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

สมหวัง

ผิวใหม่เมี่ยมใหม่สุขไหวไม่เท่า	ได้เงินสักหมื่นยังขึ้นไม่เหมือน
บ่าวกับสาวเหมือนดาวล้อมเดือน	พบของแปลกคืนแรกเข้านอน
ฝนตกสามหาชานาเตรียมไถ	ลูกควายใหม่สอดไถหัดสอน
ในบางครั้งแรกคร่อมแอกกลางก่อน	เจ้าของเอ็นดูไม่สู้ยอนถาม
ปลายผานพ้อจ้าวควายปล้ำถนัด	ที่ตั้งแอกคอกแตกหัวหยาม
พ้อควายเดินคล่องเจ้าของยวนทาม	ควายปล้ำถนัดดิ่งหมัดไม่อยู่
สวนน้ำก็คล่องไม่ต้องฝักขม	ทั้งน้ำทั้งตมพ้อจมหัวหมู่
เจ้าของเหน้อยจ้งปล้ำหลังคู่ๆ	ถอดแอกถอดไถ คลำแม่ควาย
บางส่วนหมดทุกข์เป็นสุขสำราญ	ผมหวังดีเหมือนแม่ศรีเรือน
ถึงเจ้าของเหน้อยจ้งปล้ำหลังคู่	นำเอ็นดูลูกควายที่เราไถนา

การใช้โวหาร อุปลักษณ์ในเพลงบอกรบนี้ นับเป็นเพลงบอกรบที่กล่าวถึง บทอัศจรรย์ ซึ่ง ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะกิริยาอาการของชาวนาที่ใช้ควายในการไถนา แทนการกล่าวถึง การร่วมเสพสังวาสของคู่สามีภรรยาในคืนแรกของการแต่งงาน แทนที่จะกล่าวแบบตรง ๆ

ประวัติศาสตร์ไทย

ไหว้ขุนรามคำแหงมหาราช	ทรงประสาธอักษรตัดตอนใหม่
อนุชนรุ่นหลังยังสนใจ	จารึกในประวัติศาสตร์ชาติของเรา
เคยบรรณาล้างผลาญเจ้าเมืองขอด	ลือตลอดเรื่องบรรพชนะเขา
อิกษัตริย์ที่สูงส่งทรงพระเยาว์	ครั้งก่อนเก่าเป็นมกุฎอยุธยา
คือพระนเรศวรมหาราช	ทรงรักชาติทัพชัยใหญ่หนักหนา
ทรงทำยุทธหัตถีชื่อกษัตริย์	พันพม่าอดตายทำลายผล

การใช้โวหารอุปลักษณ์ในเพลงบอกลบหนี่ คือ “อึกษัตริย์ที่สูงส่งทรงพระเยาว์ ครั้งก่อนเก่าเป็นมังกุญญอยุธยา” ซึ่งในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ ความมีค่าและความสูงส่งของมังกุญญกับพระนเรศวรมหาราช ว่าเป็นเช่นเดียวกัน ซึ่งในที่นี้หมายถึง การขอพระเกียรติพระนเรศวรมหาราชเป็นกษัตริย์ที่ยังพระเยาว์ สามารถทำยุทธหัตถีขับไล่พม่าออกจากเมืองอยุธยาได้ ซึ่งนับเป็นมังกุญญอยุธยาอันมีค่าและสูงส่ง

3. อธิพจน์

อธิพจน์ หมายถึง โวหารที่การกล่าวเกินจริงเพื่อผู้อ่านคำประพันธ์เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง เกิดอารมณ์คล้อยตามในการวิเคราะห์การใช้โวหารอธิพจน์ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารอธิพจน์ ดังตัวอย่าง เช่น

อย่าให้ประวัติศาสตร์ชำระ

บรรพชนคนไทยสมัยนั้น	พม่ามันรบรุกบุกถลา
คือเหตุการณ์กรุงศรีอยุธยา	หยาดน้ำตาคนไทยต้องไหลนอง
ครั้นมาถึงปัจจุบันทุกวันนี้	อย่าให้มีประวัติหลังครั้งที่สอง
ร่วมรักษาแผ่นดินถิ่นแหลมทอง	ถึงชีพต้องสูญหายสลายไป
ก็เพื่อลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า	จะได้มีพสุธาอยู่อาศัย
สามัคคีร่วมพลังพี่น้องไทย	เพื่อให้ไตรรงค์รองผ่องใสภา
พ่อขุนศรีอินทราทิตย์อิศเรศ	พระทองเดชปรากฏพระยศ
ขับไล่ขอมมอญถอยด้อยศักดิ์	แรกพาราสุโขทัยสมัยก่อน

การใช้โวหารอธิพจน์ในเพลงบอกลบหนี่ คือ “หยาดน้ำตาคนไทยต้องไหลนอง” แสดงให้เห็นถึงความโศกเศร้าเสียใจอย่างใหญ่หลวงของคนไทยที่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยและมองเป็นภาพว่าคนไทยในสมัยนั้นว่าโศกเศร้าสักเพียงไหน จนมาถึงในยุคปัจจุบันลูกหลานชาวไทยก็ต้องรักแผ่นดินไทยไม่ให้สูญหายหรือเสื่อมสลายลงไป

ขอลา – และอวยพร (กลอนหก)

กราบลาเจ้าคุณธรรมวรรณ	พิชัยญาติอารามงดงามนัก
ตลอดทั้งกรรมกรสมานรัก	สามีกัดดีพึ่งพิงทั้งหญิงชาย

แต่มิตรภาพซาบซึ่งยังตรึงจิต	แนบสนิทหอมอยู่ไม่รู้หาย
ฝากน้ำคำจําหน้าของสร้อยไว้	คิดถึงสายสัมพันธ์อย่างมั่นคง
โอกาสหน้าฟ้าใหม่ใจสมาน	หากทุกท่านมีจิตคิดประสงค์
ก่อนจะลาอาลัยใจจําาง	อ้างเอาองค์คุณพระสามประการ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์น้อยใหญ่ที่ในโลก	ช่วยแนะโชคนำชัยอย่างไพศาล
ให้มิตรมวลถ้วนหน้ามาในงาน	จงเบิกบานดังอุบลโลดชลธี

การใช้โวหารอภินิหารในเพลงบอกรบนี้ คือ “แต่มิตรภาพซาบซึ่งยังตรึงจิต แนบสนิทหอมอยู่ไม่รู้หาย” แสดงให้เห็นถึงรู้สึกซาบซึ่งกันใจที่ได้เจอมิตรแท้ แม้จะต้องจากกันแต่ก็ยังถึงบุญคุณที่ให้ที่พึ่งพิง และมิตรภาพอันดีที่มีต่อกัน ทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพความประทับใจที่มีนั้น เหมือนกับกลิ่นความหอมที่ติดจมูกไม่มีวันจางหายแม้เวลาจะเปลี่ยนไปก็ตาม

หมันต์หน้าหนาว

แกว่งสายคล้ายกับผมเมื่อลมพัด	โบกสะบัดโหนห้อยย้อยเป็นสรวง
พวกชวานาชื่นใจไปทั้งปวง	สิ่งที่หวนคอยหามาถึงตัว
จึงลงมือเก็บเกี่ยวมิเที่ยวเตร่	สายันต์เหกลับหลังหึ่งเมียดัว
พักผ่อนแต่กลางคืนตื่นเข้ามัว	ได้กลิ่นลมแดดแผดเผากาย
อาบเหงื่อไคลคร่ำคร่าหน้าแดงเขียว	ทนจริงเขียวแดดเปรี้ยงจนเที่ยงสาย
อันชีวิตชวานาหามิสบาย	ค่อยเปล็ดเปล็นเจริญใจ

การใช้โวหารอภินิหารในเพลงบอกรบนี้ คือ “อาบเหงื่อไคลคร่ำคร่าหน้าแดงเขียว” แสดงให้เห็นถึงความเหนื่อยยากลำบากเข็นของชวานา ที่ต้องตากแดดอาบเหงื่อหน้าแดงเขียว ซึ่งทำให้เห็นภาพอยากชัดเจน เหงื่อที่ไหลออกมากจนอาบตัวหน้า หน้าตาที่ต้องทนกับความร้อนของแสงอาทิตย์ จนทำให้เปลี่ยนสีเป็นแดงและสีเขียว จะทำให้ผู้ฟังคล้อยตามและเข้าถึงความอารมณ์ความยากลำบากของชวานาได้ดีขึ้น

การครองเรือน

อาทิตยจันทร์อันกระจ่างกลางอากาศ	เปล่งอำนาจรัศมีส่องสีแสง
สุพิธิวิมาลามาสำแดง	ประจักษ์แจ้งด้วยฤทธิ์ประสิทธิ

<p>อวยพรชัยให้ลั่นสนั่นก้อง</p> <p>ให้อายุยาวยืนหมื่นพันปี</p> <p>พักรวีผิวเพียงจันทร์ทราสง่าช่วง</p> <p>สุขให้เป็นสุขทุกคืนวัน</p> <p>ขออำนาจศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์กระฉ่อน</p> <p>ให้หนุ่มสาวสุขสันต์ชั่วกัลปาว</p>	<p>ต่าง แซ่ช่อง โอยอรส่งพรศรี</p> <p>วรรณะศรีสุขปลั่งดังหิรัญ</p> <p>คราวตั้งดวงเต็มปี่มณฑลคิมหันต์</p> <p>พละนั้นกำลังดังสิงห์รา</p> <p>ดังคำพรบังเกิดขึ้นเถิดหนา</p> <p>เจริญผาสุกสวัสดิ์พัฒนาเอย</p>
---	---

การใช้โวหารอภิปจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “อวยพรชัยให้ลั่นสนั่นก้อง ” แสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการอวยพรครั้งนี้ และที่อยากให้อายุยืนหมื่นพันปีก็เพื่อให้ทุกคนมาร่วมอวยพรครั้งนี้ด้วย และ“ให้อายุยาวยืนหมื่นพันปี” ก็เป็นการอวยพรที่แสดงให้เห็นถึงความจริงใจเช่นเดียวกัน คือ มีเท่าไรขอยกให้กับการอวยพรครั้งนี้หมดหมัดใจและอยากให้เป็นเช่นนั้นจริง ๆ

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุง

<p>คู่สมพรหมสร้าง ให้เปิดทางโลกีย์</p> <p>ปรารถนากัน เป็นสวรรค์สัตว์โลก</p> <p>หินแหกหัก แต่ความรักยังเกิน</p> <p>ไม่มีใคร สอนให้รู้เรื่องรัก</p> <p>หนุ่มและสาว พออย่างเข้ารุ่นวัย</p> <p>ทำได้ดี เหมือนได้มีครูสอน</p> <p>ใครได้สอน บอกให้หลอนทำเป็น</p> <p>เกิดมาทั้งหมด ไม่รู้รสจนแก่</p>	<p>ทั่วโลกา ย่อมปรารถนาเกิน</p> <p>โลกจะแตก ให้ดินแตกฟ้าเหิน</p> <p>เพราะเป็นของ อยู่ในห้องหัวใจ</p> <p>แต่หนู ๆ ได้เรียนรู้จากไหน</p> <p>ใครไม่บอก กะอ่านออกเขียนเป็น</p> <p>ที่จริงหลอน หนูไม่หลอน พบเห็น</p> <p>จึงได้รู้กันทุกหน ทุกนาง</p> <p>ถึงจะยัง ก็มีมั่ง หาง ๆ</p>
--	--

การใช้โวหารอภิปจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “โลกจะแตก ให้ดินแตกฟ้าเหิน หินแหกหัก แต่ความรักยังเกิน เพราะเป็นของ อยู่ในห้องหัวใจ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ปรารถนาในของความของสัตว์โลกเกิดขึ้นได้ ทุกสถานการณ์แม้ในยามซับซ้อน โลกจะแตกแผ่นดินจะแยกหรือฟ้าจะทลาย ความรักก็เกิดขึ้นได้ นั้นเพราะเป็นเรื่องธรรมชาติไม่ต้องมีใครสั่งสอนมันก็เกิดขึ้นได้ ซึ่งจากที่กล่าวมาทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามว่า คือ ความรักเป็นเรื่องธรรมชาติ

เดือนสตรี

สตรีภาพ แสนวิเศษมากมาย	เบन्दอกไม้ประดับเมืองเรืองรอง
ดูคล้ายเหมือนดอกไม้สวรรค์	คู่แจกันสรวงสวรรค์เสกสอง
บุปผาสวรรค์คู่กับแจกันทอง	ตั้งหน้าแท่นที่เมืองแมนวิมาร
ทวยเทพท้าวเธอคอยเฝ้าไฝฝั้น	มิ่งสมรชมเกษรตาหวาน
พิศวาส บุปผาชาติกลิ่นบาน	ต่อจะเมื่อ เหมือนนอเนื่องสตรี
ผู้หญิงด้วยสุดแสนสวยเมื่อสาว	แตกตุ้มเต้า นมเนียน้องผ่องศรี
ตั้งเต็มตัว ยิ้มเยาะยั่วยวนยี้	ยังยอมเอาใครเห็นเขาก็รัก
ไม่แรมร้าง รู้เรื่องรสแรกเริ่ม	สาวควรเสริม เสี่ยมนวนลสงวนศักดิ์
สงวนสาว สงวนศรีที่รัก	รักเสียหลัก ก็จางรสหมดฤทธิ์
รักแรมร้างวิมารสร้างตั้งตา	เผยผืนผ้า น้องสา ๆ สักนิด

การใช้โวหารอภิปจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “บุปผาสวรรค์คู่กับแจกันทอง ตั้งหน้าแท่นที่เมืองแมนวิมาร ทวยเทพท้าวเธอคอยเฝ้าไฝฝั้น มิ่งสมรชมเกษรตาหวาน” แสดงให้เห็นถึงความงามและความสูงค่าของสตรีเพศที่เป็นเหมือนดอกไม้สวรรค์อยู่ในแจกันทอง ตั้งอยู่บนแท่นในเมืองเทวดาและหมู่เทวดาต่างไฝฝั้น และเฝ้าคอยเพื่อจะได้เชยชม ซึ่งทำให้ผู้ฟังคล้อยตามถึงความงามและความสูงค่าของสตรีเพศ

จงรักเมืองไทย เมืองรูปชวาน

ไม่เมืองใดเหมือนเมืองไทยของเราแล้ว	ร่มโพธิ์แก้วโพธิ์ทองเป็นของขวัญ
ต่างอยู่เย็นเป็นสุขทุกคืนวัน	สนุกกันโดยรวมทุกครอบครัว
เขมรเวียดนามลาวฉาวทุกแห่ง	มันยังแทงฆ่าฟันกันปวดหัว
เพราะหลงเดินทางผิดจิตเมาชั่ว	ถึงกับตัวล้มจมมานมนาน
จนตั้งตัวไม่ติดเพราะผิดหลัก	ทิ้งสำนักเดินดงนำสงสาร
ทิ้งข้าวของมีค่าสุดประมาธ	ทิ้งเรือนบ้านเคราะห์กรรมคราวจำเป็น
นำลูกเมียหนีออกนอกประเทศ	หนีเข้าเขตเมืองไทยใครก็เห็น
ต้องลำบากเวทนาเลือดตากระเด็น	เราอย่าเป็นเหมือนพวกลาวเลยชาวไทย

การใช้โวหารอภิปจน์ในเพลงบอกลบหนี่ คือ “ต้องลำบากเวทนาเลือดตากระเด็น” แสดงให้เห็นถึงความลำบากยากเย็นอย่างแสนสาหัสในหมู่ประเทศที่เกิดภาวะสงคราม การรบราฆ่าฟัน ข้ำวยากหมากแพง ลำบากจนเลือดในตากระเด็น

วันมหาวิปโยค

การสงครามอธิปไตยไทยชนะ	ควรนับว่าเด็กไทยใจกล้าหาญ
นิวไทรอยขอให้รัฐบาล	จงจัดการเด็ดขาดให้ชาติคง
ควรติดตามเอาตัวชั้นหัวหน้า	เอากลับมาตัมยำทำให้ฝัง
เพื่อรักษากฎหมายให้ยืนยง	สมควรลงโทษแทนจับแขวน
เป็นตัวอย่างคนอื่นคิดก่ินชาติ	แอบอำนาจเกียรติยศเที่ยว
ไม่ตัดต้นพ่นพิษโรคติดต่อ	เชื้อไฟก่อถ่านไฟเผาจะเผ่าจี
อันนิสิตนักศึกษาประชาราช	ที่พลีชาติเสียชีพรีบสร้างศรี
อนาคตจดจำการทำดี	ไว้เป็นที่รับรู้อนุชน

การใช้โวหารอภิปจน์ในเพลงบอกลบหนี่ คือ “ควรติดตามเอาตัวชั้นหัวหน้า เอากลับมาตัมยำทำให้ฝัง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโกรธคนที่เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดวันมหาวิปโยค ซึ่งแสดงความคิดเห็นของตัวเองว่าต้องจำคนชั้นหัวหน้ามาลงโทษให้สาสม โดยการนำมาตัมยำทำให้เป็นฝัง ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามและเห็นด้วยกับการจับต้นเหตุซึ่งเป็นคนชั้นหัวหน้ามาลงโทษให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ

เสียงระฆัง

เสียงสวดมนต์ดลใจให้หยุดนิ่ง	ซึ่งใจยิ่งทุกถิ่นเมื่อยินเสียง
ควันธูปเทียนเวียนนวนปนสำเนียง	เหลือแต่เพียงพระคุณเจ้าเฝ้าสวดมนต์
พนมมือตรงหน้าพระพุทธรูป	หอมกลิ่นธูปควันเทียนเสถียรผล
ถึงเทียนถีนเทียนบันดาลตน	มหาชนสาธุสุดดี
สัจจะธรรมคุ้มครองของพระเจ้า	พิทักษ์เราพร้อมเย็นเป็นสุขี
เหมือนประทีปกลับบัวท้าวกายี	แผ่รังสีที่ระภาพตราบนิรัน

การใช้โวหารอธิพจน์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “หอมกลิ่นธูปควันเทียนเสถียรผล ถึงเทียน
ดินเทียนบันดาลตน” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกศรัทธา ที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง กลิ่น
หอมของควันธูปควันเทียนยังจะส่งกลิ่นไปถึงสวรรค์และชั้นบาดาล ซึ่งผู้คนต่างศรัทธาและยกย่อง
ในพระธรรมซึ่งเป็นความจริงที่พระพุทธเจ้าได้สอน อันก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขอย่างถ้วนหน้า

4. ปฏิพจน์

ปฏิพจน์ หมายถึง โวหารที่ใช้คำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่มีหวังคำตอบ ผู้ถามเจตนาจะ
เรียกร้องความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ แต่หากจะมีคำตอบ คำตอบนั้นก็มักจะเป็นคำตอบ
ปฏิเสธ ในการวิเคราะห์การใช้โวหารปฏิพจน์ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียง
เสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารปฏิพจน์ ดังตัวอย่าง เช่น

มโนหวังตั้งสติ เรื่องสังขาร

จตุตถุเทียนดอกไม้แล้วไหว้พระ	วิริยะความเพียรไม่เหินห่าง
เรากราบไหว้บูชามาทุกวัน	หลีกให้พ้นโทษทัณฑ์อันตราย
ตัดกิเลสก่อนหยาบบาปก่อนหนา	จงพิจารณาให้เหือดหาย
อึดตาในเอกาแปลว่ากาย	เรื่องความตายของมนุษย์ไม่เลือกใคร
อันร่างกายหมายแม่ร้ายแก่นสาร	จะยืนนานแท้เที่ยงสักเพียงไหน
ชีวิตเขาเราหรือท่านประการใด	ไม่ติดไฟติดฟางอยู่กลางลม
ถาวรได้ไม่ก็วันก็พลันดับ	เกิดสำหรับให้สัตว์กินหรือแผ่นดินถม
ไม่จริงยังยืนฝันนิม	หลงเขยชมซากผีว่าดีงาม
บังเกิดความกำหนัดขึ้นกลัดกลุ่ม	มาห่อหุ้มมันคงในองค์สาม
เราจะต้องทนทุกข์ทรมานกาม	ไฟมันตามเผาให้ร้อนไม่หย่อนเย็น

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกบทนี้ คือ “จะยืนนานแท้เที่ยงสักเพียงไหน ชีวิตเขา
เราหรือท่านประการใด” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อให้ผู้ฟังสนใจลงคิดหาคำ
ตอบภายในใจเรื่องของการปลงสังขาร คือให้พิจารณาว่าไม่ว่าชีวิตเขาหรือเราต้องตายแน่แท้

ฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

ฉลองกรุงให้สมความมุ่งหมัด	ทั่วไทยรัฐได้จัดฉลอง
ต่างปลื้มใจทั่วไทยแหลมทอง	การปกครองครบสองร้อยปี
สร้างกรุงมารัตนโกสินทร์	ราชธานีน่ารักศักดิ์ศรี
พุทธยอดฟ้าได้ย้ายธานี	จากที่กรุงธนได้ย้ายคนไทย
สร้างกรุงเทพสองเสด็จสร้าง	พอก่อสร้างจัดสร้างขึ้นใหม่
เจริญเรื่องมิ่งเมืองหลวงไทย	เมืองของใครจะยอดเยี่ยมเทียบทัน
พ.ศ.งามสองสามสองห้า	พุทธยอดฟ้าพอก่อร่างสร้างสัน
จนบัดนี้สองร้อยปีนานครัน	เหมือนเทวันได้ชมสรรมาให้มา
งดงามเกินความเจริญของชาติ	มีเอกราชสมปวารณา
เกล้าพระองค์จักรวรงค์สืบมา	ชาติ ศาสนา ก้าวหน้ายืนนาน

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “เมืองของใครจะยอดเยี่ยมเทียบทัน” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าของบ้านเมืองที่อยู่ นั่นคือกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งสืบมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ที่เจริญรุ่งเรืองมายาวนานถึงร้อยปี

มรดกห้า อุบาสิกา – อุบาสก

ที่เป็นวิญญานสังขารขันธุ์	ย่อมมีวันเสื่อมทรมตามวิสัย
ย่อมแตกหักแหล่งวันสิ้นปัจจุัย	มีอะไรตั้งมั่นนิรันดรกาล
พระจึงสอนให้หรือสอนให้ถือนัน	พินิจมันตามแผนร้ายแก่นสาร
ลาภยศสรรเสริญสุขยุคสำราญ	อย่าละลานลิ้มตัวจนมัวเมา
ความเสื่อมสิ้นสาบสูญหมดมูลเหตุ	ความทะเวหน้ตรอมตรมระทมเศร้า
ไม่ยึดถืออัตตาวาของเรา	จะบรรเทาทุกระทมไม่ม गया

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “มีอะไรตั้งมั่นนิรันดรกาล” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อให้ผู้ฟังสนใจคิดหาคำตอบภายในใจว่า มีอะไรบ้างที่ได้ตลอดไปโดยไม่เสื่อมสลาย

แผ่นดินครั้งก่อน – กับปัจจุบัน

ราษฎรร่วมมือกันเป็นสุขไปทุกเรื่อง	ชาติบ้านเมืองสุขเปรมเกษมศรี
การซื้อจ่ายขายคล่องเงินทองมี	ของดีดีไม่แพงแรงแจกกา
ล่องเข้าในปัจจุบันผลันกลายกลับ	กฎบังคับไม่เหมือนก่อนอ่อนนงนักหนา
หรือว่าใครเล่นของล่องวิชา	หรือชะตาบ้านเมืองเคืองลำเค็ญ
ราษฎรส่วนทั่วทุกหัวระแหง	ข้าวของแพงจ้งเลย ไม่เคยเห็น
เสียดบนพื้มีงำ ย่ำประเด็น	ของจำเป็นขึ้นตามกันหลายไป
เรื่องหิวท้องของคนที่ยจนยาก	จะแหกปากหิวทิ้ง ไปร้องที่ไหน
พวกคนรวยน้อยโอกาสอนาถใจ	โกยกำไรเข้าพกสกรปรกติ

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “หรือว่าใครเล่นของล่องวิชา หรือชะตาบ้านเมืองเคืองลำเค็ญ” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อให้ผู้ฟังสนใจในเรื่องที่ต้องการเสนอ คิดหาคำตอบว่าทำไมราษฎรถึงต้องประสบความทุกข์ยากของราษฎร มันต้องมีสาเหตุที่เป็นเหตุผลมากกว่านี้ คือการเล่นของล่องวิชา หรือเพราะชะตาบ้านเมืองลำเค็ญ

ชวนแฟนชมป่า

มองหน้าหลอน เมื่อแดดร้อนงามแรง
 สองแก้มแดง เห็นสาวแดงแลหวัน
 ชื่นชมพันธุไม้ไฉนได้เทียมกัน
 หนุ่ม ๆ ชมกัน จะไม่วันหมิ่นเปื้อ
 ชายค่อยน้ำคอกให้พอคอสาวแดง
 แกรรักใคร่ จูบกันได้ทั้งเหงื่อ
 สาวสลิปพอเริ่มกล้ำสาวสลิปห่าพอเต็มเนื้อ
รักใดเหลือจะกลัดกลุ้มเหมือนใจของหนุ่มคะนอง

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “รักใดเหลือจะกลัดกลุ้มเหมือนใจของหนุ่มคะนอง” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อเป็นนัยสำคัญว่า ไม่มีรักใดแล้วที่จะขัดข้องและกลัดกลุ้มในอกเท่ากับชายหนุ่มที่อยู่ในวัยคะนอง

ชมนก

ฟังนกร้องนำพองขนหัว	คนเข้าแก่ มองแลชนิดๆ
เทียบศึกจากซีกที่พิทิต	นั้นไม่ได้คิดละพิทิตพิทิต
นกเค้าจับแคมองแลอยู่ใกล้	ตัวเหมียมองดู ตัวผู้บินหนี
แลตัวเหมือนไก่อนกโหลรักทิต	งอกหอนปนพุ่มออกอ้อลุ่มแม่ไก่
ตัวลายคล้ายยูงไม่สูงไม่ต่ำ	ร้องเหมือนคนอยู่ที่บนเขาใหญ่
ทำลานเอาไว้สบายหัวใจ	ลานนกหว่าไม่หญ้าเส้นเดียว
ฟังนกกรงมันส่งเสียงร้อง	พาลูกเต้าไป ไปแดนก้าวเขาเขียว
โน่นนกตัวผู้เกาะอยู่ตัวเดียว	บินจับปลายหาไม้ร้องริง

การใช้โวหารอุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “แลตัวเหมือนไก่อนกโหลรักทิต” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อให้ผู้ฟังสนใจ และเกิดความสงสัยในลักษณะที่บอกรบมาในข้างต้น คือ ตัวเหมือนไก่ ผู้ฟังจะรอคอยคำตอบหรืออาจทายอยู่ใจ ซึ่งเป็นกลวิธีในการดำเนินเรื่องให้น่าสนใจ ทำผู้ฟังตามฟังอย่างไม่คลาดหู

พ้นไปจากเสรี

หวังเสรีที่จะได้จรรายหวัง	มองหน้าหลังสูงต่ำคร่ำครวหา
ขาดแนวไม้ร้ายหลักพักกายา	พระพายพาลอยล่องเที่ยวท่องไทย
เปรียบมนุษย์ดุจกันทุกวันนี้	คิดเสรีออกหน้าคว่ำแบบใหม่
ทิ้งศีลธรรมจรรยาหน้าหน้าไกล	มิสนใจประเพณีที่ตั้งงาม
กระโดดออกนอกจรรยาพรากศักดิ์ศรี	หวังเสรีลอยฟ้าดูหน้าขาม
ใครจะดูดยุคไว้ไม่ฟังความ	วิ่งไปตามความปรารถนาของอารมณ์
ละทิ้งแถวแนวทางสร้างชีวิต	กล้าทางผิดเดินไปใจชื่นชม
เสรีจนพ้นเสรีมีโคกตรม	เพราะนิยมเสรีที่ผิดทาง

การใช้โวหารอุปมาอุปไมยในเพลงบอกรบนี้ คือ “ใครจะดูดยุคไว้ไม่ฟังความ” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อเป็นนัยสำคัญว่าถึงใครจะดูดรู้งเวลาและความคิดไว้ได้ก็ตาม จะไม่ฟังเหตุผลใดๆ คิดแต่เพียงการวิ่งตามความปรารถนาของอารมณ์ของตนเองเท่านั้น

คติสอนใจ

ปัญญาชนรู้ดีบุหรือเหล่า	นำโรคเข้าร่างกายตายผ่อนส่ง
เหตุไหนโยลิมดีสูบลง	หรือว่าปลงแล้วทุกอย่างตายช่างมัน
แมลงวันเห็นของเน่ามันเข้ากั้ว	เหมือนคนชั่วชอบทำชั่วตัวโมหัน
แมลงผึ้งเห็นดอกไม้บินพัวพัน	คนดีนั้นชอบทำดีอย่างนี้เอง
เป็นมนุษย์เป็นได้หากใจสูง	เหมือนนกยูงมีดีที่แววขน
หากใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน	ยอมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา

การใช้โวหารปฏิพจน์ในเพลงบอกรบนี้ คือ “เหตุไหนโยลิมดีสูบลง หรือว่าปลงแล้วทุกอย่างตายช่างมัน” ซึ่งการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อการประชดประชันปัญญาชนที่มีความรู้และรู้ถึงโทษของเหล่าและบุหรือดี แต่กลับไม่ใส่ใจยังดีมีเหล่าและสูบลบหรืออีก หรือเพราะจะปลงในความตายก็คงไม่ใช่ จึงอุปลักษณะผู้รู้ที่กระทำผิดอีกว่า “แมลงวันเห็นของเน่ามันเข้ากั้วเหมือนคนชั่วชอบทำชั่วตัวโมหัน แมลงผึ้งเห็นดอกไม้บินพัวพัน” ซึ่งทั้งหมดนี้มันอยู่ในสันดาษความคิดของคน

5. สัทพจน์

สัทพจน์ หมายถึง โวหารที่เลียนเสียง ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงเหล่านั้นด้วยตนเอง ในการวิเคราะห์การใช้โวหารสัทพจน์ในวรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อยเสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารสัทพจน์ ดังตัวอย่าง เช่น

กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุง

หนุ่มและสาว พออย่างเข้ารุ่นวัย	ใครไม่บอก กะอ่านออกเขียนเป็น
ทำได้ดี เหมือนได้มีครูสอน	ที่จริงหลอน หนูไม่หลอน พบเห็น
ใครได้สอน บอกให้หลอนทำเป็น	จึงได้รู้กันทุกหน ทุกนาง
เกิดมาทั้งหมด ไม่รู้รสจนแก่	ถึงจะยัง ก็มีมั่ง หาง ๆ
แต่ในหนอง น้ำในคลองในบาง	ทางมัจฉา ใครจะมาเห็นรอย
หญิงชู้อาย แต่ผู้ชายชู้ด้าน	พอชายพาน ทำปากหวานหนอย
กล่าวพอเป็นคำ ชันกันเล็กน้อย	ปีดีด้อยจะบรรเลง ตามบทเพลงขอ

การใช้โวหารสัทพจน์ในเพลงบอกลบนี้ คือ “ปี่ตีต้อย” เป็นโวหารเลียนเสียงการเป่าปี่ที่ประกอบกรว่าบพหนังตะลุง เพื่อเป็นการตัดบทและจะเป็นนัยว่ากำลังเริ่มว่าบทใหม่ ซึ่งในการว่าบพหนังตะลุง เมื่อจะขึ้นบทใหม่ก็ต้องเล่นดนตรีประกอบเพื่อบอกถึงการเริ่มต้นบทใหม่ ซึ่งเสียงปี่จะนำมาเป็นเสียงแรก จึงทำให้ผู้ฟังแล้วพอเดาออกว่าบทนี้กำลังจะจบ และกำลังจะขึ้นบทต่อไป

ชมนก

มองแลสลิกา บินมาทั้งคู่	เห็นตัวผู้ มันคาบเหยื่อเพื่อเมีย
นกสองตัวคู่ผิวคู่เมีย	เวลานกนอน บินร่อนหารัง
นกเปล้าจับปลายรังไรไต่กิ่ง	เห็นตัวผู้มันนอนอยู่บนหลัง
คูเถิดพีนกนี้เก่งจัง	ตัวดำจ้ร้องพิทีพิทิต
ฟังนกร้องน่าพองขนหัว	คนเข้าแก่ มองแลนิด ๆ
เทียบศึกจากซีกที่พิทิต	นั่นไม่ได้คิดละพิทิตพิที

การใช้โวหารสัทพจน์ในเพลงบอกลบนี้ คือ “พิทีพิทิต กี่ที่พิทิต พิทิตพิที” เป็นโวหารเลียนเสียงร้องของนกพิทิต ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงนกพิทิตร้องด้วยตนเอง ยังช่วยเสริมอรรถรสในการฟังเพลงบอกลบมากยิ่งขึ้น

ก. ไก่คำกลอน

ก. ไก่ผู้หัดขันไม่ทันใหญ่	ข. เมียไซ้หลายฟองในซองฝา
ข. ขวดใส่วิสดี มีราคา	ค. คนหาหลายหลบพบ ค ควาย
ฌ. ระฆังดังไกลใครก็รู้	ด. งู พิษกล้าน่าใจหาย
ฉ. จานแก่งลวดมีลวดลาย	ฉ. ฉิ่ง ฉายฉับฉะฉังหวะเพลง
ค. ตัว ข ช้าง ใหญ่โตโง่งน่าดู	ช. ชูร์ดรอนลงนอนเขลง
ฌ. กะเฉอลับพันกันเสียเอง	ฌ. หญิงเกรงเบื่องบนฝนไม่มี
ฎ. ขภาสวมีใส่ให้สมศักดิ์	ฎ. ปฏัก แทะทบต้องหลบหนี
ฐ. สันฐานรับรองตั้งของดี	ฎ. มลโศทเวมีจรรยา

การใช้โวหารสัจพจน์ในเพลงบอกลบนี้ คือ “ฉายฉับฉะ” เป็นโวหารเลียนเสียงการตีฉิ่ง ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงการตีฉิ่งด้วยตนเอง และมีส่วนช่วยในการเชื่อมโยงความคิดให้สามารถจดจำตัวอักษรได้ดียิ่งขึ้น

เสียงระฆัง

พนมมือตรงหน้าพระพุทธรูป	หอมกลิ่นธูปควันเทียนเสถียรผล
ถึงเทวินถิ่นเทวันบันดาลตน	มหาชนสาธุศดูดี
สัจจะธรรมค้อมครองของพระเจ้า	พิทักษ์เราพร้อมเย็นเป็นสุขี
เหมือนประทีปกลีบบัวทั่วกายี	แผ่รังสีที่ระภาพตราบนิรัน
เสียงระฆังหึ่งเหิงวังเวงก้อง	พาใจล่องเข้าสู่ประตูสวรรค์
รสพระธรรมเข้าไสตโรจน์เร็วพลัน	ควรยึดมั่นพระธรรมล้ำโลกา
วิถีโลกเดี่ยวนี้กลียศ	ภัยตามคุกของแพงทุกแหล่งหล้า
ให้อึดอัครัฐราชฎีชาติประชา	เจาะปัญหาครองชีพีบทะยาน

การใช้โวหารสัจพจน์ในเพลงบอกลบนี้ คือ “หึ่งเหิง” เป็นโวหารเลียนเสียงระฆัง ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงระฆังด้วยตัวเอง ยังช่วยเสริมอารมณ์ในการฟังเพลงบอกลบและรับรู้ถึงบรรยากาศแห่งความสงบในพระพุทธศาสนา

6. บุคคลวัต

บุคคลวัต หมายถึง การสมมุติสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ให้มีกิริยาอาการและความรู้สึกนึกคิดประหนึ่งมนุษย์ ในการวิเคราะห์การใช้โวหารบุคคลวัตในวรรณกรรมเพลงบอกลบของเพลงบอกลบสร้อยเสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารบุคคลวัต ดังตัวอย่าง เช่น

รักดินแดนมาตุภูมิ

อวนไอดินกลิ้งกิเลสแม่เมตตา	ปลอบชีวาชื่นชีวอยู่จีรัง
ผนี้กรักหนักแน่นเพียงแผ่นอก	เหมือนแม่กกกอดลูกปลุกรักหวัง
ถึงถูกกดทนต์ต่ำเหยียบย่ำประดัง	แม่ท่านยังมีหวังต่อทุกข์ทรมาน
มันช่างแปลกแรกครั้งแม่ตั้งท้อง	เหมือนลูกร้องเรียกหากินอาหาร

แม่ต้องกินดินสุกทุกวันวาน
ต้องรักดินถิ่นที่เลี้ยงชีวา
มาตุภูมิฟุ่มฟักพิทักษ์ถนอม
ถึงจนยากตรากตรำต้องทำกิน

ลูกต้องการธาตุดินคู่วิญญา
ย่อมคุ้มค่าหากจะหยดราตรดิน
โอบแขนล้อมไว้เป็นกิจนิจสิน
อยู่ในถิ่นบ้านเกิดเทิดความดี

การใช้โวหารบุคคลวัตในเพลงบอกรบนี้ คือ “อวนไอดินกลืนกิเลสแม่เมตตาปลอบชีวา
ขึ้นชีวีอยู่จริง และ มาตุภูมิฟุ่มฟักพิทักษ์ถนอม โอบแขนล้อมไว้เป็นกิจนิจสิน” เป็นโวหารที่สมมุติ
แผ่นดินเกิดเป็นแม่ที่คอยปลุกปลอบชีวิตอยู่เสมอ และยังฟุ่มฟักรักษาลูกอย่างทะนุถนอม

บทธรรมชาติเทียบความรัก

ไอ้จันทร์เด่นเพ็ญฟ้านภาผ่อง
เมฆ ทะมึนขึ้นตั้งกำบังบน
ถ้าเราเปรียบเทียบหมายกระต่ายถ้อย
มิสมรักศักดิ์เราเพียงเท่านี้
จันทร์เคยขึ้นคืนใดมิให้เห็น
อนุภาพความรักสลักลง
ครั้นคืนใดฝนฟ้าคะนองก้อง
ให้หวนถึงคู่ชมภิรมย์เรียง

สาดแสงทองศรีไสมโทยมหน
น้ำค้างหลนชโลมหญ้าในราตรี
คำคืนคอยจันทร์เจ้าเส้าทรงศรี
ไอ้ฤดีแสนสลดกำสรดทรง
กระต่ายเด่นคืนใจเพราะไหลหลง
ความซื่อตรงรักดีมีเอนเคียง
หยดละของฝนซึ่มกระหิมเสียง
ชีวิตเพียงจะวิบัติเป็นอัตรา

การใช้โวหารบุคคลวัตในเพลงบอกรบนี้ คือ “คำคืนคอยจันทร์เจ้าเส้าทรงศรี” เป็น
โวหารที่สมมุติ ยามคำคืนให้มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ คือให้ยามคำเฝ้าคอยพระจันทร์
ด้วยอารมณ์ที่เส้าไปถึงทรงง สูดทำแล้วก็ทำให้หวนนึกถึงคนรักที่เคยชอบพอกันมาก่อน

แมลงป่องชูท้าย

ศิลปินอย่าหมิ่นศิลปะ
เกิดเป็นคนหมองหม่นด้วยมลทิน
กราบกวีศรีปราชญ์ฉลาดเลิศ
เลิศลือลั่นปัญญาปรีชาชาย

กองขยะมองให้ดียังมีศิลป์
มนุษย์สิ้นราคาระอาาย
ก่อเกียรติเกิดก้องหูไม่รู้หาย
ถึงตัวตายชื่อติดสนิทนาน

ครั้งสมัยพระนารายณ์มหาราช	กษัตริย์ชาติอยุธยามหาสถาน
กาพย์โคลงครวญชวนเชิญช้านาญชาญ	จนประหารชีวาที่นคร
ธรรณีแม่นี่เป็นพยาน	ก่อนประหารยังสลักเป็นอักษร
ครั้งสุดท้ายต่อมาพระยานคร	ก็ม้วยมรด้วยดาบนั้นบวรลัษลา
สมกับท่านปฏิญาณประกาศอิทธิ	อิทธิฤทธิ์ซึ่มซาบกาพย์ฤกษา
เลือดศรีปราชญ์กรุงศรีอยุธยา	พสุธาเมืองนครได้ต้อนรับ

การใช้โวหารบุคคลวัตในเพลงบอกรบนี้ คือ “พสุธาเมืองนครได้ต้อนรับ” เป็นโวหารที่สมมุติ “พสุธาเมืองนคร” หมายถึง แผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราชเป็นบุคคลซึ่งต้อนรับ “เลือดศรีปราชญ์” หมายถึง แผ่นดินเมืองนครศรีเป็นที่ที่ศรีปราชญ์ถูกประหารชีวิต

เธอบุกป่าถ่อปิ่นยี่นปกบ่อง

วสันต์พรำพรำเพื่อละเมอผ่าน	ถึงทหารหาญให้ไม่เหหัน
ให้ความรักเลิศล้ำจนนิรันดร์	ให้พบวันสมหวังเหมือนดังวอน
เพราะเธอคือยอดคนทีล้นค่า	งามทวงท่าหญิงไทยไม่ถายถอน
ฉันทฝากจิตซิดใจเธอไม่จร	ฝากอารมณ์ถามไถ่ในทุกทาง
เธอบุกป่าถ่อปิ่นยี่นปกบ่อง	เธออย่าหมองจิตหม่นจนเมินหมาง
รักจนเจือจืดจ่อไม่ขอจาง	ไม่ลาร้างแรมลบนันกรบเลย

การใช้โวหารบุคคลวัตในเพลงบอกรบนี้ คือ “วสันต์พรำพรำเพื่อละเมอผ่าน ถึงทหารหาญให้ไม่เหหัน” เป็นโวหารที่สมมุติฤดูฝนเป็นบุคคลที่ร่ำพรำพ่นถึงทหารที่ต้องไปทำหน้าที่ปกป้องประเทศชาติด้วยความรักและเป็นห่วง และ “ฉันทฝากจิตซิดใจเธอไม่จร ฝากอารมณ์ถามไถ่ในทุกทาง” ซึ่งสมมุติเป็นเครื่องแต่งกายเป็นบุคคลที่รับฝากความห่วงใยไปถึง

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกรบของเพลงบอกรบร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบการใช้โวหารในลักษณะต่าง ๆ คือการใช้โวหาร อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ ปฏิพจน์ สัพพจน์ และบุคคลวัต ซึ่งมีปริมาณการใช้มากน้อยตามลำดับที่กล่าวโดยเรียงจากมากไปหาน้อย และยังพบอีกว่าการใช้โวหารจะมีจุดประสงค์ เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านให้ เห็นกิริยาอาการที่เคลื่อนไหวอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพเข้าใจความหมายได้ดี

บทที่ 6

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เป็นเพลงบอกชั้นครูของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้สร้างสรรคผลงานมาเป็นเวลายาวนานมีชื่อเสียงจนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน- เพลงบอก) เมื่อปีพุทธศักราช 2538 ในด้านการใช้ภาษา เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะเป็นศิลปินที่มีความสามารถไหวพริบดีสามารถว่าเพลงบอกได้สดๆ และประพันธ์บทเพลงบอกได้อย่างไพเราะ มีศิลปะในการใช้ คำ ภาษิต และ โวหาร ซึ่งก่อให้เกิดสุนทรียรสทั้งในรสคำ และรสความ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ในประเด็น การใช้คำ การใช้ภาษิต และการใช้โวหาร ซึ่งผลจากการศึกษาจะทำให้เข้าใจลักษณะการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น และการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ ทำให้ทราบความหมายตามลักษณะการใช้ภาษิตในรูปแบบต่างๆและทำให้ทราบลักษณะการใช้โวหารในวรรณกรรมเพลงบอก นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ ในการศึกษาภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ และผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก โดยเฉพาะวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ในประเด็นต่อไปนี้

1. การใช้คำ
2. การใช้ภาษิต
3. การใช้โวหาร

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาคำ การใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกรอบความคิดและการเขียนงานวิจัย ดังนี้

- 1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ ภาษิต และโวหาร
- 1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงบอก

1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงาน

ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

1.2 ศึกษาวรรณกรรมเพลงบอก จากแหล่งข้อมูลที่เป็นสมุดบันทึกผลงาน วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ จำนวน 200 เรื่อง จากแถบบันทึกเสียง จำนวน 20 ตลับ จากวีดิทัศน์ จำนวน 2 แผ่น และจากการสัมภาษณ์เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะและผู้ใกล้ชิดในประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม

1.3 จัดบันทึกวรรณกรรมเพลงบอกจากแหล่งข้อมูลที่ปรากฏลงในกระดาดบันทึกข้อมูล

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะตามขอบเขตของเนื้อหา

3. ชั้นสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล อภิปรายผล

3.2 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

การศึกษาใช้คำภษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ สรุปได้ดังนี้

1. การใช้คำ

1.1 การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น จากวิเคราะห์การวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบว่า การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น มีลักษณะการใช้คือ การใช้คำแสดงอาการ การใช้คำล้อเลียน การใช้คำด่า การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำผวน และการใช้คำแสดงภาพ ซึ่งการใช้คำในต่าง ๆ นี้ เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากถิ่นอื่นๆ และยังทำให้ผู้ฟังเพลงบอกเข้าใจเนื้อความได้ดีทั้งนี้ เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในการว่าเพลงบอกเป็นภาษาที่ท้องถิ่นใช้กันในชีวิตประจำวัน

1.2 ใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ จากวิเคราะห์การวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบว่า การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ มีลักษณะการใช้คือ น้ำเสียงแสดงความโกรธ ไม่พอใจน้ำเสียงแสดงความรู้สึกเสียสดี ตำนินิตีเยยน น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ และ น้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้ประพันธ์ ผ่าน

วรรณกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ในลักษณะต่าง อันก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่คล้อยตามของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจข้อความที่เสนอได้อย่างมีวรรณศิลป์

2. การใช้ภาษา

จากการวิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ พบการใช้ภาษิตสามลักษณะ คือ สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย การใช้สำนวนสามารถแบ่งได้ตามนัยของความหมายได้ 3 ประเภท คือ การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณะ และ การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิงหรือเท้าความ การใช้สุภาษิตสามารถแบ่งลักษณะกลวิธีใช้ได้ 3 ลักษณะ คือกลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง และการใช้คำพังเพยพบ 2 ลักษณะ คือ การใช้คำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม การใช้คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น

3. การใช้โวหาร

ในวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้โวหารอุปมามากที่สุด รองลงมาคืออุปลักษณะ และ อธิพจน์ ปฏิพจน์ ตามลำดับมากไปหาน้อย ส่วน สัทพจน์ และ บุคคลวัตมีการใช้น้อยที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาการใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ช่วยให้ทราบถึงการใช้คำ การใช้ภาษิต และการใช้โวหาร จากการศึกษาพบว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะมีการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น และใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์

การใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่น มีปรากฏอยู่ในลักษณะต่างๆ คือการใช้คำแสดงอาการ ซึ่งเป็นการใช้คำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับบทประพันธ์ การใช้คำล้อเลียน เป็นการใช้คำเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันกับสิ่งที่ถูกล้อเลียน ซึ่งทำให้ผู้ฟังเพลงบอกเกิดความสนุกในการตามฟัง การใช้คำด่าทอเป็นการใช้คำที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของชาวภาคใต้ที่ใช่วรรณกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการอบรมสั่งสอน แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะมักไม่ใช้คำหยาบในการว่าบทเพลงบอก การใช้คำภาษาถิ่น พบว่ามีการใช้คำภาษาถิ่นเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากเนื้อเรื่องในวรรณกรรมเพลงบอก เกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ จึงแทรกภาษาถิ่นไว้ในวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้มีความสมจริงและเข้ากับสถานการณ์ง่ายต่อการสื่อสารกับผู้ฟัง การใช้คำ

ผวน พบว่ามีการใช้คำผวนอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ใช้คำผวนเพื่อสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ฟัง และยังแสดงให้เห็นถึงการมีไหวพริบและปฏิภาณของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะเอง รวมทั้งผู้ฟังด้วย และการใช้คำแสดงภาพ เพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าถึง เนื้อเรื่องที่ต้องการบอกกล่าว ซึ่งเมื่อได้ฟังสามารถมองเห็นภาพหรือรูปร่างของสิ่งนั้นอย่างรวดเร็วและชัดเจน การใช้คำในต่าง ๆ นี้ เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากถิ่นอื่นๆ และยังทำให้ผู้ฟังเพลงบอกเข้าใจเนื้อความได้ดีทั้งนี้ เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในการว่าเพลงบอกเป็นภาษาที่ท้องถิ่นใช้กันในชีวิตประจำวัน

การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ จะสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก หรือทัศนคติของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผ่านบทเพลงบอก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้ภาษา อันก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจข้อความที่เสนอได้อย่างมีอรรถรส การใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ พบว่า มีการใช้น้ำเสียงแสดงความโกรธไม่พอใจ น้ำเสียงแสดงความรู้สึกเสียดสีตำหนิติเตียน น้ำเสียงแสดงการปลุกปลอบให้กำลังใจ และน้ำเสียงแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งเป็นน้ำเสียงที่ต่อให้มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งของศิลปิน เพราะการว่าเพลงบอกต้องว่าต่อหน้าคนหลาย ๆ จึงจำเป็นต้องมีความอ่อนน้อมเพื่อผูกมัดใจคนฟังให้สนใจฟังเพลงบอก นับว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ที่ทำให้สามารถมัดใจคนฟังมาได้จนถึงทุกวันนี้

จากการศึกษาการใช้ภาษาชีวิต พบว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะมีการใช้ภาษาชีวิตประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย การใช้สำนวนพบว่า เป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามตัว มีความหมายหลายนัย หรือมีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นชั้นเชิงของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีการใช้สำนวนตามนัยของความหมายในลักษณะต่าง การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย การใช้สำนวนลักษณะความเปรียบเทียบ อุปลักษณ์ การใช้สำนวนลักษณะความอ้างอิง หรือเท้าความ การใช้สุภาษิตพบว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีลักษณะกลวิธีใช้สุภาษิต 3 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้ทำ กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนให้เว้น กลวิธีการใช้สุภาษิตลักษณะสอนโดยใช้ความจริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เจือ สตะเวทิน¹ ซึ่งกล่าวถึงสุภาษิตสรุปได้ว่า สุภาษิต แปลว่า ถ้อยคำที่ดี หมายถึง คำสอนหรือคำเตือนสติ มีคำที่เป็นพวกเดียวกับสุภาษิต เช่น คติธรรม คติพจน์ คำพังเพย คำขวัญ คำคม สุภาษิตตรงกับภาษาอังกฤษว่า

¹เจือ สตะเวทิน. (2533). สุภาษิตไทย. หน้า 1-8.

Proverb มุ่งที่การสอนหรือการให้สติ ซึ่งทิศทางให้คนประพฤติ โดยแยกเป็น 3 วิธีคือ สอนให้ทำ สอนให้เว้น และสอนโดยใช้ความจริง การใช้คำพังเพยพบว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ใช้คำพังเพย 2 ลักษณะ คือคำพังเพยที่มีความหมายในเชิง ตีหรือชม คำพังเพยเพื่อแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ¹ ซึ่งกล่าวถึงสรุปได้ว่า คำพังเพย มีความหมายลึกซึ้งกว่าสำนวน มีลักษณะตีชมหรือแสดงความคิดเห็นอยู่ในตัว แต่ยังไม่ได้วางหลักความจริงอันเที่ยงแท้ และไม่เป็นคำสอนแท้ เช่น ทำนาบนหลังคน เสียน้อยเสียยากเสียมากเสียง่าย น้ำถึงไหนปลาถึงนั้น

จากการศึกษาการใช้โวหารพบว่า เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะมีการใช้โวหารประเภทต่างๆ คือ อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ ปฏิพจน์ สัทพจน์ ซึ่งการใช้โวหารเป็นถ้อยคำที่เป็นลำดับสำนวน และชั้นเชิงของภาษาอย่างหนึ่งซึ่งช่วยเสริมให้วรรณกรรมเพลงบอก มีความไพเราะ และมีความหมายกินใจ ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพเห็นกิริยาอาการที่เคลื่อนไหวอย่างชัดเจน เข้าใจความหมายและเข้าถึงความคิดและจินตนาการที่สื่อออกมา ทำให้ได้รับอรรถทั้งรสคำและรสความเป็นไปตามคุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ที่ ธิดา โมสิกรัตน์² ได้กล่าวถึงคุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ สรุปได้ว่า คุณสมบัติการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์มี 2 ประการ คือ รสคำและรสความเป็น รสคำคือการนำคำมาเรียบเรียงอย่างเชี่ยวชาญอย่างจงใจเกิดเสียงเสนาะที่มีความหมาย และรสความเป็น คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายซาบซึ้ง โดยใช้ถ้อยคำน้อยแต่กินความมากและมีความสอดคล้องกับเนื้อความและลักษณะของร้อยกรองแต่ละชนิด

การศึกษาคำภาษาิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ให้ทราบว่าเนื้อหาวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะยังแสดงบทบาทต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น การให้ความรู้ การให้แนวทางปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ และ วิชาควิจารย์สังคม ตัวอย่าง เช่น

¹กรมวิชาการ. (2543). สำนวนไทย. หน้า. ข-ง.

²ธิดา โมสิกรัตน์. (2533). “การอ่านทำทองเสนาะ,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 หน่วยที่ 8-15. หน้า 431-432.

ตัวอย่าง การให้ความรู้ เช่น

สังฆาร

ถึงคราวโศกที่สุดมนุษย์เรา
 ขันธุ์ทั้งห้า พระองค์ทรงสั่งสอน
 เปนรูปเวทนั่งทั้งสัญญาณ
 เปนอนิจจตาว่าไม่แท้
 รูปเราเหมือนบัวตุ้มที่พุ่มพอง
 นานทีวารাত্রีคลื่นย้าย
 เกสรร่วงโรยหล่นเป้นต้นไป
 ในที่สุดเนาเหม็นเป้นเหยื่อหนอน
 พอลมธาตุนาดแตกแปลกทันที
 ยิงคิดมาอาตุรพุดทเวท
 ไปหลงรักรูปปร่างอย่างจริงจัง

ต้องยึดเอาไตรยลักณ์มาหักราน
 ให้นิกรเห็นว่ากายร้ายแก่นสาน
 กองสังฆารแยกมาเป็นห้ากอง
 จะเปลี่ยนแปลงลอกกลับให้อับหมอง
 ลออ อองโองอ้วนเป้นนวลโย
 จะกลับกลายมัวหมองไม่ผ่องใส
 ภมรไหนปรารภนาหาไม่มี
 ชนนิกรสมันยาเรียกว่าผี
 ทั้งสามมี เมียรักก็ชิงชิง
 นึกสมเพทกายาน้ำตาหลัง
 ด้วยโมหังหุ้มจิต คิดมีดมัว

ตัวอย่าง การให้แนวทางปฏิบัติ เช่น

การครองเรือน

การครองเรือนเหมือนพนาพาน้อย
 เป็นกับตันพื้นฝ้ากระแสดินธุ
 และต้นหน่มงหมายไว้แม่นมั่น
 ปายหัวเรือไม่ผิดทิศทางลม
 มีปัญหาดังหนึ่งซึ่งกล้องแก้ว
 ออกจากฝั่งแล่นไกลไม่อับปาง
 ควรหลีกเลี่ยงพนาออกหาช่อง
 ใช้สติ ปัญญาในสาคร

ให้ล่องลอยแหวกว่ายในสายสินธุ
 ประคองคินท้ายหัวกล้วลุ่มจม
 หมายถึงสำคัญแก่เกาะที่เหมาะสม
 จงระดมกำลังยังปลายทาง
 สองคุแนวสายสินธุหาดหินขวาง
 รู้ทิศทางได้ดีมีสันดอน
 แล่นสู่ท้องทะเลใหญ่ไม่ทอดถอน
 จะสัญจรถึงฝั่ง ได้ดังจินต์

ตัวอย่าง การประชาสัมพันธ์ เช่น

การเลือกตั้ง

ผมรับข่าวดีจากไปรษณีย์บัตร ท่านได้สัมผัสอักษร
 อาจารย์สุนทร นาคประดิษฐ์ที่ท่านได้คิดเห็น
 เชิญสั่วยให้โซว์มาโปรข่าว เพราะมันถึงคราวจำเป็น
 ช่วยออกความเห็นเข้าร่วมมือ กับสื่อของมวลชน
 ให้มีค่ามาสูงลิบ ออกทางช่อง 10 หาดใหญ่
 ให้พี่น้องไทยทั่วประเทศ รับรู้ในเหตุผล
 ที่ 17 เป็นวันดี เดือนพฤศจิกายน ไปใช้สิทธิตน
 กันอีกคราวก่อนปีสามเก้าไป

ตัวอย่าง วิพากษ์วิจารณ์สังคม เช่น

นั่งกันเถิดเปิดสมองลองฟังเสียง

งานไม่ทำนำพวกเข้าเป็นพรรค	ออกเที่ยวหลักปล้นรถกะหมัดศักดิ์ศรี
ได้มาครั้งสองครั้งชื่อหมั้นดังดี	พลาดสักทีเสียหายกะพอต้องขายนา
เห็นคุณลูกเด็กยังอ่อนอย่าให้นอนหวาง	หาสต่างค์สอดให้นายหมั้นไร่ขึ้นแล้วหนา
นายไม่เอาเราโทษโกรธเที่ยวว่า	พอนายรับเงินตราที่หลังกะดำนาย
หาว่ากินสินสอดและลอดสินบน	หนักหนาคนไทยเราหมั้นเขลาฉิบหาย
ไปทำชั่วกั้วหวางต่างค์ให้นาย	พอนายรับเอาไว้ว่าเขาไร้ศีลธรรม
เป็นความจริงที่บ่าวกล่าวไม่หก	แลสกปรกคนไทยหมั้นใหญ่ซ่า ๆ
ทำความผิดหวางไม่ติดแล้วพูดประจำ	ว่ากูทำลงไปเพราะกูหมั้นใหญ่จริง

จากตัวอย่างที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้เห็นว่าเพลงบอกสั่วย เสียงเสนาะ มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และมีทัศนคติที่อยากให้สังคมมีความราบรื่น คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข จึงนับว่าผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของ เพลงบอกสั่วย เสียงเสนาะ มีคุณค่าต่อสังคม เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ผู้วิจัยได้จำแนกข้อเสนอแนะเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาใช้คำ ภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ทำให้ทราบและให้เข้าใจลักษณะการใช้คำที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะถิ่นและการใช้คำที่ก่อให้เกิดน้ำเสียงที่สะท้อนอารมณ์ ทำให้ทราบความหมายตามลักษณะการใช้ภาษิตในรูปแบบต่างๆ และทำให้ทราบลักษณะการใช้โวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ซึ่งสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ

1. ผลวิจัยสามารถนำไปประกอบการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น
2. ผลวิจัยสามารถนำไปประกอบการสอนที่เกี่ยวกับภาษาถิ่น ในเรื่องของการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงบอก
3. ผลวิจัยยังเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา อันเนื่องมาจากวรรณกรรมเพลงบอกของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีส่วนสะท้อนให้เห็นภาพสังคมท้องถิ่นเกี่ยวกับทัศนคติ ในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการใช้คำภาษิต และโวหารในวรรณกรรมเพลงบอก ของเพลงนครชลารัตน์
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางสังคม ระหว่างเพลงบอกกับหนังตะลุงอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ (2539). “การใช้ภาพพจน์ในภาษาไทย,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา, (หน้า 83-91).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2539). “คำผวนชวนหรรษา,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา, (หน้า 32-37).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2539). “ใช้สำนวนไทยได้ดีมีคุณค่า,” ใน ศิลปะการใช้ภาษา, (หน้า 148-154).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2543). สำนวนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชนิษฐา สุขจันทร์. (2546). ศึกษากการใช้คำและโวหารในเพลงรองเง็ง จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2548). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ,” เพลงบอก. สืบค้น
เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2548, จาก <http://www.moradokthai.com>.
- เจือ สตะเวทิน. (2533). สุภาษิตไทย. ม.ป.ท.
- ฉันทส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดรุณี เดชานุสรณ์. (2541). วิเคราะห์ศาสตร์และเชื่อมโยงที่พบในจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก.
ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธิดา โมสิกรัตน์. (2533). “การอ่านทำนองเสนาะ,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2
หน่วยที่ 8-15. (หน้า 421-483). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภลัย สุวรรณธาดา. (2533). “ความรู้เบื้องต้นทางการประพันธ์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ภาษาไทย 2 หน่วยที่ 1-7. (หน้า 1-62). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นัทธิกา สติวณิชย์. (2540). ศึกษากการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้
อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์. (2546). วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา
อโศกสิน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พจนารถ แสงประดับ. (2538). ศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย
เสียงเสนาะ. ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

- เพ็ญศรี จันทรวง . (2542). “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย,” ใน พินิจวรรณกรรม, (หน้า 53-74). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- มณูญ เทพทวี. (2536). การศึกษาสภาพและบทบาทของเพลงบอกอำเภอเข็ญใหญ่และอำเภอหัวไทร. ปรินญาณินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- มัจฉรินทร์ ทีปจรัญกุล (2538). ภาชิตชาวบ้านตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ปรินญาณินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- รัชชาติ ช่างแก้ว. (2535). ภาชิตชาวบ้านในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. ปรินญาณินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราชิดา พฤชารัตน์. (2540). ศึกษาโหวรรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ลีฟ้า ธนาวุฒิ. (2540). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุวรรณสิน. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วราภรณ์ บำรุงกุล. (2537). ร้อยกรอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ พี. พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- วาสินี จันท์คง. (2531). วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของตริก พฤษะศรี. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- วิภา กงกะนันท์. (2533). วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมล ดำศรี. (2545, ตุลาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (1),” สารนครศรีธรรมราช. 32(10), 51-57.
- _____. (2545, พฤศจิกายน). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (2),” สารนครศรีธรรมราช. 32(11), 33-39.
- _____. (2545, ธันวาคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (3),” สารนครศรีธรรมราช. 32(12), 33-43.
- _____. (2546, มกราคม). “เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ ศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2538 (4),” สารนครศรีธรรมราช. 33(1), 30-37.

- วิมล คำศรี. (2540). ภาษาิตและสำนวน : วรรณกรรมมุขปาฐะ เมืองนครศรีธรรมราช
การศึกษาเชิงวิเคราะห์. นครศรีธรรมราช : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์. (2539). สำนวนไทยถิ่นใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม.
 สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ศิริพร โชคไพศาล. (2533). ความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอบางขัน
จังหวัดพัทลุง. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- สมเกียรติ รัชต์มณี. (2539, เมษายน-มิถุนายน). “โวหารภาพพจน์ในบทเพลงของธงไชย
 แมคอินไตย์,” สารสถาบันภาษาไทย. 3(2), 64-72.
- สมเชื้อ เวชสุวรรณ. (2542). ศึกษาประวัติชีวิตและผลงานวรรณกรรม ของ เฝียน เพชรคงทอง.
 ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมภาพ นาคพันธ์. (2534). วิเคราะห์เรื่องสั้นของ อิงอร. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
 สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- สุกิจ มะลิผล. (2545). ศึกษานิราศของหลวงจักรปาณี (มหาฤกษ์). วิทยานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุจรีต เพียรชอบ. (2542). “ภูมิปัญญาไทยที่แฝงอยู่ในวรรณกรรม,” ใน หนังสือชุดความรู้ภาษา
ไทย ภูมิปัญญาไทยในภาษา, (หน้า 9-16). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุชาติ ปิยะกาญจน์. (2538). ศึกษาภาษาิตชาวบ้านอำเภอบางเสาธง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
 ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ภาคใต้.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2542). “ลีลากระบวนความร้อยแก้วในหนังสือกามนิธ,” ใน พินิจวรรณกรรม.
 (หน้า 131-147). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุวดี บุญราศรี. (2548). วิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ. วิทยานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อรพินทร์ บำรุงเมือง. (2544). วิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของแร่คำ ประดอยคำ.
 ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อำเภอเชียรใหญ่. (2539). หนังสือที่ระลึกการจัดงานเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ นายสร้อย
ดำแจ่ม. นครศรีธรรมราช : โรงเรียนเชียรใหญ่.

อุดม หนูทอง. (2529). “เพลงบอก,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 6.
(หน้า 2542-2544) สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ภาคใต้.

ภาคผนวก

บทเพลงบอกที่ใช้ในการวิจัย ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

ภาคผนวก

บทเพลงบอกที่ใช้ในการวิจัย ของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ

1. ก. ไก่คำกลอน

ก. ไก่ผู้หัดขันไม่ทันใหญ่	ข. เมียไซ้หลายฟองในซองฝา
ข. ขวดใส่วิสกี้ มีราคา	ค. คนหาหลายหลบพบ ค ความ
ฅ. ระฆังดังไกลใครก็รู้	ด. งาม พิษกล้าน่าใจหาย
ฉ. จานแก่งลวดมีลวดลาย	ฉ. งาม ฉายฉับฉะฉังหว่าเพลง
ค. ข ช้าง ใหญ่โตโง่งน่าดู	ญ. ชูรัตรอนลงนอนเขลง
ฅ. กระเซอสับฟันกันเสียเอง	ฎ. หึงเกรงเบื่องบนฝนไม่มี
จ. ขงสามมใส่ให้สมศักดิ์	ฏ. ปฏัก แทะทบต้องหลบหนี
ฉ. สันฐานรับรองตั้งของดี	ท. มลโทเทวีมีจรรยา
ค. ผู้เฒ่าใส่บาดถือถาดย่อง	ธ. เถร มองคนแก่เหลียวแลหา
ฉ. เด็กถือไม้เดินไถ่มา	ด. เต่าสาจะทุบจึงหลุบคอ
จ. ฝูงใส่ของ ต้องแบกขน	ท. ทหารอดทนทุกคนหนอ
ฉ. ธงชาติขึ้นเสาเราต้องรอ	พ. หนุ่ชิวตัวลำเค็ญ
ค. ไปไม่ร่นนมลมพัดผ่าน	ป. ปลาหวานไหว้วนคุณเคยเห็น
ฅ. ฝั่งคิ่งเกล้าทุกเช้าเย็น	ฝ. ฝาเป็นของปิดมิดชิดดี
จ. พานเขาทอดข้ามแม่น้ำนั้น	เห็น ฟ. ฟันสีขาวแวววาวศรี
ก. สำเนาไปมาในวาริ	ม. ม้าขี่ทันใจวิ่งไวครัน
ด. ย. ยักเขี้ยวยาวไม่เท่าใหม่	ร. เรือไปเร็วนักเพราะจักหัน
ฉ. ลิงขึ้นมะพร้าว เข้าน้ำครัน	ว. แหวนนั้นสำหรับกับนิ้วนาง
พบ ศ. คอศาลา หลังคาดี	ช. ฤๅษี อาศัยใจสว่าง
ส. เสื่อกระโดดขบหยบกินกวาง	ห. หีบวางใส่ผ้าหน้าชื่นใจ
ฟ. จุฬาลอยลมหน้าชมนัก	เ. อ. อย่างล้างซักต้มน้ำใส
ฮ. นกฮูกร้องรำคำไร ๆ	จบ ก. ไก่กลิ้งที่เท่านี้เทิน

2. กลอนในเครื่อง

สงสารตัวผิวท่อม	เมื่อยังหนุ่มยังแน่น
ผิวเขาโทษโกรธแค้น	ว่าน้องนี้ซี้หิ้ง
ผิวโกรธโทษได้	ไม่คิดให้ลึกซึ้ง
เมียหิ้งเมียรัก	สุดจะหักหัวใจ
ถ้าไม่รักและไม่หวง	ไม่เป็นบ่วงกันกับพี่
จะชั่วร้ายได้ดี	น้องดังพี่ทำไหร
เมียรักผิวอยู่เสมอ	พอผิวเธอลงใจ
จะไปไหนกะไม่ว่า	เมียตั้งตารอคอย
เหตุเพราะผิวของเรา	แก่ชอบเอาทุกท่า
ชนไก่กัดปลา	เมาสุราก็ไม่หนอย
ชนวัวปอบัน	เที่ยวเล่นกันบ่อย
พี่ยังหรอยกันไม่พอ	ไม่เคลียดลอสตรี
วันไหนแพ้หน้าเสีย	วันยังเบียร์เข้าบาร์
เวลาที่กลับมา	ในเป้าไม่สักฉี
เมียดังจ้ดรัตรีง	ว่าเมียหิ้งผิวดี
กินเหล้าเมาตาปรี	กลับมาตีดำเมีย
อย่าให้ดังหรือพอ	เมื่อสารตรอกหม้อกะหาไม่
เงินเมียเก็บไว้	ผิวเอาเล่นพ่ายเสีย
ถ้าพูดมากปากกล้า	เขากลับว่าเขาเมีย
ถ้าออกเสียเมื่อหนุ่ม	ได้รัดกุมเท่าใด
ชายพกยังยาว	น้องยังสาวอยู่ก่อน
จะหาผิวของคนอน	ไม่เดียดร้อบนบไหน
เขาว่าหญิงหลายผิว	เขาว่าเราชั่ว ชั่วไป
ทนไหว หรือคะ	เท่าแต่ดากับตี
โต้เถียงขึ้นมา	เราปากกล้าผิวหน้าย
ทิ้งเมียเสียได้	พี่เขาไม่ปราหนี
จะเป็นหม้ายร้ายคู่ สาวเหอ อยู่สักกี่ปี	เล็กกันที่กับผู้ชาย ผู้ที่ไร้ศีลธรรม

3. กลอนแปดกล่าวทำนองหนึ่งตะลุง

แถวบ้านนอกคอกนาเวลาค่ำ	อาทิตยต์่าลับเงาภูเขาหาย
ยังเหลือแต่ราษฎรต้อนวัวควาย	เก็บขังไว้ให้พักผ่อนก่อนมีดมน
พอมืดมืดทึดทึดไม่มีแสง	ไม่เจิดจ้าแข่งช่องอย่างแถวท้องถนน
เสียงจิ้งหรีดกรีดร้องก้องสกนธ์	ดังเครื่องดนตรีขับกล่อมให้เราหลับนอน
ผิดกับแถวเมืองหลวงยังควงสาว	ไปแก้หนาวมากคู่คู่สลอน
นกรাত্রีคลีคลายขยายจร	ออกรับแสงนิออนพองางาม
ให้บางตาหน้อยหนิดชิตคูซิ่น	จนดึกตื่นเฝ้าพิไรไล่ไถ่ถาม
เพราะด้านโลกสากลชอบคนงาม	งามในยามราตรีเมื่อมีจันทร์
สนุกใดไหนปลื้มเหมือนดื่มพิช	รสอัมฤตของเจ้าสาวสวรรค์
เนื้อที่แน่นย่อมปรากฏกว่ารสมัน	ของพืชพรรณปศุสัตว์ที่เขาจัดปรุงมา
แน่นเนื้อนิมนวลสง่ากว่าเบาะนุ่ม	นอนหอมผ้ายังไม่อุ่นเหมือนแนบเนื้อมังสา
อุ่นอก แม่กอดกายให้นิทรา	ไม่เห็นอกกว่าสาวพลอดกอดให้นอน
ผีเสื้อตูดก่กลิ้งกินน้ำหวาน	ยังร่ำรานไม่เหลือชนิดผีเสื้อหนอน
ผีเสื้อนางตูดก่กลิ้งเนื้ออ่อน	แรงกว่าหนอนหยอดเชื้อเพื่อทำลาย
หวานลมลิ้นกลิ้งรสของสาวใส	ปรากฏโทษกว่าอาหารมีรสหวานทั้งหลาย
(แต่ทำปรีอหมันเหลา)	ให้ออกสาวกอดตักกับอกชาย ถึงจะตายก็ไม่ห่วง
ของเขาสร้างไว้ หญิงกับชาย	ยอมมืออยู่คู่กัน ตายบนทรวงของนาง
ชายชมหญิงชอบ	สนองตอบหน้อยหนิด
จนใกล้ชิด	ได้เปิดเซยขวัญ
งูกับไหล	ถ้าแลไปคล้ายกัน
ยาวกับสั้น	ก็ใกล้กันพอดี
ชายชอบต่อแย	หญิงก็แสรวเสี้ยนใส่
พอดูรู้ใจตกเป็นคู่สู้	
คู่สมพรหมสร้าง ให้เปิดทางโลกีย์	ทั่วโลกา ย่อมปรารณากันเกิน
ปรารณากัน เป็นสวรรค์สัตว์โลก	โลกจะแตก ให้ดินแหกฟ้าเหิน
หินแหกหัก แต่ความรักยังเกิน	เพราะเป็นของ อยู่ในห้องหัวใจ
ไม่มีครุ สอนให้รู้เรื่องรัก	แต่หนู ๆ ได้เรียนรู้จากไหน
หนุ่มและสาว พออย่างเข้ารุ่นวัย	ใครไม่บอก กะอ่านออกเขียนเป็น
ทำได้ดี เหมือนได้มีครุสอน	ที่จริงหลอน หนูไม่หอน พบเห็น
ใครได้สอน บอกให้หลอนทำเป็น	จึงได้รู้กันทุกหน ทุกนาง
เกิดมาทั้งหมด ไม่รู้รสจนแก่	ถึงจะยัง ก็มีมั่ง หาง ๆ

แต่ในหนอง น้ำในคลองในบาง	ทางมัจฉา ใครจะมาเห็นรอย
หญิงชู้ชาย แต่ผู้ชายชู้ด้าน	พอชายพาน ทำปากหวานหนอย
กล่าวพอเป็นคำ ชันกันเล็กน้อย	ปีติ้อยจะบรรเลง ตามบทเพลงขอ

ตะลุง.....

โอกาสดีเป็นนาฬิกาของพี่น้อง	ได้มามองการรำของนี้ประจำถิ่น
โนราห์เรามีอยู่คู่แผ่นดิน	ประจำถิ่นไทยได้ มาแล้วหลายร้อยปี
เรื่องกำเนิดเกิดโนราห์กะพอหาได้	เขาเขียนไว้เป็นประวัติ และดูจรัสศรี
มีหิ้ง ครู บุษบา ทิวทัง ตาปี	ประเพณี นานจึงมาแต่ครั้งโบราณ
แต่พอมาสยามนี้ประเพณีเก่า	ของไทยเราเสื่อมมานักแล้วน่าสงสาร
คนปักขี้ไต้กลับมาหน้าของโบราณ	ไปรับทานของใหม่ที่หลังไหลเข้ามา
เช่นดนตรีลิเก ของเร่ร่อน	ฝั่งโคจรเข้ามาถึง เราก็อึ้งปรารถนา
ภาพยนตร์คนต่างดาว กะฝั่งเข้ามา	เก็บอัตราค่าแรง คืบหนึ่งกะแพงจ้ง
เศรษฐกิจตกสะเก็ดไทยเราหมดขาด	หัวฉลาดในการค้าไทย เราแพ้ฝรั่ง
เงินเมืองไทยไหลออกไปนอกจ้ง	ค่าเรื่องหนัง ค่าแบ่ง ค่าซื้อของแต่ง
ผลิตยามาใช้ชื่อยาให้เกิด	คุมกำเนิดให้พี่น้อง นั้นเรื่องของเมีย
ยังคนรวยเป็นพันล้านกระสันดาลชั่ว	นำเงินตัวบินออกไปฝากนอก เมืองไทย
สร้างบ้านพักหลักฐานหลายบ้านเบีย	ดุจยไทยเสียไปมากอย่างหมดหนทาง
อันหนึ่งลุงกับโนราห์ สิ้นค้าไทย	ไม่มีใครนิยมใช้ ของนี้ไร้ค่าควร
แต่เดิมทีที่ไทยนำ กำเนิด	ชีวิตเกิดมาแต่ไหน คือ ไทยทั้งร้อย.....
ชาวฝรั่ง ยังคลา ฝั่งมาจวน	นับไม่ถ้วนเรื่องกำเนิด ที่เราเกิดมาเป็นไทย
ขออ้างไว้หน่อยหนิดหลวงวิจิตรวาทะการ	เขียนนิทานเป็นตำราเราก็น่าสงสัย
เรื่องบรรล้งเชียงรุ่งชนชาติไทย	นานสมัยครันอ้างถึงเจ็ดพันปี
ไทยตั้งถกรกรากในจีนชาติ	เอกราชอยู่ครองแต่ทีหลังกะหมองสี
แถบกว้างตั้งยูนาน นานเต็มที	เจ็ดพันปีไทยเราที่ตั้งเป็นเผ่าไทย
แต่มีน้อย น้ำน้อยแพ้ไฟกล้า	จีนรบฆ่าข่มขู่ไทยขึ้นอยู่ไม่ไหว
ถอยลงมาทางใต้หลายเมตรไมล์	มีไทยน้อยกับไทยใหญ่แยกกันมา
เราไทยน้อยถอยมาเพราะเพื่อนโกง	มาตามลุ่มแม่น้ำโขงแสวงหา
จนหลังสุดมาหยุดสร้างฐานะ	แผ่นดินน้ำยืมแยมคือปลายแหลมอินโดจีน

เราคนไทยใจสมัครรักพี่น้อง อยู่ปกครองกันได้ดี เพราะคนไทยเรามีศีล
ไม่ประพฤติชั่วร้ายคิดปายปิ่น เหตุเพราะศีลศาสนา เขาสั่งสอนมาดี
เมื่อสมัยเก่าครั้นบรรพบุรุษ ของไทยพุทธนารักในเชื้อชาติและศักดิ์ศรี
เราย่ำแยงเกรงผู้อุปการี นื่องกลัวพี่หลานกลัวลุงอยู่กันไม่ยุ่งใจ
จึงรบฆ่าต่าตีนนั้นไม่น้อย เพราะคินค้อยน้ำจิตรไม่ใช่อิทธิพลใหญ่
มาสมัยปัจจุบันผิดกันไกล พอชาติไทยเจริญรุ่งโรจน์มา
คนแก่กว่ารู้มากจะยากนาน คนรู้น้อยพลอยรำคาญแน่แล้วหนา
พอเข้ามาสมัยไทยปัญญา ยิ่งและฆ่ากันตายวันหนึ่งหลายพันคน
พวกอยู่ป่าฆ่าตำรวจที่ตรวจทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาตายกันนำพองชน
ดักระเบิดตายครันทีละคันรถยนต์ ตำรวจทนไม่ไหวก็ยิงใส่พวกป่า
ใช้ปืนกราดหวาดหัวนกะตายกันด้วย ลอยตามห้อยหุบแหวมันเลวกันหนักหนา
เพราะนายรู้ไฟรัก็เรียนเพียรวิชา เรียนมาฆ่ารบกันในพวกสัญชาติไทย
เพราะความเห็นแต่ละฝ่ายมาไม่ตรง เกิดทะเลาะชิงชันกันเป็นใหญ่
เราพวกหนึ่งมโนราห์ไม่ฆ่าใคร เขาชิงใหญ่ชิงกันตะ เราคิดหาสต่างค์
เอาศัพท์เสียงเกลี้ยงใส่แลก็ใบร้อย ได้เล็กน้อยเขาให้มาได้นำไปสะสง
เลี้ยงครอบครัวผิวเมียไฟพลาฯ ในระหว่างความตายได้เข้ามา
เพราะคนเราทั้งหลายญาติเหอ ต้องตายแน่...

4. กลอนพวง

พวกเราทั้งหลาย ต้องตายกันแน่ เป็นของแท้ให้คิดดูหนุหนา
ไม่ต้องเรียน ไปเปียดเบียนบีทา ถึงเวลา มรณาทุกคน
เกิดมาชั่วครู่ พักอยู่ชั่วคราว ทั้งบ่าวสาว ควรหาทางสร้างผล
บ้านไร่เนาเรา ไปหลงเปล่าทุกคน เวลาตาย เราไม่ได้พาไป
สมบัตินี้ เขาเรียกสมบัติโลก อยู่บนดิน ไม่สูญสิ้นไปไหน
แต่เราหนา พอเกิดมาตายไป ชิงกันไซ สมบัติในโลกีย์
แบ่งอยู่แบ่งกิน หมดสิ้นหาใหม่ นึกไม่ได้ เมื่อร่างกายเป็นผี
มีเรือนบ้าน มีตึกบ้านก้าวอ้อ ไม่พินที ฟากเจ็ดซ็องกาย
คนสามสี่แผ่น เขาให้แทนเคหา บังหน้าตน อย่าให้คนเบื่อหน่าย
มีศักดิ์แสง มีตำแหน่งเจ้านาย เวลาตาย เหม็นเหมือนไฟรั่วทั่วไป

ลูกรักเมียหลวง เป็นบ่วงหนักหนอ พ่อ พ่อ ตาย ลูกเข้าใกล้ไม่ไหว
 ตาล่อขาว กลิ่นเหม็นคาวส่งไป เมียหาผิวใหม่ ไม่ไหวแน่นอน
 ภายสูญเปล่า ไม่ใช่เอาไหวได้ ถ้าทุ่มพ่าน ได้เป็นอาหารนอน
 ผิดกับกาย ของโคควาย สุกร มีเขาหนัง ให้มังสาเป็นทาน
 วัวควายตาย คนเราได้ถาเถื่อ ได้นำเนื้อ ไปชดเช้ออาหาร
 แต่ร่างคน พอหมดผลบุญท่าน เป็นถ้ำถ่าน ลงทับถมจมนดิน
 เชิงตะกอน เป็นเรือนนอนมนุษย์ วันสิ้นสุด กามราคะมากมาย
 สภาพหญิง ก็ตุ้งตึงไม่หนอย หนูเก็บสอยให้เซบตึงฝังผาย

5. น้องสาวถามพี่ถึงชีวิตเมื่อแต่งงาน

สาวสมัยนี้ สิบสี่เต็มสาว ร่างอวบอัด ไปทุโกสัดทุกส่วน
 แดกเนื้อนุ่ม เนื้อก็นุ่มผิวนวล หัวใจหนู คิดหาคู่แข่งนอน
 น้องผึ่งใหญ่ ยังข้องใจมากแสน คินได้แฟน มาร่วมเตียงเคียงหมอน
 ฟังให้ดี ชีวิตพี่ถึงก่อน พี่บอกเล่าให้น้องสาวคอยฟัง
 นุ่มกับสาว สิ่งพระเจ้าสร้างมา คินแรกท่า เสียวลูหน้าลูหลัง
 หมอนสองหน่วย มีผ้าพวยเตียงตั้ง แต่ชายนอน ไปหนุนหมอนลูกเดียว
 ของในกาย ที่ชายไม่เคยถูก เนื้อเหลือตุก พอชายถูกหญิงเสียว
 หมอนสองหมอน มาหนุนนอนลูกเดียว หรือลำบาก ชายดูปากจนเบื่อ
 หนาวแสนหนาว สาวไม่ต้องห่มผ้า ชายกอดไว้ จนร่างกายออกเหงื่อ
 ต้องผ่อนให้ จนว่าชายเขาเบื่อ นี่คือจิตร คู่ชีวิตแต่งงาน
 นี่คินแรกเรียงหมอน - หนูเหอ - นอนคินแรก

6. กลอนสี่ ดาคนขายยา

จะสร้างคามอภิมภย์ปฐมฤกษ์ มีแสงแบงเบิกฤกษ์งามยามดี
 เด็กร่าเล่นๆ พอเป็นพิธิ ท่ามกลางแสงไฟเกรียงไกรเอิกเกริก
 โนราห์เดิ่นวนี้มักที่เรื่องแปลก โบราณมาปน สากลมาแทรก
 ไม่อาจจำแนกแยกย้ายให้เห็น การร้ายดี ดนตรียังเด่น
 แต่เราไม่ค่อยเห็นการร่ำทำบท ทำครูทั้งหลายสูญหายเกือบหมด
 กรอบเทริดทำบทยิงบไปหน้า ยิ่งโนราห์ใหญ่ใคร ๆ ระอา

ทุกครั้งออกมาขายยาทุกที
 บอกว่ายาคี เคมี วิตามิน
 ขายให้คนกิน วิตามินคอมเบรก
 แบ่งใช้ขายเด็กเล็กห้าบาท
 ส่งสารพวกญาติห้าบาทซื้อไป
 กินมากินไปโรคภัยยิ่งมาก
 เดี่ยวนี้หมอมามากกระเป๋าแยกแพกแซง
 ซื้อถูกขายแพงพลิกแพลงร้อยแปด
 อ้ออ้อ แอด แอด เจ็บไข้ได้ป่วย
 ใครเกิดเจ็บป่วยควรคิดซัดยา
 ก็ยังดีกว่าซื้ออย่างมงาย
 กระผมขับร้องเพื่อน้องเพื่อพี่
 ความจริงหากินตามศิลป์โนราห์
 ไม่ควรคิดโกงชั่วโง่หลายบาท
 พวกเราทั้งหลายรับใช้ค่าจ้าง
 แต่บางรายเจ้างานบิดสั้น
 เก็บได้พันห้าบอกว่าพันสอง
 สร้างความสัมพันธ์อย่าให้มันตกอับ
 กว่าจะเป็นวงใหญ่ต้องร้อนใจพื้นที่
 ต้องจ่ายค่าตัวทุกหัวทุกแห่ง

โฆษณาชวนเชื่อเหลือเชื่อเกินศรี
 เช็ดเมื่อยกินหาย คนใช้ทั่วถิ่น
 ซื้อมาพันสิบบาทขนาดป่องเล็ก
 เพียงสามสิบบาทหายเด็ดหายขาด
 เพราะกลัวจนตายซื้อใช้กินใหญ่
 เพราะโฆษณาขายยาจากกา
 ตามโรงหนังตะลุงเที่ยววิ่งทุกแห่ง
 ความจริงประชาควรปรึกษาแพทย์
 ควรจะติดต่อให้หมอดเขาช่วย
 เข้าโรงพยาบาลจัดการรักษา
 เสี่ยงกับความตายไม่ใช่ของดี
 จึงขอโทษที่หมอดมียา
 การทำเวลาให้สมค่าเงินราช
 เจ้างานคิดราชทุกบาททุกสตางค์
 ยุติธรรมเป็นกลางในทางหากิน
 เก็บได้พาบินหนีหายไม่มอง
 แบบนี้ขอร้องพี่น้องผู้รับ
 ช่วยร้องช่วยรับมโนราห์ชาติตรี
 ไหนต้องพวกดนตรีพวกที่แสดง
 บางคนก็แพงอย่างน้องร้อยบาท

7. กลอนหมกมโนราห์

เพราะเรายังเกี่ยวข้องกับน้อง ๆ เต็มที
 เพราะดู ๆ ยิ่งรู้หมั่นกะยิ่งไว้
 เพราะความเห็นเราไม่ตรงตกลงว่า
 เพราะความรู้กว้างขวางชวนกันวางท่า
 ฝ่ายหนึ่งรุกฝ่ายหนึ่งรับเชียวซับซ้อน
 ผมกะหาวิธีไม่ว่าร้ายปรีไไหน
 ฆ่าคนชั่วคนดี ฆ่าทั้งพี่น้อง

จึงได้มีคำกลอนสั่งสอนมา
 แยกเป็นฝักเป็นฝ่ายนั้นซ้ำกับชวา
 จึงตั้งหน้าอาฆาตชาติเดียวกัน
 ต่างก็มีปัญญาจะมาเสกสรร
 เอาปืนหันยิงให้กะตายเป็นกอง
 แต่เห็นไทยฆ่าไทยกันทั้งผอง
 ตายเป็นกองไม่ได้มีคดีใด

สมัยเก่าเราอยู่และร่วมปฐุ่ย่า
 มาทุกวันอย่าไปชุ่นกับเด็กรุนวัย
 หมั่นถึงเรียนถึงรู้ที่อยู่แต่ในตลาด
 ปล่อยให้คนเฒ่า ๆ เข้าผจญ
 พ่อกับแม่แง่อมกายกะผมซิด
 ไถ่ทำนาปลูกผักช่วยกันหักราญ
 นุ่งกางเกงใส่เสื้อเหลืองหวาเฒ่าแก่
 หัวของลูกสูงเกินแม่เดินไม่ทัน
 เข้าบางกอกบอกแม่ว่าไปแลงาน
 แม่ขายข้าวถูก ๆ ให้กับลูกชาย
 ขึ้นรถทัวร์สายใต้กะไปหาหน้า
 เริ่มเดือนหกถึงเดือนเก้ามีแต่เศร้า
 มาถึงเล่าประวัติผมหมั่นขัดจ้าน
 ไปพลอยกินอยู่กับเพื่อนตั้งสามเดือนกว่า
 พอถึงหน้าปากดำกะซ้าลาแม่
 ขอบร้อยสีห้าใบจะไปกับเพื่อน
 ให้ความเห็นเด่นชัดแม่ขัดไม้
 เที่ยวหางานเบา ๆ เพราะเขาหวังรวย
 พ่อกะจนลูกกะชนไม่ได้อยู่บ้าน
 ทั้งลูกหญิงลูกชายหมั่นกะคล้าย ๆ กัน
 เรื่องตากแดดตากฝนเด็กหาหนไม้
 (ว่าขึ้นเครื่อง) เรื่องตัดโยงตัดยางหรือว่าถางป่างานหลู่หล้าสกลเส็ก เอ่ย นะน้อง โหมเด็ก ๆ ไม่มั่ว

มีแกด่าลูกหลานไม่หาญว่าไหร
 ดูนิสัยหาญกล้าไม่ขามหน้าคน
 ยานรถบัสดั้ง ๆ อยู่บนหลังถนน
 เกือบกองปรนปลูกแต่งสู้กับแรงงาน
 กำแต่มีดตำป้าหญ้าพำและขวาน
 ลูกบ่าวท่านแต่งกายเหมือนกับนายพัน
 พ่อกับแม่หยับกล้วยแทบจะตัวสั้น
 ต้องบักบันทำนาหาให้จ่าย
 อยู่ห้างร้านบริษัทจะตัดผ้าขาย
 หวังจะได้งานดีกะมีใจ
 พ่อไถ่เอาหัวคู้ เพราะเข้าคู้ไถ
 พอพ่อไถเสร็จสรรพลูกกะกลับมา
 เพราะคนงานเข้าเต็มหมั่นเค็มหนักหน้า
 เพื่อนช่วยหาเงินให้จึงได้กลับเรือน
 เพื่อนรักแท้เขาจะนำไปทำแร่เถื่อน
 ถ้าได้เหมือนที่เขาว่ากะน่าจะรวย
 จึงยอมให้ลูกไปเพราะกะไรสวย
 แต่กลับช่วยไม่ไหรไปทุกวัน
 เที่ยวทำงานหาได้กะจ่ายแต่หมั่น
 เพราะสมัยทุกวันเด็กหมั่นปัญญา
 จะทำนาทำไร่ หมั่นไม่มองหา

8. การครองเรือน

การครองเรือนเหมือนนาวาน้อย
 เป็นกัปตันพื้นฟ้าสาครินทร์
 และต้นหนมุ่งหมายไว้แม่นมั่น
 บ่ายหัวเรือไม่ผิดทิศทางลม
 มีปัญหาดังหนึ่งซึ่งกล้องแก้ว

ให้ล่องลอยแหวกว่ายในสายสินธุ์
 ประคองคันท้ายหัวกล้อมจม
 หมายถึงสำคัญแก่เกะที่เหมาสม
 จงระดมกำลังยังปลายทาง
 สองคุณแนวสายสินธุ์หาดีหินขวาง

ออกจากฝั่งแผ่นดินไกลไม่อับปาง
 ควรหลีกเลี่ยงนาวาออกหาล่อง
 ใช้สติ ปัญญาในสาคร
 เราครองเรือนครองรักสมัคสมาน
 รักวันแรกให้อยู่คู่ฟ้าดิน
 วันแรกรักจำไว้ให้แน่นมัน
 แรกวันรักถนอมไว้จนกายแก่
 อันความรักนี้มันสำคัญมาก
 จงรักให้เหมือนหนึ่งซึ่งกระต่าย
 สงวนรักเอาไว้ให้หนักแน่น
 อย่าให้พฤษภีที่ได้กลวง
 มวลเหมือนมัลที่ดอกใบไม้ผู้สวดย
 ดีกว่าดอกธูปรายสวดยสะคราญ
 ในกระถางเพาะพันธ์นั้นสวดยจัด
 เมื่อเด็ดดอกมาลาออกมาดม
 อันมาลีที่ป่าราคาถูก
 หมอกมลมอบตัวชั่วคราว
 ปุณฺชนคนใดใจสะอาด
 รักสงบจิตใจไม่เอนเอียง
 การครองเรือนเหมือนแสดงแห่งละคร
 เราควรใช้สมองใช้ลางซิม
 มีบทรักบทโศกโลกเวียนหมุน
 โรงของเราเมื่อยตัวตัวแสดง
 ใช้สมองว่องไวในบทบาท
 เราควรใช้สติพิจารณา
 แม่บ้านกับการเรือนเพื่อนคู่ชีพ
 อย่าทิ้งให้เกลื่อนกลาด เสื่อ สาดนอน
 ในเรือนครัวทั่วห้องของแม่บ้าน
 เกิดรุงรังร้าวร้าวเข้าทารุณ

รู้ทิศทางได้ดีมีสันดอน
 แล่นผู้ท้องทะเลใหญ่ไม่ทอดถอน
 จะสัญจรถึงฝั่ง ได้ตั้งจินต์
 รวมประสานคงสมอารมณ์ถวิล
 จวบจนสิ้นชีวิตวันอย่าผันแปร
 ถึงนานวันอย่าร้างไปห่างแห
 รักตั้งแต่ตอนต้นจนจบปลาย
 ของฝั่งฝากรักนี้อย่าหนีหน่าย
 ที่มุ่งหมายชมจันทร์ อันเต็มดวง
 ดั่งหนึ่งแผนปฐพีที่ใหญ่หลวง
 ไบจะร่วงดอกรักถึงหักราน
 ระรื่นรวยริน ๆ กลิ่นหอมหวาน
 มีกลิ่นอานคลื่นเหียนเจียนเป็นลม
 หน้าเก็บทัดแซมใส่ริมไรผม
 รสชื่นขมนำทิ้งแท้จริงงาม
 มิต้องปลูกเรือนเรื่องเหลืออร่าม
 ดอกก็งามรสก็หอมดีพร้อมเพรียง
 หมุ่นักปราชญ์เล่าลือออกชื่อเสียง
 เป็นคนเที่ยงธรรมแท้คือแม่พิมพ์
 ทุกบทตอนควรเจียมเสี้ยมหมิม
 รวม ๆ ริมโอโถงโรงแสดง
 มีหมกหมุ่นยลแย่นหรือแอบแฝง
 เรื่องเปลี่ยนแปลงก็มีที่ปัญญา
 ความสามารถหนักแน่นดั่งแผ่นผ้า
 รู้รักษาโรงแสดงแห่งละคร
 จึงเร่งรีบทุกสถานมุ่งมานหมอน
 แผลงใช้ชอนขาดเย็บเก็บประชุน
 หากเก็ยจรั้นเลอะเทอะเประอะเปื้อนฝุ่น
 คงเสียคุณเสื่อมค่าราคาเรียม

ทั้งเครื่องใช้น้อยใหญ่ในเคหา
 สิ่งขาดตกบกพร่องต้องตระเตรียม
 สิ่งซึ่งต้องเรียนรู้ฝ่ายผู้หญิง
 หนึ่งเรือนกายแต่งให้สมอินทรีย์
 สองเรือนผมแต่งให้สมพอมขำ
 สามเรือนชานแต่งให้งามตามสมควร
 อีกน้ำสีนี้นั้นสำคัญนัก
 อันสตรีที่งามหนึ่งน้ำใจ
 สองน้ำคำไพเราะเสนาะโสต
 สามน้ำกินน้ำใช้ไม่หมองหม่น
 สี่น้ำปูนเติมใสไม่เหือดแห้ง
 ผากแม่บ้านเอาไว้อบรม
 สตรีใดได้รับยึดประพฤติตาม
 มีศักดิ์ศรีสดใสในครอบครัว
 หนึ่งครองเรือนแล้วสองควรครองรัก
 จะตกไรได้ยากลำบากกัน
 มีทั้งทอดกอดคอเข้าต่อสู้อู่
 ตั้งต้นสถานอยู่บ้านในตอนปลาย
 ธรรมชาติผู้ชายไม่เลือกคลาน
 อย่าหลงตัวลืมนคนอื่นเดือน
 ห่างเมียรักที่รวมร่วมสุขทุกข์
 เราสนุกทุกข์กับภรรยา
 อันผู้ชายนั้นหนามีให้แม่
 ที่หนึ่งแม่เกิดกายได้ร่มเย็น
 แม่อุ้มท้องระกำลำบากหนัก
 เลือด ยิ่ง รื่น ถนอมมิตอมไต่
 ได้ทะนุถนอมเฝ้าถล่มเกลี้ยง
 ฤดูร้อนแม่จะไม่ปละปล่อย
 ฤดูหนาว หนาวแท้ แม่แสนหนาว

แยกไฟมาโคมฉายจะอายเหนียม
 บรรจงเจียมเก็บไว้ให้ดี ๆ
 อย่าละทิ้งเรือนสามและน้ำสี่
 ชัดฉวีจงแลแต่พอนวล
 อย่าริทำแปลกชนิดจนผิดส่วน
 เป็นที่ชวนชื่นตาแขกมาไป
 คนจะรักเพราะสัมผัสมาลัย
 ย่อมมีไมตรีจิตมิตรทุกคน
 จะปราโมทย์ลือแจ้ทุกแห่งหน
 ไร้นั้นชั้นสะอาดตาน่านิยม
 ขึ้นสีแดงละเอียดสีเสียดสม
 เพื่อสร้างสมความรู้อยู่กับตัว
 จะสวยงามสง่าชูหน้าผัว
 ดังดอกบัวบานแบ่งรับแสงจันทร์
 ให้แน่นหนักแนวแน่อย่าแปรผัน
 จงกัณฑ์นอดทนจนชีพวาย
 ภัยศัตรูอุปสรรคก็หักทลาย
 ผากฝั่งไว้ทั้งสองคู่ครองเรือน
 กล้วนาน ๆ ทั้งรักหักกริ้วเรือน
 เดียวคบเพื่อนเสเพลเที่ยวเฮฮา
 หาความสุขไกลไกลเคหา
 กินน้ำตาต่างข้าวเช้าและเย็น
 จะขอแฉอธิบายมาให้เห็น
 ต้องลำเค็ญเพราะบุตรสุดอาลัย
 ฝ้าพิทักษ์รักษามาจนใหญ่
 ระวังภัยแม่เจ้านั่งเฝ้าคอย
 ชูชมเลี้ยงบาบาท่าผาหอย
 มีน้อย ๆ จับมัดกระพือลม
 กู้กอดเจ้าให้นอนซนผ้าห่ม

ฤๅณ ฝนปราย ประพรายพรม
 ลูกเจ็บไข้ไข้ใจไปด้วยลูก
 ถึงเหน็ดเหนื่อยแม่จะไม่ละวาง
 จะเอาแผ่นพสุธามหาสมุทร
 พระคุณแม่เหลือจบทั้งภพไตร
 แม่ที่สองแม่บ้านสำราญจิตร
 ยอมทุกข์ยากอดทนจนคุ่นเคย
 แม่ที่สามแม่สื่อคือมารร้าย
 ส่วนภายในชื่นชมมน้ำตาล
 แม่ที่สี่นั่นหรือคือแม่เฒ่า
 แม่คนนี้ใจทรามนำครามครัน
 แม่ที่ห้านั่นหรือคือแม่จริง
 แม่คนนี้ดูแลแม่ชีโง่ง
 เลือกระบายคบให้แม่คนไหน
 ดูให้แม่รักหรือมักชัง
 สุดท้ายนี้ให้คู่สู่สมรส
 พบทางชอบที่ประกอบกิจการเดิน
 ภัยพยันต์อันตรายอย่างได้ปะ
 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วไปที่ได้ก็ตาม
 ความดีใจในโลกที่เลอเลิศ
 ให้หนุ่มสาวสมหวังทั้งสองคน
 อย่ารู้ร้างทางรักสมัครสมาน
 ขอทวยเทพเทววันของชั้นฟ้า
 อาทิตยจันทร์อันกระจ่างกลางอากาศ
 สูพิริวามาสำแดง
 อวยพรชัยให้สิ้นสนั่นก้อง
 ให้อายุยาวยืนหมื่นพันปี
 พักตร์ผิวเพียงจันทร์ทราสง่าช่วง
 สุขให้เป็นสุขทุกคืนวัน

กั้นกางร่มให้ซิดปิดตูต่าง
 บ่อนยาหยูกเอาใจไม่เห็นห่าง
 อยู่เคียงข้างใกล้ ๆ มิได้ไกล
 ให้สิ้นสุดเหนือสิ่งอันยิ่งใหญ่
 ไม่สิ่งใดทันเทียมมาเปรียบเปรย
 คู่แนบซิดร่วมเรียงเคียงขนิย
 มีบ่นเลยต่อสู้อยู่กับงาน
 มันจะใช้สำเนียงเสียงอ่อนหวาน
 นี้ตัวมารร้ายกาจชาติจักรวรรค์
 คำของเก่าจิตใจใหญ่มหันต์
 ซินคบกันไม่ช้าเลิกลาโรง
 กินนอนกลิ้งเมาเป็นแม่โขง
 พุดปดโป่งขึ้นเสียงสำเนียงดัง
 ได้อาศัยท้องปากเพื่อฝากฝัง
 จึงพำสั่งเพราะเป็นบ่วงรักห่วงเกิน
 เกียรติปรากฏพร้อมกันโลกสรรเสริญ
 จงเจริญเจริญสุขทุกโมงยาม
 ขอคุณพระรัตนังแก้วทั้งสาม
 นนต์ความดีเด่นเป็นมงคล
 มาก่อเกิดสัมฤทธิ์ประสิทธิ์ผล
 รักกันจนซีพดับดับโสภา
 ร่วมประสานหนักแน่นดังแผ่นผา
 นที่ท่าโตรกตรอกทุกซอกแซง
 เปล่งอำนาจจรัศมีส่องสีแสง
 ประจักษ์แจ้งด้วยฤทธิ์ประสิทธิ์
 ต่าง แซ่ซ้อง โอบอรส่วงพรศรี
 วรรณะศรีสุขปลั่งดังหิรัญ
 คราวตั้งดวงเต็มปิ่นทศิมหันต์
 พละนั้นกำลังดังสิงห์รา

ขออำนาจศักดิ์สิทธิ์ฤทธิกระถน่อน ดังคำพรบั้งเกิดขึ้นเถิดหนา
ให้หนุ่มสาวสุขสันต์ชั่วกาลปา เจริญผาสุกสวัสดิพิพัฒน์เอย

9. การเลือกตั้ง

ผมรับข่าวดีจากไปรษณียบัตร ท่านได้สัมผัสอักษร
อาจารย์สุนทร นาคนประดิษฐ์ที่ท่านได้คิดเห็น
เชิญสัร้อยให้โชว์มาไปรยข่าว เพราะมันถึงคราวจำเป็น
ช่วยออกความเห็นเข้าร่วมมือ กับสื่อของมวลชน
ให้มีค่ามาสูงลิบ ออกทางช่อง 10 หาดใหญ่
ให้พี่น้องไทยทั่วประเทศ รับรู้ในเหตุผล
ที่ 17 เป็นวันดี เดือนพฤศจิกายน ไปใช้สิทธิตน
กันอีกคราวก่อนปีสามเก้าไป
นายกบรหารที่ผ่านมา ท่านยุบสภาไปอีกครั้ง
พวกเรามีหวัง ดูเหตุผลเลือกคนเข้ามาใหม่
รัฐบาลชุดก่อนล้มละลาย สภาเขาไม่วางใจ
การเลือกคนใหม่ให้เข้ามา ก็จากเสียงประชาชน
เลือกแล้วยุบ เลือกแล้วยับ เงินหมดไปกับเลือกตั้ง
สืบกว่าครั้งบประเทศ สาเหตุที่สืบสน
ไม่รู้โทษใครผู้ใดแน่ หรือจะโทษแต่ประชาชน
ว่าเราเลือกคนไม่ดูงานให้บริหารเมือง
การเลือกคนระดับชาติ เกินความสามารถขบคิด
ถ้าเลือกคนผิด ชาติย่อยยับ ติดเข้าระดับเมือง
มีหลายครั้งที่พลังผิด บังเกิดวิกฤติทางการเมือง
เช่นบั้งเกิดเรื่อง เห็นทีเด็ด เมื่อ 17 พฤษภาคม
ปี 35 ผ่านมานี้ประมาณ 4 ปีเห็นจะได้
ที่มีเหตุร้ายไม่ค่อยเหมาะวิเคราะห์กันเถิดหนา
การเลือกใหม่ในครั้งนี้ ต้องใช้สติปัญญา
ความผิดเก็บมาเป็นครูสอน อย่าให้มันครอนแคลน
นักการเมืองใจไม่ซื่อ ส่วนมากเขาถือเงินตรา

ลูกหลังอุบหน้าประชากร เอาแผนมาซ้อนแผน
 แต่ภายในใจโลภหลง ให้พวกที่มาลงคะแนน
 มองเห็นเป็นแก่นเกิดกำวหน้าจากเสียงประชาชน
 เขาซื้อสิทธิเราขายเสียง ไม่เท่าแต่เพียงขายชาติ
 เหมือนมอบอำนาจให้คนเถื่อน มาเดินอยู่เกลื่อนถนน
 นักการเมืองหัวใจชั่ว เอาเงินเข้ามายังคนจน
 เสรีแล้วเขาชน เงินทุนกลับผลลับที่ออกมา
 เศรษฐกิจของประเทศ ย่างเข้าในเขตอันตราย
 เพราะนักกฎหมาย เล่นกฎหมาย พวกเราไม่รู้สา
 เหมือนปล่อยลิงจากสวนสัตว์ ให้เข้าไปผิดในสภา
 เขียบด้วยน้ำชาแล้วยังชุ่น ไปเหยียบตลาดหุ่นไทย
 ไปเข้าสวนชาวเกษตร คนทั้งประเทศเดือดร้อน
 เกษตรกรรมเกษตรกร ไม่รู้จะนอนไหน
 เงินซื้อเสียงสิบเอ็ดล้าน บางคนก็หาญซื้อไป
 เขาเห็นกำไร อยู่ใกล้ ๆ แต่คนขายไม่รู้ตัว
 ว่าเขาซื้อสิทธิเราไป บุญคุณที่ไหนมันจะผ่าน
 เสรีแล้ว เอาตีนมาเตะวาน มือเข้กกะบานหัว
 จงลืมตาเถิดพี่น้อง เขาไม่เอาทองมาแลกแก้ว
 สิทธิของตัวมีไม่น้อย อย่าเห็นเพียงร้อยใบ
 ถ้าขายสิทธิ์เพียงเอาเศษ เหมือนขายประเทศและขายชาติ
 ได้คนอุบาทว์มาครองเมือง เรื่องนี้และเรื่องใหญ่
 เมื่อเราได้แล้วมีโอกาส อย่าปล่อยอำนาจอธิปไตย
 ให้หลุดลอยไป จากตำแหน่ง ไปอยู่ในพรรคมาร
 อย่างอนหลับหรือทับสิทธิ์ ไปช่วยพิชิตกันอีกที่
 เลือกคนใจพระหาคนต์ เข้ามาบริหาร
 การซื้อสิทธิ์ที่มีแน่นอน มักอยู่ในแดนกันดาร
 พี่น้องชาวบ้าน ลืมรักชาติ ไปด้วยอำนาจจน
 เขารู้ว่ามีมากทางภาคอีสาน เมื่ออดีตกาลครั้งก่อน
 ตกเป็นดินดอน ที่เรียบบกลาด แล้วมันขาดทั้งเม็ดฝน

ชาวเกษตรไม่มีงาน ไปทุกหมู่บ้านตำบล
 บ้างขายลูกตนไปรับกรรม เขายังถือว่าทำดี
 แต่ทุกวันนี้โปร่งใส เพราะติดเข้าในโครงการหลวง
 ใครไปหลอกหลวงให้ขายสิทธิ์ เขาคิดกันถ้วนถี่
 ถ้าคนไทยทั่วประเทศ อยู่ในขอบเขตของคนดี
 พวกเราจะมีความสุขสรร เพราะมีสถาบันเดิม
 การเลือกตั้งในครั้งใหญ่ สภาแก้ไขธรรมนูญ
 ขึ้นให้สมบูรณ์ และเกลาเกลี้ยง อย่าตามเสียงที่เห่อเหิม
 อย่าเห็นเงินมากให้ลากไป มันจะอยู่บันไดขั้นเดิม
 จงช่วยกันเสริมพลังจิตไปใช้สิทธิ์ให้มากมาย
 คนทั่วแดนแทนตาทู อย่าปล่อยให้ผู้กระทำผิด
 แอบเอาสารพิษ มาล่อยวน อยู่บนตัวกฎหมาย

10. ขอลา – และอวยพร (กลอนหก)

ได้มาพบแสงสว่างแห่งบางกอก แสดงออกความวิจิตรปราศนา
 พระบรมราชวังตั้งโอฟ้า เป็นบุญตาชาวใต้ได้มาเจอ
 อุโบสถสวยไสตโบสถ์พระแก้ว วาววาวแวววามอยู่เสมอ
 สิ่งสำคัญสรรสร้างอย่างเลิศเลอ เปรียบเสมอชั้นดุสิตนิมิตมา
 ได้มาเห็นเป็นบุญหนุนนำให้ กลับภาคใต้ใจรักอยู่หนักหนา
 พิศواسอนาถใจอาลัยลา พร้อมบรรดามิตรรักเพื่อนนักดู
 ได้มาเล่นมารำนำสนอง จากพี่น้องทั้งหมดใจจดสู่
 ทั้งท่านที่อุปถัมภ์คอยค้ำชู ได้เลี้ยงดูปู่เสื้อเผื่อแผ่พรรค
 กราบลาเจ้าคุณธรรมวรรณาท พิษัญญาดีอารามงดงามัก
 ตลอดทั้งกรรมการสมานรัก สามิภักดีพึงพิงทั้งหญิงชาย
 แต่มิตรภาพซาบซึ่งยังตรึงจิต แนบสนิทหอมอยู่ไม่รู้หาย
 ผากน้ำคำจําหน้าของสร้อยไว้ คิดถึงสายสัมพันธ์อย่างมั่นคง
 โอกาสหน้าฟ้าใหม่ใจสมาน หากทุกท่านมีจิตคิดประสงค์
 ก่อนจะลาอาลัยใจจํา อ่างเอาองค์คุณพระสามประการ
 สิ่งศักดิ์สิทธิ์น้อยใหญ่ที่ในโลก ช่วยแนะโชคนำชัยอย่างไพศาล

ให้มีตรมวลด่วนหน้ามาในงาน	จงเบิกบานดังอุบลโลดซลดี
ขอเดชะพระสยามนามศักดิ์สิทธิ์	ช่วยประสิทธิประสาทสรรเสริญด้วยพรศรี
ตลอดทั้งพระแก้วแววมณี	ช่วยเสริมสีแสงส่องให้ผ่องไทย
ให้อายุ วรรณะ สุขะเถิด	พละเลิศลือน้อย่าหวั่นไหว
จงประสาธน์สารผ่านพ้นภัย	ให้สมใจปรารถนาเป็นอาจิณ
สิ่งประเสริฐจงสถิตให้จิตชื่น	สิ่งรื่น สำนาราญรมย์ สมถวิล
บรรลุโชค บันลือชัย ต่อไพริน	มีทรัพย์สินสมบัติสวัสดิ์
มีชีวิตดุจพระจันทร์วันเพ็ญผ่อง	สว่างล่องลอยฟ้าสง่าศรี
พวกศัตรูหมูร้ายหมายราวี	อย่าได้มีปราชัยต่อภัยพาล
ทั้งกลางวันแหม่มขึ้นกลางคืนจ๋า	มงคลนำความสุขสนุกสนาน
ขอให้บุญคุณพระอภิบาล	ให้ทุกท่านทั้งวงศ์ จงเจริญ

11. คติสอนใจ

นอนนานงานน้อย	จ่ายบ่อยเงินหมด
มีเงินหน้าสด	เงินหมดหน้าเศร้า
สุขใจไปสวรรค์	ทุกข์ใจไปนรก
สงบใจไปนิพพาน	
รูปร่างขี้ระติ มัดขานัง นามะโดตัง นีระติ	
รูปร่างกายนั้นเป็นสิ่งสลายได้ แต่คุณธรรมความดีนั้นไม่สูญหายไปไหน	
สัพพะทานัง รัมมะทานัง ชินาติ	
การให้ธรรมเชื่อว่าชนะการให้ทั้งปวง	
ไม่คิดเอาทำขอเหล็กขอเอาทำเคียวคนคดอย่างเดียวทำอะไรไม่ได้	
คนรู้ธรรมะ ชอบชนะผู้อื่น	คนมีธรรมะชอบชนะตนเอง
อ่อนโยนดีกว่าอ่อนแอ	แข็งแรงดีกว่าแข็งแกร่ง
ปัญญาโลกก็สหมิงปัสสโต	ปัญญาเหนือกว่าแสงสว่างอื่นใดในโลก
จงเตือนคนของตนให้พ้นผิด	ตนสถิตตนได้ใครจะเหมือน
ตนเตือนตนไม่ได้ใครจะเตือน	คนแซ่เขื่อนใครจะช่วยให้ป่วยการ
ปัญญาชนรู้ดีบุหรือเหล่า	นำโรคเข้าง่ายตายผ่อนส่ง
เหตุเหนียวลิ้มดีมีสุขบลง	หรือว่าปลงแล้วทุกอย่างตายช่างมัน
แมลงวันเห็นของเน่ามันเข้ากั้ว	เหมือนคนชั่วชอบทำชั่วตัวไม่หัน

แมลงผึ้งเห็นดอกไม้บินพัวพัน คนดีนั้นชอบทำดีอย่างนี้เอง
 เป็นมนุษย์เป็นได้หากใจสูง เหมือนนกยูงมีดีที่แววขน
 หากใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน ย่อมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา
 คนดีชอบแก้ไขคนชั่วไรชอบแก้ตัว คนชั่วชอบทำลายคนมักง่ายชอบทิ้ง
 คนจริงชอบทำ คนระยำชอบตีเตียน

12. คีนบ่าวสาวแต่งงานใหม่

เสร็จจากพิธี คีนนี้เข้าห้อง	ไฟหลอดสอดส่อง สีแสงแดงหวาง
แต่งงานใหม่ พอแขกไปเบาบาง	เข้าห้องนาง เอมุ้งกางคลุมเตียง
นอนบนเบาะ ย้ายบายอแต่สวน	นอตเตียงฉัน ไม่มีลั่นส่งเสียง
ผ้าห่มหมอน มีหมอนสองหน่วยเรียง	สาวยอมรู้ ต้องนอนคู่เคียงชาย
สาวนอนนี้ ให้ชายพื่อนอนนั้น	วันฤกษ์ดี ของน้องนี้แหลกลาย
ชุดนอนนาง เป็นผ้าบางนุ่มกาย	ไม่ต้องใช้ กางเกงในใส่แนม
หญิงเกิดมา ไม่ศึกษาสู้กัน	แต่สวรรค์ มาช่วยบันดาลแถม
เรื่องรักรู้ ถึงไม่ครูสอนแซม	สิ่งประเสริฐ น่าจะเกิดพร้อมกาย
เสียงเขาวัว เป็นของน่าบัดสี	แต่ทำเนา ของคนเราทั้งหลาย
สร้อยขยับร้องเลาะเลียมเพียงเจียมกาย	คงรู้ได้กันแน่หนัก – เรื่องความรักบนเตียงนอน

13. จงรักเมืองไทย เมืองรูปชวาน

ไม่เมืองใดเหมือนเมืองไทยของเราแล้ว	ร่มโพธิ์แก้วโพธิ์ทองเป็นของขวัญ
ต่างอยู่เย็นเป็นสุขทุกคืนวัน	สนุกกันโดยรวมทุกครอบครัว
เขมรเวียดนามลาวฉาวทุกแห่ง	มันยังแทงฆ่าฟันกันปวดหัว
เพราะหลงเดินทางผิดจิตเฒ่ามั่ว	ถึงกับตัวล้มจมมานมนาน
จนตั้งตัวไม่ติดเพราะผิดหลัก	ทิ้งสำนักเดินดงนำสงสาร
ทิ้งข้าวของมีค่าสุดประมาณ	ทิ้งเรือนบ้านเคราะห์กรรมคราวจำเป็น
นำลูกเมียหนีออกนอกประเทศ	หนีเข้าเขตเมืองไทยใครก็เห็น
ต้องลำบากเวททยาเลือดตากระเด็น	เราอย่าเป็นเหมือนพวกลาวเลยชาวไทย
ช่วยกันสามัคคีให้มีหลัก	ไทยเรารักเสรี หนีไปไหน
เพราะแผ่นดินถิ่นนี้สืวลัย	อย่าให้ใครแย่งครองหวงไทยแดน

บรรพบุรุษเราสร้างอย่างลำบาก
 ไทยอีสานไทยเหนือใต้จำให้แม่น
 เมืองขวานทองของไทยหาไหนได้
 น้ำเราดีดินอุดมอย่างสมควร
 ไม่ที่หนีไปไหนไทยสุดได้
 ตะวันออกหนีข้ามโขงพวกโกงพวกพาล
 ทางทิศเหนือไปไม่ได้ร้ายหนักหนา
 ตะวันตกเมืองพม่าเคยฆ่าฟัน
 เพราะนี่คิมหันต์หันมาต่อสู้อู่
 นา ๆ ชาติปรารถนายากจะเอา
 สักก้าวเดียวอย่าถอยร่วงรอยให้
 ช่วยกันสามัคคีให้ทวีคุณ

ฝั่งรกรากลงลึก เป็นปึกแผ่น
 แยกดินแดนเป็นสองลงใคร่ครวญ
 อย่าทำให้ขวานแหวง แยกแบ่งส่วน
 ทำนาสวนได้คล้องตามต้องการ
 ใครจะลงไหว้ทะเลลึกกับเขาสี่กั๊กต้องหาย
 หนีเข้าบ้านเมืองไทยไม่ขาดวัน
 จินกับพม่ากั้นทางอย่างแข็งขัน
 นี่มันตันทางไปเสียแล้วและไทยเรา
 เมืองเคยอยู่อย่าหยาบอย่าถอยให้รบ
 แผ่นดินเราอุดมแสนสมบูรณ์
 ไทยเหนือใต้ไทยอีสานอย่าให้บ้านเราสูญ
 ต้นสกุลไทยแท้แต่โบราณ

14. ฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

ฉลองกรุงให้สมความมุ่งหมัด
 ต่างปลื้มใจทั่วไทยแหลมทอง
 สร้างกรุงมารัตนโกสินทร์
 พุทธยอดฟ้าได้ย้ายธานี
 สร้างกรุงเทพสองเสด็จสร้าง
 เจริญเรืองมิ่งเมืองหลวงไทย
 พ.ศ.งามสองสามสองห้า
 จนบัดนี้สองร้อยปีนานครัน
 งดงามเกินความเจริญของชาติ
 เก้าพระองค์จักรีวงศ์สืบมา
 อริราชวันหวาดเกรงขาม
 ไทยเมืองทองชื่อก้องกังวาน
 งามสามารถงามราชกิจ
 ทรัพย์ในดินในน้ำสินมั่นคง

ทั่วไทยรัฐได้จัดฉลอง
 การปกครองครบสองร้อยปี
 ราชธานีน่ารักศักดิ์ศรี
 จากที่กรุงธนได้ย้ายคนไทย
 พอก่อสร้างจัดสร้างขึ้นใหม่
 เมืองของใครจะยอดเยี่ยมเทียบทัน
 พุทธยอดฟ้าพอก่อร่างสร้างสัน
 เหมือนเทวันได้ชมสรรให้มา
 มีเอกราชสมปรารถนา
 ชาติ ศาสนา ก้าวหน้ายืนนาน
 ไม่ถูกลามมามุ่งมาตุอาหาญ
 เพราะความดีของจักรีวงศ์
 พลีชีวิตประสิทธิ์ประสงค์
 ตกลงฉลองสองร้อยปี

ฉลองกรุงให้โรจน์รุ่งลือไกล
เจริญนานไม่น้อยสองร้อยปี

หัวเมืองไทยเลิศวิไลยศศักดิ์ศรี
ทั้งสามศรีไตรรงค์ชาติไทย

15. ชนาศัตรูด้วยธรรมะ

เลิกใช้เล่ห์เพทุบายให้ชนะ

ลี้มธรรมะหลงผิดเป็นนิสัย

สร้างบาปกรรมซ้ำอุราผู้ปราชัย

ชนะได้จริงหนอแต่ก่อน

การต่อสู้คู่แข่งต้องแย่งยึด

มียึดถือความถูกต้องที่มองเห็น

จะโรมรันวิวาทขवादกฏเกณฑ์

ขอเพียงเป็นผู้ชนะข้าพอใจ

ผู้สำเร็จเผด็จศึกยอมอีกheim

เขาจะเพิ่มพระนางด้วยหลงใหล

สร้างความแค้นให้คู่แข่งปราชัย

ต้องเจ็บอานไขใจไปนานวัน

ถึงบางคนนึกคิดจิตรอาฆาต

มุ่งหมายมาตรเช่นฆ่าให้อาสัญ

ยึดถือแง่แพ้ชนะการประชัน

จึงเกิดปั่นป่วนได้ไร้สุขครอง

หากมุ่งหวังตั้งจิตรคิดชนะ

ยึดธรรมะปกป้องคุ้มครองธรรม

อยากมีชัยผู้ใดที่ใจทราวม

พยายามชูชูปอุปถัมภ์

ด้วยการใช้กรุณาเมตตาธรรม

ประกอบกรรมดีไว้ให้เขาเกรง

เอาชนะคู่แข่งศัตรูร้าย

ให้สลายชั้นปฐมเล็กขมเหง

แล้วใช้ธรรมพรหมวิหารด้านนักเลง

ปราบคนเบ่งด้วยความดีจึงมีชัย

ต่อสู้เขาเอาธรรมพระสามพุทธ

เป็นอาวุธสงบสุขทุกสมัย

ผู้ชนะถูกกฏเกณฑ์หมดเวรภัย

ผู้ปราชัยไม่สั่นกลับขึ้นชม

ทั้งสองฝ่ายอยู่กันสันติสุข

หากประยุทธ์ธรรมะใช้ได้เหมาะสม

สู้ธรรมด้วยกรรมดีไฝ่นิยม

ให้พอสมชื่อไทยฝึกไฝ่ธรรม

16. ชมนก

มองแลสาธิตา บินมาทั้งคู่

เห็นตัวผู้ มั่นคาบเหยื่อเพื่อเมีย

นกสองตัวคู่ผู้คู่เมีย

เวลานกนอน บินร่อนหารัง

นกเป่าจับปลายวังไรไต่กิ่ง

เห็นตัวผู้มันนอนอยู่บนหลัง

ดูเถิดพีนกนี้เก่งจัง

ตัวดำจิ้งจอกพิที่พิทิต

ฟังนกร้องนำพองขนหัว

คนเข้าแก่ มองแลชนิด ๆ

เทียบศึกจากซีกที่พิทิต

นั่นไม่ได้คิดละพิทิตพิทิต

นกเค้าจับแควมองแลอยู่ใกล้	ตัวเหมียมมองดู ตัวผู้บินหนี
แลตัวเหมือนไก่ออกไทรลักษ์ที	งอกหอมปนพุ่มออกอ้อลุ่มแม่ไก่
ตัวลายคล้ายยุงไม่สูงไม่ต่ำ	ร้องเหมือนคนอยู่ที่บนเขาใหญ่
ทำลานเอาไว้สบายหัวใจ	ลานนกหว่าไม่หญ้าเส้นเดียว
ฟังนกกกรงมันส่งเสียงร้อง	พาลูกเต้าไป ไปแดนแก้วเขาเขียว
โน่นนกตัวผู้เกาะอยู่ตัวเดียว	บินจับปลายหาไม้จริง
ทำรังก่อเตี้ยต้นเดียวสูงโดด	แลสูงดิ่งพาดกิ่งไม้สูง
หมูก้างกับลิงวุ่นวิ่งเสียงดัง	โน่นชะนีห้อยโหนโหยนตัว
เรื่องโบราณนิทานเทียบไว้	พอแดดส่องชะนีร้องหาผ้า
โมราได้ทำผลกรรมติดตัว	หัวใจบาปเย็นตบให้โจร
เวรโมราปรารถนาให้ผิด	เกิดชาตินี้เป็นชะนีห้อยโหน
เพราะชะนีใจชั่วไปฆ่าผ้าแล้วเอาโจร	พอห้อยโหนนี้ก็ได้ร้องคล้ายเสียงคน

17. ชมป่า

ว่าพลาทงทรวงชมพนาเวศ	พิกุลเวดไม้รั้วไม้สักไม้หยี
ไม้เนียรไม้เนา ไม้เดาคณที	ไม้ขรีไม้เหมื่อยไม้เดือย ปอ
ไม่ยอมไม้ต่อทนต์แดด	เหลือแต่ต่อแมวดไม้ซี่แวดไม้หลอ
ไม้กำ ไม้กำไม้ดำเต็มกอ	ไม้สมเทศไทยไม้ลำไย เค็จ
ไม้มองไม้มุดมังกุดไม้พ้อ	ไม้กินเหลือต่อไม่ยอชุมเห็ด
ไม้เนียรเดือนทวายหูควายตีนเป็ด	บอระเพ็ดขึ้นค้ำบนปางจิกนม
กำกุ่มหอมพี คนที่ชี้เหล็ก	ใคร่เตือนเด็กชี้เหล็กยอชม
ชมชี้เหล็กเด็กอย่าเที่ยวอม	มันชั่งชมตั้งแต่ยอชมตลอดถึงโคน

18. ชวนแฟนชมป่า

เดินนำน้องตัดเข้าช่องป่าไม้	แลสมชมสาย แนวนาเขาจร
แนวเขาเงินเป็นป่าเนินข้างนอน	แดดบายไม้ร้อน รุกวังบังใบ
ต้นยุงไม้ยางสล้างยึดเยื่อ	ประดูไม้เตื่อ ต้นเพกาไสว
ไม้แหร แควจันดอกบานแครงไกว	ไม้ไทรลูกตก โนนกเกาะกิ่ง
ใกล้เที่ยงวันเมื่อชมพันธุ์พฤกษา	ชายค่อยหันหน้า มาเมียงมองน้องหญิง

สาวจึงบอกพี่ ว่าแดดนี้ร้อนจริง	ดึงมือหญิง เข้าได้กึ่งไม้จันท
มองหน้าหลอน เมื่อแดดร้อนงามแรง	สองแก้มแดง เห็นสาวแดงแลหวัน
ขึ้นชมพันธุ์ไม้ไหนได้เทียมกัน	หนุ่ม ๆ ชมกัน จะไม่วันหมิ่นเบือ
ชายค่อยเฝ้าคอยให้พอคอสาวแดง	แรงรักใคร่ จูบกันได้ทั้งเหวือ
สาวสืบลีพอเริ่มกล้ำสาวสืบท่าพอเต็มเนื้อ	รักใดเหลือจะกลัดกลุ้มเหมือนใจของหนุ่มคะนอง

19. ดอกรักศรีสำราญ

เป็นไมราก็ไม่ตีดอก	พี่จะบอกน้องไว้ให้ถวิล
เขาจะประณามหยามชื่อลือระบิล	ว่าโฉมฉันดี้นวามทรมเหลือเดน
อย่าคบขู้ผู้สมติรมณร์รัก	จะบาปหนักเราสุขเขาทุกข์เข็ญ
พี่รักน้องต้องห้ามก่อกรรมเวร	อย่าเป็นเช่นวันทองหญิงสองใจ
เมื่อขุนแผนนำทัพไปรบศึก	ใจยังนึกถึงวันทองอยู่ห้องใหญ่
อยู่ข้างหลังวันทองหญิงสองใจ	กลับหลงไหลขุนช้างนางกาก็

21. ตีนเถิดชาวพุทธ

เป็นชาวพุทธหยุดดื่มเหล้าจึงเข้าท่า	จึงเลิกบ้าเลิกโง่เขลาเลิกเมาเสีย
เก็บเงินทองกองเอาไว้ให้ลูกเมีย	เขาเปนเสียเพราะขายเหล้าแต่เราจน
เขาขายเหล้าเป็นเศรษฐีมีรดแก๊ง	ขับรดแบ่งทั่วไปในถนน
โปรดเลิกดื่มสุราพอน้ำมน	เกิดเป็นคนอย่าโง่เง่าจ้กร่วงโรย
เขาหลอกเราให้ดื่มเหล้าพวกเขารวย	ตัวเราชวยยากจนทนหิวโหย
ลูกเมียอดอาหารสังขารโรย	คนขายโกยเก็บเงินเพลินสบาย
เรายากโง่ดื่มเหล้าให้เขาหลอก	มัวนั่งตรอกน้ำเมาเขลาฉิบหาย
เกิดเป็นคนอย่าให้เขาสนตะพาย	ไม่ใช่ควายอย่าโง่เง่ามักจะพัง
เราคนไทยชาวพุทธสุดประเสริฐ	จงตื่นเถิดลุกขึ้นมาอย่าล่าหลัง
ขึ้นดื่มเหล้าต่อไปไทยจะพัง	ถ้าท่านยังรักไทย ใครวิงวอน
จงเลิกดื่มเลิกเลี้ยงเลิกเหล้า	จงหันเข้าหาธรรมะคำพระสอน
มีสติตลอดวันทุกชั้นตอน	จึงกล่าวกลอนให้ฟังทั้งหญิงชาย
อันสุราเมไรใครเสพติด	พาชีวิตมีดมน จนฉิบหาย
หนึ่งสิ้นทรัพย์ตนนั้นพลันวอดวาย	สองอาจตายเมื่อทะเลาะเพราะมีนเมา

สามอายุสั้นเพราะโรคพยาธิ
 ห้าหน้าด้านหนักหนาเวลาเมา
 นำสมเพชเวทนาประชาราช
 ไม่ว่าไพร่ผู้ดีมีหรือจน
 ทั้งม้ามวยหอยเถื่อนและหอยรัฐ
 ประชาชนยากไร้ไม่มีกิน
 อบายมุขทุกอย่างฉิบหาย
 เลิกผิวครึ่งเสฟติดมอมประชา
 อาบอบนวดโสเภณีที่เพราะโรค
 เลิกฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อเหมือนก่อนเคย
 ประเพณีงามย่ำร้ายสวระ
 ชื่นทำไปไทยนั้นจะบรรลัย
 ทั้งทำศพแต่งงาน การบวชนาค
 เสียเงินไปทำไมให้เขารวย
 ประเพณีพิธีทำที่วัด
 มโหระทึกมากทำไมให้ยากจน
 จดทะเบียนแต่งงาน การประหยัด
 ถ้าทำได้ดังกล่าว เราเจริญ

สี่คนตำหนินินทาผาอับเนา
 หกโง่เขลาปัญญาหุดหมดทุกคน
 ตกเปันทาสอบายมุขทุกแห่งหน
 แทบทุกคนเมาสุราเป็นอาจน
 สารพัดพนันมั่วทั่วทุกถิ่น
 ทั่วแผ่นดินชั้นสนจนปัญหา
 ท่านหญิงชายเลิกเกิดเกิดปัญหา
 ไนต์คลับ บาร์ อย่าให้มีไม่ตีเลย
 แสนโลโครักค้ามนุษย์หยุดเกิดเหวย
 ให้ระเหยหมดสิ้น แผ่นดินไทย
 เราเลิกละกันสิ่งที่จะดีใหญ่
 เพราะคนไทยยังจน คนอื่นรวย
 จ่ายเงินมากเพราะรักหน้าเหมือนบ้ำาหวย
 ตัวเองช่วยสิ้นทรัพย์ต้องอับจน
 เช่นเราจัดบวชนาคปีละหน
 เราทุกคนเลิกเปันทาษชาติเจริญ
 ไม่ต้องจัดให้หุรหราบ้ำาสรรเสริญ
 สร้อยขอเชิญให้ญาติมิตรพิจารณา

22. เตือนนักศึกษา

เอ๋ยผีปากฝากรักนักศึกษา
 ให้พ่อแม่ที่อยู่หลังได้ตั้งใจ
 อย่าเอาเบียดไปจ่ายเรื่องร้ายผล
 เก็บที่รองดวงที่บ้านปล้ำกันมา
 หยาดเหื่อโคลแท้ ๆ พ่อแม่สง
 อย่าว่าใครไม่รู้อยู่โรงเรียน
 พ่อชุดดินกินเกลือเหื่ออาบหน้า
 แม่ตั้งใจทุกอย่างอยู่ทางบ้าน
 ลูกกินจนอิมทุกวันของมันหวาน

ปรารธนาอนาคตให้สดใส
 อย่าเที่ยวไปเกเรเล่นเฮฮา
 นึกพ่อแม่ตากฝนทนเลิศล้ำ
 ปรารธนาทางถูกให้ลูกเรียน
 อย่าลูกหลงไปเลี้ยงหญิง ยิงปวดเศียร
 อย่าคิดเบียดจ่ายเบียดเสียผลงาน
 แม่ถากหญ้าถางสวนควรสงสาร
 ลูกเข้าร้านดื่มเหล้า ข้าวมันไก่
 พ่ออยู่บ้านเคยจี้ไม่มีไหว

ขอให้ลูกจงได้สบายใจ
 ลูกกินเบียร์กินเหล้าเฝ้าวิกหนัง
 ลูกขอมาไม่ขัดใจจนได้
 เป็นชาวนาฬิกาให้แม่ขายข้าว
 พ่อตัดยางถางป่าปล้ำพาดัว
 เกือกพองน้ำพ่อใช้สายคนข้าง
 สูบใบจากกับยาคลายพ่อสบายใจ
 ทางอบายมุขทุก ๆ ข้อ
 อย่าเล่นกลขายยาแบบหากิน
 ใครทำดีเป็นศรีมาถึงบ้าน
 วันต่อไปได้ดีมีวิชา
 ได้เป็นนายมีตำแหน่งอย่าแข็งข้อ
 ถมแม่พ่อยอมแม่เสียว่าดี
 หนักสิ่งอื่นหมิ่นแสนในแคว้นด้าว
 ถึงพี่น้องชาวบ้านท่านจะรัก
 เราเป็นนักศึกษาหาความรู้
 ใครจำได้กายหน้าจะถาวร
 ตนสองร้องสิ่งฟังสักนิด
 สงวนไว้อย่าให้มีราศีดาว
 แม่อาบเหือดต่างน้ำทางเสศสา
 อย่าปล่อยใจเข้าวัยรักรุ่นนักเรียน
 ฝึกหัดครูอย่าหัดครองโปรดลองคิด
 หนูอย่าสร้างความสำเร็จมาพัวพัน
 หนูเลือกเรียนวิชาที่ประณีต
 อย่าเชื่อถูงอนามย์ปล่อยใจนาง
 แม่ส่งเงินไปให้ได้ศึกษา
 รักพ่อแม่พี่น้องอย่าหมองมัว

ถ้าลูกไปเข้าบาร์นี่หน้าอาย
 พ่ออยู่หลังปล้ำทนจนเที่ยงสาย
 ของเองไม่ยอมยิ้มอย่าลืมตัว
 ชาวไร่เวลานี้ให้ได้แม่ขายถั่ว
 เลี้ยงครอบครัวเข้าเย็นน่าเห็นใจ
 แต่ลูกสร้างคู่พันร้อยน้อยที่ไหน
 แต่ลูกไม่สูบไซซ์เฮโรอีน
 อย่าลืมเสาะแสวงหากัญชาฝิ่น
 เหมือนเรารินเลือดท่านของมารดา
 ใครเป็นพาลเลอร้ายแม่ขายหน้า
 พ่อชรา แม่แก่และให้ดี
 กับแม่พ่ออย่ารังเกียจกลัวเสียดสี
 ใจไม่มีเชื้อเพื่อเหลือสุนัข
 หนักไม่เท่าพ่อแม่ที่แน่นหนัก
 ยังไม่หนักเหมือนท่านบิดุมารดร
 อย่าลบหลู่แนะนำในคำสอน
 ขยายจรรยกลิ่นไม่หมิ่นดาว
 เพื่อสะกิดเตือนใจรุ่นวัยสาว
 เราเป็นสาววิริกุ่นนักเรียน
 ส่งข้าวปลาอาหารการขีดเขียน
 หนูต้องเพียรไปหาสถาบัน
 จะเป็นพิชิตการเรียนอย่าเห็นห่าง
 จะกีดกันอนาคตหมดหนทาง
 อย่าไปเรียนปารีตจะกีดขวาง
 จะเสียทางสุนทิตจิตมีดมัว
 ให้นำวิชาอย่าพาดัว
 สงวนตัวไว้หมั่งควรสังวร

23. เตือนสตรี

สตรีเพศ แสนวิเศษมากมาย	เป็นดอกไม้ประดับเมืองเรืองรอง
ดูคล้ายเหมือนดอกไม้สวรรค์	คู่แจกันสรวงสวรรค์เสกสอง
บุปผาสวรรค์ คู่กับแจกันทอง	ตั้งหน้าแท่นที่เมืองแมนวิมาร
ทวยเทพทำว เธอคอยเฝ้าไฟฝัน	มิ่งสมรชมเกษรตาหวาน
พิศวาส บุปผาชาติกลั่นบาน	ต่อจะเมื่อ เหมือนหน่อเนื้อสตรี
ผู้หญิงด้วยสุดแสนสวยเมื่อสาว	แตกตุ้มเต้า นมเนียน่องผ่องศรี
ตั้งเต็มตัว ยิ้มเยาะยั่วยวนยี่	ยังยอมเยาว์ ใครเห็นเขาก็รัก
ไม่แรมร้าง รู้เรื่องราวแรกเริ่ม	สาวควรเสริม เสงี่ยมนวลสงวนศักดิ์
สงวนสาว สงวนศรีที่รัก	รักเสียหลัก ก็จางรสหมดฤทธิ์
รักแรมร้างวิมารสร้างตั้งตา	เผยผืนผ้า น่องสา ๆ สักนิด
หากหลงลืม เหมือนดูดื่มน้ำมฤต	ถูกยาพิษเพราะหลาว ๆ คราวดีก็
เปียกสองแควไปถึงแหลมถึงหลัง	นอนเกลือกกลิ้งต้องน้องหญิงรู้สึก
แต่แรกออก วิ่งแหกคอกผ่าศึก	ไปดมดูตังหวูด วาย ๆ หวูดวาย
รักเข้าตา พ่อแม่ตายคือ	หนุยังดันไม้นี้วันเสียหาย
พอผิดลูกนึกถึงผูกคอตาย	เพราะผู้ชายไม่ชิมว่าสามี

24. ทำนายฝัน ท้าวปัสเสนธิโกศล

ไม่มีใครในโลกที่โชคดี	สามัคคีกันเกิดเราช่วยเยาวชน
ด้วยโลกถึงกึ่งกลางศาสนา	เกิดภาวะร้อนแรงทุกแห่งหน
ประชากรร้อนใจดังไฟลน	ไปตามผลของพระพยากรณ์
เรียกพุทธธรรมนายเคยได้ข่าว	เรื่องพระเจ้าจอมวังทรงสั่งพร
เท้าปัสเสนธิโกศลคนสมัยก่อน	ครองนครสาระวัตตีฝันพิกล
ตกพระทัยเสด็จไปเซตวัน	ทูนทรงทันทีประทับดับผล
พระดำรัสสมรฐสทศผล	ว่าเหตุผลไปข้างหน้ายังช้านาน
ต่อโลกถึงกึ่งกลางศาสนา	เกิดภาวะขึ้นกับยุคทุกสถาน
ท่านผู้เฒ่าเล่ายุบนบ่าก็ค้ำ	ว่าโบราณไม่เจริญจนเกินไป
คนหนุ่ม ๆ สมัยนั้นก็สั่นหัว	ม้าหนึ่งตัวสองปากมาจากไหน
จะเกิดฆ่ากันเองได้อย่างไร	มาสมัยนี้เห็นเกิดเป็นจริง

ความเพื่องูยุงยากทุกภาคพื้น
 เกิดกาลวิवादเที่ยวพาสพิง
 องค์พระสรรพนัญทรู่มด
 ได้ยกเป็นยอดปราชญ์ศาสดา
 เห็นนรกสวรรค์ด้วยชินญาณ
 เพียงสองพันปีกว่านานอะไร
 เข้าสองสี่แปดสี่เกิดวิโยค
 คนนับล้านล้มตายวายชีวัน
 ถึงสาเหตุที่ฆ่ากันบ้าคลั่ง
 เราเหลียวมองไปเมื่อสองพันปีกว่า
 ปรากฏว่าเขาปรารภในพบชาติ
 พอลืมตัวทั่วกันแล้วหันใจ
 เพื่อประโยชน์อยู่กินทางสินให้
 ต่อดำเนินเพลินหาขึ้นหน้ากัน
 ขอความโลกโกรธหลงมันลงโทษ
 ก็เพราะโลกเล็กคิดทางจิตใจ
 มวลมนุษย์รุดหาปรมาณู
 เช่นวิถีพวกซีปนาวุธ
 จึงเกิดกลางล่องหนมาให้พระเห็น
 สัตว์มีเวรเกิดมาจะฆ่ากัน
 ชั่วกับดีโลกนี้มีอยู่นาน
 เพราะเกิดรบพบเหตุสังเวทนา
 ซึ่งเมธีทั่วโลกว่าเลิศล้ำ
 ทางศีลธรรมไปสำแดงออกแพร่พราย
 ณ วัดพุทธผุดประดั่งในอังกฤษ
 ออกอากาศศาสนาเป็นอาจิณ
 ยิ่งนับวันจะทวีบริษัท
 บ้างบินมาปฏิบัติด้านศรัทธา
 แต่ควันหลงสงครามยังลามทั่ว

บังเกิดขึ้นกับยุคทุกๆสิ่ง
 เป็นความจริงที่ได้ทำนายมา
 ทรงเอากฎขึ้นประเทศศาสนา
 เพราะปัญญาตรัสรู้เหนือผู้ใด
 ถึงนิพพานปรากฏอันสดใส
 กับวิสัยสัมมาภะคะวัน
 สงครามโลกลามประเทศทุกเขตชั้น
 ข้อสำคัญควรคิดพิจารณา
 ถ้าจะสังเกตคิดเป็นปริศนา
 ใจประชาชนดิ่งในสิ่งใด
 เป็นยุคปราชญ์ศาสดาหนึ่งสมัย
 มาสมัยวัตถุที่รู้กัน
 ไปในทางฝ่ายธาตุแร่ที่แปรผัน
 เทียวแข่งขันขายค้าหากำไร
 ขัดประโยชน์กนุกันยกใหญ่
 จะหนีภัยพัฒนาแต่อาวุธ
 เกิดนักรู้เรื่องทำลายร้ายที่สุด
 กำหนดจุดแต่จะผลาญสังการกัน
 ด้วยปัจเจกทรนฤทธินิमितฝัน
 กว่าสองพันปีตรัสเป็นสังจา
 พระกับมารคูกันขับหนักหนา
 ศาสนาพระมุนียิ่งคลี่คลาย
 สามารถนำมวลมนุษย์ถึงจุดหมาย
 จนถึงฝ่ายแคนาดาและบราซิล
 เหมือนไทยมีสมังค์ดำรงศีล
 เผยระบิบบนแบบธรรมพระสัมมา
 ปฏิบัติแบบพุทธศาสนา
 แล้วสละทรงเหลือองในเมืองไทย
 ดีกับชั่วชาวเราจะเอาไหน

สงครามเล็กแล้วยังรบอยู่จบไป
 เช่นพื้นจำฝองพงศ์ในวงศา
 เยอรมันก็ฆ่าเยอรมัน
 แหลมบอนฆ่าหลายเขตประเทศน้อย
 เกิดกาลวิวาทอนาถนักร
 ทางบ้านเราเกาหลีธรณีเดือด
 ฆ่าพวกเกาะอเมริกา น้ำตานอง
 เผชิญภัยในชาติหน้าหวาดหวั่น
 แล้วขบถของโกโผล่ขึ้นมา
 ที่ในแอฟริกาไม่น่าชน
 มาทิเบตเขตที่สตรีแพง
 เป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนา
 องค์ตะลัยได้เดินไปอินเดีย
 เรื่องชิงแคว้นแคสเมียร์ถึงเสียหาย
 มาประเทศปากีสถานที่อื่น
 ในอินเดียแผ่นดินกลัวโปรตุเกศ
 ทางอินเดียเดินทัพโดยจับปล้น
 พวกอาหรับทัพยิวเข้ายึดเมือง
 ยังเรื่องเกาะนิวกินีเป็นนิทาน
 ทางอินโดนีเซียจะชิงกลับ
 เกิดตอติกับนาวีฮอลันดา
 ประเทศอัฟริกาเกิดอาเพศ
 เกิดขัดข้องผองพาลแล้วบ้านปลาย
 ทั่วโลกาน่าดูช่างกะไร
 มาเลเซียกับชวาไม่ประมวลด
 เป็นเมืองขึ้นเขามาอุดสำหรับกู้
 ชนนะเพื่อนแล้วไม่พอทะเลาะเมีย
 จะว่าเขาแตกหักเพราะรักชาติ
 เทียวแย่งปันกันอยู่ตามรู้ใจ

ไม่สิ้นภัยพิบัติจรณะ
 เกิดขึ้นฆ่ากันกองสยของขวัญ
 อัจฉรย์แตกชาติอนาถนักร
 ที่ต้องพลอยเปลี่ยนแปลงด้วยแรงผลัก
 ใครแตกหักต้องดับขอรับรอง
 รอบนองเลือดหันแหลกเพราะแยกสอง
 เกิดขัดข้องขุนฉิวเรื่องควิวา
 ตัดสัมพันธ์เผาพงศ์ในวงศา
 ถึงกับฆ่ากันตายอย่างร้ายแรง
 หากนายพลฝรั่งเศสไม่คิดแผลง
 ทัพจีนแดงเดินใสเหมือนไฟเลีย
 ผู้ศรัทธาเทิดทูนมาสูญเสีย
 จะไกลเกลียดโดยใครไม่ได้คืน
 ฆ่ากันตายเลือน ๆ เป็นเรือนหมื่น
 อินเดียขึ้นเข้าไปชิงเลยยั้งกัน
 ก็เกิดเหตุภาสไม่คาดขวัญ
 เข้าประจันชิงแคว้นตามแผนการ
 ยังแค้นเคืองคอยกัดประชิดผลาน
 บ้อมปรากการสำคัญของลันตา
 จึงส่งทัพนาวีเข้าตีชวา
 เป็นภาวะวิกินให้คนตาย
 กับประเทศอแลก็เนี่ยถึงเสียหาย
 ฆ่ากันตายตามกันโลกปั่นป่วน
 มาเกิดภัยในยุคนี้ทุกสถาน
 ลาวกับญวนก็ฆ่าเบในเอเชีย
 ร่วมต่อสู้สุดปล้ำแล้วมาทำให้เสีย
 ทำให้เสียสามัคคีเมื่อมีชัย
 เราไม่อาจมองไปช่องไหน
 ฝักวิสัยสำหรับจะปรับตัว

เกิดสมทบพรบรินเที่ยวฟันฆ่า	เท่ากับหาหาใหม่มาใส่หัว
ควรรศึกษาหาช่องอย่างหมองมัว	ทุกคนทั่วต้องตายเมื่อปลายมือ
เที่ยวยื้อแย่งแข่งขันเที่ยวฟันฆ่า	จะมีค่าถาวรแน่นอนหรือ
สิ่งทั้งหลายไม่มั่นคงอย่างหลงลือ	เรื่องก็คือใจคนเที่ยววนไป

25. ไทยเดือนไทยเพื่อไทย

นภาภาศหวาดหวั่นทุกชั้นทุกช่วง เสียงกึกก้องม่านฟ้าเวหาเวหาหย บ้างก็ลั่นบ้างก็แลบ แสงแวบแสงวาว เกิดร้อนร้าวทุกผู้ที่ชมพุ่มพพาน ชนชาวโลกต่างโคกสร้างสิ้นข้าวสิ้นของ พรัดพวกพี่น้องที่น่าสงสารด้วยพวกดอมจอมอัปรีย์เจ้าก็เจ้าการ เทียววังควาญให้ร้อนรุ่มไปทุกมุมทุกเมือง จินเภาหลี่เวียดนามยามถูกแยก เหนือได้แตกเกิดรบยังไม่หบไม่เหียง กัมพูชา ลาว ญวน เจ้ามวลงเจ้าเมือง ต้องขึ้นเครื่องบินหนีเมื่อไม่นาน หลงคบควบไม่รู้ว่าอุบายอุบาย ชะตาขาดพระเจ้าสี่ต้องโดยสี่โดยสาร ทั้งประชาธิปไตยครบภัยคบผล คิดถึงบ้านจะบ่นกลับใครไม่รับไม่รอง เราคนไทยใจซื่อรักซื่อรักชาติ กษัตริย์ศาสน์สามัคคีอย่าลี้ยาสอง เพื่อรักษาอธิปไตย เมืองไทยเมืองทอง ใครเข้าครองแม่ชีวาเราอมผลฝ่ายอมผี พี่น้องไทยที่ยังคงเข้าใจจงใจผิด กลับใจคิดมอบกายอย่าเที่ยวหน่ายเที่ยวหนี รัฐบาลท่านคิดหวังให้ตั้งให้ดี กลับไปชื้อขอให้กลับรัฐยังรับยังรอง อย่าหลงเชื่อคอมมิวนิสต์มันบิดมันเบี้ยว มักจะเที่ยวไปนชาวจะให้ข้าวให้ของ ทรัพย์ในดินสิ้นในเมืองมีเมืองมีนอง ไทยปกครองให้ยืนยงไว้เพื่อธงเพื่อไทย ช่วยกันปราบหมู่มุญภัยรินให้สิ้นให้สุด บรรพบุรุษเคยกู้ชาติไม่หวาดไม่ไหว อยู่ในแผ่นดินไทย ไล่มันไปอย่าให้พาดขาดพันธุ์เอ๋ย

26. เธอบุกป่าถือปืนยิงปกป้อง

วสันต์พราพราเพื่อละเมอผ่าน	ถึงทหารหาญให้ไม่เหหัน
ให้ความรักเลิศล้ำจนนิรัน	ให้พบวันสมหวังเหมือนดังวอน
เพราะเธอคือยอดคนทีล้นค่า	งามทวงท่าหญิงไทยไม่ถ่านถอน
ฉันทฝากจิตจิตใจเธอไม่จร	ฝากอารมณ์ตามไถ่ในทุกทาง
เธอบุกป่าถือปืนยิงปกป้อง	เธออย่าหมองจิตหม่นจนเหมินหมาง
รักจนเจือจืดจ่อไม่ขอลาง	ไม่ลาร้างแรมลบนันกรบเลย
อยากไปเห็นไปหาคราเธอห่าง	ไซ่เพียงอ้างแกล้งคำทำเพิกเฉย
อยากไปชิตชื่นชูเป็นคู่เซย	อยากไปเผยคำพูดพิสุจน์พลัน
เพราะรักแรงล้นเหลือเชื่อไม่เล่า	จึงได้เฝ้าปากเพียรเขียนเพลงฝัน

เพื่อการเกิดการรักต่อวัน

อันเชิญพรแห่งพุทธสุดพิพัฒน์

ช่วยประเทืองประทานทหารไทย

เมื่อคืนจันทร์ แจ่มจ้องจับห้องใจ

ส่งสวัสดิ์แววความงามไสว

ชนะชัยเพื่อชาติราษฎร์ชื่นชม

27. นครเคยเคยอยู่ปราชญ์ผู้ดี

เมืองนครนักรวีท่านศรีปราชญ์

นครเคยเคยอยู่ปราชญ์ผู้ดี

นักประพันธ์บรรพชนมีคนเล่า

กวีอื่นตื่นตาขไม่อาจฟัง

ท่านลงเห็นเป็นกวีมีบ้างไม่

ศรีปราชญ์ตายหลายตอนกาพย์กลอนดี

ปราชญ์ซึ่งเห็นว่าคล่องไม่ต้องแต่ง

เชิงเขาก็ชาติเชื้อชายเมื่อได้ฟัง

ฉลาดเหลือแหลมหลักเลิศนักปราชญ์

บทที่ดีศรีปราชญ์วันชาติชน

ท่านเจ้าคุณจุนเจือดีเหลือแสน

อักษรล้วนควรมองสมองโปร่ง

ศรีนครก่อนเก่าของเราแท้

ภายในดินถิ่นนครขจรครัน

หลังไม่นานปานบอดชั้นยอดปราชญ์

เกิดรุ่นหลังยังเพียงพอเคียงบ่า

ปานเป็นเพชรเม็ดสุกมุขดีเนตร

บอดแต่ตาหนึ่งปานเคยราญรอน

กลอนเปลอบวกดอกที่ว่าชนะนะเพื่อน

กวีหนึ่งท่านว่าชะตาจน

สถิติที่ลือคือเพลงบอก

ท่านขับชมพระแก้วแล้วจับใจ

เชิงฉลาดกาพย์กลอนอักษรศรี

นักเมื่อก่อนเก่าของเรายัง

เจ้าคุณเฒ่าทำโพธิ์มุขโตขลัง

เพลงวันบอกรับต่อมาทั้งชาติ

กลอนที่ใช้เซอะชะหน้าบัดดี

แล้วคุณที่สิ้นบุญกลอนคุณยัง

กลอนกลั่นแกลิ่งขำคมแสนสมหวัง

ดีเดิมดัดดัดขึ้นมาแต่บรรพชน

มีรสชาติคนหลังฟังได้ผล

ทิ้งให้คนหลังเห็นเป็นคำโคลง

ลาวเหลี่ยมแหลมแล่นไล่แล่นตายโหง

แลสิ้นโหล่งเหลี่ยมโหล ใครจะทัน

ถัดมาแต่คนสองฝั่งพร่องฉัน

ท่านผู้นั้นชื่อรอดหลอเกิดต่อมา

ลือลือลือเลิศเลออย่างเหอหา

ท่านชื่อว่านายเนตรเขตนคร

คิดประเพศเสื่อใหญ่เคียงไกรสร

เรื่องกาพย์กลอนเชื่อแนไม่แพ้คน

อย่าหลงเลือนว่าหนึ่งฟังเหตุผล

เพราะให้คนอื่นชักจูงหนักใจ

ดีไม่หลอกอัดเสียงไว้เกลี้ยงไส

ทั้งไม่นัยเนตรอนได้ผลงาม

ทำกลอนคิดค้นสนิที่นั่งชิดข้าง	บอกไปพลงขับร้องไม่ต้องถาม
จำบอกเล่ากล่าวชมผลสมความ	สมญานามตามกันชั้นนักวี
ทุกวันมาข้าเห็นแต่เพียงศิษย์	อุตสาห์ฝึกไม่ให้ขาดเพื่อปราชญ์

28. นมแม่ นมสัตว์

ขอกล่าวคำถึงกรรมพันธุ์วันดีเลิศ	สืบจากหมู่สัตว์ประเสริฐเกิดเกศา
มนุษย์หรือก็คือสัตว์ในโลกา	แต่สัตว์นี้มีปัญญากว่าสัตว์ใด
สัตว์มนุษย์สุดประเสริฐให้กำเนิดกับลูก	แม่ฝังปลุกชูชุบมาแต่อุบนิสัย
หลังกระแสทิพย์ตัวจากหัวใจ	เป็นเลือดไหลสีขาวจากเต้าน
ให้ลูกกินก่อเกิดเนื้อหนัง	สร้างพลังมนุษย์แท้สร้างมาแต่ต้น
จึงคนแก่ก่อนไกลใจของตน	เป็นใจคนไม่ต่ำด้อยร้อยเปอร์เซ็นต์
แต่มาผุดเมื่อมนุษย์กินนมสัตว์	บังเกิดขัดกันและกันเกิดขึ้นทันตาเห็น
กินนมโคใจเหมือนโคไซว์ความเด่น	พอหันเห็นอัมหิตตรงเข้าขวิดทำลาย
แม่พี่น้องท้องเดียวกันไม่เกี่ยวข้อง	จับป็นจ้องจะกำจัดเพราะใจสัตว์หมั่นสืบสาย
กามพันธ์สืบบ่ใจคนกลาย	จับป็นจ้องจะกำจัดเพราะใจสัตว์หมั่นสืบสาย
กินนมแม่กับนมสัตว์คงจะขาด	บรรทัดจิตควรจะคิดเสียให้แนช่วยแก้ไข
สร้อยจึงกล่าวเป็นภาษิตไว้กิดใจ	เพื่อนหญิงไทยทางที่ถูก จงให้ลูกกินนมแม่

29. น้องสาวถามพี่ถึงชีวิตเมื่อแต่งงาน

สาวสมัยนี้ สิบสี่เต็มสาว	ร่างอวบอัด ไปทุกโกสัดทุกส่วน
แตกเนื้อหนุ่ม เนื้อก็หนุ่มผิวนวน	หัวใจหนู คิดหาคู่แนบนอน
น้องพี่ใหญ่ ยังข้องใจมากแสน	คืนได้แฟน มาร่วมเตียงเคียงหมอน
ฟังให้ดี ชีวิตพี่ถึงก่อน	พี่บอกเล่าให้น้องสาวคอยฟัง
หนุ่มกับสาว สิ่งพระเจ้าสร้างมา	คืนแรกทำ เสียลุนหน้าลูล้าง
หมอนสองหน่วย มีผ้าผวยเตียงตั้ง	แต่ชายนอน ไปหนุนหมอนลูกเดียว
ของในกาย ที่ชายไม่เคยถูก	เนื้อเหลือดูถูก พอชายถูกหญิงเสียว
หมอนสองหมอน มาหนุนนอนลูกเดียว	หรือลำบาก ชายดูดปากจนเบื่อ

หนาวแสนหนาว สาวไม่ต้องห่มผ้า ชายกอดไว้ จนร่างกายออกเหงื่อ
 ต้องผ่อนให้ จนว่าชายเขาเปื้อน นี่คือจิต คู่ชีวิตแต่งงาน
 นี่คืนแรกเรียงหมอน - หนูเหอ - นอนคืนแรก

30. นั่งกันเกิดเปิดสมองลองฟังเสียง

ถึงรูปชั่วตัวแก่แต่สำเนียง ยังเกลี้ยง ๆ เกลา ๆ พอเอาการ
 ถึงไม่แน่นแฟ้น ๆ เหมือนกับเด็กโสด แต่ประโยชน์ทางกว้างใหญ่บ้างที่เราไพศาล
 เพราะไม่ว่าคนไหนถ้าใครเกิดนาน ประสบการณ์กับโลกเรื่องนั้นต้องโชคชะต
 มองทะเลเสียบ้างความที่กว้างใหญ่ เรือกลไฟแล่นได้แค่ไม่ติดขัด
 เด็กอ่อน ๆ สอนเรียนเมื่อจะเขียนคัด ย่อมไม่จัดเหมือนครูผู้เคยชิน
 ท่านจะฟังศิลปะจะให้รู้ ต้องตรวจดูให้ตลอดยอดนักศิลป์
 ศิลปะมีอยู่คู่ศิลปิน คำว่าดีมีศิลป์เขาดีขึ้นใจ
 ส่งเสียงว่าแหง ๆ แต่เพลงว่า แลร่าร่าริงรังแล้วแม่จะฟังไหน
 ขาดสัมผัสชัดทำนองคงไม่ต้องใจ คิดใครก็หาไม่หมั่นไร้ปัญญา
 เพราะบ้านเมืองสมัยใครก็รู้ ทุกคนผู้เขาได้ผ่านการศึกษา
 เราคนแก่ก่อนแก่นั้นเบาปัญญา ต้องศึกษาน้อยเด็กได้ว่าให้เด็กฟัง
 ไหร่ไม่ไหร่เตือนใจกับโหมว้ยรุ่น ที่เที่ยวชุนเที่ยวแข่งเพราะแรงขลัง
 พ่อกับแม่พูดว่าชว่นกันด่าดั่ง ยังไม่ฟังดินดื้อหมั่นถือดี
 งานไม่ทำนำพวกเข้าเป็นพรรค ออกเที่ยวหลักปล้นรถกะหมัดศักดิ์ศรี
 ได้มาครั้งสองครั้งชื่อหมั่นดังดี พลาดสักทีเสียหายกะพ่อต้องขายนา
 เห็นคุณลูกเด็กยังอ่อนอย่าให้นอนหวาง หาสตางค์สอดให้นาย หมั่นไร้ขึ้นแล้วหนา
 นายไม่เอาเราโทษโกรธเที่ยวว่า พอนายรับเงินตราที่หลังกะดำนาย
 หว่ากินสินสอดและลอดสินบน นักหนาคนไทยเราหมั่นเขลาฉิบหาย
 ไปทำชั่วก่ล้งหวางตางค์ให้นาย พอนายรับเอาไว้ว่าเขาไร้ศีลธรรม
 เป็นความจริงที่บ่าวกล่าวไม่หก แลสกปรกคนไทยหมั่นใหญ่ซ่า ๆ
 ทำความผิดหวางไม่ติดแล้วพูดประจำ ว่ากูทำลงไปเพราะกูหมั่นใหญ่จริง
 วันยังเบี่ยใหญ่เราจ่ายเราเสีย วันไม่เบี่ยสักจิตคิดค่าตีหม้อหญิง
 ประวัตติการณอย่างนี้ที่เคยมีจริง ทำแล้ววังหมดแรงเมื่อคนเขาหลงมา
 ยิ่งว้ยรุ่นชุนใหญ่ หนูเหอ เพราะใจหมั่นไร้

ยิ่งวัยรุ่นชุ่นใหญ่เพราะใจหมั่นไร่ คนไปเที่ยวนอนพ่านมันตรันเอาบนหลา
 ความที่อยากจับกินสิ้นคั้นบ้ำ เพื่อนเที่ยวพูดให้ฮาจะหน้าไม่อาย
 แลไม่ไหวใจชายนั้นร้ายกว่าหญิง เขาสั่งยิงกะไม่กลัวว่าตัวจะเสียหาย
 เห็นเพียงขาพาไขว้ใจผู้ชาย เห็นวัลลายใครจะชมนี้กว่ามดดานาง
 น้องบ่าว ๆ ฟังพี่กล่าวเตือนสติ วังให้ตีอย่าเขลอะเดี่ยวเธอจะติดหวาง
 ความที่จริงใจหญิงนั้นทุกหนุ่มนาง เหมือนกับอย่างใจเธอเสมอกัน
 *ว่าขึ้นเพลงเลย

31. ผู้หญิงเขาเกิดมา- หนูเหอ

หญิงเขาเกิดมา หัวงาหลูกัว ผากตัวกันแล้ว เป็นผัวแก้วเมียขวัญ
 หญิงกับชาย ใจเขาคล้ำคลึงกัน พระเจ้านั้น เขาเสกสรรให้มา
 เด็กบ่าวหนาวแรง แข่งขึ้นมาจริง นหนาวเด็กหญิง นอนคนลำฉิ่งสองฝา
 ถ้าอยากปลาอยากกุ้ง หนูเหอ.....
 อยากปลาอยากกุ้งได้บอกลูกบอกตา อยากไ้หนู สวไม่สู้บอกใคร
 กตทนไม่ได้ ถ้าม้ง่ายกะไม่ดี บ้างได้สักที กะนาก็โตใหญ่
 หงายบัดสี หนูไม่ที่บอกใคร ทำให้แท้ง คนเที่ยวแหงหลงหลอดดอน
 สวได้ยินหมั่ง ให้ฟัง ๆ เกิดหนู จงรู้จักเก็บ อย่าคั้นเข็บได้খন
 สวอย่าไปแสรังแกล้ง- หนูเหอ.....
 อย่าไปแสรังแกล้ง เอาไม่แยงเสื่อนอน ถูกเข้าเดือดร้อน เหลือกว่านอนผิงไฟ
 ผู้ชายได้หรอย แล้วไม่ค่อยสงสาร หาอื่นแต่งงาน หนูจะคลานไปไหน
 หลงล้นชายลวงเหมือนติดบวงพรานไพร เจ็บโหรไม่หนักเหมือนศรรักเสียบทรวง
 ล้นชายหลายชู้ หวานไม่รู้จักล้น ไปหลงล้น จะหมดสิ้นของห้วง
 เที่ยวแห่งหมด เมื่อถูกเด็ดดอกดวง แรงความดัน นอนตัวสั้นดิก ๆ
 วันห้วงแหนให้หนูนแชนเคียงข้าง กอกร่างผัว ชวนกันหัว จิก ๆ
 หนูแม่หนูก ปล้ำดุก ๆ ดิก ๆ หญิงหยิกชายหยอก ผ่ากะลอกพันคอ
 นี้ขอเสื่อชั้นโน - เอยหนูเหอ
 ขอเสื่อชั้นโน อีสวใส่แข่งเผ็ก ชายลอกเสื่อ ปลอดไม่เหลือสักขอ
 อย่าทำเล่น เหมือนกับเซนบ้ายอ พอลูกติด เห็นความผิดถึงตัว
 ถ้าชายดี หญิงไม่เศร้าหมอง กล้วนอนร้อง เวลาท้องไม่ผัว

หญิงอ่อน ๆ หนูไม่หอนสากลัว่
 ยิ่งสวยยิ่งทรมาน ถ้ายิ่งงามยิ่งไร้
 นุ่งเอี๊ยกท่า ถ่ายด้านหน้าด้านหลัง
 จะแลไหว ของใครใหญ่ใครโต
 ไชวนี้ไชวนี้ให้แลกกันจนเบื่อ
 ถ้าหากกล้ำมไม่งาม – สาวเหอ
 หากกล้ำมไม่งาม เหาฟองน้ำเข้ามา
 ธรรมชาติสร้างมาก็หยับจะใช้ได้
 หาปิดติดปก จนเหลืออกเหลือกูด
 ถ้าแต่งพอดู ถ้าหญิงอยู่พอได้
 นักพระนักพรต กะกดไม่ได้จริง
 จึ่งพระบ่าว ๆ ไม่ค่อยเข้าอยู่วัด
 เอ็นตกนกตาย ร่างกายงอมลง
 เพราะตัวชรา จะทำนากะไม่ไหว
 ทุกวันนำแล มีพระแก่เต็มวัด
 ไม่ใช่ชีคร้าน เรื่องจะอ่านตำรา
 ประสาทต่ำ ทั้งความจำกะไม่เดิน
 จึ่งตั้งหน้า ไหว้แต่พระเย็นเช้า
 สมัยนี้ ถ้าไม่มีคนแก่
 ลุงป้ายายาย เมื่อกายกายแก่ชร
 เพราะเรายังเกี่ยวข้อง เอ้ย พี่น้องเหอ.....

หยับแหกรั่ว เหมือนลูกวัวผูกคอ
 ชอบเสียเหลือ อวดกล้วยเนื้อหญิงหล่อ
 นอนและนั่ง มีมากนักอ๊กโข
 ดูไม่ไหว ผู้หญิงไทยดารา
 ไชวไม่เหลือ ถึงกล้ำมเนื้อโคหนา
 เข้ามารองให้พอง ๆ พูน ๆ
 แต่หนักแรง บ้างคนแต่งจนสูญ
 แลไม่ลง เหมือนเพชรทรงให้ลิง
 ใส้โหรบ้าง จะเลือกร่างผู้หญิง
 หลงร่างหญิง ถึงกับทิ้ง วรพงศ์
 ยังคนเฒ่า ที่บวชเข้าเป็นสงฆ์
 จึ่งคิดปลง บวชเป็นสงฆ์อยู่วัด
 หันเข้าหา กุสะลาแก้ขัด
 เข้าไปบวช บ้างองค์สวดไม่เป็น
 เสียพระแก่ ตาทำนแลไม่เห็น
 โทษไม่ได้ เพราะท่านบวชกายแก่
 บำเพ็ญตน สร้างกุศลเผื่อแม่
 ทางศาสนา จะโรยราเต็มที
 ล้าปากหนักหนา เพื่อเมื่อไม่พระสวดผี

32. นาคิด

คนที่ทำความดีไม่มีข่าว
 เปิดแปดด้านใครเล่าเข้าอาราม
 แสนจะวิปริตจิตมนุษย์
 หากความถูกอยู่ที่ผู้มีชัย

คนสร้างควาข่าวช่วยคุณด้วยสาม
 คุณที่ห้ามยามเฝ้ายังเข้าไป
 นี้จะยุติลงที่ตรงไหน
 แล้วอะไรเล่าละหว่าเรียกว่าธรรม

33. บท....

ประวัติความใคร่หมายสังวาส
 สัตว์ท้าวเหล่าฟ้าดินนาดินแดน
 เป็นถึงโสดาบันภรรยาไซ้
 ยังมีจิตติดพันกระสันกาม
 บุญคนมีกิเลสหนา
 เรืองอดสู้อาสาข้างเอ็ดอึง
 บ้างถูกโทษมโหฬารจะจนระหอบ
 พี่กับน้องต้องห้ามตามตำรา
 บ้างกำหนดอดอันกลิ่นไม่อยู่
 ในสมัยปัจจุบันทุกวันนี้
 เพราะผู้หญิงชิงแต่แข่งเนื้อหนัง
 ขอบสำแดงแต่งตัวให้ยั่วชวน
 ชะวากสอนควรปิดให้มิดแน่น
 เอาของปลอมซ่อมเสริมแต่งเติมกาย
 พวกโลกมากอยากกรวยจับฉวยทรัพย์
 เปิดสถานการค้าการรวม
 ภาพลามกยกให้เห็นเป็นภาพศิลป์
 ยึดศีลธรรมยากฎหมายไม่อายใจ
 ขอบนุ่งน้อยห่มหนักพอปิดเพศ
 ศาสนาของพระพุทธถึงจุดเสียว
 พากันเห็นเป็นของดีที่วิเศษ
 พวกนักวิชาการด้านร่างกาย
 ชวนแก้ไขเรื่องในมุ้งที่ยุงจิต
 เขียนขึ้นไว้ให้เห็นเป็นตำรา
 ให้ความรู้ในด้านการร่วมเพศ
 สอดแทรกภาพหยาบคายใต้กระดุม
 เด็กได้ของป้องกันมันไม่กลัว
 หอบหนีครูสู่โรงแรมแถมวิชา

ธรรมชาติสัตว์โลกสมโยคแผน
 ย่อหนาแน่นชุ่มแซ่กระแสดกาม
 เพียงแต่ไม่ผิดต่อศีลข้อสาม
 ไม่สิ้นความกำหนดที่รัถรี
 นับประสาอะไรไปพูดถึง
 บ้างก็ถึงหย่ากันกับภรรยา
 บ้างเป็นศพหมกห้องร้องพฤษภา
 ก็ยังปรารถนาดูกิจผิดประเวณี
 บ้างสมสู่กับสัตว์น้ำบาดสี
 เกิดคดีทางเพศเกิดเหตุควรร
 ให้เปล่งปลั่งอวบอัดได้สัดส่วน
 เป็นชนวนยวนกิเลสเพศผู้ชาย
 กลับให้เห็นพุ่มพองของโฉมฉาย
 จัดมุ่งหมายให้มันทันสังคม
 ลงทุนจับพวกผู้จะสูสม
 เหมือนระดมเอาเหยื่อเชื้อล่อไฟ
 โขว์พวกสิ้นยางอายุให้หลงไหล
 ขอแต่ให้ได้สต่างค์แต่อย่างเดียว
 สำแดงเดชกริยาน่าหวาดเสียว
 คนจึงเกี่ยวแต่กามร้ายความอาย
 เกินขอบเขตธรรมชาติที่มาหมาย
 ริแก้ภัยความขัดข้องหมองอุรา
 ด้วยกามกิจที่บังเกิดปัญหา
 เพศศึกษาตีแผ่ทุกแง่มุม
 ปลุกจิตเวทนาเหล่าชวนสาวหนุ่ม
 สร้างเครื่องคุมกำเนิดเกิดคนมา
 กระทำชั่วกันในวัยศึกษา
 เพศศึกษาทดลองนอกห้องเรียน

บางแผลใจไปตามความประมาท	ฤดูขาดเบรื้อยวปากถึงรากเหียน
อนาคตหมดสลายที่หมายปอง	เพราะในท้องมีตัวมารหัวชน

34. บทกลืนธรรมชาติ

พอส่งดสำเนียงเสียงของนก	หิมะตกหล่นตองเป็นฟองฝอย
แสงหิรัญตันเมฆวิเวกกลอน	ดูคล้ายคล้อยแตกโถมพะโยมมาร
เพราะโลกเราหมุนเวียนเหมือนเกวียนเลื่อน	ชาวบ้านเรือนเงียบสิ้นทุกถิ่นฐาน
ตีจิ้งจิบขับกล่อมนุ่มพจมาน	ว่าในด้านมิตรภาพทราบทั่วไป
ผมสุภาพบุรุษมนุษย์ อารุโส	แบบสำมะอาชีโวใฝ่ปราศรัย
ผมดอกสร้อยร้อยกรองต้องมาไกล	ไม่สิ่งใดติดมือจะถือมา

35. บทธรรมชาติเทียบความรัก

ไอ้จันทร์เด่นเพ็ญฟ้านภาผ่อง	สาดแสงทองศรีโสมโพยมहन
เมฆ ทะมื่นขึ้นตั้งกำบังบน	น้ำค้างหล่นชโลมหญ้าในราตรี
ถ้าเราเปรียบเทียบหมายกระต่ายถ้อย	ค่าคื่นคอยจันทร์เจ้าเศร้าทรงศรี
มิสมรักศักดิ์เราเพียงเท่านี้	ไอ้ฤดีแสนสลดกำสรดทรง
จันทร์เคยขึ้นคืนใดมิให้เห็น	กระต่ายเด่นคั่นใจเพราะไหลหลง
อนุภาพความรักสลักลง	ความซื่อตรงรักดีมีเอนเอียง
ครั้นคืนใดฝนฟ้าคะนองก้อง	หยดละของฝนซึ่มกระหึ่มเสียด
ให้หวนถึงคู่ชมภริมย์เรียง	ชีวิตเพียงจะวิบัติเป็นอัตรา
แหว่สำเนียงเสียงปีที่โหยหวน	คิดว่านวลนิ่มน้องร้องเรียกหา
ผมจึงตัดสินใจอาลัยลา	จะมานะซ่อมสร้างทางศิลป์
เที่ยวเร่ร่อนพื่อนร่ำมโนราห์	หลายคณะซ่อมสร้างทางศิลป์
ออกแสดงทุกแห่งหนชนบท	ทั่วทั้งหมดภาคได้สายทักษิณ
ร่วมกันเล่นเป็นกีฬาเป็นอาจิดน	เลือดศิลป์ขึ้นหน้าพระนง
ถึงสร้อยร้อยใจไม่ไหวหวน	งานประพันธ์ที่รักศักดิ์สูงส่ง
ถึงตัวตายหมายเกียรติดำรงคง	แม้ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
สร้างแค่บุญคุณไว้หมายพิชผล	ถือว่าคนรุ่นหลังยังศึกษา
ถึงใจหายได้แห่งแข็ง ชฎา	จะขอบำบทประพันธ์นรินทร์กาล

บ้างคนเห็นคุณค่าว่าต่ำต้อย

แสนเสียดายราคาวิชากร

ศิลปินเขาอย่าดูหมิ่นศิลปะ

จึงไม่ค่อยมองเห็นเป็นแก่นสาร

สร้างผลงานศิลป์บันทึกใจเรา

กองขยะมองให้ดียังมีศิลป์

36. ไบบอนใกล้หนาม

อดีตครูผู้เฒ่าท่านกล่าวสอน

อุทาหรณ์เข้าขั้นคำบรรยาย

ฐานะญาติใกล้ชิดหรือมิตรภาพ

คนแก่แก่รู้เสียดค้อยเกี่ยวกัน

ถ้าป้องกันรักษาดีกว่าแก้

ตามจารีตอดีตยุคห้ามคลุกคลี

ดูจ้ะไบบอนใกล้หนามยามลมพัด

ให้ปรากฏสโตไสวิไลตา

หนุ่มสาวคลั่งสังคมนิยมคบ

ท่านชนนี้ชนก้าออกแรง

พวกเสียดตัวมัวถล่ำต่อคำสอน

ว่าโอวาทครีคร่าไม่ทำตาม

ตีฝีปากถากถางลบล้างหลัก

ไม่รู้จักรักษากายยกให้คน

สมัยหนูชูเชิดชนเปิดดูง

บ่าวลิ้มรสหมดกลิ่นมิยินดี

หญิงต้องหาพาพิชเพราะผิดพลาด

ถูกทำลายกายใจชนไหนนอง

เจ็บจิตคิดสั้นหันหาจุด

ถึงต้นตอมรณาแต่คารม

ประเพณีเก่าแก่ข้างไหนแน่

จงวิจารณ์อ่านแบบดูแยกคาย

เก่ากับใหม่เห็นชัดจงตัดทิ้ง

อย่าอุตริตัดหัดต่อเติม

เรื่องไบบอนใกล้หนามมีความหมาย

เพื่อนหญิงชายสาวหนุ่มมัวสุ่มกัน

มักตระหนกมรรคว่าวาระสัน

ความสัมพันธ์รุ่นตะกอกเกินพอดี

ไม่แฉ่แฉ่อดัดต้องบัดสี

ประเพณีสั่งสอนแต่ก่อนมา

โบกสะบัดยากนักจะรักษา

หมดสง่าสีนงามเมื่อหนามแทง

มักพานพบเสน่ห์หาเข้ามาแขวง

หมายตักแต่งลูกสาวอย่าหิวเป่าตาม

เหมือนไบบอนเล่นลมใกล้คมหนาม

จนเพลิงกามลุกเผาเยาวชน

เรื่องเกณท์กักหญิงชายว่าร้ายผล

คลุมถุงชนบังคับเกิดอัปรีดิ์

จึงเกิดรุ่งเรืองรักลอบลักหนี

พอสตรีที่องค์ไม่รับรอง

ผลาญชีวาตัวตายหน้าตายของ

กลับไม่มองชิงชิงเกลียดสังคน

ทำประทุษร้ายตัวตายถม

ข่าวสังคนโขกขับให้อับอาย

มีเงื่อนงำระยำทำเสียหาย

ควรทำลายหรือคงรูปทรงเดิม

ที่ดียังทำลงช่วยส่งเสริม

พอกพูนเพิ่มประเพณีดีงาม

ให้หนุ่มสาวศึกษาอุทาหรณ์	เรื่องไบบอนเล่นลมใกล้คมนา
เรื่องสังคคบหลักหลบกาม	ระวังความรักใคร่ทำลายใจ
อย่าชิงสุกก่อนห้ามไม่งามหน้า	จะไร้ค่าเสื่อมสกุลเหมือนมูลไถ
ถนอมนวลสงวนนามเกิดทราวมวัย	จะพันภัยเพิ่มค่าของนารี
จะพันผูกปลูกรักอย่างมักง่าย	เมื่อเบื่อหน่ายเขาจะทิ้งออกวิงหนี
ปลูกเรือนผิดคิดจะรื้อหรือจะดี	แต่เดิมที่แรกทำและสำคัญ
บ้างสับสนชนเลือกเลือกคู่ผิด	จะตราบจิตจนกว่าชีฟ้าสั่น
คนโบราณนิยมผสมพันธุ์	คัดเลือกคั่นแม่พ่อดูข้อค่า

37. ประการม

ได้ฟังถ้อยคำอารัมภบท	ฟังสุนทรพจน์ของเมทิต
แม่นภาษิตมีภาษา	ล้วนเป็นปัญญาหาญ
กระเด็นเปรื่องกระเดื่องเปรี้ยง	ดังเหมือนหยิ่งเลี้ยงพระอาหาญ
ก้องกังวานกาลกังวาว	มาเข้าในแก้วกัณฑ์
ผมนี้ภสยของพองสยอง	อุราระทออ่อนระทวย
เหมือนดังต้นกล้วยที่ต้องลมจัด	เมื่ออย่างเข้าดู วัดสัน
ให้อ่อนระเนนเอนระนาด	ดังหนึ่งจะล้มพาดพัน
วาโยทมัยโพนมหวน	ผมจึงได้ชวนเซ
ผมมิสบายเพราะไม่สิ่งยัง	ที่ไหนจะตั้งตัวติด
จะต้านทานฤทธิ์ของวาโต	ต้องแซนไปทั้งโผผ
ผมเชื่อว่ากรรมได้ทำไว้ก่อน	วันนี้เพื่อนยอมให้วิงทะเล
กึ่งจะเอเตหยดหน้าตั้ง	หมดเสียก็ซังมัน

38. ประการม

เมื่อได้สดับฟังศัพท์สะดุ้ง น้ำคำเขาพุ่งมาเหมือนหอก น้ำใจเพลงบอกหน้ากลัสนั้นฟังตัว เพราะคนเคียดแค้นคงจะคิด กระทำให้ผิดพงพันธ์ ประกอบด้วยสันดานดำ น้ำใจระยำเป็นตัว เราเชื่อสนิทว่ามีตรสหาย ไม่นึกว่ารสร้ายขอสรพิช มาจอดเรือผิดที่ปากบางจำเป็นต้องดู เสียแรงที่เรากระทำ ที่นี้ต้องยับยั้งยับยั้ง อ้ายความเจริญรุ่งเรือง คำนุกเอาคนพาล เหมือนสุดสาครที่อ่อนเนื่อย เพราะถูกชีเปลือยปลอกปลิ้น หลงลมลื่นไม่พิสุจน์คำคนที่ ถ้าฟังวาจิดาดีดีเด็ด เปรียบ

เหมือนเพชรประพาน แต่ไม่ทันนานคิดเอาจะฆ่าให้เราตาย สร้อยยังคิดว่าผิดชนบ ไม่นึกว่าจะพบคนเสนียด ยกขึ้นมาเด็ดด้วยความรักจนปีกเราหัก เราขาดสติสัมปชัญญะ ไม่นึกคำพระสอนไว้ ท่านจารึกถวายเป็นตอ เรื่องนี้มันเคยเป็นภาษิตว่าไม่น่าจะเชื่อ ฟังแลแล้วเบื่อบูบี้ พอถึงที่ขัดข้องต่อเราจะมองเห็น หลงลวงรู้เป็นพิษงูร้าย ที่นี้เราได้แต่ลำเค็ญ ชีพคงเดินตัวคีน เป็นเหยื่ออีกมันชร บุรุษสตรีท่านที่สดับ เอียงโศตมารับสุภาษิตสิ่งใดผิดจงอย่าทำ ตั้งอยู่ในคำสอน สิ่งใดร้ายจะได้รู้ ตามคำพระมุนินทร์ ความเดือดร้อนในใจในกาย สักเดี๋ยวจะหายไป จะได้เยียบข้างทางราบรื่น คงจะชุ่มชื่นชูชีพ เหมือนดวงประทีปส่องทางให้เราสว่าง

39. ประวัติเมืองนคร

ผมเป็นชาวธานีศรีธรรมราช	มีพระธาตุไว้เป็นหลักนานหนักหนา
มีมิ่งขวัญทันตธาตุของพระศาสดา	จึงได้ธรรมสัมมาชื่อธานีนทร์
เป็นเมืองเอกออกหน้ากรุงสยาม	ปรากฏนามนานหนักทิศทักษิณ
เมื่อพระธาตุเขาไว้เคยได้ยิน	ตั้งแต่ถิ่นธรรมชาติเป็นหาดทราย
หาดผุดใหม่ในและนอกทะเลลลอสาด	ยังเป็นหาดทรายเมืองเป็นเครื่องหมาย
พ.ศ. มาของพระธาตุสู่หาดทราย	400 ไร่ทุกฉบับตำหรับเรา
เอาแหลมทองเทียมหลักศักราช	ภูมิศาสตร์สอบดูรูปภูเขา
แต่เดิมที่เป็นทะเลเล่นสำเภา	เห็นแต่เขาเป็นเกาะละเมาะราย
เรียงเป็นแถวไปทักษิณแผ่นดินอก	มีละลอกตามละอองทั้งสองฝ่าย
ครั้นผุดหาดเขาเอาธาตุพระมาไว้	แล้วทำนายว่าข้างหน้าเป็นธานี
สรรเสริญสองกษัตริย์ตราที่พระธาตุ	มาไว้หาดสังหรณ์นครศรี
เชิญมาไว้ยาวนานไม่น้อยเจ็ดร้อยปี	ต่อสถานตั้งอกลามออกตามกาล
จน พ.ศ. หนึ่งพันร้อยแปดสิบ	เป็นดงดิบดาดขี้ดินทั้งพื้นฐาน
ข้างนอกหาดธาตุทรงทัศนินบรรดาน	ชลธารถอยให้ถวายเป็นที่
เมื่อถึงคำทำนายที่ไว้ธาตุ	ธรรมโคกราชูระบิดพระชินสีห์
เจ็ดเดือนกว่าเดินทางมาจากธานี	ตั้งพิธีแต่งพระธาตุบนหาดทราย
กลายเป็นเมืองเรื่องอำนาจวาสนา	เป็นเมืองทำขึ้นชื่อเรื่องชื่อขาย
เรียกเมืองตามพรลิงทั้งหญิงชาย	มาถวายสักการะทุกธานี
เป็นศิริธรรมนครขึ้นตอนหลัง	แล้วมาตั้งนามกรเรียกนครศรี
วันทาธาตุศาสดาคู่ราตรี	แล้วชูลีหมะธาและพระธน

นพพระคุณมุสิกาทที่สามารถ	อันเชิญธาตุศาสดาสถผล
ให้ชาวใต้ได้ประณตทศพล	ยอดกุศลสรวรยาคุณ์ตาปี
ผมดอกสร้อยขาวเขี้ยวกราบเรียนญาติ	เรื่องพระธาตุดุสร้างก่อนนครศรีฯ
ประวัติย่อผมขอเล่ากล่าวเพียงนี้	ให้น้องพี่จดจำเป็นตำรา

40. ประวัติศาสตร์ไทย

ไหว้ขุนรามคำแหงมหาราช	ทรงประสาทอักษรดัดตอนใหม่
อนุชนรุ่นหลังยังสนใจ	จารึกในประวัติศาสตร์ชาติของเรา
เคยบรรณาล้างผลาญเจ้าเมืองขอด	ลือตลอดเรื่องรบราชณะเขา
อิกกษัตริย์ที่สูงส่งทรงพระเยาว์	ครั้งก่อนเก่าเป็นมังกูญอุทยา
คือพระนเรศวรมหาราช	ทรงรักชาติทัพชัยใหญ่หนักหนา
ทรงทำยุทธหัตถีที่ชัชชา	พันพม่าอดตายทำลายผล
จึงทรงสร้างอนุสรณ์ดอนเจดีย์	เมืองสุพรรณบุรีที่สูงสง
พระนารายณ์มหาราชขอบาทบง	วิญญูทรงสวรรคตมาพระบารมี
ครั้งพระองค์ยังทรงเสวยราช	พระฉลาดแหลมหลักทรงศักดิ์ศรี
นานาชาติไม่กล้ามาแย่ง	เกรงพระบารมีชาติไทยในแหลมทอง
ทั้งสมเด็จพระเจ้าตากฝากความกล้า	สู้รบทัพพม่ารบด้วยพระสมอง
ปราบศัตรูทรงรู้ซึ่งทำนอง	ครั้งพ่อครองธานีอยุธยา
เมื่อพระองค์ทรงตรีกตรองมองเห็นผล	ย้ายมาตั้งฝั่งธนที่สง่าเป็นกุศลหนักหนา
ยอดบดินทรปิ่นมังกูญพุทธยอดฟ้า	ทรงลือช่าเกียรตินี้ถ่วงจักรกรี
อิกราชาพระปิยะมหาราช	ทรงเลิกทาสให้พันทุกปีสุชี
เล็กกัมกรานคลานหาผ้าฐลี	ให้เสรีเดินครองไม่ต้องคลาน
สร้างถนนหนทางสร้างวัดวา	ที่ศึกษาทรงสร้างวางพื้นฐาน
พวกพสกของพระองค์ทรงสำราญ	ด้วยพระองค์ทรงประทานโปรดปรานชน
เทิดทูนเกล้าทั้งเกล้าพระกษัตริย์	ทั้งองค์ปัจจุบันนี้ทวีผล
จะหาไหนน้ำพระทัยเลิศล้ำ	ประชาชนทั้งหลายไม่ลืมองค์
ทรงเยี่ยมเยียนทุกระยะครามีทุกข์	อวยความสุขจัดสรรอันสูงส่ง
พระนเรศวรราชไม่คลาดองค์	พระยังทรงพร้อมเพียงไม่เบี่ยงบาย

สองพระองค์จึงทรงพระเจริญ
พอสมควรกับเวลาสาธยาย

ดังราชเห็นหงษ์ทองล่องชลสาย
กล่าวถวายบทบาทให้ญาตีผล

41. ฝึกับธรรมนำชีวิต

นั่งคิดลึกนี้ก็คิดกลับ
จึ้นในคำจำในคนจนหู้
ธรรมกับฝีกวีเผยแพร่เหยตอบ
ตั้งคำวอนตอนคำว่าวจี่เรียง
ธรรมกับฝีกวีเผยแพร่เหยตอบ
คิดได้จัดคัดได้จอนสำนวนคำ
ไทยมารำทำมารบรูปกับรส
ขึ้นประคองของเป็นคู่ผ่านหูดา
ทบให้แจ้งแทงให้จางทางไกลลักษณะ
หมดยินดีมีอินร้ายเข้าช่ายพรหม
ทวนให้แจ้งแทงให้จางทางไม่เที่ยง
ต้องผ่านศรีเต็มผีสดปรากฎกาล
ไทยโมกข์ชำระธรรมชั้นแปดหมื่นสี่
ความเห็นชอบดำริชอบกอบปัญญา
วาจามะสมาธิสติชอบ
หมดยินดีมืออยากได้ไม่อยากดัง

ศัพท์สองศรี
ไหวให้ดังหวังให้ตีวจี่เรียง
ที่ได้สารท่านได้สอตอบตามเสียง
ให้ชอบสัจให้ชัดเสียงเพียงสองคำ
ที่ได้สารท่านได้สอตอบคำขำ
พุทธธาตุธรรมธรรมพุทธธาตุประกาศมา
ตัวขบถติดข้างบาปสาบพระศาสดา
ไหลมารองหลงมารยาพาเสียคน
พอจะหารพาลจะหักการมณั้ขม
จิตรนียไยใจนิยมเบกษาญาณ
รูปกลิ่นสดรสกลิ่นเสียงเรื่องสังขาร
เห็นกับเย็นเห็นกับยานองค์ปัญญา
ราวกับท่วมรวมกับที่ไตรสิกขา
กายวาจาซีพชอบกอบกอบสี่ล้าง
จิตรู้รักจักรู้รอบองค์อรรถถั่ง
ตามใจหวัดตั้งจิตรหลังมัจฉาเฝ้าเจอในศัพท์

42. แผ่นดินครั้งก่อน – กับปัจจุบัน

ผืนแผ่นดินถิ่นเราครั้งเก่าก่อน
ธรรมชาติวาดดวงสร้างโดยตรง
ความอุดมสมบูรณ์พูนโภคผล
เรือกสวนป่านาไร่ในแผ่นดิน
อีกข้าวปลาอาหารการกินอยู่
ทั้งผมผักแดงตอเนียงเดี่ยวครบครัน
ราษฎรร่วมเย็นเป็นสุขไปทุกเรื่อง

ภาพสะท้อนประทับจิตนำพิศวง
เหมือนเงาจะจงให้ประชาได้หากิน
ทุกแห่งหนคนนานับมากทรัพย์สิน
คณณสินในน้ำสุครำพัน
เปิดไถ่หมู่กึ่งกั้งปลามากมหันต์
ได้กินกันทั่วหน้าประชาชี
ชาติบ้านเมืองสุขเปรมเกษมศรี

การซื้อขายขายคล่องเงินทองมี
 ล่วงเข้าในปัจจุบันผลันกลายกลับ
 หรือว่าใครเล่นของลงวิชา
 ราษฎรส่วนทั่วทุกหัวระแหง
 เสี่ยงบนพื้มึงมั่งงำ ย่ำประเด็น
 เรื่องหิวท้องของคนที่ยจนยาก
 พวกคนรายน้อยโอกาสอนาคตใจ
 โดนหนักจักต้องเกิดช่วงหว่าง
 ถูกซูดเซียวเหี่ยวเต็มที
 รัฐบาลท่านก็รู้อยู่เต็มอก
 มีกราดเกลื่อนเงื่อนจำปมสำคัญ
 โจรป่าซุกลึกลูกลามกวนความสงบ
 โจรในคราบเครื่องแบบก็แยบยล
 ล้วนน่าชิงจ้งเจ้าเหล่าจั้งจอก
 จงระงับดับให้ตลอดจะปลอดภัย
 เพื่อนที่รักบักได้ทั้งหลายเหล่า
 โปรดช่วยกันปรับปรุงมุ่งปรองดอง
 ของดีดีไม่แพงแรงราคา
 กฎบังคับไม่เหมือนก่อนอ่อนวงนักหนา
 หรือชะตาบ้านเมืองเคื่องล่ำเคื่อง
 ข้าวของแพงจ้งเลย ไม่เคยเห็น
 ของจำเป็นขึ้นตามกันหลายไป
 จะแหกปากหิวหึ่ง ไปร้องที่ไหน
 โภยกำไรเข้าพกสกรปรกติ
 ดูแตกต่างกันเหมือนแปรตกับเศรษฐกิจ
 เป็นหน้าที่ของใคร แก่ไขกัน
 ไหนรอกหมกไฟ ไหนสวรรค์
 จงช่วยกันแน่นแนใช้เก็บ
 หาแล้วพบทั่วแหล่งทุกแห่งหน
 แฝงเล่ห์กลปลิ้นสบายเหยื่อตายใจ
 เทียวปอกกลอกก่อกรรมทำไฉน
 เหมือนตัดไปเห็นอลมสุขสมปอง
 ช่วยเผื่อแผ่มิตรจิตสนิทสนอง
 ให้เรื่องร้องเหมือนตอนก่อนเก่าเอย

43. พันไปจากเสรี

ผู้งักกษิณบินธลามาเวหน
 เหिरสูฟ้าธาโถมพะโยมไป
 ทั้งรุกขปาไพรทั้งใหญ่่น้อย
 หวงเวหาฟ้ากว้างสร้างชีวี
 หวังเสรีที่จะได้จันร้ายหวัง
 ขาดแนวไม้ร้ายหลักพักกายา
 เปรียบมมนุษย์ดูกันทุกวันนี้
 ทั้งศีลธรรมจรรยาหน้าหน้าไกล
 กระโดดออกนอกจรรยาพราศักดิ์ศรี
 ใครจะดูดยุคไว้ไม่ฟังความ
 เพราะเบียดต้นพฤกษาที่อาศัย
 ด้วยดวงใจปรารถนาหาเสรี
 บินล่องลอยแคว้งคว้างกลางวิถี
 เบือนหน้าหนีจากแถวแนววงนา
 มองหน้าหลังสูงต่ำคร่ำครวหา
 พระพายพาลลอยล่องเที่ยวท่องไทย
 คิดเสรีออกหน้าคว่ำแบบใหม่
 มิสนใจประเพณีที่ดิงาม
 หวังเสรีลอยฟ้าดูหน้าขาม
 ริงไปตามความปรารถนาของอารมณ์

ละทิ้งแถวแนวทางสร้างชีวิต
เสรีจนพ้นเสรีมีโคกตรม

กล้าทางผิดเดินไปใจชื่นชม
เพราะนิยมเสรีที่ผิดทาง

44. ภาษิตสอนใจ

จะดูนางดูได้ไม่ลำเค็ญ
แขกฝรั่งอังกฤษผิดภาษา
สกุลองค์พงศ์พันธ์ครันจะดู
ลักษณะคนหรือสัตว์ชี้ชัดแจ้ง
เป็นของแท้แต่กาลโบราณมา
สมัยนี้วิปริตผิดแต่ก่อน
ดีแต่นอกเน่าไม่เข้าการ
ใส่ขาปลอมแขนปลอมย้อมผมหอม
ขนตามีแต่ไม่ถอดถอนทิ้งไป
พวกผู้ชายไซ่ย่อยน้อยเมื่อไร
ปล่อยปลายผมยาวย้อยห้อยถึงมา
มองไม่รู้ดูไม่ออก บอกไม่ได้
โลกประยุคทุกสิ่งยิ่งเปลี่ยนไป
ฝ่ายพระสงฆ์องค์เณรในวัด
บวชเป็นสงฆ์ร้ายศีลก็สิ้นงาม
บ้านไม่เข้าข้าวไม่ซื้อถือแต่บาท
เสียผ้าเหลือง เปลืองเวลาบวชหากิน
คำว่าวัด ท่านจัดแบ่งเป็นสาม
วัดสองนั้นวัดตัววัดหัวดี
วัดสามนั้นแปลเปลี่ยน การเลียนไว้
รู้วัดสามตามนี้ดีไม่เบา

มีแม่แปนแบบให้พอได้ดู
ฟังวาจาเสียงสรรพได้กับหู
อาจจะรู้ได้ที่กิริยา
ไก่มีแข้งเกล็ดขนให้ค้นหา
ครึ่งปู้ย่า เขานิยมมานาน
ของปลอมซ้อนชอกชุกทุกสถาน
ข้างนอกหวาน ชมในไม่มากมาย
ถอนคิ้วออกเขียนใหม่หน้าใจหาย
ซื้อหาใหม่มาติดรอบบริมขอบตา
ซื้อกำไรเดียวซื้อหา
หญิงก็หากางเกงนุ่งยู่กันไป
หญิงหรือชายกันแน่แลตรงไหน
แม้แต่ตนวัดวาเขตอาราม
ปฏิบัติหย่อนยาน คนเหยียดหยาม
เอาอารามบังหน้า บวชหากิน
นำอนาถทำตน คนดูหมิ่น
กุศลศีลฟังจะได้กลับไม่มี
วัดหนึ่งงามกิริยาสง่าศรี
วัดสูงต่ำผอมพี วัดล้นยาว
รู้เกิดแก่เจ็บตายยามแก่เฒ่า
ชาวพุทธเราคงเจริญไปเนิ่นนาน

45. มโนหวังตั้งสติ เรื่องสังขาร

มโนหวังตั้งสติวิริยะ
ทุกข์สมุทัยนิโรทัง

เคารพพระพุทธรองค์บรรจงหวัง
สังขารังเป็นของอยู่ในกองทุกข์

อนิจจังสังขารการไม่เที่ยง
อนัตตาศูนย์เปล่าเราทนทุกข์
อันโลกโทษโมหะโหด
เราสี่ล้างตั้งหน้าสละทาน
ธำนั่งตั้งจิตคิดสละ
ปุชณียยานุชาอย่างให้พลัง
จุดธูปเทียนดอกไม้แล้วไหว้พระ
เรากราบไหว้บูชาทุกวัน
ตัดกิเลสก่อนหยาบบาปก่อนหนา
อิตตาโนเอกาแปลว่ากาย
อันร่างกายหมายแม่ร้ายแก่นสาร
ชีวิตเขาเราหรือท่านประการใด
ถาวรได้ไม่ก็วันก็พลันดับ
ไม่จริงยังยืนฝันนิยาม
บังเกิดความกำหนดขึ้นกัลลัคคัม
เราจะต้องทนทุกข์ทรมานกาม
เพราะแข็งซึ่งตั้งคือถือมานะ
เรื่องความรักชักนำจึงจำเป็น
ความที่จริงสิ่งนี้ควรจะรู้
องค์สัมมาพุทธเจ้ากล่าวสอนไว้
ปลีกตัวได้แล้วให้ปลีกหลบหลีกเลี่ยง
สร้างได้พระให้สร้างในทางดี
พระภาวนานำพรสี่หารหนีหน่าย
นั่งจารึกนึกเหตุผลพระผจญมาร

ควรหลีกเลี่ยงเสียให้พบประสบสุข
ดับเพลิงลูกสามกองดองในสันดาร
ตัดประโยชน์ให้เราหลงวัดสงสาร
ควรทำการเคารพศีลพระอภิบุญยัง
ให้เป็นสาธกกระนะมโนหวัง
เฝ้าระวังภาวะนารักษารธรรม
วิริยะความเพียรไม่เหียนหัน
หลีกเลี่ยงให้พ้นโทษทัณฑ์อันตราย
จงพิจารณาพิจารณาให้เหือดหาย
เรื่องความตายของมนุษย์ไม่เลือกใคร
จะยืนนานแท้เที่ยงสักเพียงไหน
ไม่ติดไฟติดฟางอยู่กลางลม
เกิดสำหรับให้สัตว์กินหรือแผ่นดินถม
หลงเขยชมชากผิว่าดีงาม
มาห่อหุ้มมันคงในองค์สาม
ไฟมันตามเผาให้ร้อนไม่หย่อนเย็น
เกิดโลกขึ้นกลุ่มจิตไม่คิดเห็น
เกิดแอกซีเด็นขึ้นกับเราเหล่าหญิงชาย
ท่านทุกผู้ที่พึงธรรมควรจำหมาย
ท่านหญิงชายรู้บ้างสร้างความคิด
อย่าให้มาถึงตัวควรกลัวควรหนี
นึกหน้าที่เหตุผลพระผจญมาร
พอจะเข้ามาใกล้แต่ว่ามารไม่หาญ
นั่งทำการภาวนาพรพระองค์

46. มรดกห้า อูบาสิกา – อูบาสก

พวกอูบาสิกาและอูบาสก
สมบัติแต่ละชนิด พิสดาร
เป็นธรรมสมบัติใช้วัตถุ

มีมอระดกล้ำค่าห้าสถาน
ผิดสถานะสารธรรมดาสามัญชน
ไม่เปื้อนยู่ยทนทานทุกกาลฝน

ทรัพย์วัตถุอยู่ยงไม่คงทน

ความมั่งมีฉิบหายภายในโลก

อนิจจังรังแต่ไม่แน่นอน

โลกมนุษย์สดชื่นขึ้นชั้นสวรรค์โลก

สิ่งปัจจัยปรุงแต่งอาจแบ่งแหว

ที่เป็นวิญญูณาสังขารชั้น

ย่อมแตกหักแหล่งหวั่นสิ้นปัจจัย

พระจึงสอนให้หรือสอนให้ถือมั่น

ลาภยศสรรเสริญสุขยุคสังขาร

ความเลื่อมลื่นสาบสูญหมดมูลเหตุ

ไม่ยุคถือยึดติดว่าของเรา

แต่ตัวทนชนชั้นสามัญคือ

ตั้งแต่เกิดเกิดตนไปจนตาย

พวกเป็นทาสค้นหาบำลสมบัติ

สมัยมีอภิสิทธิ์อิทธิพล

พวกทำบาปหาบหามปรนความยาก

ไม่กล้าเราต่อหน้ากล้าขโมย

คราวเสียลาภเสื่อมยศหมดสรรเสริญ

เรื่องหัวเราะชอกช้ำรำพึงไร

โลกธรรมล้วนปรวนแปรไม่แท้เที่ยง

ทั้งอดีตานุทัคนะปรีกมถ

เป็นอุบาสิกาอุบาสก

ในพุทธศาสนาห้าประการ

เชื่อเมื่อได้ใคร่ควรดูสิ่งที่ควรเชื่อ

ตริตระมองเห็นเป็นพื้นด้วยปัญญา

เช่นเชื่อกรรมกรณีทั้งดีชั่ว

สร้างเหตุไว้ฝ่ายของคนสำแดง

กระทำดีได้ดีนี้เที่ยงแท้

ตัวกระทำดีชั่วตัวทราบความ

ทั้งสากลโรงคาไม่ถาวร

เรื่องสมโภคเสื่อมพังควรสังหร

แมนอมรทั้งมวลยังปรวนแปร

มีสังโยคแยกย้ายหลายกระแส

เป็นเกิดแก่เจ็บตายทำลายไป

ย่อมมีวันเสื่อมทรมตามวิสัย

มีอะไรตั้งมั่นนิรันกาล

พินิจมั่นตามแผนร้ายแก่นสาร

อย่าละลานลี้มตัวจนมัวเมา

ความทะเวทตรอมตรมระทมเศร้า

จะบรรเทาทุกระทมไม่มงาย

ใครขอซื้อซื้ออันไม่ปันขาย

ปุ๋ยาตายายพี่น้องก็ของตน

ใช้ปากกัดต้นถีบเร่งรีบชน

ถึงพวกตนคนอื่นบอบยังกอบโกย

ถึงมีมากมั่งคั่งยังหิวโหย

ถึงกอบโกยทุกจริตยังติดใจ

สุขห่างเหินโหยหาชลดน้ำไหล

เป็นวิสัยธรรมดาสามัญชน

ปราชญ์หลีกเลี่ยงยึดถือรีบร้อน

เพื่อผ่านพ้นปัญหาอุปาทาน

มีมอระดกสมบัติไปตัดถาน

เป็นแก่นสารสมบัติหนึ่งสัตถา

ไม่เป็นเหยื่อทุจริตชนมิตรนัก

ข้อปัญหาแจ่มกระจ่างไม่คลางแคลง

ซึ่งมีตัวเจตนาเข้ามาแฝง

ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพควรทราบความ

ทำชั่วแน่ได้ชั่วทั่วโลกสาม

ผลตอบตามสนองเป็นของตัว

เหตุชั่วร้ายคล้ายกับหัวมีตัวเหา
 กรรมดีคนผลช้าอย่าได้กลัว
 นอกจากพระอรหันต์ไม่ตัดขาด
 วิบากผลดลได้ทั้งใกล้ไกล
 จิตผูกต้องหมองคล้ำก่อกรรมไว้
 เป็นผลบุญหรือผลบาปทราบเรื่องราว
 รู้เหตุทุกทั้งมวลแล้วด่วนละ
 ไม่คอยพรมลิตฤทธิเทวดา
 เชื่อกับความรู้พระผู้มีพระภาค
 อริยะสังขลามีทุกข์สมุทัย
 รู้โรจน์มรรคหลักสี่อริยะสัง
 รู้อริยะสังขลี่ปราชาญปริชา
 พระโคตมสมมุตตรัสรู้รอบ
 ไม่มีใครรู้เห็นเป็นอาจารย์
 บรรลุขั้นวิมุตสมุทเนน
 ข้ามโคตภูโลกกุตพุทธองค์
 เทศนาสั่งสอนนิกรสัตว์
 พร้อมทั้งศีลสมาธิและปัญญา
 เชื้อปัญญาบริสุทธิ์พระพุทธรเจ้า
 มวลมนุษย์เทวต่างเคารพ
 ชื่อที่สองอบรมศีลสมบัติ
 มั่นระวังทั้งกายและวาจา
 ผู้มีศีลรักษายอมกล้าหาญ
 สมากมสมสง่ากายวาจา
 ศีลสมัญยตารักษาพัทตร์
 ผู้มีศีลเสมอกันมั่นระวัง
 สามไม่ถือมงคตื้นขาวด้วย
 หายาแพดทำเสน่ห์อิทธิแรง
 ไม่สะเดาะเคราะห์ร้ายหวังหายโรค

ผลก็ต้องเฝ้าให้เล็บพังแสบหนังหัว
 กรรมดีมีเหมือนเงาตามเราไป
 กรรมพบชาติจะต้องมีเกิดที่ไหน
 อำนาจให้เกิดทุกตามยุคคราว
 ผลต้องได้ผู้กระทำทั้งดำขาว
 อาจสืบสาวสาเหตุเจตนา
 เหตุสุขจะระดมแนวแสวงหา
 เลิกบูชาขอลากำหราบภัย
 ปราศจากข้อรังสั่นสงสัย
 รู้แจ้งในอริยะสังขลี่ปริชา
 ปริยัติสูงสุดพุทธศาสนา
 เป็นเทศนานุตรียะยอดพระญาณ
 ทำลายกรอบปางสัตว์วิตสงสาร
 รู้ด้วยญาณ ทัศนะของพระองค์
 ติดกิเลสสังโยคโลกิโรรหลง
 พระดำรงค์จอมธรรมสัมพุทธ
 ให้ปฏิบัติตามในไตรสิณ
 เป็นศาสดาเอกในโลกไตรพบ
 ผู้ซุดเง้าตัณหาชี้वासพ
 ต่างน้อมนบด้วยมนัสเกิดศัทธา
 บทบัญญัติสมาธิของศิขา
 คอยรักษาศีลไว้ไม่ราศี
 ใครประจานยอมเผชิญไม่เดินหนี
 ไม่เคยมีความผิดจะปิดบัง
 ร่วมสามัคคีสมอารมณ์หวัง
 ไม่ชิงชังวิวาทหวาดระแวง
 ไม่ละลวยงวงงหลงแสวง
 ทั้งมั่นแบ่งดูบาทตบตาแฟน
 หรือขอโทษคลากแล้วด้วยแก้วแหวน

หรือเสียดเพราะหลักที่ปักแดน
 คนป่วยไข้ให้พาไปหาหมอ
 เกิดเจ็บป่วยด้วยโรคไข้ช็อคกลาง
 เชื่อว่ากรรมให้ผลคนดีชั่ว
 เว้นไหว้เจ้าข้าวปลาหาบนบาน
 คราวปวดหัวตัวร้อนเล็กวอนไหว้
 บำบัดโรคเสียให้หายต้องใช้ยา
 เป็นอุบาสิกากุบาสก
 ทำดีชั่วตัวอย่างหนทางกาย
 ขจรกรรมพรั่มาวาจาด้วย
 คำสุภาพหยาบคายหลายวิธี
 มโนกรรมเลอเลิศเกิดจากจิต
 หรือปราณมีเจตแม่เมตตา
 ทั้งกรรมดีกรรมชั่วตัวทำแล้ว
 ให้สุขทุกชั่วดีวิเศษ
 ผู้บรรลุนั้นจึงตัดขาด
 อาสาพรรคชะยะญาณประหารมัน
 ทานบำเพ็ญประโยชน์โสภณผล
 ชนสามัญนั้นกระทำกรรมอย่างใด
 เชื้อผลกรรมทำให้ได้ดีชั่ว
 ไม่สะเดาะเคราะห์ปล่อยลงลอยแพ
 นรชาติปรารถนาหาความสุข
 ละความชั่วทำดียามมีเงิน
 สี่ไม่ทิ้งเศษสนาหาบุญเขต
 ยุคหมั่นแต่สาธารณะพุทธธรรม
 มีศีลจิตปัญญาธิชาสาม
 บรมพุทโธวาสศาสดาจารย์
 ห้าบำเพ็ญกุศลกลมหวัง
 กลักศาสนาของพระทศผล

มันจุกแน่นในท้องนอนร้องคราง
 ไม่ต้องหอบัดพลีเป็นผีสง
 ไม่อวดอ้างมนต์ขลังบัตริ่งควาญ
 ไม่หวาดกลัวตื่นข่าวดั่งกล่าวขาน
 เลิกสร้างศาลภูมิไว้สวนไร่นา
 อย่าปล่อยให้ใช้หน้กรับรักษา
 เสกธาราประพรมโง่มมาย
 เห็นสาธกกดกรรมจดจำหน่าย
 ผลดีร้ายย่อมาปรากฏมี
 ปากเฮงชวยหรือว่าปากราศี
 กรรมชั่วดีที่สร้างทางวาจา
 เช่นนี้คิดซังซิงวิหิงสา
 ปรารถนาให้สุขทั่วทุกคน
 จะมีแนวทำนองสนองผล
 เพราะจักรกลกงกรรมกระทำกัน
 ด้วยอำนาจวิมุตหิสุดชั้น
 ก็เหลดตึงหาขาดวินาศไป
 ให้บุคคลอื่นดีเป็นวิสัย
 ก็ยอมได้ผลน้อยไม่ผันแปร
 ไม่เมามัววมงคลกลต่อแหง
 หาเครื่องแก้ผีกินเสียสินบน
 บำบัดทุกข์พิธิที่ได้ผล
 ให้กลมหมดจดตามกฎกรรม
 วัดประเภทพาหิระ อุปถัมภ
 ขอพระสัมพุทธโธโพธิญาณ
 ศึกษาตามแบบแผนมีแก่นสาร
 โปรดประทานสั่งสอนนิกรชน
 สัทธิธำตั้งมั่นไว้ว่าได้ผล
 เสรีชนปฏิบัติตามลัทธิ

มีทานศีลฟังธรรมกรรมฐาน
 บุคคลที่ปฏิบัติมีสมาธิ
 ไม่ยวนยานยึดตายหรือขาดซึ่ง
 ทางแปดสายสุดไม่หยุดลง
 ไม่เกิดแก่เจ็บตายเวียนไหว้วฏ
 นิราชทุกสุขสันนิรันกาล
 พวกพุทธบริษัทสมบัติห้า
 เพียงบำรุงส่งเสริมให้เพิ่มพูน
 ละเว้นบทบัญญัติวิบัติห้า
 พวกสินค้าที่มันเป็นอันตราย
 ห้ามทำการค้าขายคนชายหญิง
 ห้ามค้าขายสัตว์เป็นวันชีวิต
 ห้ามค้าขายของเมาเช่นเหล้าฝิ่น
 ห้ามขายยาพิษที่ปลิดชน
 ท่านอุบาสิกากุบาสก
 งดเว้นจาก มิจฉา อวิชชา
 ชนจำพวกพุทธบริษัท
 เชื้อบาปบุญคุณพระรัตนตรัย
 เป็นที่พึงที่ระลึกนึกเนื่องนิจ
 ที่พึงอื่นไม่มีชั่วชิวา
 ผู้เป็นพวกพุทธะมามะกะนั้น
 เด็กหนุ่มสาวเข้าถึงที่พึงพึง
 คือพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์
 จิตใคร่ครวญสวนมนัสเกิดสัทธา
 แบ่งพุทธดุจดีบริษัท
 เป็นภิกษุภิกษุณีหลักหนิรา
 พุทธะมามะกะครีหัต
 แม้นปฏิบัติทาจะแซ่เชื่อน
 แต่อุบาสิกากุบาสก

เป็นหลักการพุทธศาสนา
 คือมรรคคาสายสร้างเป็นทางตรง
 หรือตั้งเกิดขนาดจนขาดผง
 ล่วงพ้นวงศัวิตตะพระนิพพาน
 พันเง้อมหัตมัจจุไกลสุสาน
 ปัญญาพานอบรมอย่างสมบุรณ์
 ช่วยรักษากันไว้อย่าให้สูญ
 บุญเกื้อกูลทุกชาติไม่คลาดคลาย
 เช่นพ่อค้าเว้นของต้องห้ามขาย
 เครื่องทำลายมนุษย์พวกพุทธภักดิ์
 มันเป็นสิ่งชั่วร้ายทำลายขวัญ
 เราฆ่ามันขายเนื้อเป็นเหยื่อคน
 เพื่อดื่มกินเกิดประมาทขาดเหตุผล
 กลิ่นลวงพันล้าคอมรณา
 กองมรดกห้านั้นหมั่นรักษา
 อย่าให้ค้าของชนิดเป็นพิษภัย
 ปฏิบัติทำตามความเลื่อมใส
 น้อมนิกในมนัสด้วยสัทธา
 ตราบชีวิตตนยังไม่สังขา
 ยอมเป็นข้าตริยัตด้วยสัจจริง
 ไม่เลือกชั้นพิเศษเพศชายหญิง
 เคารพยิ่งในพระไตรสรณะ
 จิตมั่นคงทรงพลังวิมังสา
 พร้อมปัญญาตรวจสอบเทิดชอบธรรม
 พวกเคร่งครัดอย่างเอกอเนกขา
 เรื่องลูปคล้าเกี่ยวข้องการครองเรือน
 ไม่วิบัติโดดเดี่ยวเปล่าเปลี่ยวเหมือน
 เพราะมีเพื่อนเบียดหวังเดกังวล
 สามารถยกอุปถัมภ์ถึงมรรคผล

ตั้งอยู่ในสถานะอริยะชน	ให้ผ่านพ้นนิระยะภูมิอบาย
เพียรรักษาอาณัติสมบัติห้า	เลิศล้ำค่าควรถนอมไม่ยอมขาย
มาดมั่นว่าชีวิตจะรอดวาย	ไม่ทำลายโอวาทพุทธศาสน์ไฉ่

47. แมลงปองชูท้าย

ธรรมดาบุพิษฤทธิแรงร้าย	สืบเชื้อสายนาคราชของค์อาจหาญ
รู้สำรวมกริยาในอาการ	ที่เยี่ยมหาญเหิมอีกคึกคะนอง
หน้าเกรงขามคร้ามครันในสัญชาติ	มีอำนาจแบบขนาดสยดสยอง
สัตว์พิษน้อยลอยทะนงหลงลำพอง	เช่นแมงปองชูท้ายหน้าอายนัก
อวดท่าแห่งแรงฤทธิว่าพิษมาก	เพราะเนื่องจากไม่มีซึ่งศรีศักดิ์
เปรียบเหมือนคนอภัพปลั๊กษณ์	ทะนงนักชั่วช้ากลัวราคิน
ศิลปินอย่างหมิ่นศิลปะ	กองขยะมองให้ดียังมีศิลป์
เกิดเป็นคนหมองหม่นด้วยมลทิน	มนุษย์สิ้นราคาจะระอาอาย
กราบกวีศรีปราชญ์ฉลาดเลิศ	ก่อเกียรติเกิดก้องหูไม่รู้หาย
เลิศล้ำล้นปัญญาปรีชาชาย	ถึงตัวตายชื่อติดสนิทนาน
ครั้งสมัยพระนารายณ์มหाराช	กษัตริย์ชาติอยุธยามหาสถาน
กาพย์โคลงควรชวนเชิญชานาญชาญ	จนประหารชีวาที่นคร
ธรรณีแม่นี่เป็นพยาน	ก่อนประหารยังสลักเป็นอักษร
ครั้งสุดท้ายต่อมาพระยานคร	ก็ม้วยมรด้วยดาบนั้นบรรลัยลา
สมกับท่านปฏิญาณประกาศิทธิ	อิทธิฤทธิซึ่มทราบกาพฤษา
เลือดศรีปราชญ์กรุงศรีอยุธยา	พสุธาเมืองนครได้ตั้งอนริบ
ผู้เบิกบวรวรรณนิพบประสบผล	ปฏิสนธิ์โคลงกลอนอักษรศัพท์
แล้วฟุ้งเฟื่องเรื่องงามตามลำดับ	จนถึงกับแพร่หลายเป็นสายใจ
สุนทรภู์เป็นครูกลอนตลาด	ที่ผูกผาดแผผันทันสมัย
กรุงสยามนามกระเดื่องของเมืองไทย	ผูกผองใส ปฏิสนธิ์แต่คนดี

48. แม่หม้าย-สอนหลาน

จะยกหญิงผู้หม่อมตักพุ่มหม้าย	หาไม่ชายกอดหมอนนอนแต່สวน
เหมือนน้องปลุกยงสร้างไว้ริมควร	ยางอ้วนพอดีหูกปิดตขาย

พันยางต่อตาเบิกหน้าใหม่ ๆ
 สองต้นต่อผืนพอขึ้นตัดได้
 ยางแรกเบิกหน้าอย่างนอนถ้ำวันเพียง
 ชักมีดยางออกแดงจอกไม้ใคร่ทัน
 ยางมันตราพออกออกมาล้นจอก
 ทิ้งไว้ยาวนานแรงยางแห้งติดกัน
 หาไม่เจ้าของสวนน้องจะร้าง
 บ่าวดัดไม้ได้น้องหัดให้สามเข้า
 ยางมันตราพออกออกมาล้นจอก
 แต่แรกนี้กว่าน้องหน้าจะรวย
 แต่แรกล่องยางถางเตียนสบาย
 สาวสาวทั้งหลายจำไว้ให้ดี
 ครั้งแรกพุดหวานน้ำตาลเป็นรอง
 คนปลิ้นคนโกงคนโคลงคนคด
 หนูเป็นสาวคราวโสดโปรดฟังสอนอย่าใจร้อนตามลมไม่สมควร
 มนุษย์เราชั่วดีเพียงผีปาก
 ต่อไปหน้าหาคู่ดูให้ควร
 ชายทุ่งชายทางชายบางชายบึง
 หนูอย่าหลาว ๆ บ่าว ๆ ทุกวัน
 ยังเท่าแต่ฝ่าปากกาใหม่ ๆ
 บ่าว ๆ แต่งกายแลเหมือนนายเหมือนครู
 นักวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า
 สาวอย่าหลงไหลเพราะสมัยดาวเทียม
 ในป่าหมดเดียวแต่ดาษดาวเทียม
 นาฬิกาสวยพอว่ายี่ห้ออย่างดี
 บ้างบ่าวอยากดังว่ายังนาฬิกา
 บอกว่าหยุดนานไซลานไม้ทัน

ต้นใหญ่ล้นจอกยางออกใจหาย
 บางจับมีดไว้กรีดยางพัน
 จุดเกียงจับมีดยกขึ้นกรีดไถ่ชัน
 ไม่ทันรุ่งได้เปิดมุ้งแกฝัน
 ยากแรกออกปากจอกขึ้นสนิม
 พิมพ์ของ หงส์ สาวภูถื่นาว
 มารับจ้างมาตัดยางสวนสาว
 ตัดยางพันไม่กี่วันคงรวย
 ยางแรกออกเต็มจอกสองหนวย
 มาขาดมีดทั้งคนกรีดก็ไม่มี
 พอหาไม่ซ่ายรถนูซู้
 สมัยน้ำมันหลอนลุ่มชิมรส
 พอให้ชิมลองรักสลายหายหมด
 มักพุดปดไม่แมนแท้แน่นอน
 ถึงจนยากเรื่องหญิงสิ่งทุกสอน
 อย่าใจดวงรักง่ายชายทุกวัน
 จงลึกซึ่งอย่าฟังไหวหวั่น
 เห็นเหน็บปากกาอย่านึกว่าเป็นครู
 หาไม่ใส่ในเขียนไทรละหนู
 อย่าไว้ใจเพราะสมัยดาวเทียม
 หยุดเสียดาคนทุกวันพันเหลี่ยม
 ดาวผึ้งหวออย่าย่อว่าดี
 ยังพุดโกงว่าบ่าวยังโง่สี่
 เข็มในไม่มีตีค่ากว่าพัน
 เพื่อนตามเวลาต้องเห็ดหน้าแลหน้า
 นาฬิกาใหม่แต่เข็มในไม่มี

49. รักดินแดนมาตุภูมิ

เลือดหยดหนึ่งซึ่งกลั่นจากถันแม่	เป็นธาตุแท้ที่จะปรุงบำรุงขวัญ
คือธาตุดินสิ้นประเสริฐคู่ค่าเลิศครัน	กำเนิดพันธุ์พืชสัตว์วัฒนา
ทุกเกล็ดดินถิ่นเท่าที่เก่าเหยียบ	บำเพ็ญเพียบด้วยพระคุณอุ้นเกศา
อวนไอนิกกลิ่นกิเลสแผ่เมตตา	ปลอบชีวาขึ้นชีวีอยู่จริง
ผนี้รักหนักแน่นเพียงแผ่นอก	เหมือนแม่กกกอดลูกปลูกรักหวัง
ถึงถูกกดทนต์่ำเหยียบย่ำประดัง	แม่ท่านยังมีวันต่อทุกขัทรมาณ
มันช่างแปลกแรกครั้งแม่ตั้งท้อง	เหมือนลูกร้องเรียกหากินอาหาร
แม่ต้องกินดินสุกทุกวันวาน	ลูกต้องการธาตุดินคู่วิญญา
ต้องรักดินถิ่นที่เลี้ยงชีวา	ยอมคุ้มค่าหากจะหยดราตรดิน
มาตุภูมิฟูมฟักพิทักษ์ถนอม	โอบแขนล้อมไว้เป็นกิจนิจสิน
ถึงจนยากตรากตรำต้องทำกิน	อยู่ในถิ่นบ้านเกิดเทิดความดี
เลือดหยดหนึ่งซึ่งกลั่นจากถันแม่	เป็นธาตุแท้จะต้องรักเกียรติศักดิ์ศรี
อย่าให้ใครรุกร่ำมาย่ำยี	ดินแผ่นนี้ที่ลูกเคยแม่เคยกิน

50. เรื่อง ของ เดช งามทรามวัย

ราชสีห์มีเดชวิเศษล้ำ	หากทิ้งถ้ำพำนักเสียศักดิ์ศรีสิงห์
รักษาลายไว้อำนาจจกอาจจริง	มิได้กริ่งเกรงใครในพนา
สัตว์น้อยใหญ่ก็กลัวไปทั่วสิ้น	ตามชอบชินโชดเงินเนินไพรสา
ต้องฝ่ายแพ้แก่หม่อมยุรา	แสนสง่าปีกหางกางสวयงาม
อันเดชราชสีห์ที่ทองอาจ	หมดสามารถจะปราบทำหยาบหยาม
จะทำศึกธรรรงค์เข้าสงคราม	แพ้ความงามวงยงพวกหงส์ทอง
ดูจนางมุขนางจันทร์อันสวยศรี	เป็นสตรีด้วยกันนั้นทั้งสอง
คุมทหารราวีสองพี่น้อง	พม่าต้องแยกทัพถึงยับเยิน
ได้นามท้าวสตรี ศรีสุนทร ดวงสมรสอนงค์เหมือนหงส์เหิร	
ล้ำสตรีประเสริฐเลิศเลิศ...	จึงสรรเสริญติดอยู่คู่ฟ้าดิน
กอบกู้เมืองกลางของนางไว้	ริมพ่ายย่อยยับเสียทรัพย์สิน
ขับพม่าให้ออกนอกแผ่นดิน	สองยุพินห้าวหาญการธรรรงค์
ด้วยศัญหาพาเสียซึ่งกลศึก	มิได้นี้ยับยู่เป็นยู่เป็นยุยง

ทศกัณฐ์ ฤทธิไกรใหญ่ยิ่งยง แพ้รักลงกราบบาทนาฏสีดา
 ขอความรักจากนางสำอางโฉม อยากประโลมเพราะรักนั้นหนักหนา
 หมดละอายด้วยรักหนักอุรา เพราะตันทหาห่อหุ้มรุมรัตรึง
 ความสวยงามประจำสำหรับโลก ดั่งหนึ่งโรคลวนลามตามมาถึง
 แม้แต่หัตถ์น้อยจอมตรัยตรึง ทำนยังซึ่งร่วมใจไพจิตรรา
 ได้บุตรีที่รักยักษ์อุสุรุย์ ลืมประยูรอยู่ถึงด้าวถึงสา
 อันความรักยิ่งใหญ่ ในโสภา มีเดชาพ่ายแพ้แก่ความรัก
 มียศสูงยิ่งใหญ่อันไพศาล รักกับงานถ้ากลบเอาลบหัก
 ส่วนผลบวกทั้งไว้ให้กับรัก รู้ประจักษ์กระเดื่องในเมืองไทย
 ไม่ออกโอรุโชนะนามาให้ฉาว เดียวจะเข้าในหูผู้เป็นใหญ่
 อันสตรีที่งามเพราะน้ำใจ ภายนอกในกลับกลอกสิ่งหลอกหลวง
 เอาอาภรณ์แพรพรรณอันนำชม มาผสมกลมเกลื่อนเหมือนลูกหลง
 ดูข้างนอกสดใสภายในกลวง ได้เดินควงเคียงคู่กับผู้ดี
 ช่างน่ารักพัศตรีนางสำอางใส แต่จิตใจนั้นเป็นเช่น ทาสี
 ได้วางทำนนำชมสมอินทรีย์ จะพาที่ไพเราะเสนาะกัณฐ์
 ใช้น้ำคำสำนวนชวนปราศรัย ช่างใจใด จะ จำ ค่ะ คำ ฉัน
 คัดสำเนียงเสียงผู้ดีที่จ่านรงค์ แต่ใจนั้นแหลกเหลว แสนเลวทราม
 เอาพิษสวมนไสในกายหลอน มิขอชื้อนรังเกียจพุดเหยียดชทายาม
 ใครไม่รู้ประวัติจิตว่างาม พยายามเกลากายเพื่อชายตัว
 จะเอาดีที่ไหนก็ไม่ได้ คิดเอากายแต่งสง่าไว้คำฝั้ว
 จะแลดูไม่รู้ว่าเป็นไทยแขก ทำผมแยกนอกนูนเหมือนหนูไท
 ธรรมชาติสร้างสรรค์ผันเปลี่ยนไป โดยอาศัยเครื่องสำอาง แต่งร่างกาย
 ช่างครวเรือ่นไม่เป็นเช่นแม่บ้าน ชี้เกียจการไรรู้ว่าจะคำชาย
 ใครได้ครองหญิงนี้ใจตาย มีแต่จ่ายปิดรับถึงอับปาง
 ควรระวังไว้ว่าน่าทวนหัว พบหญิงชั่วช้ายเหลวเลวเป็นผง
 สัจจาจริงไม่หลอกบอกจริง ๆ แม่หนูจึงกลับตัวอย่ามัวเลย

51. ลูกรักเจ้านักศึกษา

ขอตกเตือนลูกรักเจ้าเป็นนักศึกษา	แม่ทำนากันอื้ออยู่ ส่งให้หนูอ่านเขียน
ยี่สิบไร่ในฟอของเจ้านั้นไถ่เตียน	ขุดหัวเปียนทุกเย็นเช้าเพื่อให้ข้าวนี้งาม
ได้ปีนี้ผลผลิตผลพอสสมเหตุ	สิบเกวียนเศษข้าวไ้เปิดเม็ดแดงหราม
แม่ขายสิ้นหยัดไว้กินไม่กี่ชาม	ได้ข้าวเกลือและชาน้ำยามแม่จน
ถึงกินเคยไม่พบเกลือกะแม่ยังไม่เบื่อหน่ายขอแต่ให้นักศึกษาพาถูกไปประสพผล	
จะใช้จ่ายนี้ก็ได้ในตัวตน	ว่าแม่จนอย่าแขบจ่ายให้เหมือนลูกนาย
ภาพยนตร์ ดนตรี และบุหรี่ยาคูด	เสียงคนพูดเพลงกันมานักศึกษาจัน
สูบกัญชาบ้าหญิงสิ่งพัวพัน	กินเหล้ากันเมาประจำแม่จะเข้าใจตาย
ไม่คิดบ้างร่างแม่เห็นแต่หนึ่ง	ห่อกระทังพอลูกเม็ดเกือบจะเหม็ดความหมาย
แม่ทำนาไม่ได้ค่าฝืนผ้าลาย	เพราะส่งให้ลูกหลานหมดอดตรมตรอม
พอของมึงพอลูกไ้ไปดวง	ถางป่าจ้างจนเป็นใช้พอเจ้าฝ่ายผอม
ถ้าลูกรักจะเรียนแท้กะแม่ยังยอม	ขอตายพร้อมเครื่องแบบขอให้ลูกแขบเรียน

52. วงศ์จักรี 9 พระองค์

มีไอศูรย์ทูลเกล้าเกล้ากษัตริย์	สืบสมบัติป้องปกพสกสยาม
เกล้าพระองค์ทรงคุณเหมือนขุนราม	เกริกพระนามก้องล้ำ กฤษฏากาล
ปฐมพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	เป็นจอมใจจักรีที่กล้าหาญ
ปราบข้าศึกไม่เนืกพินาศราชฎร์สำราญ	พอจัดการปราบเตียนสิ้นศัตรู
อริราชหวาดกลัวทั่วแหล่งหล้า	พอปราบดาภิเษกเอกนั้ผู้
ตั้งตนดีที่กับน้องสองภท	ปราบบริปูป้องกลางนางมุขจันทร
ย้ายกรุงธนคนไทยไปกรุงเทพ	พอส่องเสพสร้างใหม่มิให้สวรรณ
องค์ที่สองรองมาป็นราชัน	ทรงถวันราชสมบัติให้ไทยรัฐจัญญ
พระเลิศหล้านภาลัยเกรียงไกรเดช	ทุกประเทศผูกไมตรี บ่ ดีสุร
สร้างอาวาสสาสจำรุงมุงจำริญ	ช้างเผือกพูนบารมีจักรีวงศ์
คือพระนามสามเสวตาประเทศพม่า	ปรารถนาเผือกผองปองประสงค์
บทะเลครอักษรศาสตร์ราชดำรง	เปลี่ยนรูปทรงเศวตเกตุกุนชร
พระนั่งเกล้าเจ้าจักรีองค์ที่สาม	ปกสยามให้สุขไชสโมสร
ทรงปราชญ์เป็รื่องปรีชาฝีกนาร	ยังถาวรวัฒนาตำราเรียน

สร้างประตู่ภูเขาทองครองยุคใหม่
 ชำระใหม่ ไตรปิฎกตกอากริเยน
 พระจอมเกล้าเจ้าจักรีที่สี่เถลิง
 แหม่มแอนนามาเป็นครูผู้สำคัญ
 สอนภาววิชาวิทจำศีตรูศาสตร์
 ชุตธราห่าสายด้านภายใน
 กราบ ร.ห้ามหาราชฉลาดเลิศ
 คู่มสยามข้ามยุควิฤติการ
 ทรงเลิกทาสชาติสิ้นแผ่นดินสยาม
 เลิกระบบขนบอดีตจารีตรอย
 ปีบขมับจับทอกทิมตอกเล็บ
 แบ่งทบวงกระทรวงจัดจนปัจจุบัน
 สร้างรถไฟไปได้ใต้และเหนือ
 โทรเลข เสกค่านำพจมาร
 โรงพยาบาลการตำรวจตรวจกรุงศรี
 มงกุฎเกล้าเจ้า บ่ ดินปืนไฟท
 เชี่ยวประพันธ์กัณฑ์อักษรบวรวิทย์
 สร้างประปา ธาราคารสารคดี

น้ำยังไหลเป็นแถวแนวเหนียน
 ฝ้าพวกเพียรเพิ่มพูนไปบูรณัมพัน
 เกียรติเถลิงการศึกษาวิชชาสัน
 เพื่อไทยทันเทียมเขตประเทศไกล
 สร้างอวาสรราชวังวางผังใหม่
 สมสมัยถิ่นสยามตามต้องการ
 แสนประเสริฐเกรียงไกรแผ่ไพศาล
 เข้าสู่อาริยะสมัยพิลลยลอย
 พ้นจากความทุกข์ภัยเขาใช้สอย
 กฎใหญ่ร้อยเหี้ยมโหดวางโทษทัณฑ์
 ให้แสนเจ็บเวทนาไม่อาสัน
 แล้วสร้างสรรค्हอสมุดสุดชำนาญ
 รวดเร็วเหลือป่าแดงแจ่งข่าวสาร
 ให้วิ่งผ่านสายลวดรวดเร็วไป
 พระภูมิสร้างสรรค्ह์พันสมัย
 ทรงเกรียงไกรเป็นมหาธีรบดี
 จอมบัณฑิตผู้ได้ป้องครองกรุงศรี
 เปี่ยมเสรีเรืองรองได้ฟ้องความ

53. วันมหาวิปโยค

อุทิศส่วนกุศลแผ่ผลทาน
 ผู้เสียชีพเลือดเนื้อและชีวิต
 กลับถูกตั้งข้อหาว่าจลาจล
 อำนาจโกรธโหดเหี้ยมเตรียมอาวุธ
 กวาดกระสุนปืนกลคนมือเปล่า
 ขอส่งกระแสจิตอธิษฐาน
 วันมหาวิปโยคโลกค่านั้น
 ที่เหตุลาประวัติศาสตร์
 วันหนึ่งลูกสองพ่อทรชน

แต่วิญญาณของมหาวีระชน
 เข้าแย่งสิทธิ์เสรีมีเหตุผล
 จากกลุ่มคนโกงกินถิ่นเมืองเรา
 ร้ายมนุษย์ธรรมอำนาจเขลา
 ต้องรีบเอาเคราะห์กรรมจ่านวลผัน
 ให้วิญญาณวีระไทยไปสวรรณ
 ให้เป็นวันมหาวีระชน
 นานาชาติลือชาไกลาหน
 จากมลทนเมืองไทยไม่กลับมา

ทุกทวิปรับเร่งอย่างเร่งรัด	คิดกำจัดอภิสิทธิ์พวกมิถิฉา
เห็นเมืองไทยวิวัฒน์พัฒนา	ได้ประชาธิปไตยอันไพบุลย์
เขาลุกขึ้นทำศึกวันกีก้อง	เพื่อเรียกร้องเสรีภาพที่สาบสูญ
ยื่นประท้วงรัฐธรรมนูญ	ทั้งเทิดทูนไทยเราเอาตัวอย่าง
เลิกระบบปกครองของทหาร	เผด็จการยิ่งใหญ่ให้ไกลห่าง
พวกโกงกินสินทรัพย์ต้องอับปาง	ลุกขึ้นสร้างเสรีปไตย
สิ่งที่เราได้มาน่าสงวน	สิ่งที่ควรจำหมายหลายสมัย
การเสียเลือดเสียชีวิตพิชิตไทย	และส่วนใหญ่ของชนพลเรือน
เพราะทั้งสามมหาทรราช	ใช้อำนาจเช่นฆ่าอย่างป่าเถื่อน
ไทยต้องจดจำไว้ไม่ลืมเดือน	สิ้นสะเทือนหัวใจไม่เย็นนาน
การสงครามอธิปไตยไทยชนะ	ควรนับว่าเด็กไทยใจกล้าหาญ
นิ้วไหนร้ายขอให้รัฐบาล	จงจัดการเด็ดขาดให้ชาติคง
ควรติดตามเอาตัวชั้นหัวหน้า	เอากลับมาต้มยำทำให้ฝัง
เพื่อรักษากฎหมายให้ยืนยง	สมควรลงโทษแทนจับแขวน
เป็นตัวอย่างคนอื่นคิดกลืนชาติ	แอบอำนาจเกียรติยศเที่ยว
ไม่ตัดต้นพ่นพิษโรคติดต่อ	เชื้อไฟก่อถ่านไฟเก่าจะเผ่าจี้
อันนิสิตนักศึกษาประชาชาติ	ที่พลีชาติเสียชีพรับสร้างศรี
อนาคตจดจำการทำดี	ไว้เป็นที่รับรู้ อนุชน
ควรจะสร้างอนุสาวรีย์ที่ระลึก	เพื่อบันทึกเกียรติประวัติ
ให้ประจักษ์ทุกตาประชาชน	เริ่มตั้งต้นศึกษาประชาธิปไตย

54. เวลานั้นไม่น้อยสร้อยนักใจศิลปินักแต่ง

ใจนักแต่งเพลงย่อไซ้ว่า ส.สงวนศิลป์	คนทำกินแถวทุ่งนาด้วยคมพั่วและคมขวาน
รักไม่เปลี่ยนเขียนกลอนบริการ	สร้างผลงานเชื่องามเกือบได้สามสิบปี
วิชาเด่นดีเดิมนั้นเหมือนกับเพชรนิล	ตกจมดินไม่ได้โผล่ขึ้นมาไขว้แสงสี
สีแสงอับดุดังทรัพย์ได้ธรรณี	เห็นไม่มีค่าคับเหมือนเพชรประดับวัง
เส้นปากกาเพื่อนเขาพาไปขับร้อง	เกียรติกู่ก้องเกินค่าแต่ผู้เขียนยังล่าหลัง
สมองสอดหมดทานงานดีดัง	ดวงตกล้อทรัพย์ไม่คั่งให้สมคม
แต่ช่างเกิดเกิดมาตายพาไหว	เขียนดีใส่ให้โลกเด่นแม้เท่าปลายเส้นผม

หากสวรรค์นั้นไม่สิ้นวิญญานพรหม
โลกมนุษย์สุดไม่มองของล้ำค่า
จาร์กัไฮในแผ่นทองของท่านไว้

ฝากคำคมให้เข้ากันต่อบั้นปลาย
ขอเทดาสรวงสวรรค์ให้ท่านพอมั่นหมาย
ถึงตัวตายก็เหลือมิใส – เพราะติดอยู่ในผ่าน

55. สมหวัง

บ่าวกับสาวขยันเข้าในห้อง	ไฟหลอดส่องสีแสงแจ่มเฝืน
ผิวใหม่เมียบใหม่สุขใจเหลือเกิน	หญิงกับชายเหมือนกับได้วิมาร
หญิงชายนอนแครงนอนแหงนแฉวๆ	ความรักมากลมปากหอมหวาน
อ้ายแก้วอ้ายเหวาพวกเราต้องกวาน(รั้งความ)	ถ้าโชคดีได้แลหีเจ้าเรือน
ผิวใหม่เมียบใหม่สุขใจไม่เท่า	ได้เงินสักหมื่นยังขึ้นไม่เหมือน
บ่าวกับสาวเหมือนดาวล้อมเดือน	พบของแปลกคืนแรกเข้านอน
ฝนตกสามหาชานาเตรียมไถ	ลูกควายใหม่สอดไถหัดสอน
ในบางครั้งแรกคร่อมแกลงก่อน	เจ้าของเอ็นดูไม่สู้ยอนถาม
ปลายผานพ้อจำควายปล้ำถนัด	ที่ตั้งแอกคอกแตกหัวหยาม
พ้อควายเดินคล่องเจ้าของยวนทาม	ควายปล้ำถนัดดิ่งหมัดไม่อยู่
สวนน้ำก็คล่องไม่ต้องฝักขม	ทั้งน้ำทั้งตมพ้อจมหัวหมู่
เจ้าของเหน้อยจ้งปล้ำหลังคู่ๆ	ถอดแอกถอดไถ คลำแม่ควาย
บางส่วนหมดทุกข์เป็นสุขสำราญ	ผมหวังดีเหมือนแม่ศรีเรือน
ถึงเจ้าของเหน้อยจ้งปล้ำหลังคู่	นำเอ็นดูลูกควายที่เราไถนา
บางสาวหมดทุกข์เป็นสุขสำราญ	ผมหญิงดีเหมือนกับแม่ศรีเรือน

56. สุภาสิต สอนคนชื้อให้ดีสอนยาก

สอนคนชื้อให้ดีนี้สอนยาก	ต้องเหน้อยปากเสียก่อนสอนไม่ไหว
เหมือนฝนตกบนภูเขาสักเท่าไร	น้ำมันไหลไปสิ้นหินไม่จับ
สอนคนดีให้ดีนี้สอนง่าย	เขาจำได้ทุกอย่างเพื่อสร้างสม
เหมือนฝนตกลงในหนองถุกต้องตม	เหมือนอบรมผู้ดีวีระชน
ต้นไม้ล้มร้ายวิญญูถ้าจะข้าม	ใครไม่ห้ามเมื่อขยันวันร้อยหน
แต่มนุษย์ล้มลุกได้หลายร้อยหน	อย่าชุกชนข้ามกายสิ่งไม่ควร
ถ้าเขาอคตเราก็คับเพื่อดับคด	ถ้าเขาปดเราปิดตัดตามสวน

ถ้าเขาดีเราดีต่อแต่พอควร
 ฉลาดนักมักผิดติดอุปสรรค
 ถ้าฉลาดนักมักมีผู้มาชู่เอา
 ที่ตาบอดสอดเห็นเป็นไปมาก
 ดูให้จิ้งหรีงให้ตรงคงได้การ
 ฉันทออกมาอวยพรในตอนนี้
 ให้แคล้วคลาดสาตรามีละฟัง
 ทั้งตัว อ.น. อะ นะ ระ ทม
 อีกทั้งนะระทม โมระทาย
 ทั้งนะมะระทา มะอะอุ
 อีกโทอุต ทาอัต เอ้ออาลัย
 ขอเดชะพระพรจงถาวรสวัสดิ์

ต้องสงวนจิตเพื่อนเหมือนใจเรา
 ถ้าโง่งนักมักแม่แพ้รู้เขา
 ถ้ามือเปล่าตายแน่แพ้คนพาล
 เสียดั่งสากปากอ้างว่าข้างสุเร
 ผู้กล้าหาญ หาญให้ตลอดไม่จอดไม่ฟัง
 ให้น้องพี่ขึ้นชมสงบสมหวัง
 เอนะพะฟังไม่ปองอย่าต้องกาย
 กันสาตราที่มีคนให้เสื่อมหาย
 พุทธายะละลายได้กันภัย
 กันสัตว์ทั้งหลายให้เหลวไหล
 ป้องกันภัยสัตว์หมู่มุพาล
 ช่วยขจัดภัยทุกให้สุชา

57. สังขาร

ถึงคราวโศกที่สุดมนุษย์เรา
 ชันทั้งห้า พระองค์ทรงสั่งสอน
 เป็นรูปเวทนีทั้งสัญญาณ
 เป็นอนิจตาว่าไม่แท้
 รูปเราเหมือนบัวตุ้มที่พุ่มพอง
 นานทิวาราตรีคลื่นย้าย
 เกสรร่วงโรยหล่นเป็นต้นไป
 ในที่สุดเน่าเหม็นเปื้อนเหยื่อหนอน
 พอลมธาตุดุดแตกแปลกทันที
 ยิ่งคิดมาอาดูรพุกทเวหน
 ไปหลงรักรูปร่างอย่างจริงจัง

ต้องยุตเอาไตรยลักษณมาหักราน
 ให้นิกรเห็นว่ากายร้ายแก่นसान
 กองสังขารแยกมาเป็นห้ากอง
 จะเปลี่ยนแปลงลอกกลับให้อับหมอง
 ลอ อองโง้อ้วนปนนวนไล
 จะกลับกลายมัวหมองไม่ส่องใส
 พระมรโหนปรารถนาหาไม่มี
 ชนนิกรสมันยาเรียกว่าผี
 ผัวสามี เมียรักก็ชักช้ำ
 นึกสมเพทกายาน้ำตาหลัง
 ด้วยโมหังหุ่มจิต คิดมีดมัว

58. สาวแต่งตัว

หยิบครีมเจแมน ใช้แทนแป้งทา
 ยี่ห้อบอก ของเมืองนอกดีเกิน

แก้สิวลอกฝ่า ไบหน้าผ่องผืน
 ชวนชมเชิญ เป็นของเพลินเสริมพลอย

ปากไม่แดง เอาสีแสงเสกสรรค์
 หน้าโลมเล่า เพราะเด็กสาวเลิศลอย
 ถิ่นถ่วงให้ ให้พอปลายถิ่นถก
 เสือสาวใส่ ให้ตัวในทริบทรวง
 กางเกงคัด ตัดให้รัดเนื้อหนูน
 เสือตัดเล็ก แต่อย่าหนีไปเลย
 ใครไม่บอก กะสาวลอกขึ้นให้
 แรกเริ่มแต่ง พ่อแม่หลงแม่ดัง
 มาสมัย ผู้หญิงไทยแก้ผ้า
 ติดเป็นตราค้าขาย หนูเหอกันได้คล่อง

พอเห็นแสง ให้ปากแดงหน่อย ๆ
 ลวงให้แล จะติดแผลนางลวง
 หายหัวอก เห็นเต้าถันหวง
 ลองมือล้วง ไม่ถึงทรวงนางเลย
 กล้ามเนื้อนูน ทุนผ้าพูนอยู่หลาย
 สาวสมัย จะปิดไพร่จริงจัง
 พอผู้ชาย เห็นเจ็บหน้าเจ็บหลัง
 ว่าเหมือนหวัง ซอบอวดเนื้อเหลืองมอง
 ถ่ายรูปนาง ให้นายห้างขายของ
 เพราะได้มองภาพแก้ผ้าของสาวดาราไทย

59. สุภาษิตที่มอบให้โรมศรีธรรมราช

ขยับมานั่งฟังแลน้ำสอน
 น้ำสร้อยเคยเห็นเป็นบ่าวสาวมา
 ในการคบมิตรมักผิดมักพลาด
 คนดีมีทั่วคนชั่วก็มี
 เกิดมาเป็นหญิงเป็นสิ่งควรคิด
 สาวสูญสิ่งคือหญิงลาวน
 รักษาจิตใจอันในเหมือนแก้ว
 รักเดียวรักคู่รักซู้รักชาย
 ความจริงหญิงชายปองหมายความรัก
 อย่าเชื่อ่ง่ายๆคำชายสอพลอ
 ครั้งแรกพูดหวานน้ำตาลเป็นรอง
 คนปลิ้นคนโกงคนโคลงคนคด
 พ่อแม่รักษากายาเติบโตใหญ่
 น้ำสร้อยเตือนไว้ให้หนูได้คิด
 ฟังแล้วจงจำจงนำเหตุผล
 เพื่อนกินเพื่อนการเพื่อนพาลเพื่อนคด

บ่าวสาวยังอนในต่อนศึกษา
 ผ่านหูผ่านตามากมายชั่วดี
 ชั่วร้ายชายชาติอ้ายสัตว์บัดสี
 บุรุษสตรีชั่วดีปะปน
 ในชั่วชีวิตเป็นสวาทหนึ่งหน
 เป็นขี้ปากคนทนรับอภัย
 ผิดพลาดลงแล้วไม่แคล้วเสียหาย
 หลงรักมักง่ายเป็นหม้ายทับต่อ
 ใครไม่ห้ามหักถ้ารักควรขอ
 พุดหลอกหลอนหลอนลิ้มชิมรส
 ถ้าได้ชิมลองรักสลายหายหมด
 โศกสันรันทดชิบหายไม่คิด
 จะบังคับใจแม่ไม่มีสิทธิ์
 ดำเนินชีวิตในอนาคต
 ไม่รู้จักรักคนจะโศกเศร้ากำสุด
 โศกสันรันทดไม่เป็นบรรทัด

อย่าให้ลุ่มหลงหงุคงสังวร
 มรรยาทผู้หญิงเป็นสิ่งทีบอกชัด
 รูปดีใจทราวมลนลามอยากได้
 ดีนอกในชั่วนั้นตัวลามก
 ความชั่วพันผูกติดลูกต่อหลาน
 กิเลสค้นหาเป็นเครื่องพาศัก
 ปิดบังเอาไว้ไม่ให้ใครรู้
 จะปิดฟันไฟอย่าใครฟังนี้
 ที่ลับไม่มีร้ายที่ปิดบัง
 รักตัวเจียมตัวไว้เหมือนหัวเพชร
 จะนอนจะนั่งต้องระวังหนักหนา
 ทุกวันคนก็ชอบไชร์ของลับ
 ในหลอนตัดใส่เสื้อในหนีดหน้อย
 บ่าวๆ เยินยอหัวเราะคิกๆ
 ใส่เสื้อคอกกว้างนั่งข้างเท้าแขน
 ปติโชดข้างได้สวมใส่ให้คัด
 นุ่งสูงเพียงขาขลิบหน้าผาหลัง
 เรียกทรงทรมานทุกท่านชอบแค้ก
 ชี้เกี่ยจพรรณนาว่าไม่กวนทุก
 สำคัญนุ่งห่มพอสมถะ
 งานเครื่องแต่งกายไม่ใช่งามนัก
 กริยาวาจีใจดีเข้าด้วย

น้ำสร้อยสอนจงประพศตฝึกหัด
 คุณสมบัติเป็นเครื่องชูยก
 พระว่าไว้มิได้โกหก
 เกิดมาให้รักชดสนคนรัก
 ชั่วช้าสามารถเสียยศหมดศักดิ์
 เทียวลอนที่เยวลักกับพ่อแม่ไม่นี้
 คนชายทำชั่วมิได้รู้สึก
 หนาบางตื่นลึกคนปิดไม่เม็ด
 ล่อหน้าล่อหลังนี้กลาบนี้กเข็ด
 ถึงตกลงเว็ดส่องแสงแดงวับ
 เดียวเป็นอำพะเวลาหวานนอนหลับ
 เสื้อบางพลับๆ ใจบางลึกๆ
 พอบาเสื้อห้อยเต้าต่อล่อขลิบ
 แต่งเพลงผลิตยทงให้รัด
 ไม่สาไม่แคลนชายๆ ใครหมัด
 ดูกระทัดรัดยทงให้เล็ก
 จะนอนจะนั่งต้องระวังแข็งแ้ก
 บางคนไม่เล็กทงกระโปรงนิวลูก
 กระโปรงนิวลูกมีมากมายนัก
 ถ้ามากราคาลิ้นเปลืองเรื่องหนัก
 งามสักนักเป็นเครื่องสมมุติ
 มีทรัพย์ร่ำรวยยิ่งสวยที่สุด

60. สุภาษิตที่มอบให้ไวพจน์

หญิงสาวบ่าวโสดมาพึ่งโอรุสร้อยอ่าง
 ในกกก กด ด้วยศสถิต
 สร้อยน้องยามาจากดินดาน
 คนหนุ่มชอบแลคนแกชอบฟัง
 เป็นสตรีต้องรักศรี รักสัตย์

สร้อยที่สร้างบ้างตัวกลัวผิด
 จะถูกจะผิดให้ญาติมิตรคอยฟัง
 แจ้งโหวหาให้แม่ชมสมหวัง
 ชอบใจจึงมาพึ่งสร้อยร้องกล่าว
 หน้าที่ปฏิบัติกำลังยังสาว

อย่างสร้าง ^๑ ความชั่วให้ตัวมีค่า	จะสูญสาวชาวดินนินทา
กก กอ มัวหมองพี่น้องคูหมิ่น	เพื่อนตดินสิ้นทุกหย่อมหญ้า
ยุงรักทางข้างรักงา	หญิงต้องรักษาสมบัติสตรี
การเรือนการบ้านเป็นงานผู้หญิง	หน้าที่ทุกสิ่งเรื่องหญิงเต็มสัมผัส
แขกไปไหนมาพูดจาดี	รู้จักพาที่ผู้ดีเยี่ยมยอ
เสื้อผ้าแบ่งมันแต่งกันเท่าไร	ซากทรัพย์ภายในใหม่ใครว่าหลอ
งามเครื่องแต่งกายไม่ใช่งามพอ	นิสัยใจคอจึงพอได้พา

61. สุภาสิตสอนใจคนทั่วไป

คบคนดีมีสุขทุกขณะ	ร้ายกรรมเหมือนร้ายทรัพย์ยอมอับเฉา
อย่าฝังคนปลิ้นปลอกลงหลอกเรา	อย่าเก็บเอาความชั่วใส่ตัวคน
ผู้ใหญ่ชั่วเมียชั่วเรือนรัวร้าย	ละเอาไว้คงเห็นไม่เป็นผล
นักกวีไม่ใช่ดีหมดทุกคน	บ้างพาลชนปนไปในกระวี
นักปราชญ์ไม่ปายปิ่นมีศีลสัจจะ	เป็นชาติขัดเมธาสงาศรี
มิตรคนใดพาโลชอบไกล	เราอาหรับมิตรเกิดพิษพาล
ผู้ใดหวานๆ ตอบให้ชอบขึ้น	อย่าพ้อกลิ่นเข้าไปทั้งกำลังหวาน
หวานภายนอกหรือในใจวิจารณ์	บ้างที่หวานระคนปนยาพิษ
สิ่งที่ขมเหลือขึ้นกลิ่นไม่เข้า	จะเสียเจ้าอย่ารอเข้าไปต่อติด
ถ้าขมเป็นทรัพย์อุตสาหาคิด	เก็บประดิวฐูไว้พลันโดยบรรจง
จะขมนางดูนางอันแน่นน้อย	นางล่องลอยอย่าประโลมละเลิงหลง
อดีตเดียวเดินมาในป่าดง	อย่าทะนงเข้าไปขมไม่สมควร
ธรรมดานารีมีเพื่อนสอง	ช่วยปกปิดป้องของสงวน
ยอมกล้วตนเลวทราวมจะวามวอน	ไม่หาญด่วนเดินได้สันโดษเดียว
ทุ่งมีนาป่ามีหูดูให้แน่	ควรคบแต่นักปราชญ์ฉลาดเฉลียว
เขาทะเลาะเกาะเกาะกระแจกระเจียว	อย่าไปเหลียวหน้าดูหมูพาโล
หมูพาโลไซ่มากกว่าซากศพ	เราหลงคบจะนิราษขาดเสน่ห์
สัตว์เปื้อยเน่ายังไม่เท่ากับคนเก	ทิ้งทะเลย์ยังไม่สิ้นกลิ่นคนพาล
อย่าทำเป็นคนแก่ดีแต่ปาก	เที่ยวพูดมากอวดไ้ทำโหวหาร
เมื่อเอาจริงคนชักไซ่ไม่ได้การ	เกิดอยู่นานไม่รู้ว่าจะอย่างไร

อันความลับเหมือนกับดับอยู่ในอก
 สิ่งที่ร้ายมาระดมจขมใจ
 ใครตีปลาหน้าไทรปลาไปสิ้น
 จะชนะงามๆ ด้วยความดี
 อย่าชี้ชู้ชู้เมียให้เสียจิต
 เมียที่ดีรู้รอบในครอบครัว
 เราเล่นไผ่เมียเล่นพายหมายว่าสุข
 อย่าถือแต่การพนันติดสันดาน
 สอนใจเองเสียให้ตีถูกถั่วถั่ว
 เจอะสมเณรหรือสงฆ์ทรงจีวร
 เทวดาสาธกกล่าววักย่อง
 ภาษิตสารสร้อยค่อยฟังยิน
 จะหาเมียมิ่งมองดูแม่
 ชื้อข้างคูหาชื้อนางคูไหน
 แม่เป็นหงส์ลูกคงมีแนว
 สาวล่องหนอย่าไปชนรักนาง
 สารขาดบ่อยแขวนสร้อยวิทยาศาสตร์
 บ้านพักผ่อนที่หลับนอนจนแรง
 หญิงจะสวยต้องพร้อมด้วยเรือนสาม
 หาเมียยังต้องเลือกเอาสิ่งดี
 สมัยนี้มีก็มีหญิงผลาญ
 ลูกสาวแกสาวกาพาเก
 หนามแทงหัวเจ็บเจ็บเข้าหู
 ต้องเจ็บใจเจ็บไปจนตาย
 พายุงทองเสียงร้องแหว่หวาน
 สุวรรณหงส์ไหลหลงนางเมีย
 ทศพัศตรีไปหลงรักสีกา
 รักสตรีมีก็มีเจ็บตาย
 หญิงตามใจตัวมักหาผ้าได้ผิด

ไม่ควรยกมาบริเปรยเฉลยไข
 ผูกเชือกใหญ่ไว้ให้มันถื่อขันตี
 จงประถินประท้วงรักเกิดศักดิ์ศรี
 หมู่ภัยรี้ค้อยนุ่มมาดมตัว
 ไม่ควรคิดเล่นๆ เราเป็นผ้า
 เห็นไปทั่วทุกทิศเรื่องกิจการ
 เวลาทุกข์ร้อนใจกว่าไฟผลาญ
 ไปนานๆ มันก็แพ้ไม่แน่นอน
 จะไปชวนผู้ใดใครมาสอน
 ประนมกรน้อมตนหมดมลทิน
 ว่าทำตามกิจจนิจลิน
 ก็สุดสิ้นภาที่เท่านี้เห็น
 หยาบเนียรเสี้ยนแสดดูว่าเพียงไหน
 ดูนิสัยผู้กำเนิดเกิดกายนาง
 ผุดวงศ์แหว่ผุดสีหิงส์วังหาง
 สมัยน้องสมัยของปลอมแปลง
 ไปตลาดเดินอวดสร้อยลอยแสง
 ทำอวดอ้างเหมือนนาง เศรษฐี
 สาวจะงามต้องพร้อมด้วยนามสี่
 เอาแต่ได้เขาเรียกชายเสเพล
 หวานเหลือหวานกว่าน้ำตาลเสนห์
 ไม่ทันแก่ทำเสไสกาย
 เมียเล่นชู้เจ็บไม่รู้หาย
 เพราะไม่ตรองไม่มองเลือกเมีย
 ติดบ่วงพรานอยู่กลางพวงดงเมีย
 ติดศรจนจนตัวตนล้มตาย
 เสียลังกาจนชีวิตปลิดหาย
 สละกายให้แรงรักหักขาญ
 เหมือนเงงูพิษแผลงรัดเผาผลาญ

พินชายแมงดาซาดหน้ากลัวจ้าน	ชี้เก็ยงานชี้คร้านทำกิน
นักเกาะหลังเมื่อยสิ้นเสียเข้าของ	เมียร่วมห้องหาใส่ห้องผัวสิ้น
นั่งแต่งแต่กายรอเมียให้หากิน	หมดทรัพย์สินดูหมิ่นชิงชัง
บางชายทำตนเป็นคนชั่วช้า	เหมือนศึกษาเข้าล้อมหน้าล้อมหลัง
ชายเสเพลเกรงรั้ง	ดันทุรังเซซังทิ้งเรือน
บางทำตนเป็นคนหัวไม้	จิตใจร้ายสักเดียวกลายเป็นเถื่อน
อย่าลืมห้อยน้ำต้อยตักเตือน	คู่ร่วมเรือนอย่าให้เพื่อนตีเตือน
ชายปลิ้นชายปลอกชายหลอกหลอน	อย่าร่วมนอนร่วมหมอนหนุนเคียง
ใช้ลมเล่ห์เป็นเสน่ห์แนบเนียน	คิดเบียดเบียนเป็นหนามเสี้ยนเรื่อยไป

62. สุภาสิตสอนหญิง

สาวสีสมส่วนเนื้อนวลนิ่มน่อง	พัคตรีน้องนุชผุดผ่องสุดส่องสีใส
รักกายไว้ตัวเหมือนบัวบังใบ	อยู่ในกลางบึงภูผิ้งวนเวียน
น้ำค้างพร่างสายลมพัดดวง	กลีบข้างกลางร่องไหวหวั่นหันเหียน
แมงไซ้ซ้าชอกกลางดอกนวลเนียร	ภูเวียนผิ้งวังกำลังพอม
เสียหายชายเกล้าเสียสาวศุขย์สวยงงวยค่าค่าราคานางหนุ่ม	
ทำรั้วกันแมงของแพงสองพุ่ม	โกสมดอกแดงค่าแพงนับพัน
พ่อแม่รักษาเอาผ้าผูกห้อย	บรรเลงเพลงลอยตื่นหลับรับฝัน
อาบน้ำอาบท่าดูบทาแบ่งจันทร์	ป้องกันยุ้งรับบิบินเบียดเบียน
ความรักลูกหญิงถือเป็นมิ่งขวัญ	ทุกคืนทุกวันแม่ไม่หันเหียน
ภาษิตคิดอยู่ให้หนูหลงเพียร	วิเชียรเคลือบเพชรค่าเด็จฟังดู
อย่าเอาเยี่ยงอย่างของนางกาก็	โมราวีทรยศอดสู
น้ำชอกล่าวกลอนให้หล่อนฟังดู	เซ็ดดูชาติเขาดูเผ่าหงทอง
สาวดีสีดาวสุกราวท้องฟ้า	เมฆกับนภาดาราคีหมอง
อย่าเอานากฝั่งผากแทนทอง	เสื่อหมองสูญศรีความดีต่ำซ้ำ
เรือนสามนามสินารีควรคิด	อย่าให้ผิดทั้งจจริติตตา
อยู่เรือนเพื่อนแม่ดูแลไร่นา	กวาดหน้าตากหน้าซักผ้าดับครว
บางนางไม่ไผ่ถามใจแม่ดำ	รุ่งเช้าขึ้นมาหิวทางสาหัส
แม่มดไม่สาพ่อดำไม่กลัว	ทำตัวเหมือนนายนั่งใช้มารดา

มิ่งานที่ไหนจะไกลหรือใกล้	ชวนผู้ชายไปเคียงซ้ายเคียงขวา
ดูหนังไม่นานนั้นร้านน้ำชา	แฟนพาพันคนถูกชนโคเพรียว
ของงามสาบสิ่งผู้หญิงรักษา	ถ้าเสียทำนิกนำหวาดเสียว
ความสาวสตรีมันมีครั้งเดียว	ถ้าปล่อยให้เร็วสุดจะเหี่ยวแลเมา
เราเป็นสาวเหมือนผ้าขาวผืนใหม่	คิดสี่ไทรร้อนใจนักหนา
จะซักจะฟอกไม่ออกน่องอา	รอยในผืนผ้ายังพามัวๆ
ชีวิตผู้หญิงในเรื่องสิ่งนี้	จะชั่วจะดีในตอนมีผ้า

63. เสียงระฆัง

เสียงระฆังหึ่งหึ่งวังเวงแว่ว	ขอบฟ้าแพรวเพริดระยับบริบรังศรี
สาดแสงทองส่องฟ้าไล่ราตรี	ไฉ่ยามนี้เหมือนมีมนมาดลใจ
ปฤชนคนเขลาเจ้าข้าเหย	เจ้าไม่เคยยินสำเนียงเสียงไฉน
เป็นพระธรรมคู่พระธรรมล้ำแดนไกล	พระรัตนตรัยเชิดชูเป็นคู่เมือง
เสียงสวดมนต์คลอใจให้หยุดนิ่ง	ซึ่งใจยิ่งทุกถิ่นเมื่อยินเสียง
ควันธูปเทียนเวียนนวนปนสำเนียง	เหลือแต่เพียงพระคุณเจ้าเฝ้าสวดมน
พนมมือตรงหน้าพระพุทธรูป	หอมกลิ่นธูปควันเทียนเสถียรผล
ถึงเทวินถิ่นเทวันบันดาลตน	มหาชนสาธุสุดดี
สัจจะธรรมคุ้มครองของพระเจ้า	พิทักษ์เราร่มเย็นเป็นสุขี
เหมือนประทีปกลีบบัวทั่วกายี	แผ่รังสีที่ระภาพตราบนิรัน
เสียงระฆังหึ่งหึ่งวังเวงก้อง	พาใจล่องเข้าสู่ประตูสวรรค์
รสพระธรรมเข้าไสตโรจน์เร็วพลัน	ควรรยึดมั่นพระธรรมล้ำโลกา
วิถีโลกเดี่ยวนี้ก็ลึยศ	ภัยตามคุกของแพงทุกแหล่งหล้า
ให้อึดอัครัฐราษฎร์ชาติประชา	เจอปัญหาครองชีพบีบทะยาน
ขอวิงวอนหญิงชายทั้งหลายเหล่า	จงยึดเอาประมัตตะทัตฐาน
จงประหยัดและมานะอย่าละงาน	เข้าต่อต้านภัยทุกยุคกดี

64. หนุ่มสาวชมพันธุ์ไม้ดอก

หนุ่มสาวรักกัน เดินชมพันธุ์ไม้ดอก พลับพั้งผิ้งออก ใครไม่ปอกเกสร
 ใฉ่โน้นดอกสาเหล่า หมั้นโผล่เค้าภมร เมื่อเกสรยังไม่สาบ เปรียบเสมือนร่างนางเธอ ๆ

แต่นั้นดอกจกกล กลีบมันหล่นร่วงสิ้น กล้วยไม้ไม่กลั่น กระว้งสิ้นสาวเหอ
 ดอกกรักนั้นด้วย ก็หมดสวนแล้วเธอ นางเหอแฟนฉัน อย่าเหมือนพันธ์มาลา ๆ
 ให้เหมือนดอกกุหลาบนี้ ถึงไม่มีรสกลิ่น เป็นดอกไม้ใกล้ถิ่น ไม่ร่วงโรยโหยหา
 กอดคอรอยซึ้ง กะชิบสังขวิญตา ความงามแฟนข้าให้ทันพระศรีอารีย์ ๆ
 ชายหลงແห่งແห่งหน้า มาสบตาอมยิ้ม ทำการกระจุ่มกระจิม เขยิบยิ้มพอหวาน ๆ
 ปลดคุมเสื่อเปิดขยายเมื่อเข้าได้ต้นลาน ... ต่อกฎตาลบนทรวงนาง ... โต้พอเต็มอามมือ

65. เหมันต์หน้าหนาว

ถึงเหมันต์หน้าหนาวลมหนาวจัด	หิมะซัดโปรยละอองเป็นฟองฝอย
สิ้นฤดูฝนทุกคนคอย	มโนค่อยขึ้นบานสำราญใจ
หมดความทุกข์เวทนาเมื่อหน้าฝน	นภาคนเวียงว่างสว่างไส
ชีวิตทุกชีวิตปลื้มจิตใจ	รับเอาไอแดดลมพอสมดุล
หิมะจัดเข้า ๆ หนาวเหลือแสน	หมอกหนาแน่นบังเอาภูเขาขุน
ค่อยสว่างเมื่อฤกษ์ เบิกอรุณ	เห็นบุญคุณดวงวิเวงเป็นทิวเรือง
สกุณาบินหาเมื่อสว่าง	แผปีกหางร้องชมระงมเสียง
แถกถลามาเป็นหมู่นางคู่เคียง	เพื่อหาเลี้ยงปากท้องของตัวมัน
ที่ลูกอ่อนเอาปากบ้วนเอาปีกป้อง	เมื่อลูกร้องขยับเข้ารับขวัญ
น้ำแห่งหายเพราะแรงแสงตะวัน	สายธารินก็ลดปลดขวบคดอง
ที่ลุ่มลึกเลนหลบน้ำจมถึง	ตามบ่อบึงค่อยกตแห่งหมดหนอง
พวกปีกขาใหญ่ค่อยค่อยเมียงมอง	ตามท้องร่องปลาควักเป็นปลักแปลง
ต้องแสงแดดแดดจ้าเวลาสาย	น้ำแห่งหายดินแยกแตกกระแหง
ผืนแผ่นดินแน่นขนัดดัดแปลง	เหมือนภาพแกล้งประดิษฐ์จิตกร
รวงข้าวเหลืองริ้ว ๆ ทั่วทิวทุ่ง	ดังแสงรุ่งโยกย้ายปลายสลอน
ใบก็แห้งเหี่ยวตามเพราะความร้อน	ต้นโถนหล่อนเมล็ดรีมีแต่รวง
แกว่งสายคล้ายกับผมเมื่อลมพัด	ใบกสะบัดโหนห้อยย้อยเป็นสรวง
พวกขวานนาขึ้นใจไปทั้งปวง	สิ่งที่หวงคอยหามาถึงตัว
จึงลงมือเก็บเกี่ยวมิเที่ยวเตร่	สายันต์เหกลับหลังทั้งเมียดัว
พักผ่อนแต่กลางคืนตื่นเข้ามัว	มิได้กลัวลมแดดแผดเผากาย
อาบเหงื่อไคลคร่ำคร่าหน้าแดงเขียว	ทนจริงเขียวแดดเบรียงจนเที่ยงสาย

อันชีวิตชาวนาหามีสบาย	มีค้อยแพลิดเพลินเจริญใจ
ต้องระกำล้าลากตากฟ้าฝน	ชาวนาทนแรงกายควายคู่ไถ
จะเข้าใกล้เขาก็ไม่พอใจ	มีเหื่อโคลคร่ำคร่าดังหาคราบ

66. เห่ออำนาจวาสนาบ้ายศศักดิ์

मैंเมตตาดอย่าชมพ่นลมปาก	ออกมามากเกินควรสำนวนหวาน
ที่บางคนเหมือนมดพรสตาล	ได้พบพานโลกกินจนดินตาย
คำสรรเสริญเยินยอเกินกอบเหตุ	ยั่วกิเลสเห่อเหิมเริ่มเสียหาย
จึงหลงปล่อยลอลยล้าฟองน้ำลาย	มวลงหญิงชายปู้ฤษนชอบผลยอ
ที่ช่อชุกสุกดิบใครหีบยี่น	ถึงฟาดฝืนกลืนกล้ำกลองล้าค้อมีพวก
พ้องบริวารพาลสอพลอ	ปกอป้อนยอขอประโยชน์ยิ่งโปรดปราน
หลงคารมลมปากพวกประจบ	มักชวนชบเซคะมำด้วยคำหวาน
เสมือนมดพานพบซึ่งรสตาล	เกินอาการปลาบปลืมจนลืมตัว
พวกสอพลอยอยกโกหกเชิด	เห็นบังเกิดรัศมีขึ้นที่หัว
แสดงท่าอาการพาลลี้มกลัว	ขอฝากตัวพึ่งพาบารมี
เจตนาแสดงท่าหาประโยชน์	ยอมเอื้อนโอบอุ้มอายุสัตว์นำบัดสี
เจ้านายตัวชั่วซ้ำชมว่าดี	เป็นวิธีกินแลปลิ้นเลีย
ชอบคำชมเรียงคำคนตำหนิ	นั่นสติปัญญามันหาเสีย
หลงกระทำล้าฟองตามกองเชียร์	ไม่ยอมเหยียหยุนคนนินทา
สำคัญตนว่าเลิศประเสริฐสูง	ล้วนแต่ฝูงพวกประจบมาคบหา
เห็นนิมิตผิดมนุษย์จุติมา	จากฟากฟ้าประเวศวิเศษคน
เห่ออำนาจวาสนาบ้ายศศักดิ์	ชอบลงคัลกลอกคราบในลาภผล
หากามคุณหนุนเสนอมายะรอบปรน	ถึงสกลแก่ชรายังบ้ำากาม
เหมือนโคแก่พินคลอนหญ้าอ่อนอวบ	หลงไหลรวบสังขารขึ้นคานหาม
พวกหวังพึ่งวาสนาพยายาม	แสวงกามมาสนองตามต้องการ
เมาลาภยศสรรเสริญเพลินสุข	เคล้าคั่งคลุกบ้ำคั่งลี้มสังขาร
ถืออำนาจบาตรใหญ่ใจทะยาน	ใครทัดทานข้อขัดเป็นศัตรู
คิดอาฆาตมาดหมายทำลายล้าง	วิถีทางโกงคดนำอดสู
พรรคพวกคัลล่อยพลอยเทิดเฝ้าเชิดชู	เลยเป่าบุญยุ่งเล่นหลงทาง

มีความเขินขวยระทวยระทอ ดั่งหนึ่งจะปลดเขี้ยวเงา
 ผมชอบแสวงหาสันติธรรม มาไว้ประจำกาย
 โลกนี้ของล่อล่อให้หลง ไม่ยุติลงสิ้นสุด
 แต่เทพบุตรบนชั้นดุสิต ปราชนิเวศน์ยังติดชาย
 ที่ผมมาว่าเห็นกับพรรค มาช่วยสร้างหลักสร้างลาย
 ถ้าเจ้างานไม่ไปวิ่งวอน ป่านี้ผมนอนเรือน

67. ไหว้มหาราชาชาติไทย

ผมจะขอวันทามหาราช	กษัตริชาติเชื้อไทยแม่ไพศาล
เจริญ ฤทธิ์ผลิตร้อนรอนภัยพาล	พระเกียรติการเกริกกระเดื่องถึงเมืองไทย
งามปัญญาสามารถราชการ	งามเดชะกว้างขวางต่างวิสัย
ร่วมพลังปกรัฐคือจักรชัย	ไม่มีใครแก่งแย่งคิดแบ่งบุญ
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	ไทยทั้งชาติโน้มรับสนับสนุน
ทรงปกครองผองประชาด้วยการุณ	เพราะเกียรติคุณเกริกฟ้าสถาพร
ได้วางหลักอักษรไทยให้ปรากฏ	เพิ่มพระยศเลื่องระบือลือกระฉ่อน
ราชร่วมเย็นเป็นสุขไม่ทุกข์ร้อน	ครองนครใหญ่โตกรุงสุโขทัย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	เป็นจอมปราชญ์แท้จริงผู้ยิ่งใหญ่
พระปัญญาปฏิภาณเห็นการไกล	ชำนาญในภาษาศาสตร์เป็นราชกวี
เกียรติปรากฏจตุมนานาประเทศ	ตลอดเขตแหลมทองเมื่อพ่อครองกรุงศรี
อยุธยาแผ่นดินสิ้นภัยสี่	เพราะบารมีโอบอุ้มแผ่คุ้มครอง
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	กษัตริย์ชาติใจสิงห์หยิ่งผยอง
เหล่าข้าศึกนี้กักลัวชนหัวพอง	ทั่วแหลมทองไม่มีใครทานจะรุกรานเข้ามา
ประวัติสอนก่อนกาลเมื่อนานสมัย	เมื่อเมืองไทยรณรงค์เมืองหงสา
สมเด็จพระนเรศวรชนอนุชา	ตีพม่าแตกพ่ายกระจายพัง
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	พระสามารถทำศึกสมนึกหวัง
เมื่อพม่ารวีตีประดัง	จนกระทั่งกรุงแตกลงแหลกลาน
พระชกชนมवलไทยที่ใจกล้า	เข้าตีข้าศึกใหญ่ด้วยใจหาญ
พม่าพ่ายไม่กล้ามารุกราน	พระผู้ผ่านภพผดุงสร้างกรุงธน
สมเด็จพระปิยะมหาราช	ทรงเลิกทาสเทิดไทยวิไลผล

พระมอบสิทธิ์สูงสุดให้มนุษย์ชน	ให้ทุกคนเสรีมีเท่ากัน
ทรงนำรัฐนาวาเข้าหาฝั่ง	คว่ำครึครั้งโถมทับคราวคับขัน
บารมีพระมากล้นพันรำพัน	สุดจะสรรเสริญสพจัน
บนบวงศวงดวงวิญญานมหाराช	ที่นำชาติมาถึงชนคนรุ่นหลัง
ห้าพระองค์ทรงบุญคุณพระยัง	กับไทยทั้งชาติอยู่คู่โลกา
หากวิญญานท่านสถิตนะทิศไหน	โปรดทราบในไสตประสาตดังปรารภนา
ข้าสรรเสริญเชิญชูน้อมบูชา	แต่วิญญานมหाराชคู่ชาติ

68. อย่าให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย

อนุชนคนไทยสมัยนั้น	พม่ามันรบรุกบุกถลา
คือเหตุการณ์กรุงศรีอยุธยา	หยาดน้ำตาคนไทยต้องไหลนอง
ครั้นมาถึงปัจจุบันทุกวันนี้	อย่าให้มีประวัติหลังครั้งที่สอง
ร่วมรักษาแผ่นดินถิ่นแหลมทอง	ถึงชีพต้องสูญหายสลายไป
ก็เพื่อลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า	จะได้มีพสุธาอยู่อาศัย
สามัคคีร่วมป้องพี่น้องไทย	เพื่อให้ไตรรงค์รองผ่องใสภา
พ่อขุนศรีอินทราทิตย์อิศเรศ	พระทรงเดชปรากฏพระยศธา
ขับไล่ขอมยอถอยด้อยศักดิ์ดา	แรกพาราสุโขทัยสมัยก่อน
แล้วขยายหลายยุคทุกวันนี้	แล้วทิวเรืองรัตน์ประกายสร
ช่วยกันกู้ประหัสต์สกร	ยอมม้วยมอมเพื่อถิ่นด้าวดินแดน
พระโลหิตองค์พระนเรศวร	ถ่ายทอดวัฒนธรรมศักดิ์ศรีแสน
ให้ใส่พัตงดงามสยามแดน	สุขทั่วแคว้นแหลมทองถิ่นของไทย
วีรกรรมสูงสุดบุษวรรษรัฐ	สร้างประวัติห้าหาญสะท้านไหว
เทิดทูนชาติศาสน์กษัตริย์แห่งรัฐไทย	ด้วยน้ำใจจงรักมั่นภักดี
ปราบศัตรูมารร้ายให้สงบ	และเคารพไตรรงค์สามสี
อริราชมาดมั่นมาราวี	จะยอมพลีชีพซื้อให้ลือชา
สามัคคีมีธรรมประจำจิต	พลีชีวิตยามเมื่อชาติปรารภนา
อย่าให้เหมือนกรุงศรีอยุธยา	ยังเป็นตราตรึงประทับชั่วนักกับ

69. อรมภพ ที่ ๕

จะกล่าวถ้อยคำอะรัมภะบท เป็นนิผลพวงเกี่ยวข้อ จะแต่งสารร้องจะต้องสังเกต
แต่ยังไม่วิเศษไสเพราะเพลงบอกสร้อยยังต่ำศักดิ์ ไม่ใช่ว่าจะซึกว่าใหญ่โต เหมือนตัว
มลโชน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในรอยควายต้องรักษาตัวกลัวนกเหยี่ยว กลัวว่าจะเฉียวโฉบนาคถ้า
นกมันตามหาไป นึกแลก็ใจหายไม่สู้จะก้องคะนองตัว แปลว่าเรากลัวความตาย
ต้องรักษาลาย รักษาเลา รักษาทั้งเขาเซ็ดผิดกับเขาพวกเหล่าหาร หน้าตาเบิกบาน
เหมือนดอกบัว ครั้นรู้จักน้องแล้วลอยตาคล้าย ๆ กับวัวเหลืองแต่สร้อยนายไม่มีใครรู้เล่น
เพราะผมเซ้นไม่เซิง ถ้าให้สำเร็จไปเกินสำราญ กลัวเหยียบเอาถ่านไฟเเปมัตตายะถามะ
ตา พระองค์ท่านว่า อย่าสบประมาท คนเราถ้าไม่พลาดไปจากหลัก ไม่ค่อยจะตัดสินคน
สบประมาทเหมือนคนตาย พระองค์ว่าไว้ทุกคนไปเราตรองตั้งใจ เก็บเอาธรรม
บัง นำเข้ามาสังวรนักปราชญ์เจามีบันเทิงจิต เยียบย่างไม่ผิดสายกลางจะเยื้องจะ
ซ้างก็ได้ระยะ ตามคำของพระสอนถ้ามีความจริงเปนสิ่งประเสริฐ พระธรรมท่านาเกิด
มาก่อนถ้าพระองค์ไม่สอนเสียให้สิ้น คงคมในสินแดน

70. อาลัยแม่

นึกความรักหนักอาญาไม่ออก	เหมือนหนามยอกแทงในน้ำใจฉัน
แรกอยู่ใกล้ได้ซิดเซยติดพันท์	ใจเหมือนจันทร์แจ่มฟ้าเมื่อตราเพ็ญ
เมื่อเจ้าจากพรากไปไม่สร้างเสรำ	เหมือนจันทร์เจ้าแรมไกลไม่แลเห็น
ต้องละห้วยคอยข่าวทุกเช้าเย็น	ยังไม่เห็นกลับคืน ให้ชื่นใจ
แรกอยู่ใกล้ได้ซิดสนิทนิม	เหมือนได้ชิมทิพรสอันสดไส
ยังทราบชานหวานจ๋าจึงติดใจ	หลงอาลัยใจหายไม่วายตรอม
นิดจาเหยเซยอื่นไม่ชื่นแซม	แม่จูบแก้มยิ้มพรายไม่พายหอม
มาตายห่างร้างราต้องอดออม	ให้ตรมตรอมเหมือนราตรีไม่มีจันทร์

71. เอนิสัยแบบอย่างนางมัทรี

ยกตัวอย่างอ้างให้เห็นผลเป็นธรรม	กล่าวคำนำอ้างเหตุเวชสันดร
ทั้งร้อยกันพันชาติไม่คลาดเคลื่อน	กับดวงแสงดีมัทรีสมร
เป็นผิวแก้วเมียววัญกันมาก่อน	แต่ในตอนนำกล่าวได้ชื่อนางมัทรี
เอากำเนิดลงมาเกิดให้ใกล้ใกล้	เพื่อจะได้พบองค์ชายทรงศรี

นี่แหละผลที่กระทำนำความดี
 ครั้งที่สุดให้ท่านบุตรไปกับพราหมณ์
 เมื่อเวลาธาตุดับดับลงไป
 ทั้งพ่อแม่รักใคร่สายโลหิต
 แม้มัทรีเนื้อเย็นเป็นพิมพา
 ทุกวันนี้หาคนดีหาได้น้อย
 ถ้าเป็นวัวตัวจริงถอดห่วงไม่ทัน
 ใ้ช้ชายหญิงสิ่งที่ชั่วกลับตัวเถิด
 อย่างเกลือกลั้วลามกตั้งอกตั้งใจ
 เอาอยู่กันเป็นผ้าขั้วญเป็นเมียแก้ว
 เราทำบุญร่วมกันทุกคืนวันทุกเดือนปี
 ผัวถือศีลเมียให้ท่านทิสถานให้พร้อม

สร้างบารมีไม่ให้ขาดทุกชาติไป
 แล้วกรวดน้ำที่ศูฐานท่านยิ่งใหญ่
 ไปเกิดใหม่เหมือนนอนฝันเห็นทันตา
 ได้ทรงนามตามติดสิทธิ์ตะ
 แก้วกัณหาเป็นราหูบุญร่วมกัน
 พอผัวตายเมียตั๋ยลอยตามหวัน
 ชนพนั้นทุกบ่อนไม่หอนแพ้ใคร
 ถือว่าเรามาเกิดในชาติใหม่
 เอนิสัยแบบอย่างนางมัทรี
 ร่วมสุขทุกข์กันแล้วอย่างหน่ายหนี
 ทั้งชาตินี้ชาติหน้าได้เท่ากัน
 ให้เป็นจอมสัดตะอยู่วรรณ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายสันทัต จันทร์ขุน
วันเดือนปีเกิด	17 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	137 หมู่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช 80180
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2536	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองจิก อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ.2539	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ.2542	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
พ.ศ.2546	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏ นครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ.2549	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัย ทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา